STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 07018

TSVEY UN A DRITER

Benjamin Teitelbaum

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ב. דעמבלין

צוויי און אַ דריטער

ראָמאַן

●

ניו־יאָרק
1943

TZWEI UN A DRITTER

(TWO AND ANOTHER)

Novel

Copyright 1943
BY
BENJAMIN TEITELBAUM

הויפט פאַרקויף:

FARLAG MATONES
22 East 17th Street
New York, N. Y.

POSY-SHOULSON PRESS
19 West 21st Street
New York, N. Y.

255

Printed in U. S. A.

קאַפּיטל איינס

וואָס איינגעשרומפּענער, וואָס נעבעכדיקער עס איז געוואָרן די אַמאָל גרויסע שניטקראָם פון ר׳ גדליה גלאַס, אַלץ האָפּערדיקער, אַלץ דרייסטער איז געוואָרן דאָס איינציקע טעכטערל זיינס, סאַרא גלאַס.

דאָס טעכטערל פירט שוין אַזוי די מלחמה מיטן טאַטן גאַנצע צוויי יאָר, פון זינט זי האָט פאַרענדיקט די פּוילישע האַנדל־שולע און זי גייט אַרום פוסט און פּאַס ווייל זי האָט זיך נישט צו וואָס צו נעמען.

ביז דאָ גאָר נישט לאַנג צוריק, האָט נאָך ר׳ גדליה גלאַס אַנגעפירט די מלחמה מיט גאָר גרויסער תקיפות:

— ער וועט נישט לאָזן דאָס טעכטערל זיינס, דאָס איינציקע אויג אין קאָפּ, ווערן אַ חלוצה, אַ פאַרשייטע חצופה און דערצו נאָך פאָרן קיין ארץ ישראל! אים וועלן זיי נישט איינרעדן, די ציוניסטישע דראַבעס, אַז זיי וועלן דאָס ברענגען די גאולה פאַרן פאָלק ישראל, ניין! נישט דורך זיי וועט קומען משיח!

ר׳ גדליה האָט געקלאַפּט אין טיש אַריין. ער האָט געסטראַשעט ער וועט ביי דעם טעכטערל אָוועקנעמען ביז איין העמד און עס אָפּשליסן; ער וועט גיין צו דער מאַכט מ׳זאָל איר קיין פּאַס נישט געבן! אָבער וואָס קומט דערויס? עס האָט גאָרנישט געהאָלפן!

וואָרעם פונקט ווי ר׳ גדליה גלאַס האָט אַן אייזערנעם ווילן, אַזוי געראָט זי, דאָס טעכטערל, אַריין אין אים, עס זאָל דאָס פעלן אַ האָר! איינמאָל האָט זי באַשלאָסן: „אַרויס פון פּוילן", וועט מען זי שוין נישט בייגן, וועט זי שוין נישט נאָכגעבן, בפרט נאָך איצט, ווען דעם

טאַטנס קלאַפּן אין טיש אַריין איז שוין נישט וואָס אַמאָל! נישטאָ שוין מער יענע תקיפות! אַז די פּאַליצעס אין קראָם זייגען לער —— איז דאָס קלאַפּן אין טיש הויל...

דעריבער האָט סאָרא באַשלאָסן אַז איצט, ווען דעם טאַטנס תקיפות איז אַביסל געבראָכן, איז געקומען די צייט אויך דורכצוברעכן דאָס לעצטע שטיקל וואַנט וואָס שטייט איר נאָך אין וועג כדי ענדלעך צו קאָנען פאָרן קיין ארץ ישראל.

די מאַמע, גיטעלע גלאַס, האָט זיך, וואָס אַן אמת, כמעט נישט געמישט אין דער גאַנצער מלחמה! גיטעלע גלאַס ווייסט אַז צווישן טאַטן מיט דער טאָכטער זעט מען זי נישט אַרויס! ווען דער טאַטע מיט דער טאָכטער שטויסן זיך צונויף, איז עס פּשוט „קאָסאַ נאַ קאַמיען״!

שטילערהייט וואָרפט זי, גיטעלע גלאַס, יאָ אַמאָל אַריין אַ וואָרט. זי מעג זיך טאַקע זיין אַ פּשוטע יידענע, אָבער זען זעט זי, ב״ה, בעסער און ווייטער ווי דער מאַן אירער, דער, שטאָלצער און תקיפער ר׳ גדליה.

ווען זי זיצט מיט איר מאַן אויפן בריקל פון דער אַמאָל גרויסער שניטקראָם, וואו אויסער די לערע פּאָליצעס איז שוין באַלד גאָר נישטאָ און דערצו נאָך זעט מען נישט קיין הונט אויף דער שוועל, טענהט זי מיט אים איין:

— גדליה, וואָס טריצסטו? האָסט דען היינט דעם כח וואָס אַמאָל? קאָנסט דען ס׳קינד פאַרזאָרגן? האָסט כאָטש נדן פאַר איר? אוי! גדליה, גדליה, דו פאַרשטייסט דאָך גאָרנישט, דער בחור איז דאָרטן, אפשר ציט זי ס׳האַרץ אַהין צו אים?...

אָט, דאָס איז עס דאָך! דאָס ברענט דאָך אים אַזוי, ר׳ גדליה גלאָסן!

נישט געגוג וואָס דאָס טעכטערל טאַנצט מיט מיט די ציוניסטישע דראַבעס, מיט די דאַזיקע שקצים, וואָס פאַרשוועכן משיחן, וואָס רעדן זיך איין אַז זיי און נאָר זיי וועלן דאָס ברענגען די גאולה, גרייט זי זיך נאָך צו פאָרן קיין ארץ ישראל כדי חתונה צו האָבן מיט מאָטלען, מיט אָט דעם סטאָליאַרטשיק, וועמען ער האָט דאָ איבער דער שוועל נישט אַריבערגעלאָזט!

גיטעלע אָבער, בראָקט זיך היינט נישט מיט מאָטלען. זי איז טאַקע אַ שטילע יידענע, גיטעלע גלאַס, זי איז אָבער פּראַקטיש! זי ווייסט ווען יאָ און ווען נישט! פריער, אַז די שניטקראָם איז געווען פול געפּאַקט מיט סחורה, די שפע האָט געראַנען דורך טיר און טויער, האָט זי אַוודאי געמעגט שטיין אין גרויסן! דעמאָלט האָט זי זיך געמעגט פאַרגינען צו טרייבן דעם סטאָליאַרטשיק פון איר שוועל! דעמאָלט איז זי אַוודאי געווען צופרידן וואָס שרהלע קאָן אים אויך נישט אָנקוקן.

איצט אָבער? איצט, ווען די עטלעכע שטיקלעך ציץ, וואָס די קראָם האָט נאָך, מוז זי האַלטן אין אַ קאַסטן צווישן שמאַטעס, אונטער דעם בופעט, כדי דער רוצח, דער שטייערן־מאַנער זאָל זיי נישט געפינען, ער זאָל זיי נישט אַוועקנעמען אינגאַנצן, איצט וועט זי טריצן? וואָס קאָן דען איצטער פון מיידל ווערן? וואָס קומט דען אַרויס אַז זי האָט גע־ענדיקט גימנאַזיע? אַז זי איז שיין? אַז וואָס צו טאָן האָט זי נישט! אַז וואו צו פאַרדינען אַ גראָשן איז נישטאָ! און אָן געלט, היינטיקע צייטן, נאָך דערצו אַ מיידל, וואָס דאַרף אַ תהום! אוי גדליה, דו ווייסט דען? אַ פּאָר בלויזע זאָקן היינט קאָסטן דאָך שוין באַלד וואָס אַמאָל אַ גאַנץ קלייד!...

די איינציקע, וואָס האָט נישט געחשבונט און נישט געוואָלט וויסן פון די חשבונות, איז געווען סאַראַ. נישט עס האָט איר געאַרט דעם טאַטנס מורא, וואָס זי העלפט־מיט פאַרשווערכן זיין משיח און נישט זי האָט געטראַכט וועגן איר יחוס, וואָס קאָן חלילה פאַרשוועכט ווערן, טאָמער קומט זי אין באַרירונג מיט דעם „סטאָליאַרטשיק”. וואָרעם ווער נאָך ווייסט אַזוי גוט ווי זי אַז זי קאָן נישט פאַרטראָגן מאַטלען, אַט דעם בחור מיט דעם געקרייזלטן, שעפּסענעם קאָפּ האָר, מאַטלען מיט די בלויע ליפּן, מיט די ווייסע, פאַרטרוקענטע שטיקלעך שוים אין די מוילווינקלען. נאָר דאָס איז איר צו וויסן! אָבער וואָסער שייכות האָט דאָס מיט יחוס? מיט דעם, וואָס מאַטל איז אַ סטאָליאַר? און אַז אַ סטאָליאַר, איז וואָס?

אמת, כאָטש זי קאָן אים אַזוי נישט פאַרטראָגן, מאַטלען, האָט זי דאָך גערן זיינע בריוו. עס איז אויך אמת אַז זי שרייבט אים אַמאָל אויך אַ בריוול. אָבער דאָס איז דאָך אַלץ ווייל... נו יאָ, צו וואָס זיך נאַרן? זי האָט ליב צו לייענען זיינע בריוו. ער פאַרגלייכט זי דאָרטן צו אַ בלום, צו אַ בלאָנדער וואַסער־נימפע, וואָס שוועבט אַרויס פון אַ בלויען טייך... דאָס איז אַלץ! אָבער ליב? מאַטלען? איבעריקנס, וועלכע פּרוי האָט דאָס נישט ליב קיין קאָמפּלעמענטן? אפילו ווען זיי קומען פון אַ מאַן, וועמען זי קאָן נישט פאַרטראָגן?

זי דאַרף זיך נישט פאַרענטפערן, סאַראַ. פאַר איר איז קלאָר אַז נישט צוליב מאַטלען פאָרט זי קיין ארץ ישראל. אויך נישט צוליב עפּעס אַ גאולה אָדער אַ משיח פאָרט זי דאָרט אַהין! זי פאָרט נישט אויסלייזן אָדער אויפבויען אַ לאַנד! סאַראַ גלאַט פאַרלאָזט פּוילן ווייל זי דאַרף אויסלייזן און אויפבויען איר אייגן לעבן. אין פּוילן איז עס צעבראָכן געוואָרן, דאָס לעבן אירס. דעם טאַטנס קיין טעכטערל קאָן זי שוין מער נישט זיין! דאָס האָט שוין דער שטייערן־מאַנער פון

דער נייער, פוילישער מלוכה דערגרייכט! יאָר נאָך יאָר האָט ער געצאַפּט פון דער קראָם ביז ר׳ גדליה גלאָסעס לעצטע ביסל זאַפּט איז פאַרצערט געוואָרן. אויב זי זאָל זיך איצט נישט אַרויסרייסן גייט זי, סאַראַ, אינגאַנצן אונטער, מיט דער שטוב! דער טאַטע וועט דאָס נישט צוגעבן, אָבער אפילו ער, דער שטאָלצער ר׳ גדליה גלאָס, ווייס אויך אַז ער גייט אונטער! בלויז אין די לעצטע צוויי יאָר איז געוואָרן פון אים אַ תל! מיט איינמאָל איז זיין בלאָנדע, זיידענע באָרד געוואָרן ווייס, גליך ווייס! גאָר קיינמאָל גרוי נישט געווען! און די שווערע, אַמאָל גאָלדענע ברעמען, הענגען אים איבער די אויגן ווי צוויי שווערע שטיקער פראָסט. געוויס טוט איר וויי דאָס האַרץ וואָס זי דאַרף פירן אַזאַ מלחמה מיטן טאַטן. זי מוז עס אָבער! ווייל, נישט נאָר זיך דאַרף זי אַרויסראַטעווען. אויך זיי, דעם טאַטן מיט דער מאַמען, וועט זי דאַרפן אַרויסראַטעווען פון דאַנען. און אַן דעם קאַמף וועט זי ביי ר׳ גדליה גלאָס גאָרנישט דערגרייכן! גדליה גלאָס וועט אונטערגיין און זיך נישט בייגן!

קאַפּיטל צוויי

אַ האַלב יאָר בלויז איז סאַראַ געווען אין אַ קליין דערבייאיק שטעטל אויף הכשרה. וואָס אַן אמת, זי האָט זיך די ציוניסטישע הכשרה אינגאַנצן אַנדערש פאָרגעשטעלט. זי האָט געמיינט: אַ גרופּע חלוצים ווערט אַוועקגעשיקט ערגעץ אין אַ שטעטל, וואו ס׳זיינען דאָ פאַבריקן און דאָרטן קומען באַלעבאַטים, ציוניסטן און נעמען די חלוצים צו זיך, לערנען זיי אויס פאַרשיידענע פאַכן און זיי פאָרן שפּעטער קיין ארץ ישראל אויפבויען דאָס לאַנד. צום סוף איז זי אַריינגעפאַלן אין אַ שטעטל צו אַ גרופּע פון אַכצן בחורים און מיידלעך וואו קיין ווערקשטאַטן זיינען נישט געווען, פון פאַבריקן איז שוין אָפּגערעדט!

אין אַ חורבה, אַ צעבראָכענע שטאָל, האָט די קבוצה געהאַט איר וואוינונג. אַ צונויפגעלאַטעט ווענטל האָט די שטאָל צעטיילט אין צווייען. איין טייל פאַר די מיידלעך און די צווייטע פאַר די בחורים. קאָכן און בכלל פירן די קאָמונע־ווירטשאַפט האָט מען געדאַרפט ווי ציגיינער, אין דרויסן, אויף אָנגעלייגטע פייערן פון צונויפגעקליבענעם מיסט און קאַרגע שפּענדלעך.

אָבער דאָס אַלץ וואָלט נאָך נישט געווען אַזוי שלעכט. ערגער איז געווען וואָס די קבוצה, מיט איר גאַנצן קאָמונע־לעבן, איז געווען אַנגעוויזן פון די ערשטע מינוטן אָן אויף אייגענע פּאַרדינסטן און אַרבעטן איז נישט געווען ביי וועמען און ביי וואָס. די קבוצה האָט שטאַרק געהונגערט. דעריבער האָט מען געמוזט זוכן פון אונטער דער ערד ביי עפּעס צו פאַרדינען אַ גראָשן אויף ברויט.

פאַר דער קורצער צייט, וואָס סאראן איז אויסגעקומען צו זיין מיט דער קבוצה, איז איר באַשערט געווען איבערצולעבן עטלעכע שווערע, פּיינלעכע פאַלן. דער ערשטער פאַל האָט געטראָפן גלייך נאָך איר אָנקומען אין דער קבוצה. אַ באַלעבאָס, אַ שיינער ייד, פון אַ גרויסער קראָם, איז געקומען צו זיי אין שטאָל אַריין, היות ער איז אַ ציון־פריינט, וויל ער העלפן דער קבוצה! צוויי אַנגע־שטעלטע דאַרף ער! געוויס האָט די גאַנצע גרופּע באַגעגנט דעם ייד מיט גרויס כבוד. גלייך נאָך זיין אַוועקגיין איז אַוועקגעשיקט געוואָרן אַ בחור און אַ מיידל אָנגעמען די שטעלעס. באַלד אָבער זיינען זיי צוריקגעקומען אַז אין דער קראָם איז גאָר אַ סטרייק ... דער באַלעבאָס האָט, הייסט עס, געוואָלט מיט זייער הילף ברעכן דעם סטרייק פון זיינע אַלטע, אַנגעשטעלטע. און איין גאָט ווייסט אַז קיינער פון דער קבוצה איז נישט געקומען כדי צו ברעכן סטרייקס.

נאָר אויב פון ברעכן סטרייקס האָבן זיי ווי עס איז זיך יאָ געקאָנט אויסהיטן, האָבן זיי אָבער זיך נישט געקאָנט אויסהיטן פון אַזוי ווי טאָן מענטשן, ווען זיי וואָלטן זיכער נישט געוואָלט ווי טאָן!

אָט האָט די קבוצה אָנגענומען אַ שטיקל ברוק, אין מיטן מאַרק, צו פאַרריכטן. איידער נאָך די בחורים און מיידלעך האָבן זיך ווי געהעריק איינגעזעצט מיט זייערע קניען אין ווייכן זאַמד און גענומען לייגן אַ שטיינדל צו אַ שטיינדל, זיינען שוין געקומען אָנצולויפן די אַלטע ברוקאַרזשעס, קריסטן און יידן, מיט די גרויסע, פירעקיגע לאַטעס אויף זייערע קני און אויפגעהויבן אַ געוואָלט:

— אונדזער ברויט נעמט איר צו!

אַ צווייט מאָל איז עס טאָקע שיער געקומען צו אַ בלוטיק געשלעג. דאָס איז געווען ווען דער שטעטלשער גביר, וואָס האָט געהאָט אָפּגעלייגט עטלעכע פּערטלען האָלץ, האָט געדונגען די מיטגלידער פון דער קבוצה זיי זאָלן עס קומען צוהאַקן און אויסלייגן אין דינע וואַרשטן עס זאָל זיך דורכטריקענען אין די וואַרעמע טעג, וואָס זיינען אָנגע־שטאַנען גלייך נאָך פּסח.

מיט גרויס פרייד איז די גאַנצע קבוצה געקומען אויף דעם הויף אַרויף און זיך געשטעלט מיט פאַרשאַרצטע אַרבל און געלאָזט אין שוואונג שאַרפע, בליאַנקע העק איבער פייכטע, האַרטע ליפּעס האָלץ. די חלוצות, באַלעבאַטישע יידישע טעכטער, אין קאָלירטע טיכלעך אויף די קעפּ, זיינען געשטאַנען צווייווייז איבער שטעלכלעך און מיט לאַנגע, שאַרפע זעגן געזעגט דיקע קלעצער. אויך סאַרא, אירע בלאָנדע כוואַליענדיקע האָר פאַרנומען אונטער אַ רויט פאַרביק טיכל, איז געשטאַנען איבער אַזאַ שטעלכל מיט נאָך אַ מיידל און געפירט די זעג הין און צוריק איבער אַ גאָלד־הויטיק, סאָסנאָווע קלעצל.

דער גאַנצער אַרומגעצאַמטער, גבירישער הויף האָט געהודזשעט מיט אַרבעט און געזאַנג. העברעאישע לידער האָבן פאַרקלונגען די לופט ווען, אומגעריכט, האָט זיך געטאָן אַ לאָז אַרויף אויפן הויף אַ גאַנצע מחנה האַלצהעקער, קריסטן און יידן, מיט דראַטענע וואָנסעס און בערד, וואָס שטייען נעבעך גאַנצע טעג אין מאַרק שלינג און שלאַנג און קוקן זיך די אויגן אַרויס וואו מען וועט ערגעץ אַפּוואַרפן אַ פורל האָלץ. מיט די העק אין די הענט, ווי גזלנים, זיינען זיי געקומען צו לויפן אויפן גבירס הויף אַרויף:

— וואָס, אונדזער ברויט וועט איר צונעמען? קעפּ וועלן זיך דאָ וואַלגערן אויף דער ערד ווי שפּענער!

די ערשטע צייט, איידער סאַרא איז נאָך אַהער געקומען, איז די קבוצה שוין געווען פאַרצווייפלט פון אַזעלכע פאַלן. קיינער פון זיי איז דאָך נישט אַהערגעקומען כדי צו גיין אויף יענעמס ברויט. זיי האָבן זיך אָבער געמוזט אָנהויבן פרעגן: „און וואו איז זייער ברויט?" וואָס זאָלן זיי טאָן ווען די נויט איז אַזוי גרויס אַז צו וואָס זיי רירן זיך נישט צו הייבט עמעץ אויף אַ געוואַלט. זיי מוזן דאָך אויך לעבן! כאָטש מיט עפּעס זיך אויפהאַלטן ביז דעם אַוועקפאָרן! זיי וואָלטן געוויס געפאָרן אָן דער הכשרה! גיט מען דאָך אָבער נישט קיין סערטיפיקאַטן, סיידן מען מאַכט דורך די אַלע מדורי גיהנום, וואָס עס הייסט הכשרה אַרבעט אין אַ קליין יידיש שטעטל אין פוילן.

אָבער וואָס די אויסריידן זאָלן נישט זיין, אויף סאַראן איז דאָס דאָזיקע הכשרה לעבן געפאַלן זייער שווער. נאָך דער רחבותדיקער הײם, ר' גדליה גלאַסעס הויז, וואָס האָט אַלע יאָרן זיך געהאַלטן אויף אַ גרויסער, שפּעדיקער שניטקראָם, נאָך די גימנאַזיע יאָרן, איז איר דאָס קבוצה־לעבן געפאַלן גאָר שווער! אָבער סאַרא איז ר' גדליה גלאַסעס טאָכטער! זי האָט אַ שטאָלענעם ווילן! איינמאָל האָט זי

ביי זיך אָפּגעמאַכט: „אויס מיטן פּוסטן יחוס" איז אויס! בראַוו האָט זי געטאָן אַלע אַרבעטן, וואָס נאָר די קבוצה האָט אונטערגענומען. אַז מען האָט געדאַרפט גראָבן דעם ברוק, האָט סאַרא פאַרשאַרצט ס׳קליידל, אַראָפּגעלאָזט זיך מיט די קני אויף דער ערד און גענומען מיט אירע צאַרטע פינגער אַרויסדלובן די צעקרומטע שטיינער. האָט מען געדאַרפט זעגן קלעצער, האָט זי דאָס געטאָן צוגלייך מיט אַלעמען. אפילו טראָגן צווי שווערע עמערס וואַסער אין אַ באַלעבאַטישער שטוב אַריין כדי אַריינצוברענגען דער קבוצה אַ פּאָר גראָשן האָט זי זיך נישט אָפּגעזאָגט! גאָרנישט איז פאַר איר געווען צו שווער, ווי שאַרף עס האָט נישט ווי געטאָן אירע ווייסע, צאַרט־געכאַליעטע, פּיאַנאָ־הענט.

און דאָך מיט דעם אַלעם פילט זי זיך דאָ שלעכט, סאַרא. זי איז ניט אַריינגעוואַקסן אין דער קבוצה. עפּעס איז זי דאָ אַ פרעמדע, סאַרא גלאַס, וואָס מער זי וויל היימיש זיין! אויך די קבוצה פילט זיך שלעכט מיט איר. די בחורים, אין איר אַנוועזנהייט, פילן זיך גאָר ווי אויף גלאָז... עפּעס געדענקט יעדער איינער צופיל דעם הולך זיינעם. עפּעס שעמט מען זיך פאַר איר וואָס די הויזן זיינען צעריסן; וואָס אַן אַרבל פון אַ העמד הענגט פאַרחלשט נאָך. און יצחק, דער הויכער, דאַרער בחור מיטן איבערגעלייגטן, ברייטן העמדקאָלנער איבער די שמאָלע אַקסלען, ער האָט עפּעס גאָר פאַרלוירן זיין גלייכגעוויכט! ער קאָן אפילו נישט אויסבאַהאַלטן אַז זינט ער האָט זי דערזען, סאַראַן, איז ער גאָר געכאַפּט אויף דער מעשה... עפּעס איז ער געוואָרן נאַריש, דער הייזעריקלעכער יונג! נאָך איידער ער האָט אפילו געזען דאָס סערטיפיקאַטל, דעם אמתן צייכן אַז ער פאָרט קיין ארץ ישראל, האָט ער שוין געענדערט דעם נאָמען זיינעם. עפּעס קלינגט אים יצחק צו פּראָסט, צו אָרעם. יצחקי, קומט אים איצט פאָר מער געהויבן. און ער באַשטייט, נישט אַנדערש, נאָר מען זאָל אים רופן יצחקי! יצחקי קלינגט שיער, שיער אַזוי געהויבן ווי סאַרא גלאַס.

סאַראַן פאַרדריסט, וואָס צוליב איר מאַכט ער זיך אַזוי לעכערלעך דער הויכער יונג. עס טוט איר אָבער וויי, וואָס אַלע חוזקן אויס אים דווקא אין איר אַנוועזנהייט. דווקא ווען זי איז דאָ אַרום, טוט עמעץ אַ געשריי, הויך, זי זאָל הערן:

— יצחקי, זייטשע מוחל, גיסט אויס ס׳פּאַמעשאַף!

מיט די מיידלעך ווידער פילט זי זיך נאָך ערגער. זיי קאָנען סאַראַן נישט פאַרטראָגן צוליב אַ סך טעמים. עפּעס איז זי גאָר אַ פרעמד געוויקס צווישן זיי! זיי זיינען אַלע באַלעבאַטישע טעכטער,

אָבער נישט קיין גימנאַזיסטקעס, נישט אַזוי ווייס און איידל! גלייך ווי זי איז געקומען איז זי באַלד געוואָרן דער צענטער! די זון פון אַלע בחורים שיינט נאָר אויף איר! אַרויס מיט איר אין אַן אָפענעם קאַמף האָט נישט קיין זין. קיין איינע קאָן נישט מיט איר קאָנקורירן. צווישן די בחורים איז נאָך דאָ ווער, וואָס איז אַזוי איידל און פיין גע־כאַליעט ווי זי. די מיידלעך אָבער זיינען אַלע געזעצטע, איינע און איינע, מיט הויכע בוזעמס און ברייטע, ווייכע היפטן.

סאַרא ווייסט דאָס אַלץ. דעריבער טאַקע באַמיט זי זיך אַזוי שטאַרק צו פאַרטושן איר אַנדערשקייט מיט אַלע מיטלען, וואָס עס פאַלט איר נאָר איין! זי טראָגט דאָס זעלבע רויט־פויערשע טיכל אויף איר קאָפּ כאָטש זי ווייסט אַז צו איר ליכטיק פּנים און בלאָנד־זיידענע האָר, קליידט דווקא אַן איידל בלוי טיכל. זי באַמיט זיך אויך, סאַרא, נישט אָפּצושטייך פון דער גרופּע. גלייך ווי צוויי לייגן הענט אויף אַקסלען צו גיין אַ האָרע טאַנץ, איז זי שוין די דריטע. זי כאַפּט זיך צו אַלע שווערע און ברודנע אַרבעטן איידער נאָך מען שיקט זי.

אָבער מערקווירדיק, טאַקע דערפאַר ווייל זי באַמיט זיך אַזוי, העלפט עס ערשט נישט! ווייל זי באַמיט זיך צו פאַרדעקן איר אַנדערשקייט, פילן אַלע נאָך שאַרפער אַז דאָס איז געמאַכט. אַז אין תוך איז טאַקע סאַרא גלאַס אַנדערש! און זי אַליין פילט עס טאַקע אויך. איר דאַכט זיך אַז די גימנאַזיע מיט דער פּיאַנאָ האָבן זיך איר אַוועקגעלייגט אויף די ווייסע הענט מיט אַזאַ עקשנות, אַז קיין פּאַמעשאַף וועט דאָס שוין נישט אָפּוואַשן!

מען מורמלט טאַקע אין דער קבוצה, הינטער איר פּלייצע:

— אַ פּאַניענקע מיט מאַניקירטע נעגל איז זי, סאַרא גלאַס!

קאַפּיטל דריי

אויף ראש השנה איז זיך די קבוצה צעפאָרן אַהיים, אין די שטעט־לעך אַרייך, כדי באַלד נאָך יום טוב ווידער זיך טרעפן אין וואַרשע, אין פּאַלעסטינע־אַמט.

סאַרא גלאַס האָט פּשוט געהאַט מזל. און אפשר איז עס נישט בלויז מזל? אפשר האָט דאָ איר וואונדערלעכער, צעכוואַליעטער קאָפּ, קורץ־געשוירענע, בלאָנדע האָר צוגעהאָלפן? אפשר האָט דאָס דער באַקאַנטער בחור אין דער שטעטלעשער אָרגאַניזאַציע, נישט געקאָנט ביישטייך און סאַראן אַריינגעשיקט אין אַ קבוצה, וואָס האָט שוין באַ־

דאַרפֿט ענדיקן די הכשרה און איצט, נאָך איין האַלב יאָר זיין דאָרטן, האָט זי אויך געקראָגן דאָס רעכט צו פֿאָרן? סיי ווי, עס האָט איר אָפּ־געגליקט, סאַרא גלאַס!

זי איז אַהיים געפֿאָרן מיט גרויס פֿרייד, כאָטש זי איז זיכער געווען אַז איצט, ביים נעמען זיך פּאַקן, וועט ערשט דער שטאָלצער טאַטע אירער, אויף אַן אמת פֿאַנאַנדערפּלאַקערן די מלחמה! צום סוף האָט דער טאַטע גאָר אַ גאַנצן ראש השנה אָפּגעשוויגן, גלייך דאָס גאַנצע „אומגליק", וואָס די טאָכטער גייט אים דאָ, אויף די עלטערע יאָרן, אונטערטראָגן האָט מיט איינמאָל אויפֿגעהערט צו זיין אַן אומגליק!

שטילערהייט האָט זיך סאַרא דערוואוסט פֿון וואַנען דאָס שוויי־געניש נעמט זיך. אין סאַמע ערב יום טוב, איידער זי איז אָנגעקומען, האָט דער שטייערן־מאַגער דאָך אויסגעפּונען דעם קאַסטן שמאַטעס, און צוגענומען די עטלעכע שטיקלעך ציץ, וואָס זיינען דאָרט געווען באַהאַלטן. פֿאַר אַ צולאָג, טאַמער הייסט עס האָט דער ייִד נאָך באַ־האַלטן אַ גאַנצן מאַיאָנטעק און וויל אַזוי אַרום אָפּנאַרן די פּוילישע מלוכה, האָט ער פֿאַרחתמהט די קראָם, טאָקע אינגאַנצן פֿאַרחתמהט, מיט אַ פּלאָמבע און מיט אַ רעדעלע רויטן טריפּוואַקס.

איז אָט, דעריבער שווייגט ער דאָס, דער שטאָלצער טאַטע אירער, דער ווייסגעוואָרענער ר׳ גדליה גלאַס! ער פֿרעגט זי גאָרנישט, ער זאָגט איר גאָרנישט. און אַז ער טוט שוין יאָ אַ בליק אפֿער פֿון אונטער די ווייסע, אָראָפּגעלאָזטע ברעמען, זעט מען גלייך אַז אפֿילו דאָס ביסעלע תּקיפֿות, וואָס ער האָט נאָך געהאָט ביי איר פֿאָרן אויף הכשרה איז איצט שוין אויך לחלוטין געבראָכן.

איז נישט געווען ווער עס זאָל איר איצט אפֿילו אַ וואָרט זאָגן, סאַראַן, ווען זי האָט, גלייך נאָך ראש השנה, זיך גענומען פּאַקן ערנסט אין וועג אַריין.

באַלד אינדערפֿרי האָט זי פֿאַרוואָרפֿן אויף זיך איר בלויען כאַלאַט מיט די שווערע טראַלדן ביי דער זייט, אָנגעשטעקט די ווייכע שטעק־לעטשלעך אויף די נאַקעטע פֿיס און גענומען אַרומהאָווען איבער דער צעעפֿנטער שטוב, וואָס איז אַזוי אָפּגעלאָזן געוואָרן, זינט זי איז אין דער היים נישטאָ. מיט אימפּעט האָט זי זיך געטראָגן פֿון איין אַרבעט צו דער צווייטער. זי האָט פּאַוואָליע פֿאַרפּאַקט דאָס ווייסע, גע־פֿלאָכטענע קוישל. אַליין האָט זי עס אַרומגעקרייצט מיט אַ דיקן שטריק, אַליין פֿאַררוקט דעם דראָט אין די האַקעס, עס פֿאַרשלאָסן און אַליין עס אָוועקגעשלעפּט אין ווינקל, לעבן דער הויכער, פּאָליטאָרטער שאַנק.

דאָס איז געווען אַ גרויסע אַרבעט אָפּגעטאָן פאַר סאראן. זי האָט איצט זיך געמעגט פאַרגינען צוגיין צום אָפענעם פענצטער, וואָס האָט געקוקט אין נאָך־יום־טובדיקן, פוסטן, פאַרלאָשענעם מאַרק אַריין, וואו עס איז געשטאַנען דער הויכער, גרינער פלומפּ מיט דער שווערער קויל אויפן עק און געגענעצט מיט אַ פאַרטרוקנטן מויל. נישטאָ אפילו ווער עס זאָל צוגיין און דעם פלומפּ אַ מינטער טאָן נאָך אַביסל וואַסער.

עס איז איר באַלד נמאס געוואָרן דאָס קוקן אין טויטן מאַרק אַריין. אָט דאָ האָט זי אָפּגעלעבט אירע דריי און צוואַנציק יאָר! ניין, נישטאָ נאָך וואָס צו בענקען! זי איז צוריק אַוועק איבער דער שטוב. דאָס מאָל האָט זי זיך גענומען צו דער צעעפנטער וואַליזע, וואָס איז געשטאַנען אויף אַ שטול אין מיטן שטוב. רואיק און פאַר־טראַכט האָט זי געפּרעסט אירע קליינע, ליבע קאָלירענע אונטער־זאַכלעך און נאָך מער פאַרטראַכט זיי געלייגט אין דער צעעפנטער וואַליזע אַריין. לויט איר פאַרטראַכטקייט האָט מען געקאָנט מיינען אַז איר גאַנץ לעבן הענגט אָפּ אָן דעם פּרעסן. אין דער אמתן איז גאָר איר פאַרטראַכטקייט געקומען צוליב דעם טינטערל, מיט דער אויפגעשטעלטער פעדער, וואָס שטייט אינמיטן טיש, לעבן אַ ווייס בויגעלע פּאַפּיר און וואַרטן, פון נעכטן אָן, זי זאָל ענדלעך זיך אַוועק־זעצן אָנשרייבן מאָטלען דאָס לעצטע בריוול, פאַר איר אַוועקפאָרן. אָט, צוליב דעם איז זי דאָס אַזוי פאַרטראַכט, סאראַ. זי האָט נאָך אַלץ נישט באַשלאָסן צי זי זאָל אים איצט שוין שרייבן „קאָכאַני מאָקשיו”, אָדער זאָל זי זיך נאָך אַלץ האַלטן אַזוי ער זאָל קאָנען טייטשן אי יאָ, אי ניין!...

וואָרעם צווישן טאַטנס שטאָלצן — ניין! בשום אופן נישט מאָטל! און דער מאַמעס געפּאַלענעם בעטן זיך: — גדליה, מ׳טאָר דאָך נישט טריצן! צווישן זיי ביידע פאַרנעמט סאראַ דעם מיטן. ביי איר איז עס נישטאָ יאָ און נישט ניין. זי האַלט דערווייל מאָטלען אויף אַ זייער דין האָקעלע... זאָל ער זיך צאַפּלען, ווי אַ פישעלע, וואָס מיינט אָט, אָט, וועט עס באַלד זיין אין וואַסער און קאָנען טאָן אַ מחיהדיקן שווים!

זי האָט אים זיכער נישט ליב, מאָטלען. זי איז אָבער אַ פרוי, סאראַ. זי קאָן נישט נעמען אַ האַרטן, קאַלטן „ניין” און מיט אים טאָן אַ וויש אָפּ די גאַנצע וואַרעמע האַרציקייט, מיט וועלכע מאָטל זוניקט אויף איר יאָר איין יאָר אויס, בפרט ווען קיין אַנדערער, וואָס זאָל פאַרשטעלן מאָטלען, איז נאָך דערווייל נישטאָ.

אויסער סאַראַן איז אין שטוב קיינער נישט געווען. ר׳ גדליה גלאַס האָט היינט, פון אינדערפרי אָן, מיט זיך צו טאָן. ער לויפט נעבעך אַרום איבער די שטייער־אַמטן, אפשר, טאָמער איז פאַרט דער־הערט געוואָרן זיין נעכטיקער „שדי, קרא שטן!״ אפשר איז פאָרט וויכער געוואָרן דאָס האַרץ ביים גלאַוונעם רוצח, דער טשינאַווניק, וואָס זיצט זיך דאָרטן אַ רואיקער, אָן אויסגעצוואָגענער אין דער רחבותדיקער קאַנצעליאַריע. אפשר וועט ער פאָרט הייסן אַראָפּנעמען די חתימה פון זיינע טירן, ער, גדליה גלאַס, זאָל נישט דאַרפן אויף זיינע אַלטע יאָרן אָנקומען צו בעטלברויט.

דער מאַמע, ווידער, גיטעלע גלאַס, איר ליגט כלל נישט אין זינען היינט די קראַם מיט די שטייערן מיט די רוצחים. זי האָט שוין לאַנג מיט איר פּשוט ווייבערשן שכל איינגעזען אַז עס וועט נישט העלפן! איינמאָל האָבן זיך די רוצחים פאַרלייגט אויף אַ ייד, וועלן זיי שוין אים ברענגען צו בעטלברויט. גדליה גלאַסעס קראַם איז דען די ערשטע? הלוואי זאָל עס אַזוי זיין די לעצטע! חוץ דעם, אַ כּפּרה די קראַם מיט די רוצחים אינאיינעם! שרהלע פאָרט אַוועק! ווער ווייסט אויב זי וועט זי נאָך ווען זען? זי האָט דאָך נעכטן אַליין געבעטן אין שול ביים ראש השנהדיקן דאַווענען: „גרויסער גאָט, דערהויב און באַגליק מיין קינד! מיין איינציק אויג אין קאָפּ פאָרט אַוועק, זע אַ ניי לעבן זאָל זיך עפענען פאַר איר אין הייליקן לאַנד פון אונדזערע אבות״. זאָל איר איצט ליגן אַ קראַם אין זינען?

אַ צעטראָגענע לויפט זי נעבעך אַרום פון אינדערפרי אָן און שלעפּט צונויף וואָס נאָר זי קאָן, וואָס נאָר עס איז נאָך געבליבן פון איר אַמאָליקער שפע. אָט איז נאָך אַ קריש לייוונט, אָט איז נאָך אַ פּיצל וואָלענס, זאָל איר גוט זיין, שרהלען, זאָל איר וויך זיין נאָכדעם, ווי זי וועט טאָן אַ פלי אַרויס פון דער מאַמעס אויסגעוואַרעמטער נעסט.

שוין באַלד אין האַלבן טאָג, ווען סאַראַ האָט זיך נאָך אַלץ נישט געהאַט באַשלאָסן צי זי זאָל מאַטלען יאָ שרייבן „קאָכאַני מאַקשיו״ אָדער אים נאָך אַלץ לאָזן הענגען נישט אַהער — נישט אַהין, האָט זיך אין דער אָפענער טיר, ווי אַ בילד אין אַ ראַם, אַריינגעשטעלט רייזל, אַ חברטע סאַראַס. אויך זי, רייזל, איז נאָך געגאַנגען פרימאָרגנדיק, אין אַ לייכטן, געבלימלטן כאַלאַט, מיט צוויי טראָלדן אין דער זייט. וואָרעם וואָס איז דען דאָ צו טאָן אין שטילן, נאָך יום־טובדיקן שטעטל? דער טאָג איז נאָך גרויס גענוג אויף אָנצוטאָן זיך לײַדיק צו גיין. איז זי דערווייל אַריינגעקומען אַ שניף טאָן צו סאַראַן, זען וואָס זי טוט און וואָס אַלץ זי נעמט מיט קיין ארץ ישראל.

רייזל איז מיט סאראן אין צוויען... ס׳הייסט, אין די אויגן איז מען זיך גוטע פריינט. נאָר הינטער די אויגן זאָגט רייזל:

— זי האָט דען אַ קאָפּ, סארא גלאס? אַ פּויערטע איז זי דאָך! קוים וואָס זי איז דורכגעקראָכן די עקזאַמענס! און אַ העברעאיש וואָרט האָט זי זיך דען אויסגעלערנט? אפילו הצלחה האָט זי דאָך אַ גוישקע! אין האַלב יאָר איז זי געווען אויף הכשרה, שוין, זי פאַרט שוין!

עס דאַכט זיך נאָר אַז עס איז דער סערטיפיקאַט! אין דער אמתן איז רייזל בכלל מקנא סאראן. אַט האָט רייזל אַ בעסערן קאָפּ פאַר סאראן, העלפט עס איר? אַ מיידל דאַרף דען אַ קאָפּ? בחורים זוכן דען אַ קאָפּ ביי דער פרוי?

רייזל ווייסט אַז זי איז אַ קליינס, אַ שוואַרצס און אַ שאַרפס, בעת סארא איז אַ בלאָנדע, שטאַלטנע מויד מיט געטאָקטע הענט און פיס און אַ ליכטיק, זוניק פנים, פונקט ווי איר טאַטע. וואָסזשע העלפט שוין רייזלען, וואָס איר קעפל גייט ווי אויף רעדער?

אַריינקומענדיק, שטילינקערהייט אין אירע שטעק־שיכלעך, האָט רייזל, אין דער אָפענער טיר, באַטראַכט סאראן פון הינטערוויילעכס, ווי זי שטייט איבערגעבויגן איבער דעם פרעסל, כמעט אומבאַוועגלעך. ס׳פנים סאראס האָט זי נישט געקאָנט זען. זי האָט בלויז געזען איר פיין געטאָקטע פּלייצע און די ווייכע מיידלשע באַקעס, וואָס שיילן זיך אַרויס פון לייכט אַרומגענומענעם בלויען כאַלאַט. זי האָט אויך געזען אַ כוואַליע קאַרנבלאָנדע, צעפלאָטערטע האָר אין דער לופט. אפילו זי אַליין, דאָס קליינע, זשוואַווע, ייִנגלשע מיידל, רייזל, וואָלט זיך אויך געקאָנט פאַרליבן אין אַזאַ סארא.

מיט גיריקע נאָזפליגלען, האָט זי, פון דער שוועל אַראָפּ, אַרומגעשניפט די גרויסע, ברייט צעעפנטע שטוב. זי האָט געזען דאָס פאַרפּאַקטע, אַרומגעשנאָרוועטע קוישל אין ווינקל, די צעעפנטע וואַליזע אין מיטן שטוב, דאָס טינטערל מיט דער פעדער אויפן טיש. „אַהאַ, סארא מוז אָוודאי וועלן שרייבן אַ בריוול מאַטלען! — האָט זי אַ טראַכט געטאָן. קאָן זי איר דאָך אַ שטאָך טאָן מיט אירס אַ שפּילקעלע...״ שטילינקערהייט האָט זי צוגעטריטלט און געשטעלט זיך מיט איר שאַרף גאָמבעלע פונקט לעבן סאראס אַקסל. סארא האָט גלייכגילטיק אַ זייטיקן קוק געטאָן אין איר זייט. פון דעם קוק האָט אפילו רייזל בשום אופן נישט געקאָנט וויסן אויב סארא ווייסט אַז זי איז געשטאַנען אַ היבשע וויַיל אויף דער שוועל, אָדער זי מיינט טאַקע אַז זי איז נאָרוואָס אַריינגעקומען.

— גייסט, זע איך, שרייבן אַ בריוול מאַטלען, סאַראַ? וואָלסט אים באַדאַרפט שרייבן אַ העברעאיש בריוול...

סאַראַ האָט ווידער אַ קוק געטאָן זייטיק אין רייזלס שוואַרץ פּנימל אַריין. זי האָט געפילט דעם שטאָך, סאַראַ. גאַנץ געמיטלעך האָט זי פאַרשאַרט די צעכוואַליעטע האָר אונטער די אויערן אַרונטער. זאָל הייסט עס רייזעלע זען איר שמייכלדיק פּנים פריי, זאָל זי זען אַז זי איז אַ מבין אויף אירע שטעכעלעך. נאָר אַ שפּילקעלע פאַר־וואַלגערט זיך נאָך ביי סאַראַן אויך:

— ווער עס זיצט מיט העברעאיש אין פוילן און ווער עס פאָרט מיט פויליש קיין ארץ ישראל...

אויך רייזל האָט דערפילט דאָס שפּילקעלע. און עס האָט איר טאַקע אַ ברען געטאָן. דאָס טוט דאָך איר טאַקע ווי! אָט קומט זי שוין אַזוי לאַנג אין די ציוניסטישע קרייזן. זי קאָן יאָ העברעאיש, פונדעסטוועגן קאָן זי זיך נישט דערשלאָגן צו קיין סערטיפיקאַט. סאַראַ אָבער, אָן דעם אַלעמען, פאָרט שוין!

— ווער עס פאַרגינט דיר נישט זאָל אַליין נישט האָבן! דו מיינסט דאָך, סאַראַ, אַז מען פאַרגינט דיר נישט מאַטלען אויך!

נאָך אַ שטאָך! רייזל ווייסט גאַנץ גוט אַז זי, סאַראַ, קאָן נישט פאַרטראָגן מאַטלען. דאָס שוואַרצע זשאַבקעלע ווייסט גאַנץ וואויל אַז צווישן איר מיט מאַטלען איז גאָרנישט, טאַקע לחלוטין גאָרנישט! נאָר אַז דאָס זשאַבקעלע שטעכט זי מיט מאַטלען, ווערט איר מאַטל טייער און זי וועט נישט לאָזן זיך וואַרפן מיט אים!

— וואָסזשע, רייזל, מאַטל געפעלט דיר אַוודאי נישט? וואָלסט זיך נאָך געשעצט גליקלעך ווען מאַטל קוקט זיך אויף דיר אום.

דער שטאָך איז שוין אַפילו פאַר דער פאַרהאַרטעוועטער רייזלען געווען צופיל. עס איז טאַקע אמת וואָס סאַראַ האָט נאַרוואָס געזאָגט. אָבער ווייל עס איז אמת טוט עס איר ערשט ווי! זי וואָלט איצט באַדאַרפט סאַראַן דערלאַנגען, וואָס אויף איר ביטער האַרץ ליגט. דאָס וואָלט אָבער געמיינט זיך צעקריגן מיט איר. דאָס קאָן זי נישט. רייזל האָפט דאָך, ווען עס איז, צו פאָרן קיין ארץ ישראל. זיין צעקריגט מיט סאַראַן מיינט שוין, מיט די אייגענע הענט דערווייטערן אויך מאַטלען, וועמען זי האָפט דאָך אָוועקצונעמען פון סאַראַן. אָבער אינגאַנצן פאַרשווייגן קאָן רייזל אויך נישט. האָט זי גענומען אָוועק־גיין, כלומרשט זי איילט זיך, נאָר אָוועקגייענדיק האָט זי, מעשה גוטער פריינט, נאָך אַ זאָג געטאָן:

— מען קאָן שוין צו דיר באַלד נישט רעדן! אַז דו פאָרסט קיין ארץ ישראל קאָן מען שוין צו דיין קאָפּ נישט גרייכן.

ערשט איצט, נאָך רייזלס אַוועקגיין, האָט סאַרא געגומען אָנשרייבן מאַטלען דאָס בריוול. „קאָכאַני מאַקשיו" האָט זי אים טאַקע נאָך אַלץ נישט געשריבן, אָבער אַ פּיל וואַרעמער בריוול ווי אַלעמאָל, איז דאָס יאָ געווען. צו להכעיס רייזלען האָט ביי איר אויפגעטייעט אַ וואַרעם געפיל צו מאַטלען. נאָר מאַטל זאָל, נאָכן איבערלייענען דאָס בריוול, נישט גלייך מיינען: שוין, אַלץ איז שוין זיכער, האָט זי אונטן צוגעשריבן אַ קליין שורהלע. „איך האָף אָבער גלייך צו קריגן אַרבעט אין ארץ ישראל"...

דאָס שורהלע האָט זי בכיוון דיק אונטערגעשטראָכן. זאָל, הייסט עס, מאַטל וויסן אַז וואָס שייך אים, איז נאָך ביי איר נישט קלאָר, נאָך גאָרנישט באַשלאָסן! דערווייל הייסט עס מיינט זי נאָך גאָרנישט. אדרבה, זי האָט גאָר בדעה צו גיין אַרבעטן. „ביי וואָס עס וועט זיך נאָר לאָזן וועט זי אַרבעטן. זי האָט דורכגעמאַכט אַ האַלב יאָר הכשרה און זיך צוגעוואוינט. אפילו צו הויז אַרבעט! יאָ, יאָ, די גימנאַזיסטקע, סאַרא גלאַס, איז גרייט אין ארץ ישראל צו גיין אפילו פאַר אַ געוויינ־לעכער דינסט... און פון אים? יאָ, פון אים, ווי פון אַן אַלטן פריינט, דערוואַרט זי חלילה גאָרנישט מער, אויסער, אפשר, אויב זי וועט מוזן, זאָל זי זיך קאָנען באַנוצן מיט זיין בחורש צימערל. נישט אויף לאַנג, בלויז פאַר די ערשטע פאַר טעג, ביז זי וועט זיך דאָרטן, אין נייעם לאַנד, קאָנען איינאָרדנען אין אַן אייגן ווינקל".

קאַפּיטל פיר

אין וואַרשע, אין פּאַלעסטינע־אַמט אויף קרולעווסקע גאַס, שטייט אַ טומל אַזש דער סופיט שפּאַלט זיך! קליינשטעטלדיקע יידן, מיט פאַרדאגהטע בערד, האָט זיך אין די לאַנגע, שלאָפלאָזע נעכט געחלומט אַז אין וואַרשע, אין פּאַלעסטינע־אַמט, ליגן גאַנצע בערג מיט סערטיפי־קאַטן. מען דאַרף נאָר אַ פאַראַהין טאָן קריגט מען זיי גלייך, אויף דער האַנט! זיינען זיי געקומען און נעבעך געבליבן זיצן אויף די טרעפּ, אין דער האַלב טונקלער שטוב אַרום די ווענט, צעטומלטע, אַרויסגערי־סענע פון אַ זיסן חלום...

צווישן די צעטומלטע יידן און יידענעס, האָבן אַרום חלוצים און חלוצות, דרייסטע, זיכערע אין זייער יעדן טראָט. אָפּגעברענטע,

פאַרהאַרטעוועט אויף דער הכשרה, שטופּן זיי זיך גרופּעסווייז צו די פענצטערלעך, וואו העגט פאַרען זיך דאָרט ביים דערליידיקן זייערע פּעסער און פּאַפּירן.

טאַקע ביי די פענצטערלעך טוט זיך קאָפּ אויף קאָפּ. ווער עס דאַרף און ווער עס דאַרף נישט שטופּט דאַרטן דעם קאָפּ איבער בערג מיט אַקסלען, צו כאַפּן כאָטש אַ קוק דורך די פענצטערלעך צו די טישן, וואו עס ליגן פּעק פּאַספּאַרטן, געסטעמפּלטע, געוויזעטע, וואָס וועלן עפענען די טויערן פון דעם לאַנד, וואָס ערשט נעכטן איז עס געווען אַ סידור־לאַנד, אַ לאַנד אַ הייליקס, אַ לאַנד פון טומאַנע חלומות און איצט, מיט איין מאָל, איז עס געוואָרן אַ וואָכעדיק לאַנד פון אַרבעט, פון פּרנסה און, אפשר, אויך פון רו, פון פּשוטער מנוחה!

די איינציקע, וואָס לויפט נישט, וואָס האוועט נישט, וואָס שטייט כמעט אָן אַ זייט פון איר גאַנצער קבוצה, איז סאַראַ גלאָס. עפּעס אַ באַליידיקטע, אַ פאַרשעמטע, שטייט זי דאָ, אין מיטן גאַנצן טומל.

דער צופאַל האָט געוואָלט אַז אפילו איצט, ווען די גאַנצע קבוצה איז צונויפגעהעפט אין אַ פריידי, וואָס אַלץ איז שוין דאָ, די פּעסער, די סערטיפיקאַטן, אָט־אָט פאָרט מען שוין, אַז דווקא איצט זאָל סאַראַ זיך געפינען כמעט אָן איבריקע, אַ פרעמדע.

די גאַנצע קבוצה איז שוין „אַ חתונה־געמאַכטע". יעדעס מיידל האָט שוין איר „באַשערטן" און יעדער בחור — זיין „באַשערטע" מיט וועמען צו טיילן דעם סערטיפיקאַט אַלס מאַן און ווייב, נאָר איין סאַראַ איז אויסגעבליבן! טאַקע ממש פאַרזעסן...

זי האָט געהאַט אַ מאָדנע געפיל, סאַראַ, ביים דערוויסן זיך אַז זי, די איינציקע, האָט נישט קיין... מאַן. פון איין זייט האָט עס איר ווי געטאָן. די פרוי אין איר האָט זיך געפילט באַליידיקט. עס האָט איר אָבער אויך הנאה געטאָן. גוט, וואָס מען האָט זי נישט „צונויפגעפּאָרט" מיט קיינעם פון איר קבוצה. גלייך די „צונויפּ־פּאָרער" וואָלטן געוואוסט אַז סאַראַ פּאַסט זיך נישט פאַר די בחורים, אַז סאַראַ איז אָן אַנדערע!

זי ווייסט און עס טוט איר וויי, וואָס דער פאַל גיט ווידער די מיידלעך פון איר קבוצה אַ געלעגנהייט צו מורמלען. עס קומט כלומרשט אויס אַז זייער מורמלען נעמט זיך בלויז פון דעם, וואָס צוליב איר איז מען פאַרהאַלטן געוואָרן אין פּאַלעסטינע־אַמט. זי ווייס אָבער אַז דאָס מורמלען איז דערפאַר ווייל עס קרענקט זיי, וואָס זי, סאַראַ, איז אפילו דאָ אָן אויסנאַם...

— דער מיוחסת דאַרף מען סערווירן באַזונדער!

— איר באַשערטער איז נאָך נישט געבוירן געוואָרן...

צומאָרגנס האָט סאַרא שוין באַדאַרפט אַליין קומען אין אַמט אויסגעפינען וועגן איר „באַשערטן". דאָס מיידל ביים פענצטערל האָט איר מיט אַ מאָדנע שמייכעלע געזאָגט: „אָט, נאָר וואָס איז דאָ געווען דער יונגערמאַן. זיין נאָמען איז דאַכט זיך כענטניק. יאָ, כענטניק! ער האָט געזאָגט פאַננאַ גלאַס זאָל דאָ וואַרטן. ער וועט באַלד צוריק קומען".

סאַרא האָט געפילט ווי אירע באַקן צינדן זיך אָן. נישט אַזוי פון דעם מיידלס רייד, ווי פון איר שמייכעלע. ס'קאָן זיין אַז דער פרייליינס שמייכעלע האָט געמיינט בלויז העפלעכקייט. סאַראן אָבער האָט זיך געדאַכט אַז דאָס שמייכעלע איז צוליב דעם „שידוך", וואָס זי האָט נאָר וואָס פאַר איר אויסגעפירט...

זי האָט נישט געזאָגט קיין איין וואָרט, סאַרא, נאָר גלייך אָוועק פון פענצטערל. דערנאָך שוין אין אַן אַנטקעגנגדיק ווינקעלע פון דעם האַלב טונקלען זאַל, האָט זי איבערגעטראַכט אַלץ, וואָס דאָס מיידל האָט איר געזאָגט:

— „כענטניק, יאָ, דאַכט זיך כענטניק האָט זי געזאָגט הייסט ער? אַ מאָדנער נאָמען!"

פון זיך אַליין האָט זיך דער נאָמען אָנגעהויבן אויסצושפּרייטן אין איר מח. „כ ע נ ט נ י ק"! פו, ס'אַ נאָמען דאָס איז!

זי האָט געפּרוואווט איבערזעצן דעם נאָמען אויף פּראָסט יידיש. אָבער דאָ איז עס געווען נאָך מיאוסער. „גלוסטנדיקער"! דאָס איז דאָך גאָר עקלהאַפט! און זי וועט זיך דאַרפן רופן מיט דעם נאָמען? סאַרא האָט געפילט אַז זי דאַרף שוין אַנטלויפן פון דער מיאוסקייט. אויף איר אָרעם ביסל העברעאיש האָט זי דעריבער אָנגעהויבן זוכן עפּעס אַ וואָרט, וואָס קאָן פאַרבייטן דעם „כענטניק", וואָס מיינט גלוסטנדיקער. זי האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף דעם וואָרט „יצר". עס קלינגט נישט שלעכט. אָבער וואָסער יצר? יצר טוב אָדער יצר הרע?...

סיי ווי, סאַרא האָט דעם נאָמען „כענטניק" פיינט געקראָגן אין אַלע זיינע וואַריאַנטן! נאָר מאָדנע, זי האָט פיינט דעם נאָמען און דאָך צופּט ער זי עפּעס. עס איז איר שטאַרק געלעגן אין דעם ווי עס זעט אויס אַ מענטש מיט אַ נאָמען כענטניק, אָדער יצר, אָדער גלוסטנדיקער ...אַזאַ איינער מוז אוודאי זיין אַ נידעריקער, אַ דיקער, מיט פּעטע, גלאַנציקע ליפּן און זיכער אַ גראָבער יונג! אַז ער איז אַ גראָבער יונג,

דאָס זעט זי דאָך שוין! וואָרעם ווען נישט, וואָלט ער דאָך געוואָרט אויף איר. ווען ער איז אַן איידעלער מענטש, וואָלט ער דאָך דערפילט אַז דער נאָמען סאַראַ גלאָס מיינט עפּעס.

דער פּאַרדרוס האָט אין איר געזומען שטייגן גאָר הויך, גלייך דער כענטניק וואָלט איר אויף אַן אמת עפּעס אָנגעקערט! ווייניגסטנס אויף אַזוי פיל אויף וויפל מען האָט זי מיט אים חתונה געמאַכט און זי קאָן אים נישט פאַרטראָגן. ווען עס ווענדט זיך אָן איר הויבט זי זיך שוין אויף און גייט אַוועק. אַז זי האָט חרטה אויפן שידוך!

אָבער אנשטאָט אַוועקגיין, האָט זי נעבעך געמוזט זיך אַוועקזעצן אויף דער לאַנגער באַנק, טאַקע אין זעלבן ווינקעלע, און אָנהויבן וואַרטן אויף דעם גראָבן יונג... וואָרעם נישט אים אויף אירע פּאַפּירן, נאָר זי אויף זיינע, האָט מען אַרויפגעשטעלט. נישט ער וועט הייסן גלאָס! זי וועט מוזן הייסן כענטניק!

סאַראַס פּנים, דאָס ראָזלעך-ווייסע, סקווער-געפאָרמטע פּנים, האָט אינגאַנצן געפלאַמט פון פאַרדרוס און בושה און אירע בלאָנדע, ווייך-געלאָקטע האָר האָבן געפלאַטערט פון רוגזה, וואָס זי, סאַראַ גלאָס, דאַרף דאָ זיצן און וואַרטן אויף עפּעס אַ כענטניק. מיט יעדער מינוט איז זי געוואָרן אַלץ מער נערוועז און צערייצט. זי האָט זיך געביסן די ליפּן, די הענט זיינען איר געווען איבריק, אין דער זעלבער צייט זיינען אָבער אירע אויגן אַרומגעלאָפן אומרואיק איבער דעם האַלב טונקלען זאַל, וואו עס האָט גאַרנישט אויפגעהערט צו ווימלען מיט פאַרשיידענע מענטשן. וואָרעם עס קאָן דאָך זיין אַז אין דעם ווימלעניש זאָל אויך זיין ער, דער כענטניק. און אפשר וואַרט ער שוין דאָ ערגעץ אין מיטן פון אַ געזעמל? אפשר וואַרט ער גאָר אויף איר? און אפשר איז עס יענער בלאָנדער יונגערמאַן, דער מיטן וויכן, גרויען קאַפּעליוש אין האַנט? אָבער ניין, אַזאַ איידל קריסטוס פּנים קאָן נישט הייסן כענטניק...

סאַראַ איז שוין גרייט געווען צוצוגיין צום פענצטערל זיך נאָך אַמאָל איבערפרעגן צי דער יונגערמאַן איז אַמאָל נישטאָ דאָ. אויב זי איז נישט געגאַנגען איז עס נאָר געווען צו להכעיס דעם „גלוסטנדיקן". ער איז נישט קליין אויך צו וואַרטן, פּונקט ווי זי וואַרט. חוץ דעם, וואָסער פּנים האָט דאָס צוגיין און פרעגן:

— איז שוין פאַן כענטניק דאָ?

אין מיטן סאַראַס פאַרטיפטן כעסן זיך, האָט דאָס מיידל אַרויס-געשטעקט איר קאָפּ פון פענצטערל און אַ רוף געטאָן אין טומלענדיקן זאַל אַריין:

— פאננא גלאס!

סארא האָט זיך אַרומגעקוקט. לעבן דעם מיידלס קאָפּ, פון דער זייט פענצטערל, איז געשטאַנען אַ יונגערמאַן העכער פון מיטעלן וואוקס, אַ ברונעט, מיט אַ שווארצן קאָפּ ווייך געלאָקטע האָר. איין לאָק, אַ קאַפּריזנער, האָט זיך אים געוויקלט איבערן שטערן. אַ שטאָלצער, אַ גלייכער, אָן אַ הוט איז ער געשטאַנען אַזוי גלייכגילטיק, מיטן פּנים צום טומלדיקן זאַל, פון וואַנען עס דאַרף זיך אַרויסרוקן עפּעס אַ פאננא גלאס.

סארא, דערזעענדיק אים, נאָך איידער זי איז אפילו צוגעקומען נאָענט, האָט דערפילט ווי די בלוטן יאָגן איר אין פּנים אַריין. פון דעם ערשטן בליק זיינעם, אַזאַ שטאָלצן, האָט זי דערפילט ווי זי שרומפּט איין! עפּעס ווערט זי קלענער, קליין, נישטיק, גאָרנישט ווי סארא גלאס!

צוקומענדיק האָט דאָס מיידל, פון פענצטערל אַרויס, אַ זאָג געטאָן צו איר:

— דער הער וועט האָבן אייערע פּאַפּירן.

נאָך די עטלעכע ווערטער האָט דאָס מיידל צוריק אַריינגענומען דעם קאָפּ אין יענער זייט פענצטערל און געלאָזן סאראן מיט דעם פרעמדן יונגנמאַן אַליין, אויף זייער אייגן באַראַט.

סארא האָט אויף דעם יונגן מענטש אַ פאַרשעמטן קוק געטאָן. ער — צוריק — אַ שטאָלצן, אַ פון אויבן אַראָפּיקן. אָט אַזוי זיינען ביידע אָפּגעגאַנגען עטלעכע טריט פון פענצטערל. סארא, פון גרויס פאַר־לוירנקייט, האָט געשוויגן. אויך ער האָט געשוויגן. אָבער אין זיין שווייגן איז נישט געווען פאַרלוירנקייט נאָר עפּעס גרינגשעצונג, גלייך לעבן אים וואָלט נישט געווען סארא גלאס, נאָר עפּעס אַ מיידל דאָרטן, וועמען מען האָט צוגעשריבן צו זיינע פּאַפּירן.

„און ער האָט אפילו נישט געפונען פאַר נויטיק, דער הער, זיך פאַר איר פאָרצושטעלן", האָט סארא אַ טראַכט געטאָן.

אָט, דאָס ביסעלע גרינגשעצונג זיינס, איז גענוג געווען גלייך סאראן צוריקצושטעלן אין איר שטענדיק ווירדיקער פּאָזע. כאָטש אין וואוקס איז זי היבש נידריקער פון אים, האָט זי פונדעסטוועגן געטאָן אים אַ מעסט אָפּ אַזוי זייטיק, פון זיין שווארצן לאָק איבערן שטערן, ביז זיינע ברוין גלאַנציקע שיך און — זיך ביטולדיק צעלאַכט!

סאראס פּלוצימדיק געלעכטער האָט דעם יונגנמאַן עפּעס ווי פאַר־טומלט. ער האָט ווי אָפּגעשטעלט זיין טראָט און פאַרוואונדערט געקוקט מיט ברייטע געעפנטע אויגן אויף דעם לאַכנדיקן מיידל. זיין מאָט־

אַליוון פּנים איז געוועזן ערנסט איבערראַשט. עס האָט זיך געצוקט דאָס פּנים זיינס, געצוקט, ביז אַ קליין כמעט פאַרלוירן שמייכעלע האָט זיך צעשפּרייט אַרום זיינע שיינע מוילווינקלען. עפּעס ווי דאָס שמייכעלע וואָלט געפרעגט:

— וואָס לאַכט זי אַזוי דאָס מאָדנע מיידל?

כאַטש געזאָגט האָט ער גאָרנישט און געפרעגט האָט ער אויך גאָרנישט, האָט אָבער סאַראַ אין דעם פאַרלוירענעם שמייכעלע אַרום זיינע מוילווינקלען, געזען אַז דער „פּאַצעט" האָט זיך ענדלעך געכאַפּט אַז לעבן אים שטייט דאָ נישט עפּעס אַ קליין־שטעטלדיק מיידל, אַ חלוצה אין אַ גרין קהאַקי בלוזקעלע, אַ צעטומלטע, אַ פאַרלוירענע צוליבן באַגעגענען אַזאַ „וואַזשנעם קאַוואַליער"! דער „פּאַצעט" האָט זיכער ערשט איצט, נאָך איר אויסלאַכן אים, דערזען אַז ער האָט דאָ צו טאָן מיט אַ שטאָלצער פריילייז, אַ געענדיקטע גימנאַזיסטקע, וואָס איז זיכער אַזאַ מיוחסת ווי ער!

ווייזט אויס, דאָס ביטולדיקע אויסלאַכן אים און איר שטאָלץ אָוועקדרייען דעם קאָפּ, האָט דעם כענטניקן אויפמערקזאַם געמאַכט אַז אייגנטלעך האָט ער גאָרנישט קאַוואַליער־מעסיק געהאַנדלט קעגן דער פריילייז. ער האָט זיך דאָך אפילו פאַר איר נישט פאָרגעשטעלט!

ער האָט גיך געטאָן אַ דרייסטן טראָט פאָראויס, דער יונגערמאַן, ווי ער וואָלט זי געוואָלט אָניאָגן אין איר גיכן גיין איבער דער האַלב טונקעלער, טומלענדיקער שטוב. זייער עלעגאַנט, איבערטריבן עלע־גאַנט, האָט ער געפּרואווט אָננעמען איר האַנט, דערביי האָט ער זייער שמייכלענדיק געקוקט איר אין די אויגן, ווי איינער רעדט, „איך ווייס שוין גוט מיט וואָס איינצונעמען אַזאַ קאַפּריזנע מיידל":

— ענטשולדיגט, פריילייז, מיין נאָמען איז פעליקס כענטניק!

סאַראַ האָט זייער קאַפּריזנע, אָבער זייער חנעוודיק, געטאָן אַ נעם אַרויס איר אָרעם פון זיין האַנט און שאַרף אים געטאָן אַ שניט אָפּ:

— נישט וויכטיק!

פעליקס כענטניק האָט אַ ביס געטאָן זיין ליפּ, ווי ער וואָלט געטראַכט: „אַהאַ, דאָס מיידל איז שוין גאָר קאַפּריזנע" און גלייך, גאַנץ ערנסט, איר אַ זאָג געטאָן:

— עס איז יאָ וויכטיק! פריילייז גלאַס, איר וועט דאָס דאַרפן געדענקען!

און נאָכגייענדיק איר צו די טרעפּ האָט ער שוין מיט דעם פריערדיקן חוזק־שמייכעלע צוגעגעבן:

—פֿאַרגעסט נישט, איר זענט מיין ווייב...

סאראן האָט אַ שטיק געטאָן אין האַלדז ווען ער האָט פּלוצים, אַזוי פּראָסט און אַזוי דרייסט, אַ זאָג געטאָן „איר זענט מיין ווייב״! עס איז געווען אַ קורץ אָבער וואונדערלעכער זיס געפּיל. דאָס אָבער האָט ער דאָך נישט געוואוסט. אים האָט זי גאַנץ קאַפּריזנע, אַזוי אמת גראנד־דאַמע מעסיק, צוגעוואָרפן:

— יאָ? אויב עס געפעלט אייך, זאָל איך וואויל באַקומען!

און כדי אים צו ווייזן אַז מיט אים איז זי שוין פּאַרטיק, האָט זי ריין געשעפטסמעסיק צוגעגעבן:

— דער עיקר, פּאַניע כענטניק, ווי קומט די קאַץ איבער דעם וואַסער? וואו טרעפן מיר זיך? אין דער באַן?

זי האָט דאָס אָפּגעזאָגט זייער גיך, אַזוי גיך גלייך יעדער מינוט וואָס זי פאַרברענגט לעבן דעם „וואַזשנע־קאַוואַליער״ איז איר שטאַרק איבריק. און אונטערצושטרייכן אָט די איבריקייט, האָט זי גיך גענומען טריטלען אַראָפּ די טרעפּ, און גלייך ווי זי איז אַרויסגעקומען אויף דער זון־באַהעלטער גאַס, שוין געוואָלט אים לאָזן אָן אַ וואָרט און באַלד אָוועק!

פעליקס איז אויסגעקומען אַ טריט הינטער איר, טאַקע אויף דער סאַמער שוועל. די פריערדיקע זיכערקייט, דאָס האַלב חוזקדיקע שמייכעלע, האָט אים עפּעס פאַרלאָזן. סאַראס קאַפּריזנע טראַציקייט, האָט אים גאָר צעטומלט. ער האָט נישטווילנדיק געהאַלטן איר אָרעם, ווי זיין גאַנץ לעבן וואָלט דאָ אָפּגעהאָנגען אָן איר אָוועקגיין. עפּעס האָט ער געקוקט אויף דער מאָדנער סארא גלאס, אַ מיידל מיט אַ קורץ־געשוירענעם, בלאָנדן, צעכוואַליעטן קאָפּ האָר, וואָס זיינען נאָך קאַפּ־ריזנער און פליענדיקער ווי זי אַליין! עפּעס האָט זי אים געערגערט, דאָס מיידל, זי מיט איר הולך. עפּעס אַ מאָדנער הולך! אַ שוואַרץ און רויט געבלימלט זיידן קלייד, אויסגעפּאַסט ביז דער טאַליע אַזוי ענג, אַז אירע בריסט שטייען אָפּ אין זייער פולער, רונדער פאָרם. און פונקט ווי דאָס קלייד איז ענג און אויסגעפּאַסט אויבן, אַזוי איז עס פאַלביק און ברייט אונטן. אויך די אַרבל, ביז די עלנבויגן, זיינען מאָדנע! אויסגעפּאַסט, אַזש ביי פּלאַצן, נאָר אין דער הויך, לעבן די אַקסלען, פאַרגייען זיי זיך אין צוויי בופן, וואָס ווינטלען זיך, ווי ליידיקע, איינגעפאַלענע באַליאָנען. אָבער אַממערסטן ערגערט אים איר רויט שאַלכל! איר האָט שוין געהערט אַ מיידל זאָל אַזוי שעלמיש פאַרוואַרפן אַ רויט שאַלכל איבער די אַקסלען, מיט אַ דרייעק איבער דער פּלייצע

און פאַרנעמען עס אין אַ ווייכן קנופּ אונטער דעם חנעוודיק געשפּאָלטע־נעם גאָמבעלע?

ער איז שוין געווען אויף אַן אמת ערנסט, פעליקס כענטניק. וואָס איינגטלעך שטייט ער און פאַרנעמט דאָס געבייזער און די קאַפּריזן פון אָט דעם מיידל? ווער איז זי דאָס? און וואָס געהער זי אים אָן?

כענטניק האָט געלאָזט פאַלן סאַראַס האַנט. ער האָט געמאַכט אַ טראָט פון דעם שטיינערנעם בריקל אויפן טראָטואַר אַרויף. אומ־קוקנדיק זיך צו סאַראַן האָט ער גיך איר אַ וואָרף צו געטאָן:

— איר ווערט מיך דאַרפן אויפזוכן אין דער באַן.

ווי אַ פּאַטש האָט ער איר דערלאַנגט מיט דעם זאָג. און עס איז טאַקע געווען אַ פּאַטש! אַ פּאַטש פאַר דעם פריערדיקן אויסלאַכן אים און נאָך מער פאַר איר כסדרדיקן ביטול. אָן אפילו זיך מער אומ־צוקוקן האָט ער גלייך זיך גענומען גיין מיט דער קרולעווסקע, אַרויף צום זאַקסישן גאָרטן, וואו ער איז איינגעשלונגען געוואָרן פון דעם ברייטן שטראָם מענטשן וואָס האָט געכוואַליעט אין גאָרטן אַריין.

סאַראַ איז געבליבן געפּלעפּט. זיין דעצידירטקייט, זיין מיט אײנ־מאָל אַוועקגיין, האָט זי צוריק אַראָפּגעזעצט, געמאַכט זי קליין, איינ־געשרומפּן פּונקט ווי פריער, ווען זי האָט אים אַזוי אומגעריכט דערזען ביים פענצטערל. נאָר פּונקט ווי זי אַליין איז ביי זיך אַראָפּגעפאַלן, אַזוי איז ער געשטיגן אין אירע אויגן! זיין שטאָלץ אַוועקגיין האָט איר גאָר שטאַרק וויי געטאָן, עס האָט איר אָבער נאָך מער אימפּאָנירט:

— אָ, טאָ יעסט מענשטשיזנאַ! (אָט, דאָס איז אַ מאַן!)

מיט אַראָפּגעלאָזטע, איבריקע הענט, איז זי געשטאַנען און אַלץ געקוקט אַהין, אין דער ריכטונג וואו ער איז אַוועק, אָבער ער איז פאַרשוואונדן גלייך קיינמאָל נישט געווען!

זי האָט גענומען גיין, סאַראַ, אין דער פאַרקערטער ריכטונג. די שמאָלע גאַסן, וואָס ציען אין יידישן געגנט אַריין, האָבן געשווירבלט מיט מענטשן. קנוילנווייז האָבן זיי זיך געשטופּט איבער די טראָטואַרן. דער נאָכמיטאָג איז געווען אַ פאַרנער. פראַכנדיקע פערד, אין שווער געלאָדענע וועגן, האָבן געצויגן איבער דעם שטיינערנעם ברוק. טראַמווייען האָבן פאַרקלונגען די לופט. נאָר סאַראַ האָט דאָס אַלץ נישט געזען. זי איז געגאַנגען ווי אַ פאַרטראָגענע. פאַר אירע אויגן האָט געשוועבט דאָס בלאַסלעך צוטומלטע געזיכט, מיט דער שוואַרצער, קאַפּריזנער לאָק איבער דעם שטערן. אַן איבערראַשטס האָט עס גע־

שוועבט פאַר איר, דאָס געזיכט, איבערראַשט פון איר פלוצימדיק געלעכטער. און אין אירע אויערן האָט געקלונגען, העכער ווי דאָס געבראַזג אַרום, זיין פלוצימדיקער זאָג:

— עס איז יאָ וויכטיק! איר זענט מיין ווייב!

קאַפּיטל פינף

דורך די יידישע גאַסן, אין וואַרשע, האָבן אַ גאַנצן אָוונט געצויגן פולבאַזעצטע, פולבאַלאָדענע דראָזשקעס. די דראָזשקאַרעס, הויך אויף די קאָזליעס, אין בלויע היטלען מיט לאַקירענע דאַשקעס און בייטשן אין די הענט, האָבן געטריבן די דאַרע, פאַרהונגערטע פערדלעך: „וויאָ!‟ גיכער, גיכער צו דער פּראַגער־בריק. פון אַלע זייטן האָבן זיי געצויגן, די פולע דראָזשקעס. פאַרבייגייער, אויף ביידע זייטן גאַס, האָבן זיך אָפּגעשטעלט קוקן אויף דעם בייזן געפאַרעריי. לויט דעם בראַזג פון די אייזערנע רעדער אָן האַרטן ברוק, האָט זיך געקאָנט דאַכטן אַז גאַנץ וואַרשע מיט יידן לאָזט זיך צו דער באַן.

דורכשטופּן זיך דורכן וואָקזאַל איז שוין פון פאַרנאַכט אָן געווען אוממעגלעך! אויף די פּלאַטפאָרמעס, צווישן די וואַרטנדע צוגן, איז געווען מוראדיק! קינד און קייט זיינען דאָרטן דאָ! מיט יעדן איינעם, וואָס פאָרט אַוועק, איז מיטגעקומען די גאַנצע משפּחה. באַגאַזש־טרעגער זידלען זיך! באַהאַנגענע אַרום און אַרום מיט קוישן און וואַליזעס, מוזן זיי זיך שטופּן אין דעם גאַנצן געדרענג זיך צו צוקריגן צו די וואַגאָנעס. יינגוואַרג, חלוצים, ביי וועמען דער גראַשן איז נישט קיין ממזר און כח איז נאָך דערוויל פאַראַן, זיי שלעפּן נעבעך זייער שווער געפּעק אַליין, אונטערהאַקנדיק זייטן, מיטרייסנדיק קאַפּאָ־טעס.

פּאָליאַקן, ציווילע און באַן באַאַמטע, האָבן זיך אַרומגעשטעלט ווי אויף אַ בייז וואונדער. זיי חידושן זיך:

— וואו איילן דאָס אַזוי די יידן, קיין פּאַלעסטינע?...

טייל פון זיי שמייכלען שעלמיש אין די שווערע וואָנסעס אַריין. די אויגן פינקלען צופרידן:

— גייט יידעלעך, גייט אַלע קיין פּאַלעסטינע!

אַנדערע, ערנסטע פּאָליאַקן, סודן זיך איבער אין דער שטיל:

— „טאַק‟? אַזוי? פאַרן טאַקע אַוועק, די יידן? „קעפּסקאַ בענדזשע‟! וועט שלעכט זיין פאַר פוילן, אָן יידן וועט זיין שלעכט!...

אַט, אין דעם געדרענג האָט זיך אַרײַנגעדרייט פעליקס בענטניק. ער האָט זיך געקערעוועט רואיק, נישט געאײַלט. זײַן באַגאַזש האָט שוין דער טרעגער אײַנגעשטעלט. אַ פּלאַץ בײַם פענצטער, און אײנעם פון די לעצטע וואַגאָנען, האָט ער אים אויך שוין פאַרנומען. וואָסזשע דאָס געאײַל? פּלאָנטערט ער זיך מיטן וואַליזקעלע אין איין האַנט און אַ לײַכטן מאַנטל פאַרוואָרפן אויף דער צווייטער. אין בלויזן קאָפּ, דער ווײַכער לאָק פלאַטערנדיק איבער דעם שטערן, גייט ער זיך און קוקט געלאַסן אין די וואַגאָן־פענצטערלעך, פון וואַנען עס שטעקן אַרויס קעפּ ווי עופות פון ענגע שטײַגן.

פעליקס זוכט נישט חלילה די סאַראַ גלאַס, דאָס „ווײַב" זײַנס. וואָס דאַרף ער זי? ביזן גרעניץ וועט ער קיין „קנעפּל" פאַר די אויגן נישט זען. דעם גרעניץ וועט אויך דער דעלעגאַט פון פּאַלעסטינע־אַמט, וואָס פאָרט מיט אין דעם צוג, שוין באַזאָרגן. איז דאָך ערשט בײַם אַרויפגיין אויף דער שיף און בײַם אַראָפּגיין אין חיפה! זאָל ער זי שוין זוכן? צו וואָס? עס אַרט אים נאָר, פעליקסן, טאָמער טוט זיך דאָס מיידל פלוצים אַ שטעל אַרײַן אין זײַן וואַגאָן. אַט, דאָס אַרט אים! וואָרעם אויב יאָ, וועט עס זײַן פּאַסקודנע, אויב ער וועט נישט האָבן פאַרנומען אַ פּלאַץ אויך פאַר איר!

ער האָט זיך ענדלעך צוגעקראָגן צו זײַן וואַגאָן. דער וואַגאָן איז נאָך געווען כמעט ליידיק. זײַן קופּעי — טאַקע אײַנגאַנצן נאָך לער! זײַנע צוויי וואַליזעס און דער ברוינער, וואַלענער קאָץ, אַרומגענומען מיט לעדערנע רימענס, זײַנען געלעגן אויף דער באַנק, בײַם פענצטערל. עס איז נאָך געווען טונקל אין קופּעי. בלויז דאָס בלויע נאַכטבליצל האָט געברענט. ער האָט ליכטיק געמאַכט. געלאַסן האָט ער אײַנגע־שטעלט די צוויי וואַליזעס אויף דער אויבער־פּאָליצע, איבער דעם קאָפּ. דעם ווײַכן קאָץ האָט ער צעעפנט, אים אויסגעשפּרייט אויף אַ בריוווחדיק שטיק באַנק. ס'הייסט, וויל מען איז עס בלויז אַ באַקוועם פּלאַץ פאַר אײנעם. נאָר טאָמער וועט מען דאַרפן איז עס גענוג פאַר צוויי אויך...

אין מיטן זײַן געמיטלעכן שפּרייטן די דעקע, האָט זיך אין דער אָפענער טיר פון קופּעי אַרײַנגעשטעלט אַ יונג פּאָרל. דאָס ווײַבל, אין אַ פאַרשפּעטיקט, רויט שטרויען היטעלע, האָט געהאַלטן אין איין האַנט אַ קליין קינד, אין דער אַנדערער, אַ ווײַך פּעקל פון וואָלענע צודעקלעך, פון וואַנען עס האָט אַרויסגעקוקט אַ שטיקל פלעשל מיט אַ שוואַרץ „מאַמקעלע" פון אויבן. דער יונגערמאַן, אין אַ פאַררוקטן, ברוינעם קאַפּעליוש, האָט געהאַט בײדע הענט פאַרנומען מיט פּעק און וואַליזעס.

אָפּגעסאָפּעטע, פאַרשוויצטע, זיינען זיי ביידע געבליבן שטיין אין דער אָפענער טיר פון דער שטילער, ליכטיקער קופּעי. עפּעס זיינען זיי געווען אין פאַרלעגנהייט. לויט דעם אויפשריפט, דרויסן אויפן וואגאָן, איז עס דריטע קלאַס. אָבער לויט דער לערקייט און לויט דער געמיטלעכקייט, מיט וועלכער דער יונגערמאַן שפּרייט זיך דאָרטן זיין וויכן, וואָלענעם קאָץ, דאַרף עס זיין ווייניקסטנס ערשטע קלאַס.

כענטניק האָט אַ קוק געטאָן הינטער זיך, דערזען דאָס אָפּגעיאָגטע, אָפּגעמאַטערטע פּאָרל, וואָס שטייט אין אַזאַ גרויס פאַרלעגנהייט און וואַגט נישט אַריינצוגיין. ער וואָלט געוויס צופרידן געווען צו האָבן שכנים אַליין, אָן אַ קליין קינד. אָבער פונדעסטוועגן:

— „פּראָשען באַרדזאָ" — האָט ער אַ וויז געטאָן מיט דער האַנט אויף דער אַנטקעגנדיקער פרייער באַנק. — קומט אַריין, מיר זיינען אַלע גלייכע עולים!

דער יונגערמאַן מיט די וואַליזעס האָט אַ שמייכל געטאָן:

— נישקשה, עס פעלן נישט קיין יורדים אויך!...

ער איז זיכער געווען, דער יונגער טאַטע, אַז דער פיין געקליידטער בחור אין בלויזן קאָפּ, וואָס האָט אים איינגעלאַדן פּאַר אַ שכן מיט אַ פּוילישן „ביטע זייער", וועט געוויס זיך נישט כאַפּן אויף דעם דינעם ווערטער־שפּיל פון „עולים" און „יורדים". ער האָט אָבער אַ טעות געהאַט. פעליקס כענטניק איז נישט אַזאַ ציוניסט, וואָס פאַרשטייט נאָר דעם זין פון דער היינט מאָדישן וואָרט: „עולים". פעליקס כענטניק האָט געלערנט תנך און לייענט ביאַליקן. ער ווייס גוט דעם זין פון די ווערטער. נישט טראַכטנדיק אפילו האָט ער פונקט מיט אַזאַ לייכט שמייכעלע צוריקגעענטפערט:

— נו מילאַ. וועט זיין ווי אין פּסוק שטייט: עולים ויורדים...

די שכנים האָבן זיך גענומען מאַכן באַקוועם. דאָס וויבל האָט אַוועקגעלייגט דאָס שלאָפעדיקע קינד אויף דער באַנק. זי האָט אויס־געטאָן ס'היטעלע, זיך גלייך געמאַכט די פריזורע און אַזוי זייטיק, מיט אַ וואונק, געפרעגט פעליקסן:

— אַליין?

פעליקס האָט בלויז אַ שמייכל געטאָן. אַנשטאָט ענטפערן האָט ער זיך אויפגעשטעלט, אַראָפּגערוקט ס'פענצטער אַזוי ווייט ווי מעגלעך און געבליבן אָן אָנגעשפּאַרטער אויף די עלנבויגנס אַרויסקוקן אין דרויסן. עס האָט אים פאַרדראָסן. „שוין היימיש! זי וויל שוין וויסן אויב ער פאָרט אַליין. אין דער אמתן ווייסט ער אַליין נישט. פאָרט ער אַליין? וועט זי זיך טאָן אַ שטעל אַריין, די סאַרא גלאָס?"...

אינדרויסן, אויפֿן פּלאַטפֿאָרם, אינמיטן דעם גאַנצן געדרענג, האָט זיך גענומען דרייען אַ ראָד פֿון געשלאָסענע הענט אויף אַקסלען. חלוצים און חלוצות זיינען אַוועק אין אַ האָרא־טאַנץ, ווי אַ געזע־גענונג צו פּוילן. אין דער האַלב טונקעלער באַלויכטנקייט, האָט דאָס פֿריידיק־פּאַשיכורטע יונגוואַרג פֿאַרוואָרפֿן די קעפּ אין גרויס עקסטאַז און געשאַלט אין דער נאַכטיקער, טומלענדיקער לופֿט אַריין:

— מי יבנה הגליל? מי יבנה הגליל!

וואָס מער די לאָקאָמאָטיוון האָבן געסיקעט און געסאָפּעט און געפּיפּעט, וואָס מער דער טומל פֿון די אײלנדיקע, אָנקומענדיקע מענטשן איז געשטיגן, אַלץ העכער און אײנגעשפּאַרטער האָבן זיי געזונגען, אַלץ מיט מער עקסטאַז האָבן זיי געטאַנצט. און אײדער מען האָט זיך אַרומגעקוקט האָבן שוין נאָך אַזעלכע רעדער זיך געדרייט און אַריינגע־וויקלט אין טאַנץ עלטערע און ייִנגערע, ווייבער און מיידלעך, און קינדער.

פֿעליקס איז פֿאַרכאַפּט געוואָרן פֿון דעם דרויסנדיקן ווירבל. ער האָט געוואָלט אַ לויף טאָן און זיך אײנשליסן אין אַזאַ ראָד און מיט־טאַנצן. ער האָט זיך אַריבערגעבויגן אין אָפֿענעם פֿענצטער איבער דער העלפֿט. אים האָט זיך געדאַכט: אין דעם שווינדלענדיקן ראָד, אונטן, צווישן די פֿאַרוואָרפֿענע קעפּ, האָט אים אַ בליאַסק געטאָן איר פּנים, דער סאַראַ גלאַסעס ליכטיק פּנים מיט די פּלאַטערדיקע, בלאָנדע האָר. אויך דאַכט זיך, איר קול הערט ער דאָרטן.

ער איז אַראָפּ. זייטיק האָט ער זיך צוגעשלייכט, געשטאַנען צווישן דעם געטומל וואו דאָס ראָד האָט זיך עטלעכע מאָל דורכגע־דרייט פֿאַר אים. ניין, זי איז נישטאָ דאָ!

ער האָט גענומען צוריק אַריינגיין אין וואַגאָן. מאָדנע, נאָר וואָס האָט ער זיך געוואָלט אַריינדרייען אין געווירבל פֿון די לייכט־געוואָרענע פֿיס, מיטטאַנצן, מיט־יובלען, דאָ גאָר, פֿילט ער, ווי עס באַפֿאַלט אים אַ נאָגעניש, אַ פּײַנלעכע סומנעקייט אין האַרצן. איז עס צוליב דעם, וואָס סאַראַ איז דאָ נישט דאָ? אָדער אפֿשר איז עס אַ נאָגעניש צוליב דער אײנזאַמקייט זיינער ביים אַוועקפֿאָרן פֿון פּוילן? יעדן אײנעם באַגלייט וועך. מיט יעדן איז עמעץ דאָ. נאָר ער אײנער דאַרף אַוועקפֿאָרן פֿון דעם לאַנד, אין וועלכן ער איז געבוירן און דער־צויגן, אײנער אַליין, אָן אײן מענטש, וואָס זאָל אים באַגלייטן. פֿון זיין שטאָט, ווייט אויף די ראַנדן פֿון פּוליש־ווייס־רוסלאַנד, האָט קײנער נישט געקאָנט אַהערקומען. אפֿילו דער פֿאָטער זיינער, דער וואַלד־סוחר, האָט זיך נישט געקאָנט אַוועקרייסן און מיטקומען קיין וואַרשע. די

איינציקע צוויי פריינט, וואָס ער האָט דאָ, אין דער פּרעמדער, גרויסער שטאָט, זעט מען אויך נישט! אויב זיי זאָלן אפילו קומען, ווער ווייסט צי זיי וועלן אים קאָנען געפינען אין דעם געדרענג?

ער האָט זיך צוריק אָוועקגעשטעלט אין דעם באַלויכטענעם וואַגאָן־פענצטערל. וואָס וואָלט ער איצט נישט געגעבן, די באַן זאָל אים נאָך איין מאָל, דאָס לעצטע מאָל, דורכפירן דורך יענעם גרויען, כמורנעם געגנט, איבער די פלאַכע פעלדער, וואו עס שטייען די אָרעמע כאַטעס מיט נידעריקע דעכער, טרויעריק געבויגן; יענער געגנט, וואו ער האָט די פריידיקסטע טעג פון זיין לעבן איבערגעלעבט.

די שטופעניש אונטן איז געוואָרן געדיכטער און טומלענדיקער. די טאָנצנדיקע געזעמלען האָבן זיך אויפגעלייזט. נאָענטע געזעגנען זיך שוין. מען קושט זיך, מען כאַפּט זיך אויף די וואַגאָן־טרעפּלעך נאָך אַ לעצטן האַנטדרוק. נאָר ער אַליין, פעליקס, איז דאָ גאָר דאָכט זיך נישטאָ. דער דמיון זיינער האָט אים אָוועקגעטראָגן אין וואַלד אַריין. צווישן דעם פייכטן מאָך קריכט ער דאָרטן אַרום. אָט איז דער טאַטע! ער צייכנט דאָרטן מיט אַ שטיק קרייד קרייצלעך אויף די בוימער, וועלכע מען וועט דאָרפן האַקן. פון דער ווייטנס ליגן גלייכע רייען קלאפטער. האַלבע, געשפּאָלטענע בעריאָזע־קלעצלעך לויכטן אין דער וואַלדיקער טונקלקייט. וואסיל פאָרט דאָרטן מיט אַ פורל. ער וויל זיך אָפּשטעלן און ער, פעליקס, צעשרייט זיך איבער דעם גאַנצן וואַלד:

— נישט דאָרט, וואַסיל! די אַלכעס נעם!

אין מיטן דערינען, אין מיטן זיין פאַרטראַגנקייט אין היימישן וואַלד, האָבן זיך דערוויל פאַרן פענצטערל צוגעשטעלט אַ יונגערמאַן מיט עפּעס אַ מיידל. מיט איין אויגנבליק האָבן זיי אים צוריקגעבראַכט אַהער, אין דער באַן אַריין. דאָס מיידל קאָן ער גאָרנישט, פעליקס. סיי ווי האָט ער קוים באַוויזן דערלאַנגען זיין פריינט די האַנט און נעמען דאָס קעסטל שאָקאָלאַד, וואָס ער האָט אים מיטגעגעבן אין וועג אַריין. ער האָט אפילו נישט באַוויזן צו כאַפּן דעם נאָמען פון דעם מיידל. ער האָט בלויז געזען אַ ברונעט פּנים אונטער אַ ברייטן, ווייסן הוט, וואָס האָט פריינדלעך אַרויפגעקוקט צו אים. ער האָט נאָך אויס־געשטרעקט זיין האַנט צו איר, אָבער, צו קורץ! זי האָט אים געשיקט אַ לופט קוש און עפּעס אַריינגעוואָרפן אין פענצטער. עס איז געווען אַ קליין בינטעלע שפּעטהאַרבסטיקע, רויטע רויזן. פעליקס האָט זיך געטאָן אַ גיכן בויג אַרויס. ער האָט געוואָלט כאַטש נאָך איין מאָל זען דאָס מיידל, וואָס האָט אומבאַקאַנט אים געגעבן בלומען אין וועג אַריין. ער האָט שוין אָבער גאָרנישט געזען! אַ מאַסע קעפּ, אַ וואַלד

מיט פּאַכנדיקע הענט האָט זיך געוויגט פאַר די פענצטערלעך, פאַר די אויגן. ביסלעכווייז האָט זיך דער צוג פאַרביי געדעלט פאַרביי דער מאַסע. אַ לאָמפּ האָט פאַרבייגעבלענדט. נאָך איינער. דער לאָקאָ־מאָטיוו האָט זיך פאַרקערעוועט. דער וואָקזאַל מיט די פּאַכנדיקע טיכלעך האָט זיך אָפּגערוקט אַלץ ווייטער. די לאָמפּן זיינען געוואָרן שיטערער. די נאַכט איז אַנטקעגן געקומען אַ געדיכטע, אַ פינצטערע. דער לאָקאָמאָטיוו האָט זיך צעפייפט מיט אַ מוראַדיקער רוגזה און גענומען רעדלען איבער די רעלסן אַוועק, ווייט אין דער נאַכט אַריין מיט אַ הילכיקן געברום.

קאַפּיטל זעקס

אַ גאַנצע נאַכט איז די באַן געלאָפן אָן איין אָפּשטעל. פאַרביי די וואַגאָן פענצטער האָבן דורכגעשוועבט האַלב־באַלויכטענע, דרימלענ־דיקע סטאַנציעס, אויסגעלאָשענע כאַטעס, וואַכע, דורכשטעכנדיקע לאמטער־אייגלעך פון באַן־וועכטער, וואָס וועקסלען איבער דעם צוג אויף זיין ריכטיגן וועג; אַלץ, אַלץ האָט זיך פאַרבייגעטראָגן אין אַ שווינדלענדיקן געדריי.

די גאַנצע נאַכט איז פעליקס כענטניק געזעסן מיט דער נאָז אין שויב און געגלאָצט אין דעם פרעמדן, טונקלען דרויסן. אַרום אים, די גאַנצע קופּעי מיטפאָרער, איז געשלאָפן. זיצנדיקע, מיט די נעז אויף די אייגענע ברוסטן, האָבן טייל געכראָפּעט, אַנדערע האָבן גע־סיקעט און געפייפט. דאָס ווייבל, אויף דער אַנטקעגנדיקער באַנק, איז געלעגן איינגעוויקלט און פאַרנומען פונקט אַזויפיל אָרט וויפל איר פיצעלע קינד.

אין קופּעי איז געווען טונקל. דער גרויסער עלעקטרישער לאָמפּ איז געווען אויסגעדרייט. בלויז דאָס קליינע נאַכטבליצל האָט שוואַך געלויכטן און אָנגעפילט די קופּעי מיט אַ טונקלע בלויקייט. פעליקס כענטניק האָט צוליב דעם געקאָנט זען דעם נאַכטיקן דרויסן קלאָר און אויף ווייט — ווייט אַוועק! אפילו איין איינציקער בוים איז פון זיין אויג נישט פאַרלוירנגעגאַנגען.

די באַן איז געלאָפן אַלץ מער צו דרום. דעריבער, ווען אין דער פרי, די זון האָט זיך צעשיינט, האָט פעליקס דערזען עפּעס גאָר אַן אַנדער וועלט! וואָס נענטער צו דער רומענישער גרענעץ, אַלץ זוניקער די פעלדער! אין זיינע געגנטן איז איצט אַזוי גרוי! שאַרפע תשרי־

ווינטן בלאָזן שוין דאָרט! כמורנע רעגנס בייטשן די איינגעפאַלענע כאַטעס איבער זייערע שטרויענע דעכערקעפּ. באַלד — באַלד וועט אַ שניי אויספאַלן! און דאָ באַקט די זון נאָך אַזוי וואַרעם, דער הימל איז אַזוי לויטער!

אין האַלבן טאָג האָט זיך די באַן ענדלעך אָפּגעשטעלט. אויסלאַנד! ס׳ערשטע מאָל איז פעליקס כענטניק אין אויסלאַנד. כאָטש וואָס האָט זיך דאָ געביטן? קיין טייך איז מען דאָ נישט אַריבער, קיין בערג אוודאי נישט, דאָך אויסלאַנד!

פון דער סטאַנציע, אַ קליין הויז לעבן דער ליניע, האָט זיך געטאָן אַ לאָז אַ כאַפּטע באַאַמטע. נאָך איידער זיי האָבן זיך דערנעענטערט צום צוג איז שוין דער דעלעגאַט, וואָס פאָרט מיט, אַראָפּגעשפּרונגען מיטן באַרג פּאַספּאָרטן און פּאַפּירן אין די הענט. די באַקנעפּלטע גרעניץ־אַגענטן האָבן אים אַרומגערינגלט, ווי ווייבער אַ חרובדיק קינד. עס זאָל עס נאָר קיין גוט אויג נישט געשען!

דער מיט זאַמד אויסגעשיטער פּלאַטפאָרם איז געווען לער. פון די וואַגאָנען פענצטער האָבן יידן און יידענעס, בחורים און מיידלעך אַרויסגעשטעקט די קעפּ, אַרומגעשמעקט אַלע זייטן, אָבער מורא געהאַט אַ פוס אַראָפּצושטעלן. דער צוג האָט נאָר טראַנזיט־רעכט. איז ווי מעג מען אַראָפּגיין?

באַלד איז געוואָרן אַ געלויפעריי צום שטייענדן צוג. פון אַלע זייטן, ווי אויפגעבונדענע, צעשראָקענע עופות, האָבן זיך אַ לאָז געטאָן גויעס אין ברייטע פאַרביקע ספּודניצעס, יונגע שיקסלעך אין ליכטיק קאָלירטע כוסטקעס, באָרפיסע שקצים מיט צעכראַסטעטע העמדלעך, אַלע, אַלע האָבן זיי זיך אַ לאָז געטאָן צום צוג מיט פולע קערב ווייַנטרויבן. זינט די יידן לעבן האָבן זיי נאָך אַזויפיל ווייַנטרויבן נישט געזען. אין פוילן טראָגן „ס׳גאַיעס״ אַזוי אַרום קאַרטאָפל, ציבעלעס, אָבער ווייַנטרויבן? שוואַרץ גלאַנציקע און מאַט גרינלעכע, אַזש די טוי ליגט נאָך אויף זיי! איז ווי קאָן מען זיך דאָ איינהאַלטן און נישט אַראָפּגיין אויפן פּלאַטפאָרם? אַז ס׳פּאַרחלשטע מויל וואַסערט אַזוי און ס׳האַרץ ציט און טרייבט!

צום ערשט האָבן געפּרוווט אַ פּאָר דרייסטע יונגען, חלוצים. נאָר אַז יידן האָבן געזען: „שאַ, מען טוט גאָרנישט?״ איז דער צוג געוואָרן ליידיק, אַזוי ליידיק אַז מען האָט אַזש געקאָנט אַ וואַליזקע אויף דער פּאָדלאָגע דערזען!

די באַן וועט דאָ שטיין לאַנג. ביז די גרענעץ באַאַמטע וועלן איבערקוקן אַזויפיל הונדערטער פּאַספּאָרטן, זיי סטעמפּלען, קאָן מען זיך מיט

געגנוג וויינטרויבן אָנשלינגען! אַגב איז נאָך ראש השנה, אַ שהחינו האָט מען שוין געמאַכט, מעג מען דאָך הנאה האָבן!

דער עולם איז באַפאַלן די קערב טרויבן, ווי אויסגעהונגערטע בינען אַ בלומענקוסט. אויך פעליקס איז אַרויס אויפן פלאַטפאָרם. נאָך אַ גאַנצער נאַכט זיך קורטשן און קנאָדערן ביים פענצטער, זיינען די גלידער מיד און איינגעשלאָפן. עס ווילט זיך אַביסל איבערגיין און אויפטייען די פיס. און, צו וואָס זיך נאַרן? אויך אַ שקאַרמיץ טרויבן!

ער האָט גענומען די טרויבן, געגאַנגען מיט זיי לענג אויס דעם צוג, ביז ביי זיין פענצטערל, האָט ער עס אַרויפגעגעבן דעם יונגן וויבל, וואָס איז געשטאַנען מיטן קינד אויף די הענט און אַרויסגעקוקט צום וויינטרויבן־יאַריד, וואָס גייט דאָרטן, אונטן, אָן, אָן איר! דאָס האָט ער זיך באַזאָרגט אויף שפּעטער, פעליקס כענטניק, ווען דער צוג וועט נעמען גיין. עסן איצט, גייענדיק איבער דער פלאַטפאָרם, ווי אַלע, דאָס קאָן זיך פעליקס כענטניק נישט דערלויבן. עס איז נישט לויט זיינע געוואוינהייטן! עס איז נישט לויט זיין אַרט האַלטן זיך, לויט זיין אָנטון און אַוודאי נישט לויט זיין געשמאַק!

עטלעכע מאָל איז ער זיך דורכגעגאַנגען הין און צוריק, לענג אויס דעם צוג, ביז עס האָט אים אָנגעהויבן לאַנגווײלן, איז ער צוריק אַריין אין וואַגאָן און זיך ווידער געזעצט אַרויסקוקן דורכן פענצטער. ווען נישט די ריזיקע אָנצוטרעפן זיין „וויבל״, די סאַרא גלאָס, וואָס מוז אַוודאי זיין אין וועלכער קופּעי מיט אַ גרופּע חלוצים, וואָס זינגען און טאַנצן און טומלען, וואָלט ער זיך איצט, פון לאַנגווייל, דורכשפּאַצירט די וואַגאָנען, זען ווער אַלץ עס פאָרט, אפשר פאָרן באַקאַנטע! אַזוי אָבער? ער וועט דאָס נישט טאָן! אַזאַ מיידל קאָן נאָך איינפאַלן אַז ער איז זי געגאַנגען זוכן! איז שוין זיכערער צו זיצן דאָ, ביים פענצטער, און אַרויסקוקן אויף דעם יאַריד.

אויך דאָס איז אים נמאס געוואָרן. ער האָט אַריבערגעהויבן דעם בליק צו דער סטאַנציע, וואו אין אַ פענצטער, איז געזעסן די חברה אַגענטן און געוואָרפן די פּאַספּאָרטן פון איינעם צום אַנדערן. איינער האָט געשריבן, איינער האָט געקלעקט און איינער האָט געקלאַפּט מיט אַ סטעמפּל, ווי ער וואָלט געקאָוועט פערד. פעליקס האָט הנאה געהאַט פון דעם, וואָס די „אומזיסטע פּרעסערס״ שוויצן דאָרטן! פּוילישע יידן פאָרן קיין ארץ ישראל האָבן די רומענישע גרעניץ באַאַמטע אַ שטאָך אַרבעט!

ער האָט ווידער געקוקט אויף דעם פּילפּאַרביקן, טומלענדיקן עולם וואָס ווימלט אַרום אין אַלע ווינקלעך. ער האָט גאָרנישט געזוכט, פעליקס, און גאָרנישט דערוואַרט צו געפינען. גלאַט אַזוי וואַנדערן די אויגן זיינע. נאָר אָט האָבן זיי זיך עפּעס פאַרטשעפּעט. אַ ביסל רויט האָט אַ בלאַסק געטאָן פון ווייטנס.

אָט איז זי דאָך! אָט איז דאָך איר שאַלכל, דאָס רויטע שאַלכל מיטן דרייעק אויף דער פּלייצע!

אידער פעליקס האָט נאָך צייט געהאַט אָפּצוכאַפּן דעם אָטעם פון דעם אומגעריכטן פלאַם אין די אויגן, וואָס דאָס שאַלכל האָט אים געטאָן, האָט זיך סאַראַ אויסגעדרייט פון אַ שיקסל, מיט אַ שקאָרמיץ ווייטערוויבן אין אירע הענט. אַ לאַכעדיקע איז זי געגאַנגען לעבן עפּעס אַ הויכן בחור, אין אַ ווייס העמדל מיט אַ ברייט־איבערגע־לייגטן קאָלנער. לויט איר גיין האָט זיך געקאָנט דוכטן אַז דאָס גייט זי גלייך אַהער צו פעליקסעס פענצטערל!

פעליקס האָט געוואָלט אַריינכאַפּן דעם קאָפּ אינווייניק, נאָר ביז היינט ווייסט ער נישט פאַרוואָס ער האָט דאָס נישט געטאָן. צי איז דאָס געווען ווייל ער האָט בעסער געוואָלט זען דעם צעכראַסטעטן בחור, וואָס איז מיט איר געגאַנגען, ווען זי האָט אַזוי דרייסט געוואָרפן טרויבן אין מויל אַריין, אָדער איז עס טאַקע זי אַליין, די סאַראַ גלאָס, וואָס האָט אים אַזאַ בלענד געטאָן מיט איר בלאָנדער ליכטיקייט? סיי ווי, דעם קאָפּ האָט ער שוין נישט אַריינגענומען. פאַרקערט, ער האָט זיך טיפער אַרויסגעבויגן. אַלע ווילע איז זי אים פאַרלוירנגעגאַנגען אין די געדיכטע מענטשן־געזעמלען. אין אַ מינוט אַרום ווידער זיך אַ באַוויז געטאָן און ווידער פאַרלוירנגעוואָרן. און יעדעס מאָל, וואָס נענטער זי איז געקומען, אַלץ דייטלעכער האָט ער געהערט איר לאַכן. ער האָט זיך גוט איינגעהערט, פעליקס, עפּעס האָט עס אים איצט גאָרנישט געקלונגען אַזוי חוזקדיק, איר לאַכן. פאַרקערט, אַזאַ הארציק, אנגענעם געלעכטער האָט ער נאָך קיינמאָל נישט געהערט.

— איז, אפשר האָט זי דאָן, אין פּאַלעסטינע אָמט, אין וואַרשע, אויך אַזוי אומשולדיק געלאַכט? און ווער איז דאָס דער בחור, דער צעקנעפּלטער חלוץ? פון וואַנען אַזאַ נאָענטקייט? אַזש וואַרפן אים טרויבן אין מויל אַריין?

פעליקס האָט זיך כלומרשט גאַנץ רואיק אויפגעהויבן, אַזוי רואיק, ווי ער וואָלט זיך אַליין איינגערעדט אַז, אייגנטלעך, וואָס איז ס׳געלויף? און אַראָפּ פון וואַגאָן. ער האָט אָבער אַזוי אויסגערעכנט אַז ביים

אַראָפּגײן זאָל ער איר אויסקומען, אַזוי גאַנץ אומגעריכט, גלײך אין פּנים אַרײן!

נאָך שטײענדיק אױפן װאָגאָן־טרעפּל האָט זי אים דערזען. פעליקסן האָט עפּעס אַ זעץ געטאָן אין האַרץ. נאַר זי, גאַרנישט! זי זאָל דאָס געװען אַ פינטל טאָן מיט אַן אויג! ערשט, װען ער איז דרײסט געגאַנגען איר אַנטקעגן, און צוגעקומען זײער נאָענט, האָט זי, טײטלענדיק אויף אים מיט אַ שװאַרצער װײנטרויב צװישן די צװײ פינגער, אַ זאָג געטאָן צום חלוץ כלומרשט אין שפּאַס און אפשר אין גרויס ביטול:

— מײן מאַן!

טאָמער איז דאָס נאָך װײניק געװען, האָט זי גלײך אים גענומען שטופּן אַ שטענגעלע װײנטרויבן אין מויל אַרײן, אים, פעליקס כּענטניקן, אַ שטענגעלע װײנטרויבן אין מויל אַרײן!

פעליקס האָט שאַרף אָװעקגעדרײט זײן קאָפּ. אָבער װײל ער האָט צוגענומען דאָס פּנים האָט זי דווקא נאָכגעשיקט איר האַנט מיטן שטענגעלע! פעליקס האָט זיך דערפילט װי עפּעס אַ נאַרישע ציג, װעמען מען שטרעקט אַ שטרוי אונטערן בערדל... נאַר נאָך נאַרישער איז געװען זײן לאַגע, װײל עס קאָן דאָך זײן אַז זי מאַכט זיך בלויז אַ גוטמוטיק געלעכטער און ער װערט שוין ערנסט און בײז, און זײנע מוילװינקלען דראָדלען זיך שוין אַן, װי אויסצושיסן, מיט אַ באַלײדיקונג! כאָטש װאָס בײז צו זײן האָט ער גראָד יאָ. װאָרעם װאָס עפּעס דערלויבט זי זיך אים צו רופן אַזוי עפנטלעך „מײן מאַן”? באַשר מ'האָט זי אַרויפגעשטעלט אויף זײן סערטיפיקאַט? און װאָס עפּעס שטופּן װײנטרויבן אין מויל אַרײן? װער איז ער איר? עפּעס אַ סמאַרק אירס? װי קומט ער בכלל צו איר? ער, אַ װאַלד־סוחר, אַ געבילדעטער מענטש אין פּויליש און העברעאיש, אַן אַנגעזעענער ציון־טוער, װאָס האָט אפילו נישט געדאַרפט דורכמאַכן קײן הכשרה כדי צו קריגן אַ סערטיפיקאַט! און זי? עפּעס אַ מײדל, אַ חלוצה דאַרטן!

פעליקס האָט װידער געהאַט אַ געפיל זי צו טאָן אַ לאָז שטײן מיטן חלוץ, פּונקט װי ער האָט געטאָן אין װאַרשע, אויף קרולעװסקע גאַס. ער האָט דאָס אָבער נישט געטאָן. עפּעס האָט ער מורא געהאַט זײן אָװעקגײן זאָל נישט פאַרקומען זײער נאַריש. ער האָט, הײסט עס, נישט קײן שכל צו פאַרנעמען אַ װיץ?

כדי זיך אויסצודרײען פון דער ציגענער לאַגע, האָט ער אַ געצװאונגענעם שמײכל געטאָן צום חלוץ:

— און װי געפעלט אײך „מײן װײב”?

ער האָט איר, הייסט עס, צוריקגעדינט מיט דעם זעלבן קאָמפּ־לימענט.

פֿאַר יצחקן, סאַראַס באַגלייטער, איז די פּלוצימדיקע באַגעגעניש מיט סאַראַס „מאַן", דעם אויסגעפּוצטן פּראַנט, וואָס האַלט זיך אַזוי שטייף, געווען זייער אַמוזירנד. עס האָט אים געפֿאַלן סאַראַס אויס־לאַכן אים, דעם „מאַן", איר חוזק טאָן, ספּעציעל דאָס שטופּן אים די טרויבן אין מויל אַריין דווקא ווייל ער דרייט אָוועק דעם קאָפּ. סאַראַס האַלטונג צו אים אַליין, די לעצטע עטלעכע טעג, האָט יצחקן בכלל צעטומלט! אנשטאט אים כסדר אָוועקשטופּן רירט זי זיך נישט אָן אים אַ טריט. און איצט, ווען ער זעט נאָך ווי זי איז אַזוי מבטל דעם פּראַנט, איז ער זיכער אַז סאַראַס באַציאונג האָט זיך צו אים גאָר געביטן.

סאַראַ, נאָך אַלץ אַ לאַכעדיקע פֿון פֿעליקסעס אָוועקדרייען דעם קאָפּ, האָט גענומען גיין. יצחק, — נאָך. האָט שוין פֿעליקס קיין ברירה נישט געהאַט ווי אויך מיטגיין.

אין דרייען האָט מען אָבער נישט געקאָנט גיין צוליב דעם שטופּעניש אויף דעם שמאָלן פּלאַטפאָרם, איז ער, פֿעליקס, עפּעס כסדר אויסגעקומען פֿון הינטן, און דווקא לעבן דעם חלוץ, ווי ער וואָלט זיך נאָכגעשלעפּט נאָך דעם דאַרן באָקסער! ער האָט אוודאי געוואָלט זיי לאָזן אָוועקגיין, ווי צוויי אויסגעשפּאַנטע פֿערד פֿון אַ וועגעלע אַרויס און אַליין זיך אַריינכאַפּן צוריק אין וואַגאָן, אָבער ווי גייט מען דאָס אָוועק אָן אַ וואָרט? און ווען יאָ שוין עפּעס זאָגן, וואָס זאָל ער זאָגן? אַ גוטן טאָג? ער פֿאָרט דאָך מיט זיי אין איין באַן!

סאַראַ, גייענדיק פֿאַראויס, האָט גאָרנישט געטראַכט פֿון פֿעליקסעס זאָרג. זי איז געווען פֿריילעך און לאַכעדיק. ער לאָזט זיך נישט וואַרפֿן קיין טרויבן אין מויל אַריין, זאָל ער זיך נאָכשלעפּן אַזוי! אַגב, צו וואָס האָט זי יצחקן, אויב נישט צו פֿאַראינטריגירן דעם שטאָלצן פֿעליקס כענטניק?

אָט אַזוי וואַרפֿנדיק יצחקן איין טרויב נאָך דער אַנדערער אין מויל אַריין האָט זי דערווייל אויף כענטניקן, אפילו נישט אומקוקנדיק זיך, אַ וויינ געטאָן מיט איר פֿאַרזיסט הענטל:

— איר האָט שוין געזען אַזאַ „מאַן", יצחק? אַ גאַנצע נאַכט פֿאָרט ער מיטן „ווייב" אין איין באַן און ווייסט אפילו נישט וואו זי געפֿינט זיך!

קאַפּיטל זיבן

דאָס האָט בלויז ער, פּעליקס כענטניק, געמיינט אַז סאַרא ווייסט נישט וואו ער געפינט זיך. אין דער אמתן האָט סאַרא נאָך נעכטן, אין וואַרשע, אין סאַמע געדרענג אויף דער פּלאַטפאָרמע, אויסגעזוכט דאָס פענצטערל אין וועלכן ער איז געזעסן און זיך געמאַכט אַ גוטן סימן וועלכער וואַגאָן דאָס איז. זי האָט אויך, גאַנץ בכיוון, זיך איינגעפּלאַכטן אין חלוצים־קראַנץ טאַנצן אַ האָרא לעבן זיין פענצטער. און ווען זי האָט פאַרוואָרפן דעם קאָפּ אין טאַנץ־עקסטאַז האָט זי אים גוט געזען, ווי ער בייגט זיך אַרויס און זוכט זי אַרום. ערשט ווען ער איז פאַר־לוירנגעגאַנגען פון באַלויכטענעם פענצטער, ווען זי האָט פאַרשטאַנען אַז אָט־אָט קומט ער אַראָפּ אונטן, איז זי פאַרלוירנגעוואָרן פון מיטן טאַנץ אין רעכטן געדרענג אַריין.

ערשט אין מיטן דער נאַכט, ווען די קבוצות זיינען געווען פאַרנומען אין זינגען, אין לוסטיקע שפּילערייען, ווען קיינער פון איר חברה, אפילו נישט די חלוצות, האָבן זי געקאָנט אין עפּעס פאַרדעכטיקן, האָט זי זיך אויפגעהויבן פון מיטן קרענצל אַרויס און זיך אַוועקגעלאָזט איבער די ענגע, פאַרלייגטע וואַגאָנעס. זי איז כלומרשט געגאַנגען צוליב נייגער. סאַרא גלאַס, הייסט עס, וויל זען ווער עס פאָרט אַלץ קיין ארץ ישראל. אויך שפּעטער, אַז זי האָט זיך ווידער געטאָן אַ שטעל אויף און אַרויס פון איר געפּאַקטער קופּעי, איז עס געווען בלויז ... „אויסצוגלייכן די אנדרימלטע פיס". אין דער אמתן זיינען אירע אָפּטע מאַרשן איבער די וואַגאָנען, וואו מענטשן זיינען געזעסן אויף זייערע פּעק אַזוי צוזאַ־מענגעדריקט אַז זיי האָבן זייערע פיס נישט געפונען, געווען צוליב דעם אומרו! אַן אומרו, וואָס האָט זי נאָר געטריבן זען: „וואָס טוט דאָרט דער מאַן אירער"? אָט דער שטאָלצער בחור, וואָס האָט געהאַט דעם כח זי צו לאָזן שטיין אויף דער גאַס און אַוועק אפילו זיך נישט אומ־צוקוקן!

וואָרעם סאַרא גלאַס איז נישט פון די מיידלעך, וואָס שלינגען אַראָפּ אַזאַ באַליידיקונג! בפרט ווען דער יונג האָט דאָרטן עפּעס אויפגע־ראַיעט אין איר האַרץ. סאַרא גלאַס איז אַ פרוי און זייער אַ יונגע פרוי דערצו. עס איז שווער פאַר אַ פרוי צוצוגיין צו דעם מאַן, וואָס האָט זי פאַראינטריגירט, מיט אַ גלייכן, דירעקטן וועג, נישט ווייל זי — די פרוי — וויל דאָס נישט, נאָר ווייל דער מאַן קאָן אַזאַ דירעקטן, קלאָרן וועג נישט פאַרנעמען. דעריבער מוז זי, די פרוי, גיין מיט אומוועגן. און סאַרא גלאַס האָט זיי גענוג, די אומוועגן!...

ערשטנס מוז זי פאַרדעקן יעדן חשד ביי די חברה פון איר קבוצה, וואָס האַלטן בכלל צווידייטיקע אייגלעך אויף איר. ווען אירע מאַרשן איבער די וואַגאָנען זאָלן נאָך ווערן אויפפאַלנד, וואָלט איר גאָר אוממעגלעך געווען זיך צו האַלטן מיט זיי צוזאַמען. צווייטנס מוז זי געדענקען אָן פעליקס כענטניק, טאָמער זעט ער זי דורכשפּאַנען, זאָל ער נישט מיינען אַז דאָס לויפט זי אים זוכן!

דעריבער טאַקע האָט זי דאָס נעכטן, גלייך ווי זי איז אַריין אין וואַגאָן און דערפילט אַז זי געפינט זיך מיט „אים", דעם „מאַן אירן", אונטער איין דאַך, גלייך אָנגעהויבן דערנענטערן צו זיך דעם יצחקן, אָט דעם הויכן הייזעריקלעכן בחור, וועמען זי האָט ביז איצט געהאַלטן פון זיך אַזוי דערווייטערט, וואָס מער צודרינגלעך ער איז צו איר געוואָרן. איר ווייבלעכער אינסטינקט האָט איר אונטערגעזאָגט, אַז איצט קאָן ער איר צוניץ קומען, דער האַלב נאַרעשלעכער, גוטער יצחקי. דורך אים און מיט אים וועט זי קאָנען שלאָגן דעם שטאָלצן כענטניק, דער בחור מיט דער קאַפּריזנער לאָק איבערן שטערן.

יצחקן איז נעבעך גאָרנישט איינגעפאַלן אַז סאַראַס פּלוצימדיקע צוגעלאָזנקייט איז ווייל זי דאַרף אים פאַר אַ... בייטש! דער גליק־לעכער יצחק! עס איז געווען סאַראַ זאָל אים, אין מיטן פריי־לעכסטן שפּיל, אין מיטן לעבעדיקסטן געזאַנג, טון אַ רוף: — קומט יצחקי, מיר וועלן זיך דורכגיין איבער די וואַגאָנען — ער זאָל לאָזן אַלץ און אַלעמען און שוין שטיין ביי איר זייט!

אויך היינט, גלייך ווי דער צוג האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף דער רומענישער זייט, איז זי אַראָפּ מיט יצחקן אויף דער פּלאַטפאָרם און געכאַפּט כלומרשט אומשולדיק אַ קוק אין פעליקסעס פענצטערל. און דאָס שפּעטערדיקע וואָרפן יצחקן טרויבן אין מויל אַריין, איז אויך געווען אים צוליב, פעליקסן, עס זאָל אים דאָרטן אפשר אַ דריי טאָן ערגעץ און אַרויסטרייבן אים פון זיין אָפּגעשלאָסן ווינקעלע. אויך דאָס באַגעגענען אים, באַלד ביים אָנטקעגנקומען, מיט אַ שטענגעלע טרויבן צו דער נאָז, איז אויך געווען אַ ווייבעריש כיטרע גענגעלע אירס, אַ גענגעלע דעם שיינעם, שטאָלצן יונג אַראָפּצוקלאַפּן פון זיין הויכן געשטעל.

וואָרעם נאָך אין וואַרשע, גלייך ווי ער איז אַזוי שטאָלץ פון איר אַוועק, האָט סאַראַ דערפילט אַז אָט דער בחור, מיט דעם כח זיינעם, האָט זיך אַריינגעריסן אין איר צעטומלט לעבן מיט אַזאַ קראַפט אַז גאָרנישט וועט שוין דאָ אימשטאַנד זיין אים צוריק אַרויסצורייסן!

אַן אַנדער מיידל וואָלט מסתמא פון אַזאַ ברי זיך גלייך אָפּגעטראָגן אַ געפּלעפּטע, אַן אָפּגעזעגנטע, אַ דערנידריקטע! סאַרא אָבער שטאַמט פון די גלאָסעס! זי האָט דווקא ליב צו גיין דער געפּאַר אַנטקעגן. זי האָט גראָד ליב צו קריגן אירס דווקא נאָך אַ קאַמף. פּייגעלעך, וואָס פליען אַליין אין בוזעם, האָט זי פיינט! דעריבער, אַנשטאָט זיך אָפּצוטראָגן, האָט זי גאָר אָנגעהויבן אַרבעטן מיט אַלע אירע חושים, מיט אַלע ווייבערשע געגנגלעך, ווי אַזוי דעם בחור צו זיך צוצובינדן. פון דאַן אָן איז דאָס יעדער טריט אירער געוואָרן אַ פאַראויסגעפּלאַנטער, אַן אויסגערעכנטער. און דעריבער טאַקע, ווען ער איז פריער אַריין צוריק צו זיך אין וואַגאָן אַנגעדראָדלטער, אַ בייזער, וואָס זי האָט אים אַזוי באַליידיקט אין דער אַנוועזנהייט פון עפּעס אַ חלוץ, האָט זי, סאַרא, דאָס „ווייב" זיינס, אפילו אַ בליק אים נישט געשאַנקען! זי איז זיך ווייטער געגאַנגען מיט יצחקן אַ פריילעכע, אַ לאַכעדיקע, גלייך יענער, אין פענצטערל דאָרטן, וואָלט זי לחלוטין נישט אָנגעגאַנגען!

און דאָך האָט סאַרא, מיט אַלע אירע ווייבערישע חושים, זיך נישט געכאַפּט אַז אויך פעליקס מאַכט דאָ ערגעץ אַן אַנשטעל. אָט גייט ער צוריק אין זיין וואַגאָן אַריין. זי האָט אים באַליידיקט מיט איר שטופּן אים אַ שטענגל טרויבן צו דער נאָז. אָבער עס זאָל אים אפילו אָנהויבן אַרן איר גיין מיט דעם חלוץ!

אין זיין גאַנצן שטאָלץ איז ער געשטאַנען אין פענצטער און מיט היבש ביטול געקוקט אַראָפּ, ווי זי גייט דאָרטן מיט דעם הויכן דראָנג אויף דער פּלאַטפאָרם. קיינעם וואָלט נישט איינגעפאַלן אַז ער קאָן די סאַרא, אַז ער האָט מיט איר עפּעס אַ שייכות!

דער צוג האָט ווידער גערירט. פאַרשפּעטיקטע, פאַרשמייעטע חלוצים, מיט פּלעשלעך וואַסער אין די הענט, האָבן זיך געכאַפּט אויף די טרעפּלעך, זיך נאָכגעהאָנגען ביז זיי זיינען צוריק אַריין אין די וואַגאָנען. אין די קופּעען איז ווידער געוואָרן ענג. געפונענע פּיס האָבן זיך ווידער פאַרלוירן אין קופּעס, צווישן וואַליזעס, אונטער געזעסן. חלוצים האָבן אופסניי אויפגעשאָלט זייער „מי יבנה הגליל?" דאָס מאָל איז דאָס געזאַנג געפאַלן אויף רומענישע, צעליכטיקטע פעלדער, וואָס האָבן זיך גענומען דרייען אין אַ ווירבל פאַר די פענצטער פון לויפנדיקן צוג.

פעליקס, אַ בייזער, האָט זיך ווידער באַזעצט אין זיין ווינקעלע. איצט, אַז די סאַרא האָט שוין נישט געשפּאַצירט פאַרן פענצטער, האָט ער מער נישט באַדאַרפט שטיין אַן אָנגעשטייפטער מיט דעם

אַרויפגעצויגענעם שטאָלץ. דערצו איז ער געווען מיד. די פיס זיינען אים געווען פאַרשטייפט. צוליבן אָנטרעפן „זי" אויף דעם פלאַטפאָרם איז ער זיך אפילו רעכט נישט איבערגעגאַנגען. פון וואַלגערן זיך די גאַנצע לעצטע נאַכט ברעכט אים יעדער גליד. און ער וועט נאָך אַזוי דאַרפן איבערזיצן דאָ נאָך אַ נאַכט, ביז, ענדלעך, מ'וועט גרייכן דעם שוואַרצן ים. דערוויל זיצט ער און באַמיט זיך צו קוקן אַרויס. דאָ, אין קופּעי, די שכנים, קאָן ער נישט פאַרטראָגן. עס איז אַן אָנגעלאָף און שמוציק. די מענטשן האָבן זיך נאָך נישט אויסגעלערנט זיך צו האַלטן ריין. מען עסט און מען וואַרפט לעבן זיך דעם אָפּפאַל. מען שרייט הויך און מען קריגט זיך. ער קאָן דאָס נישט פאַרטראָגן. אויך דאָס ווייבל אַנטקעגן אים קאָן ער נישט פאַרטראָגן. נאָר זי האַלט אין איין שאָפן מיטן מאַן. גלייך ער וואָלט געווען אירס אַ שיק יינגל, נישט אַ חבר אין לעבן. און דאָס קינד, דווקא אַ ליכטיקס, אַ גוטס, וואָס האַלט אין איין גאַגערן, שמייכלען און אפילו אים, פעליקסן, האָט עס שוין פאַרטשעפּעט, דאָס קינד האַלט זי נישט ריין. ער וואָלט זיכער זיך אַ שפּיל געטאָן מיט דעם קינד, איז גיי נעם עס, ווען עס איז אַזוי אַ!... איז שוין בעסער קוקן צום שווינדלענדיקן געדריי פון די זון באַגאָסענע פעלדער. אָט יאָגט אַן אַ פעלד מיט לאַנגע, טונקל גרינע אַרבוזן. גרויסע, שווערע, ליגן זיי אויף דער ערד צווישן געלע, וויאַנענדע בלעטער. באַלד יאָגט אָן אַן אַנדער פעלד מיט רונדע, געלע באַניעס. און אָט קומט אַנטקעגן אַ פעלד וואו עס גליען רויטע פּינטעלעך פון גרין אַרויס. ווי רויטער צעשאָטענער מאָן, ווי פלאַמיקע פונקען, גליען זיי, די רויטע טאָמאַטן פון אונטער די גרינע הענגלען. אויך הייזלעך, נידריקע, ליימענע, מיט שוואַרצע, קאַלטענעוואַטע ציגן אַרום זיי, שוועבן פאַרביי. לעבן אַ טיר פון אַזאַ הייזל שטייט אַ פויערטע מיט אַ גרויסן ערדענעם קרוג און גאַפט אויף דעם לויפנדן צוג. אויף אַ וועגל, אויסגעשניטן אין מיטן פעלד, ווי צוויי ברוינע שינעס, שלעפּט זיך אַ פויער אויף אַ צוויי רעדערדיק וועגעלע געשפּאַנט צו צוויי גע־דולדיקע פוילע אָקסן. עס זשומעט נאָך דאָ דער שפּעטער, רומענישער זומער!

אַלץ איז אַזוי ביי פאַר פעליקסן און עס וואָלט באַדאַרפט זיין פריידיק פאַר אים. ער וואָלט באַדאַרפט זיין אָנגעשטעקט מיט דער פרייד, וואָס שאַלט פון די זינגענדיקע חלוצים צום ליכטיקן דרויסן און פון דעם דרימלענדיקן, שפּעט־זומערדיקן דרויסן אַריין אין צוג. צום סוף איז ער אָבער בייז און עפּעס נאָגט אים! אָבער וואָס נאָגט אים? איז עס די סומנע בענקשאַפט, וואָס האָט אים נעכטן אַרומגע־

כאַפּט, גלייך ווי דער צוג האָט זיך גענומען רירן מיט אים אַוועק אויף אייביק פון זיין כמורנער אָבער דאָך ליבער היים, פון די וועלדער, אַרום וועלכע ער האָט זיינע ליכטיקע קינדער און יוגנט יאָרן פאַר־בראַכט?

ער טוט אפילו אַ קלער, פעליקס, אַז די בייזקייט האָט יאָ עפּעס אַ שייכות מיט דער סאַראַ. נאָר ער באַמיט זיך צו פאַרגעסן סיי די בייזקייט און סיי די סאַראַ. וואָרעם בכלל, וואָס געהער זי אים אָן? אָט, גלייך ווי ער טוט אַ באַטרעט דעם באָדן פון ארץ ישראל פאַרשווינדט זי אין גאַנצן פון זיין געדעכעניש!

אָבער מערקווירדיק! וואָס מער ער באַמיט זיך זי צו פאַרגעסן, וואָס מער ער שטרענגט זיך אָן זי אַוועקצושטופּן פון זיין געדאַנק, אַלץ מער צודרינגלעכער קומט זי צוריק און שטעלט זיך אים ווידער אַזוי נאָענט פאַר די אויגן. אָט שטייט זי ווידער פאַר אים אין איר שוואַרץ און רויט געבלימלט קלײדל מיט די שטייפע בריסט פאַראויס. ס׳גע־שפּאָלטענע גאָמבעלע ליגט איר אַזוי טראַציק אויף דעם חנעוודיקן קנופּ פון איר רויט שאַלכל. אירע בלאָנדע האָר פלאַטערן פאַר אים ווי פייער־פלאַמען. זי שטייט ווי זי וואָלט זיך אַזוי גוטמוטיק, אַזוי קאָקעטיש געריי[צ]ט מיט אים...

— נו יאָ, אָבער פאַרוואָס באַהאַנדלט זי אים אַזוי פון אויבן אַראָפּ? זי מיינט אַוודאי ער וועט זיך נאָך איר נאָכשלעפּן ווי יענער חלוץ? זי קאָן נישט פעליקסן! ער וועט זי אפילו נישט דערמאָנען אַז זי דאַרף זיין לעבן אים ביים אַרויפגיין אויף דער שיף. פאַר זיינעטוועגן קאָן זי זיך זיין וואו זי וויל און מיט וועמען זי וויל!...

די באַן איז אַלץ געלאָפן אָן אַן אָפּשטעל. אויך רומעניען דאַרף זי דורכשניידן אָן אַ סטאַנציע. עס איז אַ פאַרמאַכטער צוג, וואָס גייט פון אַ פּונקט, צו אַ פּונקט. אויפן וועג דאַרף קיינער נישט אַרויסשטייגן און נישט איינזיצן. לויפט ער, דער צוג, און לויפט! דאָס מאָנאָטאָנע, ריטמישע געקלאַפּ פון די רעדער מאַכט מיד, און וויגט איין. עס ווערט אויך שטילער דאָס געזאַנג. די נאַכט איז אויך צוגעפאַלן. פעליקס כענטניק האָט איינגעדרימלט אין זיין ווינקעלע. די שעהן זיינען געגאַנגען פאַר אים אומבאַוואוסטע. ער האָט אפילו נישט גע־וואוסט אַז סאַראַ גלאַס איז עטלעכע מאָל צוגעקומען צו דער אויפגע־רוקטער קופּעי־טיר, געשטאַנען אַ ווײלע מיט יצחקן, געקוקט דורך דער בלויער טונקלקייט צו זיין ווינקעלע, ווי ער זיצט דאָרטן, אַן איינ־געקנאָדערטער, די נאָז אויפן וועסטל קנעפּל און אָטעמט שווער.

ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט, פעליקס כענטניק, איז געווען פאַרטאָג. דער דרויסן האָט העל געבלויט. אַ פריש, קיל ווינטל האָט זיך געשפּילט מיט זיין לאָק. פון ווייטנס האָט דער שוואַרצער ים, ווי אַ ריזיקער שפּיגל, בלאַסלעך, פרימאַרגנדיק אַנטקעגנגעגלאַנצט. ער האָט צעעפנט אַ פּאָר אויגן.

די שכנים אין זיין קופּעי האָבן זיך שוין געראַיעט אַרום זייערע פּעק. עס איז שוין אָנגעשטאַנען די אומרו פון ערב פאַרלאָזן דעם צוג. אויך אין אים איז אָנגעשטאַנען אַן אומרו. דער פּינקטליכער מענטש אין אים, האָט נישט געקאָנט שלום מאַכן מיט דער אומבאַשטימטער לאַגע, אין וועלכער „דאָס ווייב זיינס", אָט דאָס קאַפּריזנע מיידל, שטעלט אים דאָ אַוועק. עס וועט זיין פּאַסקודנע טאַמער האַלט זי זיך טאַקע באַזונדער און מען טוט אים אַ פרעג: „וואו איז דיין ווייב?"...

פעליקס האָט אפילו אַ טראַכט געטאָן צו פאַרבייגן זיין כבוד, אַריינגיין אין איר וואַגאָן און זי „אַריינבעמען" צו זיך. ער איז אָבער נישט געגאַנגען. ער וועט זיך נישט שטעלן אין אַזאַ לעכערלעכער פּאָזע! ער קומט גאָר אָפּנעמען זיין „ווייב"!... ניין! ער האָט זיך בלויז געקליגלט און געקערעוועט אַזוי, אַז ווען דער צוג האָט זיך אָפּגעשטעלטביים האַפן און די פּאַרער האָבן זיך געטאָן אַ שאָט אַרויס מיט די געפּעק פון די וואַגאָנען, זאָל ער, גאַנץ אומבאַמערקט אפילו פאַר איר אַליין, אויסקומען מיט זיינע וואַליזקעס לעבן איר, דער סאַראַ גלאַס, וואָס איז איצט זיין ווייב, און הייסט סאַראַ כענטניק...

קאַפּיטל אַכט

אין רומענישן האַפן איז אָנגעשטאַנען אַ גוואַלטיקער טומל. דער לאַנגער צוג מיט די הונדערטער עמיגראַנטן האָט פּייפנדיק, סאָפּנדיק זיך געשלענגלט דורך שמאָלע געסלעך, צווישן בלינדע פאַרקאַנעס, פאַרוואָרלאָזטע קעץ און קינדער, ביז ער האָט זיך ענדלעך אָפּגעשטעלט האַרט ביים ברעג, וואו די ווייס-בכבודיקע שיף איז געשטאַנען פאַראַנקערט.

נאָך איידער דער צוג איז צוגעפאָרן האָט זיך עס דאָ אַ ביסל אָפּגעטאָן! די שיף האָט געהודזשעט פון די גרויסע קוימענס און פון קליינעם פייפער. זי איז געווען אומגעדולדיק, די שיף! זי וואַרט שוין אויף דעם אָנגעקומענעם יחסן היבש לאַנג! זי האָט גענומען וואָרטשען מיט אירע קאַלבעס. אירע שווערע קאַנאַטן האָבן זיך געוויקלט

אַראָפּ און אַרויף, ווי שווערע שלענג. אַרום איר, אויפן וואַסער, האָבן אַרומגעשוועבט קליינע שיפלעך, ווי פליגן אַרום אַן אומגעדולדיקן, ווייסן אָגער.

מיטן אָנקומען פון צוג איז דער יאַריד נאָך מער געשטיגן! פון די וואַגאָנעס האָט זיך אַ שפּאַר געטאָן מיט יידן און פּעק. אַ שטופּעניש, אַ לויפעניש, אַ געשריי! ביז, ענדלעך, אַלע זיינען געבליבן שטיין צווישן שיף און באַן, צוזאַמענגעשטופּט אין איין גרויסן געזעמל.

אָט, אין דעם געדרודער, אין דעם הו־האַ, האָט זיך פעליקס כענטניק נעבעך געמוזט האַלטן לעבן דער סאַרא גלאָס ביז שפּעט אין האַלבן טאָג, ווען ער האָט שוין קוים געקאָנט איבערקומען דאָס טישל מיט באַאַמטע און באַטרעטן די שמאָלע טרעפּ, וואָס פירן אַרויף צו דער דעק פון שיף.

אַרויפגעקומען איז ער אַ צעטומלטער פון די אַלע איבערלעב־נישן. זינט ער לעבט האָט ער נאָך אַזאַ ריזיקע שיף נישט געזען, אפילו נישט אין חלום. אין דער לאַנגער רייע, הינטער סאַראַ, האָט ער זיך געלאָזט וואַרפן, ווי אַ פּיולקע, פון איין מאַטראַז צום אַנדערן, טרעפּ אַראָפּ און טרעפּ ארויף און ווידער טרעפּ אַראָפּ. נישט ווילנדיק האָט ער דערווייל זיך באַכגעשלעפּט נאָך איר ביז איר קאַיוטע. ער האָט אפילו נישט אַ בליק אַריין געטאָן נאָר גלייך אַוועק אין אַ וויטערדיק קאָרי־דאָרל צו זיין קאיוטע אין דער מענער אָפּטיילונג.

אַ באַפרייטער פון אַ שווערער לאַסט איז ער אַליין צוריק אַרויף אויף דער דעק און זיך געשטעלט רואיק ביים שיפצוים אַראָפּקוקן אונטן, וואו עס ראַיעט נאָך אַלץ מיט מענטשן און געפּעק. וואָס ווייניקער עס ווערן מענטשן אונטן, אַלץ גרעסער זעט זיך אַן דער ריזיקער הויפן צונויפגעוואָרפענע יידישע בעבעכעס. איצט, אַראָפּקוקנדיק רואיק, זעט ער ערשט ווי נאַריש עס זעען אויס די יידן, וואָס האָבן מורא אַרויסצוגעבן זייערע פּעק פון די הענט. ווי זיי ווילן נעבעך, באַגאַסענע פון שוויס, אַליין אַלץ אַרויפשלעפּן מיט זיך אין שיף אַריין. זיי ווייסן נעבעך נישט, די יידן, אַז אַ מעכטיקער היבער, ווי אַ מאָנסטער־לאַפּע, וועט זיך באַלד טאָן אַ נעם צו דעם באַרג זאַכן און וועט דאָס אַזוי לייכט אַרויפהייבן און אויסשיטן אויפן דעק פון שיף, ווי אַ קינד שיט אויס אַ הענטעלע זאַמד. זיי פאַרשטייען נעבעך נישט, די אויסגעהאָרעוועטע, אָרימע מענטשן, אַז זיי קאָנען זיך פאַרגינען צו גיין אַרויף אויף דער שיף מיט ליידיקע הענט און לייכטע פיס.

אַ גאַנצן טאָג איז ער אַזוי אָפּגעשטאַנען, פעליקס. ער איז געווען פאַרכאַפּט פון דער גיכער ריטמישער אַרבעט, וואָס איז אָנגעגאַנגען

ביים אָנלאָדן די שיף. פון איין זייט שלינגט זי, די שיף, דעם עולם, וואָס ציט זיך אין אַ לאַנגער רייע איבער די שטיגן און פון דער אַנדער זייט דרייען זיך די קאַלבעס, די קאַנאַטן וויקלען זיך און דער קלאַץ, די מעכטיקע האַנט, שלעפּט אַרויף די פּעק און טוט זיי אַ צעשיט לעבן זיינע פיס.

אַלץ איז געגאַנגען אַזוי געשווינד, אַז פאַרנאַכט, ווען די לאַמפּן האָבן זיך אָנגעצונדן לענג אויס דעם ברעג, איז שוין דער האַפן געווען ליידיק, אַזוי ליידיק אַזש אַן אומעט האָט אַרומגעכאַפּט. אויסער אַ פּאָר געבליבענע מידע האַפּן־אַרבעטער, וואָס האָבן זיך געווישט מיט די פּאַלעס פון די רעקלעך דעם שווייס, איז שוין דאָרטן קיינער נישט געווען. בלויז דער צוג איז נאָך געשטאַנען אַ פאַנאַנדערגעטשעפּעטער, מיט בלינדע, אויסגעלאָשענע פענצטער. ליידיק דאָרטן! צעטרעטענע שטיקער צייטונגען ווינטלען זיך דאָרטן אויף די טרעפּ און פליען אַראָפּ איבער דעם ליידיקן, צעמענטענעם באָדן. דאָס גאַנצע לעבן, דעם גאַנצן טומל, האָט די שיף אַריינגעזויגן אין זיך, אינווייניק, אין די שמאָלע קאָרידאָרן און אויך דאָ, אויף דער דעק, וואו רעדלעך חלוצים טאַנצן שוין די ערשטע האָרא לכבוד דער שיף.

עס איז געוואָרן נאַכט. אַ פייף! אַ קנויל רויך! נאָך אַ פייף און דער האַפן רוקט זיך אָפּ, דערווייטערט זיך. אַלץ ווייטער און ווייטער שלייכט זיך דאָס שווימנדיקע שטיק לעבן אַוועק פון דעם טויטן, פאַרלאָזטן האַפן. די לאַמפּן אויפן ברעג ווערן קלענער, קלענער, אַזוי קליין אַז עס דאַכט זיך שוין אַ שנור פייערדיקע קאָרעלן צאַנקען דאָרטן, צאַנקען ביז זיי פאַרשווינדן אין דער נאַכטיקער ים פינצטערניש.

פעליקס איז נאָך געשטאַנען לאַנג ביים צוים מיט די אויגן אַהין, וואו עס איז נאָרוואָס אין חושך פאַרשלונגען געוואָרן אַ שטאָט, אַ באַן, אַ וועלטטייל, אין וועלכן ער האָט אַ גאַנץ לעבן אָפּגעלעבט. אַ שווערער אומעט האָט אים אַרומגענומען. דער ים אַרום יאָגט מיט אימה. פינצטער! נישט אונטן אין ים, נישט אויבן אין הימל, נישט אַרום אין די האָריזאָנטן, זעט זיך אַ פּונק, אַ שטערן, אַ גלי! אַ חושכדיקער מדבר לויערט! די באַלויכטענע דעק, די גאַנצע שיף, ער אַליין, אַלץ זעט אויס אַזוי קליין ,אַזוי נעבעכדיק, אַזוי פאַרלוירן!

ער האָט גענומען שפּאַנען איבערן דעק, פעליקס. פאַר דער צייט, וואָס ער איז געווען אַזוי פאַרטראַכט קוקנדיק אויף דער האָוועניש אויפן ברעג, האָט דער עולם דערווייל זיך דאָ געראַיעט אין דעם אַרויפגעשלעפּטן באַרג זאַכן. ווי מוראשקעס האָבן זיי געשלעפּט דעם באַגאַזש אין די אָפענע טירן אַריין. איצט איז אויך די דעק וויסט און לער.

סומנע ציִען זיך אים די באַלויכטענע, שמאַלע ברעטלעך אונטער זײַנע פּיס. עס דאַכט זיך ווי אויך זיי, די שמאַלע, לאַנגע דעקברעטלעך, ווילן אַנטלויפן פון דער סומנעקייט.

ער איז אַרײַן אין אַ באַלויכטענער טיר. שוין אויף די טרעפּ האָט ער געזען אַז בעת ער איז געשטאַנען אויפן דעק, אין קילן נאַכט ווינט, האָט דער ים דערווײַל אָפּגעטאָן מיאוסע מעשים אינווייניק, אין שיף... וואו נאָר זײַן בליק פאַלט ליגן צעקרומטע פּנימער מיט פאַר־גלייזטע אויגן. אַרום זיי — פו! בעסער נישט קוקן!

פעליקס האָט אויפגעשוידערט! אַ געדאַנק האָט אים אַ בליץ געטאָן:

— פעליקס, מיט דיר טאָר דאָס נישט געשען!

מיט אימפּעט האָט ער גענומען גיך שפּרייזן איבער די אָוועקגע־פאַלענע. ער האָט געוואָלט וואָס גיכער קומען אין זײַן קאַיוטע נאָך עפּעס אַ וואַרעם בגד און גלייך צוריק אַרויס אויפן דעק! אין דער פרישער לופט וועט מיט אים אַזעלכעס נישט פּאַסירן, קיינמאָל נישט!

פאַרזיכטיק, דאָך גיך, האָט ער געשטעלט זײַן טראָט. ער האָט גע־שפּרייזט איבער פּיס און איבער צעוואָרפענע הענט, איבער זיצנדיקע קערפּער, אָנגעשפּאַרטע ביי די ווענט און אויסגעצויגענע, אין מיטן קאָרידאָר. טייל האָבן זיך געוואַקלט גייענדיק און זיך אַראָפּגעלאָזט לעבן זײַן טריט.

אין קאָרידאָרל, שוין כמעט לעבן זײַן קאַיוטע, איז ער ראַפּטום געבליבן שטיין. אָנגעשפּאַרט אָן די שטיגן, מיטן קאָפּ אַראָפּגעלאָזט אויף דער ברוסט, איז געזעסן עפּעס אַ פיגור פון אַ מיידל. קיין פּנים האָט ער נישט געקאָנט זען. בלויז לויט די אַקסלען און לויט דעם בינט צעשויבערטע, בלאָנדע האָר, האָט ער גלייך דערקענט ווער דאָס איז!

ער האָט זיך גאָרנישט געריכט אַז דאָס געפינען די סאָראַ אין אַזאַ פּאָזע זאָל אים טאָן אַזאַ ריס ביים האַרץ. אַזוי פיל מענטשן דורכגע־היפּערט, קראַנקע, צוקרומטע, מיט חושכדיקע פּנימער און, גאָרנישט! דאָ, פּלוצים, נאָדיר! ווער איז דען די סאָראַ צו אים? נישט אַזאַ פרעמדער מענטש פּונקט ווי אַלע? דאָך איז ער געבליבן שטיין לעבן איר און קאָן נישט ווייטער אַ טראָט טאָן. ער קאָן נישט פאַרבײַגיין און זי לאָזן זיצן. ער מוז עפּעס טאָן! אָבער וואָס זאָל ער טאָן?

ער האָט זיך אָנגעבויגן, פעליקס, איר אונטערגעהויבן דעם קאָפּ:

— פאַננאַ גלאָס!

זי האָט אויף אים אַ האַלב פאַרגלייזטן קוק געטאָן און צוריק פאַרמאַכט די דינע אויגן שפּעלטעלעך.

וואָסזשע טוט ער איצט ? אפשר זי אַרויסטראָגן אויפן דעק ? ניין, ער וועט דאָס איצט נישט קאָנען ! מיט אים אַליין דרייט זיך שוין דער קאָפּ. די קניען ווערן אים ווייך. איבער די שיפּע שטיגן וועט ער זיכער פאַלן מיט איר. בעסער זי אַריינטראָגן אין איר קאַיוטע אויפן בעטל אַרויף. אויפן דעק שפּעטער !

ער האָט זיך נאָך אַמאָל אַראָפּגעבויגן. טשיפּקעס איז ער געבליבן לעבן איר. ער האָט פּאַוואָליע אויסגעקערעוועט איר קאָפּ און אים אָוועקגעלייגט צו זיך אויפן אַקסל. דערנאָך האָט ער אַרומגענומען מיט ביידע אָרעמס איר וויכע, מיידלשע טאַליע. מיט כח האָט ער זיך געטאָן אַ שטעל און אַ גלייך אויס. איצט האָט ער גענומען מיט איר גיין.

עס איז אים אָנגעקומען זייער שווער דאָס קערעווען זיך מיט סאראן אין די אָרעמס, צווישן די אָוועקגעפּאַלענע מענטשן. ער האָט באַדאַרפט היטן און פּאַרזיכטיק שטעלן יעדן טראָט. ביי יעדן בויג פון שיף האָט ער באַדאַרפט בלייבן שטיין מיט צענומענע פיס, ער זאָל נישט מיט איר אַרויפפאַלן אויף ווּעמען, אָדער ער זאָל נישט אָנשלאָגן איר קאָפּ אָן אַ שטאָלענער וואַנט.

פּאַרזיכטיק האָט ער זיך געקערעוועט מיט איר איבער די שמאָלע קאָרידאָרן דורך די ענגע דורכגענג, פּאַוואָליע געשפּריזט איבער די הויכע, שאַרפע שוועלן פון איין אָפּטיילונג אין דער אַנדערער, ביז ענדלעך, אָן אויסגעמאָטערטער, ער איז צוגעקומען צו איר קאַיוטע.

מיט גרויס מי, האָט ער זיך מיט איר אַריינגעשטעלט אין דעם אָפּענעם שטובעלע, וואו אַ קליין לעמפּל האָט איינזאַם געברענט אין פּיצינקן סופיטל. דאָס קאַרגע ביסל ליכט האָט קוים געקלעקט צו באַלייכטן די אויבערשטע צוויי בעטלעך אין ביידע זייטן ווענט. די אונטערשטע צוויי בעטלעך זיינען געווען אויסגעהיט פון יעדן טראָפּן ליכט. קוים מיט צרות האָט ער זי אַריינגעלייגט אין אַזאַ בעטל, וואו, אויסער די פיס אירע, האָט ער גאָרנישט געזען, סיידן ער זאָל זיך גוט געווען איינבייגן און זוכן.

ערשט איצט איז פעליקס געבליבן שטיין מיט לידיקע, אַראָפּגעלאָזטע הענט נישט וויסנדיק וואָס ווייטער צו טאָן. אַ מאָדנע לאַגע: לויט דער הייך זיינער קאָן ער זען די צוויי לידיקע באַלויכטענע, אויבערשטע בעטלעך, בעת זי, סאראַ, איז גאָר אַריינגערוקט פון אונטן ווי אין אַ פינצטערע שופלאָד. כדי זי צו זען, הערן וואָס זי מאַכט, דאַרף ער כאָטש אַריינרוקן דאָרטן אַהין דעם קאָפּ, אָדער זיך צוזעצן אויף דעם אַנטקעגנדיקן בעטל. זאָל ער זיך צוזעצן ?

די גאַנצע צײַט וואָס פעליקס האָט זי געטראָגן אין זײַנע פעסטע אָרעמס, אירע בריסט צוגעדריקט צו זײַן האַרץ, ווען זײַן שווערער אָטעם האָט איר געקילט דאָס פאַרחלשטע פּנים, די גאַנצע צײַט האָט סאַראַ גוט געוואוסט, וואָס מיט איר גייט דאָ אָן און — צו וואָס זאָל זי זיך נאַרן? זי האָט געהאַט אַ זיס געפיל! אַזאַ זיסער צוויק איז איר אַריבער איבערן גאַנצן לײַב... פונדעסטוועגן, ווען זי וואָלט נאָר געוווען געהאַט כּח, וואָלט זי געוווען געטאָן אַ שטעל אַראָפּ די פיס אין מיטן טראָגן זי און געלאָזט אים שטיין מיט לײַדיקע הענט, פּונקט ווי ער האָט זי געלאָזט אין וואַרשע.

אָבער דאָס איז געווען פריער! איצט, ליגנדיק אין דער פינצטער, אונטער דעם אויבערשטן בעטל, נאָך דעם זיסן געפיל, וואָס זי האָט צוליב פעליקסן איבערגעלעבט; איצט, ווען זי האָט אים אַזוי נאָענט לעבן זיך, פילט זי ווי אַלע אירע ווײַבערישע אָנשטעלן ווערן צעריבען, ווי אַלע ווענטלעך, וואָס זי האָט אַזוי קונציק פאַר אים אויפגעשטעלט צו פאַרהוילן דעם אמת, פאַלן אײַן, אַט־אַט איז דאָ דאָס גרויסע געפאַר ער זאָל מיט אײנמאָל זי דערזען נאַקעט, אין אירע פּשוטע פאַרלאַנגען און באַגערן. און דאַן? דאַן קאָן קומען אַ מיאוסער דורכפאַל! אַט דער פעליקס כּענטניק קאָן זי נאָך אין אַזאַ פאַרלוירענעם מאָמענט ווידער טאָן אַ לאָז איבער, דאָס מאָל, מיט לײדיקע, צו אים אויסגעשטרעקטע אָרעמס...

ניין! דאָס טאָר נישט געשען!

סאַראַ האָט געעפנט די אויגן. זי האָט זיך אָפּערגערוקט און זיך גלײַכגעזעצט אויף דעם ברעג בעטל מיט די פיס אַראָפּ. זי האָט אַרויפגעקוקט צו פעליקסן דרייסט און מיט ווירדע. אָט איז ער, דער מענטש, וואָס ערשט מיט אַ פּאָר טעג צוריק האָט זי גאָר קיין אנונג נישט געהאַט אַז ער עקזיסטירט גאָר, איצט שטייט ער אין מיטן פון איר לעבן ווי אַ מעכטיק הויכע וואַנט! נישט זי קאָן אים אַריבער, נישט זי קאָן אים אויסמײַדן.

שטילערהייט, אָבער גאַנץ דעצידירט, האָט סאַראַ געזאָגט:

— פאַניע כּענטניק, קאָן איך אײַך בעטן צו פאַרלאָזן מײַן קאַיוטע?

מאָדנע, אין דער זעלבער צײַט, בעת דאָס מויל אירס איז געווען אַזוי דעצידירט, האָט איר גאַנצער גוף געציטערט. זי האָט געפילט ווי זי שרומפּט אײַן פון ווייטיק! און, כּדי ער זאָל נישט דערזען איר שוואַכקייט און אפשר נאָך אַ צוזאַמענבראָך אויך, האָט זי גיך צוגעגעבן:

— און טאַקע שוין, די מינוט...

פעליקס איז געוואָרן צעטומלט. ער האָט נישט פאַרשטאַנען וואָס דאָ קומט פאָר. ער האָט זיך שאַרף איינגעקוקט מיט זיינע אויגן אין איר פּנים, אָבער סאַראַס געזיכט האָט זי נישט פאַרראַטן. ער האָט בלויז געקאָנט זען אַז די פריערדיקע פאַרחלשטקייט אירע איז אַוועק, אַז ס׳פּנים אירס איז וואַך, לויטער, גלייך צען זונען וואָלטן זיך אונטער איר הויט אָנגעצונדן. אָבער פאַרוואָס אַזאַ באַפעל? וואָס האָט זי מורא געהאַט, ער וויל דאָ בלייבן ביי איר? ווי קאָן איר גאָר איינפאַלן אַזעלכעס? וואָס מיינט זי, ווייל זי איז אויף זיינע פאַפירן אַ ווייב, האָט ער שוין דעם קאָפּ פאַרלוירן?... און ווען אפילו ער האָט געמיינט זיך צוצוזעצן לעבן איר, אויפן בעטל, איז עס נאָך אַלץ אַ חוצפּה פון איר אַזוי אַרום אים צו הייסן גיין! איז דאָס דער דאַנק פאַרן ברענגען זי צו איר בעטל?

אין דער ערשטער מינוט, ווען עס האָט אים אַ ברען געטאָן איר באַפעל, האָט זיך כּענטניקן געדאַכט אַז ער האָט דאָ די אויבערהאַנט. אַז ער איז דאָ דער שטאַרקערער. וואָרעם איז ער דען נישט גערעכט? אָבער מיט יעדער סעקונדע לענגער זיך שטילשווייגנד אָנקוקן מיט איר, האָט ער אַלץ מער דערפילט אַז ער פאַרלירט דעם באָדן פון אונטער די פיס. עס ווערט אים ענג, ענג אין האַלדז און נאָך ענגער אַרום! נישט זיך אַ דריי צו טאָן! אפילו ס׳פּנים ווייסט ער נישט וואו ער זאָל עס קערעווען. און ערגער איז נאָך, וואָס ער ווייסט נישט צי עס וועט טאַקע קלוגער זיין צו טאָן אַ גיי אַרויס, פּשוט ווי אַן אַרויסגעוואָרפענער, אָדער עס וואָלט גאָר בעסער געווען ער זאָל זיך מאַכן דרייסט, ער זאָל זיך גאָר צעלאַכן, אויסלאַכן זיך און זי! אַזוי זי אויסלאַכן אַז זי זאָל זיך אַליין אָנהייבן שעמען און זי זאָל זיך מוזן פאַרענטפערן אַז זי האָט דאָס גאָרנישט געמיינט...

אָבער אין די סעקונדן, וואָס דער מח האָט ביי אים אַזוי פיבעריש געאַרבעט, האָבן דערווייל זיינע בלוטן געטאָן זייערס! גיך, גיך, האָבן זיי געגומען יאָגן אַרויף, אַרויף, מיט אַזאַ שטראָם, ביז פּלוצים, האָט ער דערפילט ווי זיין פּנים פלאַמט, אָן אָנגעצונדנס פון בושה.

איצט וועט שוין גאָרנישט העלפן. אָן זיין ווילן האָט נאָך דאָס אויפגעפלאַמטע פּנים אַ פאַרלוירענעם שמייכל געטאָן, עפּעס האָט עס געוואָלט זאָגן. נאָר דאָס וואָלט שוין געווען גאָר נאַריש! אַ פאַר־שעמטער, אָן איין וואָרט, איז ער אַרויס פון דער קאַיוטע!

ווען ער האָט שוין געהאַט פאַרלאָזט איר קאָרידאָרל און זיך געהאַט אַריינגעדרייט אין צווייטן, האָט ער דאַכט זיך געהערט הינטער זיך

אַ פאַרשטיקט געלעכטער, און . . . דאַכט זיך, אויך אַ ספּאַזם־אויסברוך האָט ער פאַרנומען! נאָר סיי ווי האָט ער נישט געטראַכט דערפון. געטראַכט האָט ער יאָ, אַז:
— מער וועט ער דאָס מיידל נישט אָנקוקן!...

קאַפּיטל ניין

די ערשטע נאַכט וואָס פעליקס כעַנטניק איז געפאָרן אויפן ים, איז געווען פאַר אים גאָר, גאָר אַ פינצטערע. עס איז געווען פינצטער אין אים, פינצטער אַרום אים, ממש אַ חשכות פון אַלע זייטן.

שלאָפן גיין האָט ער מורא געהאַט. איין קוק, וואָס דער שוואַרצער ים האָט אונטן אָפּגעטאָן מיט די מערסטע מענטשן, אַלץ געזונטע, פריי־לעכע, איז שוין גענוג געווען ער זאָל אפילו מורא האָבן איין שעה צו פאַרבלייבן אין קאַיוטע. חוץ דעם, די באַליידיקונג, וואָס די סאַראַ גלאַס האָט אים נאַרוואָס אונטערגעטראָגן, האָט אים אויך היבש צערודערט! דעריבער איז ער שוין בעסער געבליבן אַ גאַנצע נאַכט, איינער אַליין אויף דער דעק.

צום ערשט האָט ער געשפּאַנט הין און צוריק, פעליקס, אָן אַ ציל. דערנאָך האָט אים די אומרו געצומען טרייבן אין אַ ראָד איבער דעם הינטערשטן האַלבן דעק. ער האָט געשפּאַנט איבער די שווערע קאַנאַטן וואָס זיינען נאָך געלעגן צעוואָרפענע אונטער די פיס. עס איז אויסגעקומען ווי ער וואָלט געגאַנגען ראַדאַרום דעם הויכן מאַסט, וואָס שטרעקט זיך דאָרטן ווי אַ שפּיז אין פינצטערן הימל אַריין, וואו אַ פויליש פענדל מיטן ווייסן אָדלער פלאַטערט דאָרטן, פלאַטערט אַזוי סומנע אין דער ימיקער נאַכט.

שפּעטער איז אים דאָס שפּאַנען נמאס געוואָרן, האָט ער זיך אַוועקגעלאָזט וואַנדערן איבער די דעקן, איבער די ליכטיק באַלויכטענע זאַלן, פאַרביי פיינע קאַבינען, ביז ער איז אַרויף אויף דער סאַמער לעצטער דעק. דאָ האָט אָבער די סומנעקייט נאָך שאַרפער געיאָגט! די הענגנדיקע לערע רעטונג־שיפלעך, די שטאַרע קומענס, די אומענד־לעכע פינצטערניש, וואָס יאָגט פון ים און הימל, האָבן אים געטאָן אַ פּאַק ווי מיט צוואַנגען. ער איז צוריק אַראָפּ.

אויף דער אונטערשטער דעק, אין אַ ווינקעלע, איז געווען אָפן אַ טיר. אין דער אָפענער טיר זיינען געזעסן צווי שיף־אַרבעטער אין ברודיקע פאַרטוכער, מיט פאַרשאַרצטע אַרבל און געשיילט קאַרטאָפל

אין אַ גרויס, בלעכן פּאַס אַריין. פעליקס איז צוגעקומען. די צוויי קאַרטאָפל־שיילער האָבן אים באַטראַכט. עפּעס האָבן זיי געדעדט צו אים, ווי זיי וואָלטן זיך געוואונדערט וואָס איין מענטש גייט יאָ נאָך אַרום. סיי ווי האָט ער נישט פאַרשטאַנען וואָס זיי רעדן. ער האָט נאָר געזען ווי זיי לאַכן און נעמען זיך ווידער טאָן זייערס, גלייך ער וואָלט זיי מער נישט אָנגעגאַנגען.

פעליקס האָט זיך צוגעזעצט אויף אַ קליין קיך בענקל. עפּעס איז דאָ געווען געמיטלעך און רואיק אין דעם ווינקעלע, גאָרנישט ווי אויף אַ שיף. די צוויי מענטשן האָבן געשיילט די קאַרטאָפל אַזוי געשווינד און אין דער זעלבער צייט געשמועסט צווישן זיך געמיטלעך און שטיל. אויך די שפּעט־סעפּטעמבער נאַכט איז געווען אַ שטילע, אַ וואַרעמע, אָן אַ ווינטל. דער ים איז געלעגן רואיק, אָן אָטעם. די שיף האָט זיך געגליטשט אַזוי גלאַט, אָן איין בויג. ווען נישט דאָס עגבערן פון רודער וואָס האָט געדרייט די טיפע וואַסערן מיט אַ געוואַלטיקער קראַפט, וואָלט מען גאָרנישט געדענקט אַז מען געפינט זיך אין אָפּע־נעם ים.

ער איז דאָ געזעסן לאַנג, פעליקס. אין דער געמיטלעכקייט האָט ער געפונען רו. שעהן זיינען אַוועק. די צוויי קאַרטאָפל־שיילער זיינען ערגעץ פאַרלוירן געוואָרן, נאָר ער איז נאָך אַלץ געזעסן אַ פאַרטראַ־גענער, מיט אויגן ווייט אַוועק, אין אָפענעם ים אַריין. ערשט פאַרטאָג, ווען, פלוצים, האָבן זיך באַוויזן צוויי מאַטראָזן אין הויכע גומע־שטיוול ביז איבער די קני, מיט אַ דיקער וואַסער־קישקע אין די הענט און גענומען שפּריצן און שייערן דעם נעכטיק אָנגעטראָגענעם שמוץ, האָט ער זיך אויפגעכאַפּט און גענומען קלעטערן טרעפּ אַרויף צו דער העכסטער דעק.

עס האָט געגומען טאָגן. אַ גרויער נעבל איז געהאָנגען אין דער לופט. ביסלעכווייז איז געוואָרן העלער און העלער. ווייט אַוועק ביים האָריזאָנט, דאָרט וואו ים און הימל באַרירן זיך, האָט אויפ־געלויכטן אַ דינער ליכט־פּאַס. ער האָט זיך געמיניעט, דער פּאַס, פון העל גרין אין ליכטיק בלוי, דערנאָך אין פיאָלעט, דערנאָך אין פורפור, אין רויט, באַלד האָט זיך די רויטקייט צעגאָסן אין אַ פלאַם, וואָס האָט אָנגעצונדן אַ האַלבן הימל!

פעליקס איז געווען מיד נאָך דער וואַכנאַכט. די פיס האָבן זיך אָפּגעזאָגט פון אַ ווייטערן טראַט. ער איז אַרויף אין דער הויך און זיך אַריינגעקראַגן אין אַ הענגנדיק רעטונגשיפל. ער האָט זיך אויס־געצויגן מיטן פּנים אַרויף צום הימל, וואָס איז געוואָרן ליכטיקער, העלער,

אַ יונג פּאַרטאָגיק ווינטל האָט זיך פּאַרקליבן אין שיפל אַריין, זיך אַרומגעכאַפּט מיט זיין פליענדן לאָק און אים געגומען דורסן. ער האָט זיך איינגעטוליעט, פעליקס. די אויגן האָבן זיך גענומען קלעפּן, קלעפּן ביז ער איז אַריינגעפאַלן אין אַ טיפן שלאָף.

ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט, איז שוין געווען גרויסער טאָג. אַ בלענדענדע זון איז געשטאַנען אין מיטן הימל און אַזוי וואונדערלעך געוואָרעמט! ער איז אַרויס פון שיפל און זיך געלאָזט צוריק אַראָפּ צו זיין דעק. נאָר אויף די טרעפּ נאָך, ביים ערשטן טראָט, איז ער געבליבן שטיין פּאַרבליפט. די גאַנצע אונטערשטע דעק איז געווען פּאַרלייגט מיט אויפלייג־שטולן און דער קראַנקער עולם אויף זיי, אַזוי רחבותדיק צעלייגט מיט די פּנימער צו דער זון.

ס׳ערשטע, וואָס פעליקס האָט אַ טראַכט געטאָן, ביים אַרומנעמען פון דער הויך אַראָפּ דאָס אומגעווענלעכע בילד, איז געווען: — „ליגט דאָ נישט אַמאָל סאַרא גלאס אויף אַזאַ שטול?״ קיין באַזונדערן איבערטערעס אין איר האָט ער טאַקע נישט, אָבער געזוכט מעג זי דאָך זיכער זיין.

דערזען האָט זי פעליקס ערשט שפּעט אין האַלבן טאָג. זי איז געזעסן אין דער אויסלייג־שטול האַלב־ליגנדיק, אין אַ ליכטיק בלוי פלאַנעלענעם כאַלאַט, אַרומגעגאַרטלט מיט אַ בלוי־זיידענע שנור, וואָס האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אין דער זייט אין אַ וויכן שלייף מיט צווי פּוכקע, שווערע טראָלדן.

איר פּנים האָט געלויכטן ווי די זון אויבן. זי איז געווען רואיק, ווי דער בלויער ים אַרום. בלויז אירע בלאָנדע האָר האָבן אומרואיק געפלאַטערט אין לייכטן ווינטל. עס זאָל דאָס געווען זיין אין איר אַ סימן פון דער נעכטיקער חשכות!

סאַרא — אים, האָט נישט געקאָנט זען! כאָטש זי איז געווען אַזוי רואיק, איז זי דאָך געווען געוואַלטיק פּאַרנומען! אַרום איר, אויף די זייטלעך פון איר שטול, אויף דער פּאַדלאָגע, ביי אירע פיס, אַרום און אַרום האָבן געהאַנגען בחורים, ווי בינען אַרום אַ בלום. און סאַרא איז טאַקע געזעסן מיט אַ חשיבות פון אַ בלום. דאָס שמייכעלע אירס, איבער דעם זוניקן פּנים, האָט געאָטעמט מיט ליבער מידקייט, מיט אנגענעמער רו און אויך מיט עפּעס אַ זעלכעס, וואָס האָט געקאָנט מיינען: „אַוודאי בין איך צופרידן וואָס איר, בחורים, זיצט דאָ לעבן מיר, אָבער אַנגיין, גייט איר מיך אָן, ווי טויזנט מאָל גאָרנישט!...״

פעליקס, ווען ער האָט זי דערזען, האָט זיך פּאַרנומען אַהין אין יענעם ווינקל פון דעק. ער איז בכיוון געגאַנגען אַזוי, ער זאָל אויסקומען

צוקאַפּנס פון איר שטול. עטלעכע מאָל איז ער אַזוי דורכגעגאַנגען הינטער איר. ווען מען פרעגט אים פאַרוואָס ער טוט דאָס, וואָלט ער זיכער געלייקנט אַז ער טוט דאָס בכלל צוליב איר. זי גייט אים הייסט עס גאָר נישט אָן!... נאָר אַזוי גיך ווי זי האָט זיך אַ דריי געטאָן און אים דערזען, ווי נאָר ער האָט דערפילט אירע צוויי אויגן אויף זיין פּלייצע, גלייך צוויי פּראָזשעקטאָרן וואָלטן אים געטומען נאָכפּאָלגן, האָט ער זיך דערפילט ענג און גלייך פאַרלוירן דאָס ביסל גלייכגעוויכט.

פונקט ווי אַן איבערגעשראָקן, אַ צעטומלט פליגעלע, נעמט אַנטלויפן פון אַ ברענענדן לאָמפּ, וואָס עמעצער אַ האַנט פירט עס נאָך נאָך דעם פלייצעלע, אַזוי האָט פעליקס גענומען לויפן פון אונטער סאראַס אויגן־פּראָזשעקטאָרס. ער האָט זיך גיך געפּלאָנטערט צווישן דעם שטולן געפלעכט, אָנגעטרעטן עמעצן אויף אַ פוס, מיטגעשלעפּט אַ לויזע פּאָלע, ביז ער האָט זיך צוגעקראָגן צו די שמאָלע טרעפּ, וואָס פירן צוריק אַרויף צו דער העכערער דעק.

מיט רוגזה האָט ער זיך געצויגן איבער די טרעפּ אַריבער אין דער פאָדערשטער טייל פון שיף. דאָ איז פּטור אַן עסק! ער וועט זי נישט זען און זי וועט אים נישט זען! ער וועט בכלל פאַרגעסן אַז עס איז גאָר דאָ אַ סאַראַ גלאַס אויף דער וועלט! וואָרעם זיין ציל איז דען אָט אַזוי אַ? אַזוי זיך שפּילן אין יאַגעלעך, אין באַהעלטעלעך מיט עפּעס אַ קאַפּריזנע מיידל? אַ מער וועט ער זיך אויך צוטשעפּן צו עפּעס אַ גרופּע, כאָטש איבער דעם וועג, מיטזינגען „מי יבנה הגליל?" דרייט ער זיך גאָר אַרום ווי אַן אַרויסגעפאַלענער, אַן איבריקער. דער איינציקער אויף דער שיף, וואָס איז אַליין! יעדער פּאָרט מיט וועמען, באַלאַנגט צו וועמען, קרענקט מיט וועמען, נאָר ער איז אַליין! און אַלץ פאַרוואָס? ווייל עפּעס אַ מיידל האָט אים אַרויסגעשלאָגן מיט אירע קאַפּריזן פון זיין גלייכגעוויכט... ניין! ער וועט זיך מער נישט לאָזן!

סאראַ, אין מיטן קרענצל בחורים, מיט דעם הויכן הייזעריקלעכן יצחק בראש, גלייך ווי זי האָט נאָר דערזען פעליקסן האָט זי שוין פון אים די אויגן נישט אַראָפּגענומען. זי האָט אים נאָכגעקוקט ווי ער האָט זיך געפּלאָנטערט, ווי ער איז אַרויף אויף די טרעפּ, ביז ער איז פאַרשוואונדן געוואָרן אויף דער העכערער דעק. און אפילו נאָך דעם ווי זיין געביין איז שוין נישט געווען צו זען, האָט זי אים אויך געזען פאַר זיך. אייגנטלעך האָט זי נישט אַראָפּגענומען פון אים קיין אויג דורך דער גאַנצער נאַכט, נאָכדעם ווי זי האָט אים אַרויס־געבעטן, טאַקע ממש אַרויסגעוואָרפן פון איר קאַיוטע. כסדר האָט זי געהאַלטן זייך בלייך געשטאַלט פאַר אירע אויגן.

אפילו איצט, נאָך דער פֿיינלעכער נאַכט, זעט זי איין, סאַרא, אַז זי האָט דאָס געמוזט טאָן! זי האָט געמוזט זיך אָפּנעמען יענע באַליידיקונג וואָס זי האָט פֿון אים געליטן נאָך אין וואַרשע! חוץ דעם, עס איז פּשוט נויטיק געווען דעם בחור אַביסל אַראָפּצוקלאַפּן פֿון זיין שטאָלץ. אַנדערש וואָלט ער אויף איר כסדר געקוקט ווי אויף עפּעס נידריקערס. און איין גאָט ווייס אַז סאַרא גלאָס קאָן נישט האָבן קיין באַציאונג מיט קיין מענטש, וואָס וויל זיין העכער פֿון איר. גלייך — יאָ! העכער? בשום אופן נישט!

זי האָט אפילו טייער באַצאָלט, סאַרא, פֿאַר דעם אָפּנעמען זיך. גלייך נאָכדעם ווי איר פּוילישער האָגאַר, דער שטאָלץ פֿון די גלאָסעס, איז געווען געקילט; פֿעליקס כענטניק איז געווען פֿון יענער זייט קאַיוטע, כמעט אַן אַרויסגעוואָרפֿענער, האָט זי אויסגעבראָכן אין אַ ספּאַזם. דאָס איז געווען אַ געלעכטער דורכגעבלוטיקט מיט אַ טיף געוויין. נאָר איצט, אַז זי האָט אים דערזען אויף דער וואָר, און ער האָט איר אַזוי געטאָן אַ פֿאַרשווינד, פֿילט זי, סאַרא גלאָס, אַז זי וועט לאַנג נישט קאָנען אויסהאַלטן דעם שפּיל...

זי איז נאָך לאַנג געזעסן אויף דער אויסלייג־שטול, סאַרא, אין מיטן דעם קרענצל בחורים. דאָס זעלבע שמייכעלע אויף דעם לויטערן פּנים, וואָס האָט אַזוי שטיל באַהאַלטן דעם קלימפּער געדאַנקען אירע וועגן פֿעליקסן, דאָס זעלבע שמייכעלע האָט אויך צוגענומען די נאַרישע קאָמפּלימענטן, וואָס די בחורים האָבן זיך געשטאַרעט איינער איבער דעם אַנדערן איר אונטער צו טראָגן. עס האָט איר אפילו געשמייכלט, דאָס שאַרפֿע ביסעלע אייפֿערזוכט, וואָס איז שוין געטאָן אַ וואַקס אויס צווישן יצחקן און אַן אַנדער בחור, וועלכער טרעט שוין פֿון איר נישט אָפּ, און וויל איר שטאַרק אימפּאָנירן מיט זיין געלערנטקייט. עס האָט איר אויך הנאה געטאָן דאָס אַרומפּאַדן פֿון די בחורים אַרום איר, אין דער זעלבער צייט האָט איר אָבער געעקלט זייער קריכעדיקייט. ווי זיי ליגן דאָס ביי אירע פֿיס! נישטאָ אַ טראָפּן שטאָלץ! כאַטש נעם און טרעט אויף זיי. אך פֿעליקס, פֿעליקס!...

קאַפּיטל צען

נעכטן פֿאַרנאַכט, ביים ערשטן מאָלצייט אויף דער שיף, איז עס דאָ אָנגעשטאַנען אַ בהלה אין עס־זאַל! אויף צווי הונדערט פּלעצער אין דריטן קלאַס זיינען דאָ אפשר פֿינף הונדערט יידן! האָט יעדער

זיך געריסן פריער צו פאַרכאַפּן אַ פּלאַץ. איצט אָבער, נאָך איין נאַכט פאָרן, איז דער זאַל ליידיק. ביי די געגרייטע טישן שטייען די קעלנער מיט ווייסע סערוועטקעלעך אין די הענט און דער עולם ליגט גאָר אויסגעלייגט אויפן דעק אין ליג־שטולן ווי חולאים אין אַ שפּיטאָל.

בלויז עטלעכע יידן נאָר האָבן נעבעך נישט קיין צייט קראַנק צו זיין. אַז ס״ה זיינען פאַרבליבן בלויז צוויי טעג צו יום כיפּור און אַזאַ עדה יידן, אָן עין הרע, איז עולה אין הייליקן לאַנד אַריין, איז דאָך עפּעס דאָ צו טאָן! קודם דאַרף מען אויספּועלן ביים קאַפּיטאַן אַ ווינקל פאַר אַ מקום קדוש. מ׳דאַרף זאָרגן יידן זאָלן כּפּרות שלאָגן. מ׳דאַרף פאַרהערן חזנים און קערות דאַרף מען דאָך אויך אויפשטעלן!

שטייט דאָס בינטל יידן אין מיטן שיף־דעק און קאָכט זיך און איינער, אַ ייד מיט אַ שפּיציק, גרוי בערדל, אין אַ ריפּסענער קאַפּאָטע, מיט אַ קליין, וואַרשעווער יידיש היטעלע פאַררוקט אַהינטער, צום קאַרק, שרייט אויפן קול:

— קערות וועלן דאָ, אויף דער שיף, מוזן זיין פּונקט ווי אין דער היים! ער וועט נישט לאָזן מבייש זיין רבי מאיר בעל הנס!

און אַ צווייטער, גראָד אַ יונגערמאַן מיט אַ לאַנג, קנאָכיק פּנים, אָן אַ באָרד, אין אַ שוואַרצן, צוקנייטשטן קאַפּעליוש אויך פאַררוקט אַהינטער, צום קאַרק, שרייט אים איבער:

— וואָס מיינט ער דאָס? מיט רבי מאיר בעל הנס וועט מען דאָס אויפבויען ארץ ישראל? ניין! ער וועט דאָס נישט דערלאָזן! בלויז צוויי קערות וועלן דאָ זיין. איינע פאַרן קרן היסוד און די צווייטע פאַרן קרן קימת!

נאָר זיי אין מיטן פאַלט נעבעך אַריין אַן אַנדער ייד, אַ ווייכער, אַ געלאָסענער, אַן אָפּגעפּוצטער, מיט אַ געל־גרוילעך זאַראָסטל אַרום די בלייכע, דאַרע באַקן:

— וואָס קאָכט איר זיך יידן איבער קערות? דער עיקר איז דאָך אַ חזן! עפּעס אַ קליניקייט! כּל נדרי! נעילה!

ערשט איצט איז אָנגעשטאַנען אַן אמתע מחלוקה. אַז ס״ה איז דאָס גאַנצע קרענצל פון אפשר אנדערהאַלבן מנינים יידן לויטער חזנים. ס׳הייסט קיין חזן איז טאַקע קיינער נישט. נאָר דאָ, אויף דער שיף, האָט יעדער חשק זיך צוצוקריגן צום ברעטל און טאָן אַ פּרוואו די כּלי. כאָטש, וואָס אַן אמת, יעדער איינער טענהט גאָר אַז: „אדרבה, אַלץ וואָס ער איז אויסן איז בלויז אַ חזן ווי ס׳פּאַסט פאַר אַזאַ עדה יידן...״

אָבער מער פון אַלעם קאָכט זיך דער יונגערמאַן אין שוואַרצן קאַפּעליוש. ער שרייט און דער קנאַפּ אין דאַרן האַלדז לויפט אים הין און צוריק. נישט בחנם האָט ער לעצטע נאַכט, אין אַ שיף־ווינקל, ביי זכור ברית, אַזוי געלאָזט פון זיך הערן. וואָס אַן אמת, „געזאָגט" האָט טאַקע אַן עלטערער ייד, אַ בכבודער, מיט אַ פּאַרכלענדיק קול ווי אַ טעמפּע זעג. דאָס האָט ער, דער „שניעק", זיך אַזוי צעלאָזט מיט זיין געזונטן טענאָר גלייך ער וואָלט גאָר געווען דער חזן.

די אַנדערע יידן, וואָס האָבן אַזוי קלוגעטשקע אויסבאַהאַלטן זייערע „כלים", זיי האָט עס ממש אונטערגעטראָגן. „אַזאַ עזות, אַזאַ חוצפּה־ניק, נאָך אַוודאי נישט קיין דרייסיקער, מוז נאָך אפילו קיין ווייב נישט האָבן און שוין, גיב אים שוין ס'ברעטל! וועט מען דאָס דערלאָזן? און דער וואַרשעווער ראַבינאָט וואָס וועט זאָגן? בחנם האָט ער דאָ, אויף דער שיף, אַרויפגעזעצט אַ משגיח, אַ ייד אַ למדן מיט אַ זיס קול וואָס צעגייט אין אַלע אברים? וואָס איז דאָס עפּעס, הפקר אַ וועלט? אַן אסיפה ברויך מען רופן! יידן, אַן אסיפה!"

נאָר דער יונגערמאַן מיטן געזונטן טענאָר איז אויף דער אסיפה אויך געווען אויבן אָן און אַלעמען פאַרשריגן:

— חלילה! ער וויל ס'ברעטל? אדרבה, גראָד יענער פאַרשוין וואָס באַהאַלט זיך אַזוי כלומרשט הינטערן משגיח און הינטערן וואַר־שעווער ראַבינאָט, ער גאָר חלשט אַוועק נאָכן ברעטל. אָבער דאָס וועט ער נישט דערלאָזן. אַזאַ „דראַפּאַטש" זאָל דאָ ווערן בעל תפילה? וואָס? ס'איז חלילה הפקר אַ וועלט! אַ גוט יאָר פאַר אַן עדה יידן איז וויכטיקער פאַרן ראַבינאָט! און אַפילו דער ראַבינאָט וואָלט אויך געפּסקנט אַז דער יונגערמאַן, דער שוחט, זאָל זיין דער בעל תפילה.

— וואָסער יונגערמאַן? וואָסער שוחט? האָט זיך דאָס געזעמל יידן אַרום לאַנגן טיש, וואָס אין ליידיקן עס־זאַל, צעשריגן.

— וואָס, איר ווייסט גאַרנישט? האָט זיך דער יונגערמאַן געחידושט און אויפסניי אַ רוק געטאָן דעם שוואַרצן קאַפּעליוש צום קאַרק צו, איר ווייסט גאַרנישט? דער יונגערמאַן וואָס האָט געזאָגט סליחות אין דער באַן. אַ זיידענער יונגערמאַן! ער האָט דאָך סמיכה אויף רבנות.

— אַ יענער? האָבן עטלעכע יונגע ליטלעך, וואָס זיינען געשטאַנען הינטער די יידנס פּלייצעס, ווי צוקוקער, זיך אָנגערופן. יענער? ער איז אַ כשרער ייד, אַ מזרחיסט!

דער יונגערמאַן מיטן טיפן טענאָר איז ערשט גאָר געוואָרן תקיפדיק. ער האָט זיך גאַרנישט געריכט אויף אַזויפיל אַנהענגער. און ער טוט טאַקע אַ באַפעל, עפּעס ווי ער וואָלט דאָ געווען דער סאַמע מורנו:

— דער שוחט וועט דאַוונען כל נדרי, מוסף און — — —

ער האָט נישט באַוויזן אַרויסצוזאָגן דאָס וואָרט „נעילה” ווי ס'איז אָנגעשטאַנען אַזאַ געשריי אין דעם עס זאָל אַזש די גויאישע קעלנער און קוכער זיינען זיך געקומען אָנצולויפן פון קיך אַרויס זען וואָס די יידן שרייען אַזוי. אין מיטן דעם געטומל האָבן זיך דערוויל אַ טייל יידן מיט שיינע, געכאַליעטע בערד, יידן וואָס פירן אַוודאי מיט זיך טייערע טליתים מיט זילבערנע עטרות, גענומען אָפּרוקן און זיך אַרויסשאַרן פון עס־זאָל מורמלענדיק צווישן זיך:

— אַזאַ מויל! אַזאַ שגץ! ווער קאָן דען אַזאַ איינעם פאַר־שטופּן ס'מויל?

איין ייד אָבער, איינער פון יענע יידן וואָס זיינען גרייט אויף קידוש השם, אַ ייד מיט אַ שוואַרצער ברייטער באָרד מיט ביסעלעך דינעם זילבער דורכגעוועבט, האָט געטאָן אַ פלאַם אויף:

— וואָס? יענער נאַמאַדישער שוחט מיט דעם אונטערגעשוירענעם בערדל? ער וועט דאָס זיין דער בעל תפלה? יעך על דאָס נישט פאַזוואָליען! — און אויפן אמתן פויליש־תקיפדיקן שטייגער צעשרייט ער זיך: — ער וועט דאָ נישט דאַוונען דער חצי גלות! דאַוונען וועט דאָ רב . . .

דאָס האָט ער געמיינט דעם משגיח, אַ ייד מיט אַ ברייטער רויטער באָרד, וואָס איז טאַקע נישט געשוירן נאָר בלויז אַביסעלע אונטערגעגאָלט אונטערן האַלדז. כאָטש ער איז דאָ נישט געווען דער משגיח, נאָר פון צייט צו צייט געטאָן אַ שוועב פאַרביי אין זיין שוואַרצן, צעעפנטן סורדוט מיט דער שווערער, גאָלדענער קייט איבער דעם הרחבהדיקן בויך, האָט ער דאָך געהאַלטן אַן אויג אויף דעם יונגן „שניעק” וואָס בונטעוועט אַזוי קעגן אים.

דערוויל האָט אָנגעיאָגט ערב יום כיפור. אַן אומרו איז אָנגע־שטאַנען. פעליקס, אַן אויסבאַהאַלטענער, איז געלעגן אין אַן אויפ־לייג־שטול אין סאַמע נאָז פון דער שיף. דאָ האָט ער זיך געפילט ווי אָפּגעטיילט סיי פון סאַראָן און סיי פון די אומאויפהערלעכע געטאַנ־צערייען און געזונגערייען פון די חלוצים און אויך אַרויס פון די געטומלען וואָס איז דאָ אָנגעשטאַנען צוליב אַ חזן.

פון פאַרטאָג אָן איז די שיף געשוואומען אין מיטלענדישן ים. אַ בלויער, אַ גלאַטער, אַ מילדער איז ער געלעגן, דער ים, און די שיף, ווי אַ ווייסער שוואַן, האָט זיך רואיק געגליטשט אין דער בלויער אומענדלעכקייט און אויבן, אין מיטן בלויען הימל, האָט די זון געגליט און געוואַרעמט ס׳לייב און געלאַשטשעט די צוגעמאַכטע אויגן־דעקלעך און פעליקסן האָט זיך געדאַכט ער גליטשט זיך עפּעס אין אַ צויבער־לאַנד און ער וואָלט געוואָלט אַז אייביק זאָל דאָס שיפלען זיך געדויערן, אייביק...

— מאַטעלע, ס׳שפּעט, ס׳שפּעט, קום זיך טובלען.

פעליקס האָט געעפנט די אויגן. ווער האָט אים דאָס אַרויס־געריסן פון דעם וואונדערלעכן, בלויען חלום?

אין זיין רעכטער זייט, לעבן דעם שיף־צוים, איז געשטאַנען אַ קליין ייִנגעלע פון אַ יאָר אַכט אין אַ צעכראַסטעט העמדל, מיט צוויי לאַנגע, געקרייזלטע פּיאהלעך און אַ פּיצינקע יאַרמלקעלע אויפן קינדישן קעפּל. לעבן אים איז געשטאַנען אַ הויכער ייד, מיט אַ שיטער, רונדיק בערדל אַרום זיין בלאַס אויסגעצערט פּנים.

פעליקס האָט דעם ייד גלייך דערקאַנט. דאָס איז דער איינציקער ייד אויף דער גאַנצער שיף וואָס כאַפּט אַ מציאה ביי ענגלאַנד... אויף איין סערטיפיקאַט פירט ער אַריין אַכט נפשות אין הייליקן לאַנד אַריין. זעקס קינדערלעך, חוץ ער אַליין מיטן ווייב. שטייט ער דאָס איצט אין דער פאַרפעדערטער, סאַמעטענער יאַרמלקע אויפן קאָפּ, אָן אַ קאַפּאָטע, מיט דעם טלית קטן איבער די הויזן און די פיר ציצית אַזש ביז די שטיוול־כאַליעוועס און מינטערט דעם קליינעם בנאַק, דעם בכור זיינעם, אַט דאָס קליינע יידעלע וואָס האָט גאָר פאַרגעסן אַז ס׳איז ערב יום כיפור:

— ס׳שפּעט, מאַטעלע, קום זיך טובלען!

פעליקס איז אויפגעשטאַנען פון אויפלייג־שטול און געגומען נאָכגיין דעם ייד מיטן ייִנגעלע. טשיקאַווע: „אַ מקוה אויף דער שיף?״

אויף דער צווייטער דעק, אין דער עפענונג דורך וועלכע מען לאָדט אָן משא, האָט זיך געוויגט אַ וואַסער פּונקט אַזוי גרויס און פּונקט אַזוי טיף ווי אַ מקוה. דאָס האָבן די מאַטראָזן אויף אַזאַ קונציקן אופן אַריינגעפּאַסט אַ פיר־עקיקן, ברעזענטענעם זאַק מיט אַ האָלצערנעם דיל און אַריינגעצאַפּט דערין ים־וואַסער. זאָל די שיף אויך האָבן אַ „סווימינג־פּול״...

זיינען דאָס איצט, ערב יום כיפור, זיך צונויפגעקראָכן יידן פון אַלע ווינקעלעך, אין שטיקלעך כאַלאַטן אויף די הוילע אַקסלען און וואַרטן

די „נקבות", עטלעכע יונגע מיידלעך אין פאַרשייטע, קאָלירענע באַד־קאָסטיומען, צוזאַמען מיט זייערע בחורים, ייִנגען אין קורצע הויזקעס, זאָלן זיך אויפהערן צו פּליעסקן און לאָזן אַריינגיין אַ ייִד זיך אָפּטובלען ערב יום כיפּור. דאָס יונגוואַרג אָבער, אַלע ערשטע קלאַס־ניקעס, איילן זיך נישט. ביי זיי איז נישט ערב יום כיפּור. אַנשטאָט אַרויסקריכן טוען זיי אַלע מאָל אויפּסניי אַ שפּרונג און אַ בלענד מיט די נאַסע קערפּער אין דער בלויער לופט און מאַכן אַ גייעם נוריק אין וואַסער אַריין וואו זיי שפּילן זיך אַרום אַזוי פאַרשייט, עפּעס גאַרנישט ווי ייִדישע קינדער נאָר ווי שקצים מיט נפקות, רחמנא לצלן...

איין ייִד האָט דאָך נישט אויסגעהאַלטן:

— ני, געניג שוין... האָט ער אַ מורמל געטאָן איבערן אַקסל אַריבער, ער זאָל חלילה נישט זען די פאַרשייטע חציפות, — ני, געניג שוין זיך געפּליעסקעט... אויף וואָס איינע, פון וואַסער אַרויס האָט אים חוצפּהדיק און דווקא אויף פּויליש אָפּגעענטפערט:

— וואָס איילן זיי זיך אַזוי, די כאַלאַטשאַרזשעס? ס'איז דען אין זייער שטעטל די מקוה?

ענדלעך איז דעם יונגוואַרג נמאס געוואָרן. כדי אַנדערע חציפות זאָלן נישט פאַרכאַפּן ס'וואַסער האָבן די ייִדן גיך געטאָן אַ וואַרף אַראָפּ די כאַלאַטן מיט די טלית־קטנס און געבליבן שטיין מיט די הוילע, איינגעפאַלענע האַרץ־ברעטלעך און קאָמישע קאָלירענע מייטקעלעך אַרום די לענדן... פאַרט נישט די מקוה אין אייגענעם שטעטל... איז וואו זאָלן דאָס ייִדן אין אַזאַ שעת הכושר נעמען מענערשע באַד־הייזלעך? נישט קשה, דער אויבערשטער וועט מכפּר זיין אין וויבס מייטקעס אויך. וואָס גייען זיך דאָ ייִדן חלילה פּליעסקען און באָדן פון הנאה וועגן? אַט, מ'עט זיך געבן אַ פּאָר מאָל אַ טונק אונטער און יוצא...

ביסלעכווייז זיינען צוגעקומען נאָך ייִדן. מיט אַ קרעכץ האָט מען אויסגעטאָן דאָס שטיקל בגד פון לייב אַראָפּ. פּאַוואָליע איז מען אַריינגעגאַנגען אין דער מקוה, זיך צוגעהאַלטן די נאָז, זיך אונטערגעטונקען איין מאָל און נאָך אַמאָל און אַ דריט מאָל. דערנאָך האָט מען פּאַמעלעך אויסגעקוועטשט די בערד, גיך אָנגעטאָן די יאַרמלקעס, אַריבערגעוואָרפן די טלית־קטנס איבער די קעפּ, זיך איינגעהילט אין די כאַלאַטן און ברומענדיק אַזוי דבקותדיק פאַר זיך איז מען אַוועק שטיל אָן אַ וואָרט.

אויך פעליקס איז אַוועק אָן אַ וואָרט. גייענדיק איבערן דעק צו זיין קאַיוטע האָט ער איצט געזען דעם פאָטער און די מוטער, ווי

זיי גרייטן זיך דאָרטן, ערב יום כיפור, אין דער היימישער שול אַרײַן. אויך דאָ, אויף דער שיף, איז איצט אָנגעגאַנגען דאָס שטיל־פּורכטיקע, ערב יום כיפור געאייל. עלטערע ווייבער אין ווייסע יופּקעלעך זיינען שוין געשטאַנען אין אַלע ווינקעלעך מיט גראָבע קרבן מנחה סידורים אין די פרומע הענט און זיך הכנעהדיק געשאָקלט און זיך געשלאָגן אין די הערצער. אויך יידן אין ווייסע זאָקן און שוואַרצע, צודריוולטע, אטלעסענע און זיידענע קאַפּאָטעס האָבן אונטערגעיאָגט מיט דער מנחה. און די קראַנקע, וואָס האָבן זיך די גאַנצע צייט פון די שטולן נישט אונ־טערגעהויבן, האָבן זיך אויך איצט מכין געווען צו כל נדרי. אפילו ס׳יונגוואַרג, די חלוצים, וואָס האָבן גאַרנישט אויפגעהערט צו טאַנצן הוראַס און זינגען זייערע לידער, זיינען איצטער געווען שטילער. אויך זיי האָבן זיך איבערגעטאָן אין קלאָרע העמדער, אין פרישע שניפּסן און יומטובדיקע אַרויסגעקומען אויפן דעק.

און די דעק איז פול. פלייצעס און פלייצעס פון אַלערליי קאָלירן און פאַרבן. אויך ברוינע... ערשט איצט האָבן זיי זיך געיאַוועט, זשאַבאָטינסקיס זעלנערלעך. ביז איצט זיינען זיי געווען ציוויל. איצט, לכבוד יום טוב, זיינען זיי אַרויסגעקומען אין „פאַלנע פאַרמע״. ברוינע מונדירלעך מיט שליפעלעך און גלאַנציקע רימענטלעך פון די אַקסלען אַראָפּ צום ברייטן פאַס אַרום די לענדן. אויך ברוינע היטלען מיט ווייסבלויע לאַמפּאַסן טראָגן זיי. ממש אמתדיק מיליטער! אַפילו זייערע מיידלעך גייען אָנגעטאָן אין ברוין מיליטערישע בלוזעס. און אַלע זיינען זיי באַוואָפנט מיט... מחזורים. אמת, זיי האָבן אַרט אויף געווער אויך. דערווייל אָבער איז דאָס אַרט ליידיק. בלויז אַ רינגעלע באַמבלט זיך אין דער רעכטער זייט ביים לעדערנעם פאַס. אַ רינגעלע וואָס בענקט נעבעך נאָכן רעוואָלווער, וועלכער ריכט דערווייל אָפּ גלות אין אַ גויאישן אַרסענאַל... און זיי, ס׳יידיש מיליטער, מוזן זיך נעבעך באַגנוגענען מיטן אײנציקן געווער: אַ בלישטשעדיק מנורהלע אויפן היטל. אָט אַזוי שטייען זיי איצט גרייט, צוזאַמען מיט אַלע יידן זיך צו וואַרפן אין אָנגריף אויפן עס־זאָל צום פאַרפאַסטן.

ביסלעכווייז איז די נאַכט צוגעפאַלן. איבער אַלע דעקן, דורך אַלע קאָרידאָרן האָט דער עולם געצויגן אין דער אַנדער זייט שיף צו כל נדרי. אַ פאַרשפעטיגטער ייד אין אַ טלית מיט אַ פאַרגרינטער עטרה איבערן קאָפּ האָט, לויפנדיק, זיך פאַרטשעפּעט אָן אַ נאָכהענגנ־דיקער ציצה און איז געפאַלן. מיט אימפעט האָט ער זיך אויפגעכאַפּט און געלאָפן ווייטער.

און אַרום איז שטיל. און די זון איז שוין לאַנג פאַרגאַנגען. און דער ים טונקלט. און אויבן, אין הימל, האָט אַ שטערן אויפגעבליצט. און אַ יונג־אָונטיק ווינטל, ווי אַן אומגעזעענע טויב האָט זיך פאַרקליבן הינטער די טליתים און פלאַטערט, און פלאַטערט אַזוי סומנע, אַזוי שטיל. און די עדה יידן, אויפן דעק פון שיף, שטייען צונויפגעדרענגטע, שוויגנדיקע און נייגן די קעפּ אַהין, אַהין אין ווייטן ווינקל, וואו עס שטייט אַ ייד אין אַ טלית מיט אַ זילבערנער עטרה פאַרוואָרפן איבערן קאָפּ, ווייט איבער דער באָרד אַריבער. און אַ שטיל מורמלען טראָגט זיך פון אונטער דער עטרה, אַ שטיל און ווייטיקדיק מורמלען, וואָס קומט אפּער מיט אַ קרעכץ, עפּעס ווי דער מענטש הינטער דעם טלית, וואָס שטייט אַזאַ געבויגענער, מיטן פּנים אין ים אַריין, וואָלט זיך דאָרטן געיאָגט נאָך אַ כח, וועמען ער מוז אָניאָגן אין דער שפּעטער שעה. און אָט, פּלוצים, האָט פון הינטער יענער עטרה אפּער זיך דער־הערט אַ וויינענדיק, געבראָכן קול:

— אור זרוע לצדיק, ולישרי לב שמחה!

אַ געפּאַלנקייט, אַ פאַרוואָגלטקייט האָט דאָס קול מיט זיך אָנגעטראָגן. אין דעם טונקלען אַרום, צווישן הימל און וואַסער, האָט דאָס קול געבּרענגט מיט זיך דעם צער פון אַ וועלט וואָס וואָגלט איבער חושכדיקע מדבריות און גאַרט און לעכצט נאָך אור! אור זרוע לצדיק!

פּלוצים האָט אַ סנאָפּ ליכט געטאָן אַ פליִיץ אַראָפּ אויף דער צעוויגטער עדה יידן עפּעס ווי פון הימל אַראָפּ, ממש ווי דאָס געפּאַלענע געבעט פון יענעם ייד נאָך אור, ליכט, וואָלט דאָרטן אויבן דערהערט געוואָרן און אַן אומגעזעענע האַנט וואָלט געאײַלט מיט דעם ליכט כדי נישט צו פאַרזוימען דעם שעת הכושר.

קאַפּיטל עלף

דעם צווייטן טאָג אויף דער שיף האָט סאַראַ געפילט פיל בעסער. גלייך ווי די שיף איז אַריין אין מיטלענדישן ים האָט דער עולם גאָר פאַרגעסן אַז מ׳איז קראַנק געווען. פאַרקערט, עס איז אַ נחת צו זיצן אויפן דעק און זיך באָדן אין דער בלויקייט, וואָס שעמערירט אַזוי דורכזיכטיק פון ים און זון. מ׳פילט זיך יינגער אויף דעם ים. און סאַראַ האָט זיך טאַקע היינט געפילט פיל יינגער ווי אירע דרייַ און צוואַנציק יאָר. זי איז שוין היינט נישט אַרויס, ווי נעכטן, אויפן דעק אין בלויען כאַלאַט מיט זיידענע טראָלדן. באַלד אינדערפרי,

גלייך ווי זי איז אויפגעשטאַנען, האָט זי זיך פּאַרפּוצט אין איר שוואַרץ־רויט געבלימלט קלייד, אַט דאָס זעלבע קלייד אין וועלכן בענטניק האָט זי ס׳ערשטע מאָל באַגעגנט. אויך דאָס רויטע שאַלכל האָט זי פאַרוואָרפן אין דעם שטענדיקן דריי־עק אויף דער פּלייצע און עס ווייך פאַרקנופּט אונטערן חנעוודיקן געשפּאָלטענעם גאָמבעלע.

ס׳ערשטע מאָל אויף דער שיף אַז זי איז היינט געגאַנגען אין עס־זאַל. זי וואָלט נאָך איצט אויך נישט געוועזן געגאַנגען. נאָכן שוואַרצן ים ווילט זיך נישט אַזוי גיך עסן... און ווען יאָ, זיינען גיטעלעס גלאָסעס קיכלעך און ווישניאַק זיכער באַטעמטער פון דער שיפס מאכלים.

אויב זי איז איצט געגאַנגען אין עס־זאַל איז עס געווען צוליב פעליקסן. זינט ער איז איר נעכטן פאַרשוואונדן פון אויג האָט זי אים נאָך נישט געזען. דעם גאַנצן אָוונט איז זי געווען אויף דער באַלויכטענער דעק. אין יעדן טאַנצנדיקן קרענצל חלוצים האָט זי אַריינגעשטעלט איר קאָפּ און — נישטאָ! היינט, אין עס־זאַל, וועט ער דאָך געוויס קומען! זיין פּלאַץ איז דאָך אַ שטול אום אַ שטול מיט איר, ביים זעלבן טיש...

אין פּראָסטן עס־זאַל פון דריטן קלאַס האָט זיך געטומלט. אויף די צוגעשרויפטע דריי־שטולן, אַרום די לאַנגע, ווייס־געדעקטע טישן, איז געזעסן אַן אויסגעהונגערטער עולם. די קעלנער האָבן געהאַלטן אין איין טראָגן טאַצן ברויט קרוגן טיי און גלעזערנע טעצלעך מיט איינגעמאַכטס פון שוואַרצע בערעלעך און גרין־געלע לעמאָנעס.

אויף סאַראַס שטול איז עמעץ געזעסן. זי האָט בכלל איינגעזען אַז עס איז דאָ ווייניק אָרדענונג צווישן דעם עולם. זי האָט זיך צוגעזעצט אויף אַ שטול, געטרונקען איר טיי און מיט די אויגן געשוועבט איבער דעם זאַל, איבער אַלע טישן. אויף פעליקסעס שטול איז געזעסן עפּעס אַ פאַרקרומט ווייבל מיט אַ פאַרבונדענעם קאָפּ. פעליקס איז נישט געווען צו זען. ס׳קאָן גראָד געמאָלט זיין ער זאָל האָבן אָפּגעפרישטיקט פריער, מיט דער ערשטער פּאַרטיע, אָדער וועט אפשר אַריינקומען מיט דער לעצטער, נאָך דער. זיצן אָבער דאָ, אין דעם טומל, האָט זיכער קיין זין נישט.

דער הויכער יצחק, פון זיין ווינקל ביים לעצטן טיש, ווייט אַראָפּ, האָט זי דערזען. אויך זי האָט אים דערזען. זינט זי איז אויף דער שיף איז ער דער איינציקער, וואָס פאַרבינדט זי נאָך מיט איר קבוצה. זינט זי איז אַרויף אויף דער שיף און געקראָגן איר ווינקל אין קאַיוטע מיט עפּעס דריי פרעמדע מיידלעך, קומט זי נישט אין קיין

באַרירונג מיט קיינעם פון איר גרופּע. אויך זיי מיידן אויס יעדע באַרירונג מיט איר. יצחק איז דער איינציקער, וואָס לאָזט איבער די חברותא און פאַרברענגט מיט סאַראַן.

זיין איצטיק צוקומען צו איר טיש איז איר שטאַרק צענוץ געקומען. זי איז גלייך מיט אים אַרויס אויף דער דעק.

פונקט ווי נעכטן איז דער עולם געלעגן אויסגעלייגט אויף די שטולן, מידע, קוים אָפּגעגאַנגענע פון דער פּאַסקודנער קרענק. אַזוי האָט מען איצט געהאַלטן אין איין גיין, אין איין דראַפּען זיך איבער די טרעפּ, פון איין דעק אויף דער צווייטער. וואָרעם ווען נאָך וועט דער קליינשטעטלדיקער עולם קאָנען זען אַזאַ שיף מיט אַזעלכע סאַליעס, מיט אַזעלכע מעכטיקע קוימענס, מיט דעם אַלעם מיט אַנאַנדער?

אויך סאַרא איז איצט אַוועק, ווי איר שטייגער, „שפּאַצירן אויס נייגער"... זי האָט גענומען יצחקן און מיט אים אַוועק. סאַרא גלאָס וויל אויך, הייסט עס, זען ווי די שיף זעט אויס! און זי באַנוגנט זיך נישט מיט סתם אַ בליק! - זי וויל גאָר גרונטאָוונע זען די אַלע פיין מעבלירטע, ווייך טעפּיכדיקע זאַלן און קאַבינען. אפילו דעם קאַפּיטאַנס בריקל באַזוכט זי, זי וויל פון דער הויך אַראָפּ זען וואָס עס טוט זיך אויף אַלע דעקן און ווייט אַרויס אין בלויען ים אַריין, וואו דער קאַפּיטאַן קערעוועט אַזוי רואיק מיט דער ווייסער שיף...

נאָר מערקווירדיק, גלייך ווי זי האָט דערזען פעליקס כענטניקן, ווי ער שטייט דאָרטן אין סאַמע שפּיץ פון דער פאָדערשטער האַלבער דעק, האָט די זעלבע סאַרא גלאָס שוין געהאָט אַלץ געזען... איר נייגער איז שוין געווען געשטילט!

פעליקס האָט זי דאָן גראָד נישט געזען. ער איז געשטאַנען ביי דער סאַמע נאָז פון שיף, איבערגעבויגן דעם קאָפּ איבער דער צוים און שטאַרק פאַרטאָן געווען אין דעם אויפגעשאָרוועטן וואַסער, וואָס די שיף שניידט אַזוי אָן אויפהער. זינט ער האָט זיך נעכטן געראַטעוועט פון סאַראַס אויגן-פּראָזשעקטאָרס, איז דאָ דאָס איינציקע אָרט, וואו ער קאָן אָפּשטיין פאַר שעהן. ספּעציעל היינט, ווען די שיף פאָרט אין מיטלענדישן ים! ס'וואַסער איז אַזוי וואונדערלעך בלוי! די לופט אַזוי דורכזיכטיק און גאָלדיק בלענדענד! די זון וואָרעמט אַזוי מילד. איז צו וואָס זיין דאָרט אין טומל אויף דער הינטערשטער טייל דעק, וואו די סאַרא קאָן אים אַלעמאָל באַגעגענען?

סאַראַס דערשיינען לעבן אים איז געווען אַזוי אומגעריכט, אַז עס האָט אים אַזש צוטומלט! חוץ דעם! ער איז פּשוט געפּלעפט געווען פון איר דרייסטקייט! זי איז צוגעקומען גלייך גאַרנישט וואָלט

צווישן זיי געווען געשען. זי האָט אַרויפגעלייגט איר האַנט אויף זיין אַקסל, ווען ער איז געשטאַנען פאַרגאַפט אין וואַסער אַריין, אַט אַזוי איינפאַך, אַ שטייגער ווי ער וואָלט געווען אַ זייער נאָענטער מענטש. און מערקווירדיק, ווען ער האָט זיך אַ דריי אויס געטאָן צו איר, האָט זיך איר פּנים אפילו אַ רויטל געטאָן! גלייך ווי זי וואָלט אים קיינמאָל נישט אַזוי גראָב אַרויסגעגעבעטן פון איר קאַיוטע. גאָט! ווי אומשולדיק דאָס מיידל קאָן זיין! זי קאָן דאָך אָפּטאָן די גרעסטע זאַך אַזוי אומשולדיק, אפילו נאָך בלייבן חנעוודיק דערביי!

— וואָס מאַכט ער? וואָס איז ער אַזוי פאַרלוירן געוואָרן?

הייסט עס פאַרקערט? ער איז גאָר דער שולדיקער? אָבער גאָר מאָדנע איז עס וואָס ער קאָן זיך אפילו נישט פאַרענטפערן. ער שטייט אָן לשון, שיער נישט ווי אַ פאַרשולדיקט ייִנגל. איז עס ווייל ער איז אַזוי אויפגעבראַכט, אָדער גאָר פּשוט, ווייל דאָס מיידל האָט אַזאַ בייזע מאַכט איבער אים?

סאַראַ האָט געזען זיין פאַרלוירנקייט. שטיין איבער אים מיט פּראַגעס, וועלכע ער ענטפערט נישט, וואָלט זי אַליין געשטעלט אין אַ נאַרישער פּאָזע. אין אַזאַ פאַל איז דאָס בעסטע אַזאַ בחור איינגאַנצן צו פאַרדעקן מיט דרייסטקייט! און סאַראַ קאָן דאָס! פּונקט ווי זי קאָן זיך באַליידיקן פון דער קלענסטער קלייניקייט, וואָס רירט אָן איר האָנאָר, אַזוי קאָן זי זיך אַריבער הייבן און מבטל זיין פּוסטע אָנשטעלן! און וואָס איז עס דען איצט אויב נישט אַ פּוסטער אָנשטעל? ער, פעליקס כענטניק, האָט געוויס אַ רעכט צו נעמען אַלץ ערנסט... אָבער זי ווייסט דאָך אַז ווייניקסטנס פון איר זייט איז עס דאָך נישט מער ווי אַ פּוסטער אָנשטעל!

סאַראַ האָט אים גוטמוטיק, אַזוי האַרציק־לאַכנדיק, גענומען אונטערן אָרעם:

— וואָס שטייט ער דאָ? וויל ער זיך נישט אַביסל איבערגיין?

און מערקווירדיק, זי האָט אפילו נישט געזען ווי דער הויכער חלוץ, יצחק, איז אויסגעבליבן הינטער איר, אַן אַנגעדראָדלטער. ס'הייסט, סאַראַ דאַרף אים שוין איצט נישט, ער קאָן שוין גיין...

בלויז איין טאָג נאָר, איינגאַנצן איין טאָג ווי סאַראַ גלאָס האָט זיך אויף אַן אמת אַרומגעפירט מיט פעליקס כענטניקן! אָבער איין טאָג אויף אַ זוניקער דעק פון אַ שיף, אינמיטן ים, איז מער ווי אַ גאַנץ יאָר טעג ערגעץ אין דער היים, אויף האַרטער ערד... אין דעם איינעם טאָג, נאָך דער לעקציע, וואָס סאַראַ האָט געגעבן כענטניקן אין שטאָלץ

זיין, האָט זי ביי אים דערגרייכט אַ סך מער ווי אין יאָרן ערגעץ אין אַ שטאָט.

אין לויף פון דעם איינעם טאָג האָט פעליקס כענטניק געגעסן סאראס קוכן און געטרונקען דעם ווישניאַק, וואָס סאראס מאַמע, גיטעלע גלאס, האָט מיטגעגעבן פאַר מאָטלען — אַ מתנה דעם היימישן בחור פון אַ נאָענטער שטוב...

און נאָך עפּעס האָט זי אין דעם איינעם טאָג דערגרייכט ביי פעליקסן: זי האָט אים אַוועקגעזעצט לעבן זיך, אויף דער אויסלייג־שטול, ווי מען זעצט אַוועק אַ געהאַרכזאַם ייִנגל. ער האָט גאָר אַליין נישט באַמערקט ווי טיף אַריינגעטאָן ער איז געוואָרן אין אירע אַלבאָמען מיט פאָטאָגראַפיעס... און סאראַ (אויסגערעכנט, צי פשוט אומשולדיק?) האָט אים געהאַלטן אין איין ווייזן בייע און נייע פאָזעס אירע. אָט שטייט זי אויף איין קאַרטע אַזוי פאַרחלומט, נאָך מיט לאַנגע, ווייך־געלאָקטע האָר, אַזש ביז דער טאַליע. זי שטייט מיט איין עלנבויגן אָנגעשפּאַרט אָן אַ יונגער סאָסנע. די אויגן אירע זיינען דאָרט אַזוי פאַרחלומט אַז זי האַלט זיי קוים אָפן. „אינגאַנצן זעכצן יאָר איז זי דאָרט אַלט געווען". און אָט איז זי אין אַ פּאָזע גלייך ווי זי האָט זיך אָפּגעשוירן די לאַנגע האָר. זי שטייט דאָרטן גאָר אַן אַנדערע! אַ דרייסטע, אַן אַרויספאָדערענדיקע, די קורצע האָר לאָזן זיך נישט צאַמען. זיי פלאַקערן און פלאַטערן ווילד, אומגעצאַמט, ווי זי אַליין!

נאָר באַלד, ביים איבערמישן ס'בלאַט, האָט פעליקס געדאַרפט זיך מיט איר אַמפּערן. איידער ער האָט באַוויזן צו זען פאַרוואָס, האָט סאראַ געטאָן אַ לייג אַרויף איר ווייסע האַנט פלאַך: „דאָס וויל זי נישט ער זאָל זען"... פעליקס האָט געפּרוּווט אַראָפּ נעמען איר ווייס הענטל פון דער קאַרטע, אָבער באַלד אויפגעגעבן:

— נישט? איז נישט!

סאראַ האָט דאָך באַלד אַליין אַראָפּגענומען איר האַנט. עס איז איינגעטלעך געווען בלויז אַ חנדל, אַ מין אַרויסרופן אין אים אַ גרעסערן דראַנג. אַז זי האָט דאָס דערגרייכט, אַז דער נייגער איז ביי אים געשטיגן געוואַלטיק, אַז ער האָט אויפגעהערט זיך אַמפּערן; בלויז ווייל ער איז „אַ דזשענטלמאַן", מעג זי אים לאָזן זען. זי האָט זיך אפילו אַביסל געדרויטלט אָבער געווען געוואַלטיק צופרידן, וואָס, נישט אויסרעכנענדיק, האָט פעליקס כענטניק אַ געלעגנהייט זי צו זען אין אַזאַ פּאָזע...

עס איז געווען אַ פאָטאָגראַפיע ווי זי שטייט אין אַן ענג־געפּאַסטן באָד־קאָסטיום, פון איין שטיקל דין וואָלענס. אירע שלאַנקע פיס און

פּיך געפּורעמטע הענט זיינען אין גאַנצן ענטבלויזט. אירע שטייפע, מיידליש־רונדיקע בריסט, רייסן זיך ממש פון אונטערן וואַלנס אַפּער. אירע היפּטן זיינען אַזוי אויסגערונדיקט, מיט אַזאַ פיינער דינער טאַליע אַז עס בעט זיך פּשוט זי אַרומצונעמען.

פעליקס האָט נישט אויפגעהויבן דעם קאָפּ, ווי ביי יענע פּאַזעס, צו זען די ענלעכקייט. ער איז געזעסן אַזוי פאַרכאַפּט, אַזוי איינגעגראָבן די אויגן אין דעם וואונדערלעכן קערפּער, אַז ער האָט גאָר אַליין נישט געוואוסט ווי זיין בלוט האָט אָנגעהויבן זידן, ריזלען שטאַרקער, אַזש אַן אומרואיקייט האָט אים אַרומגענומען.

ער האָט גאָר פאַרגעסן, פעליקס, אַז ערשט נישט לאַנג, אין וואַרשע, האָט ער דאָס זעלבע מיידל, פון דער קאַרטע, געלאָזט שטיין ווי אַן אויסגעפּאַטשטע, אין מיטן גאַס. ער האָט אויך פאַרגעסן אַז ערשט דאָ, אייער־נעכטן, האָט זי אים כמעט אַרויסגעוואָרפן פון איר קאַיוטע. און אַז זי איז „זיין ווייב", פון וועמען ער דאַרף זיך בכלל האַלטן פון וויטנס, האָט ער אַוודאי און אַוודאי פאַרגעסן! אָט, מיט איינמאָל, איז אים דאָס אַלץ אַזוי אַרויסגעפלויגן פון זכרון...

פעליקס איז שוין אַזוי געזעסן לעבן סאַראַ ביז פאַרנאַכט. ווען עס איז טונקל געוואָרן האָט ער, גאָר אומבאַמערקט אַליין פאַר זיך, איבערגערוקט זיך אויף איר שטול. עס איז געווען ענג, אָבער פיינלעך זיס די נאָענטע וואַרעמקייט פון סאַראס ווייך לייב.

זיסע שעהן זיינען אַזוי פאַרביי אין נאָענטער באַהאַפטנקייט. די נאַכט איז צוגעפאַלן אַזאַ שטילע, אַ מילדע און אַ טונקל בלויע, פּונקט ווי דער שטילער, מילדער, טונקל־בלויער ים. די ווייסע שיף האָט זיך געגליטשט אין דער שטילער טונקל־בלויקייט. דער הימל האָט גע־פינקלט מיט שטערן. די לבנה, איבער דעם מאַסט, האָט געשוועבט אַזוי פייערלעך און געשפּרייט אַזאַ אידעלע, אַזאַ ציטעריג־מאַטע שיין.

סאַראַ איז געלעגן אויף דער שטול זייטיק, אָטעם צו אָטעם, מיט פעליקסן. פעליקס האָט זי געהאַלטן איינגעקלאַמערט אין זיינע אָרעמס. זי האָט געאָטעמט הייס, אפשר נאָך הייסער ווי פעליקס. זי האָט אייגנטלעך גאָרנישט געטאָן. זי האָט זיך בלויז געשפּילט מיט זיין שוואַרצן לאָק, וואָס האָט זיך אים געווינטלט פאַרן שטערן... ביז, ער האָט געוואָגט, פעליקס. ער האָט זי צוגעצויגן צו זיך און איר אַ קוש געטאָן אויפן מויל.

סאַראַ איז כלומרשט געבליבן קאַלט. מיט אַלע כוחות האָט זי צוריקגעהאַלטן דעם ציטער, וואָס איר גאַנצער קערפּער האָט געטאָן. זי האָט בלויז אים געקוקט אַזוי צאַרט, אַזוי נאָענט, אַזוי שטום־פרעגנדיק

אין די גליאיקע אויגן, גלייך זי וואָלט עפּעס געוואָלט דערגיין, עפּעס זיך דערוויסן פון דעם בלאַס־בלייכן פּנים, וואָס זי האָלט פאַר זיך אזאַ אָפּגעגאָסענס מיט מאַטן לבנה־שיין.

עס האָט אָנגעהויבן ווערן שפּעטלעך. די דעק איז געוואָרן אַלץ ליידיקער. אַלע ווילע זיינען אַנדערע לייט אויפגעשטאַנען צעקנאָדערטע פון די שטולן, געשטאַנען אַ ווילע, זיך געצויגן, דערנאָך אַזוי פויל געגאַנגען צו דער באַלויכטענער טיר, וואו זיי זיינען פאַרלוירן געוואָרן אַראָפּ, אין די קאַיוטעס אַריין.

אויך סאַראַ האָט זיך אַ ריר געטאָן פון פעליקסעס אָרעמס. זי האָט אפילו נישט בדעה געהאַט זיך אַרויסצושיילן פון זיינע הענט, דאָך האָט זי אַ זאָג געטאָן:

— ס׳ווערט שפּעט. ס׳קיל...

פעליקס איז געווען צופרידן וואָס עס ווערט שטילער אויפן דעק. ער האָט בכלל פיינט טומל, צו פיל מענטשן, אפילו ווען זיי זיצן שטיל. בפרט נאָך איצט! וועגן אים וואָלט מען געמעגט די לעמפּלעך, אַרום און אַרום דער דעק, אויך פאַרלעשן! סיי ווי לייכטן זיי עפּעס איצט אַזוי זשאַווערדיק, עפּעס ווי זיי וואָלטן פאַרזשאַווערט דעם מאַט־זילבערנעם לבנה־ציטער, וואָס הילט אַרום די שיף, דעם ים, די נאַכט, די וועלט, פעליקסעס גאַנצע וועלט!

ער האָט לייכט אָנגענומען סאַראַס אַקסלען און זי צוריק אָנגע־שפּאַרט אָן שטול־אָנלען. אַליין האָט ער זיך זייער פּאַוואָליע אַוועק־געהויבן פון איר. ער איז אויפגעשטאַנען און גיך, מיט איין יאָג, אַראָפּ אין דער באַלויכטענער טיר. אין איין מינוט האָט ער זיך צוריק באַוויזן מיט פולע אָרעמס דעקעס און קישעלעך.

אויף דער עפענונג, דורך וועלכע מען לאָדט אָן די שיף וואָס איצט אין מיטן וועג, איז זי פאַרמאַכט און פאַרצויגן מיט גרויע, ציכטיקע ברעזענטן, האָט ער געטאָן אַ וואָרף אַראָפּ דעם פּאַק דעקעס.

אויף דעם קוואַדראַט, וואָס זעט אויס ווי אַ בימה אין מיטן דער דעק, זיינען געלעגן פאַרלעך, איינגעוויקלטע אין דעקעס, שטילע, פאַר־טראַגענע... פעליקס האָט גאַנץ פּאַוואָליע אויסגעשפּרייט די קאָלדרעס. סאַראַ פון וויטנס, פון דער שטול אַראָפּ, האָט געזען ווי ער פּאָרעט זיך דאָרטן, בויגט זיך, לייגט גלייך דאָס קישעלע... זיצנדיק אַליין, אַרומגענומען מיט נאַכטיקער קילקייט, האָט זיך איר געוואָלט אויפ־שטעלן און אַזוי, אומבאַמערקטערהייט, פאַרלוירן ווערן אַראָפּ, אין קאַיוטע אַריין. דער מזיק אין איר האָט זי דאָס געשטורכעט: נאָך אַ שפּיל זיך טאָן מיט דעם יונג, ווייל ער לייגט אַזוי פּאַוואָליע גלייך דאָס

קישעלע... אָבער אַנשטאָט דעם איז זי נאָר אויפגעשטאַנען, און פּאַוואָליע, וויגנדיק די קוועליקע, אויסגערוטע היפּטן, איז זי צוגעקומען צו אים.

צום ערשט האָט זי זיך בלויז צוגעזעצט אויף די אויסגעשפּרייטע דעקעס. דערנאָך האָט זי, אָן אַ וואָרט, זיך געלאָזט אַרומנעמען פון פעליקסן און זיך איינטוליען לעבן אים אונטער דער קאָלדרע.

פעליקס האָט זי געהאַלטן אַרומגענומען מיט אַזויפיל צערטלעכ־קייט. און גראָד זי, פאַרשטעלט פון וועמענס אויגן, האָט זיך נאָכגעלאָזט און אים אַזוי הייס געקושט.

זי האָט געוואָגט, סאַראַ! ס'ערשטע מאָל אין איר לעבן אַז זי האָט אַזוי פריי געקושט אַ יונגנמאַן און מיט אַזוי פיל פייער. עס איז געווען ווי די דיבינקע, שפּינגעוועבטע וועגטלעך, וואָס זי האָט אַזוי קונציק אַרום זיך אַרומגעשטעלט, וואָלטן מיט איינמאָל געפּלאַצט, מיט איינמאָל אומגעפאַלן און — נישטאָ קיין שטער! און דאָס איז געווען דווקא איצט, דווקא אין מיטן ים, אונטער אַ פולער, שוועבנדיקער לבנה, ווייט פון יעדן, וואָס פאַרפליכטעט, ווייט פון אַלץ וואָס בינדט; פריי, אומגעצוימט, האָט זי נאָכגעלאָזן אירע מיידלש־געהאַמעוועטע ליידנשאַפטן. דווקא איצט, צו להכעיס דעם מאַטלען מיט די ווייסע שטיקלעך שוים אין די בלויע מוילווינקלען, וועמען זי קאָן אַזוי נישט פאַרטראָגן און פאָרט דאָך צו אים! צו להכעיס אים וועט זי צערייסן אַלע צאַמען, וועט זי פאַרשווענקען אַלע שליוזן:

— פעליקס, טייערער! אָט בין איך!...

פעליקס איז געווען באַרוישט. סאַראַס פלאַם האָט אים אָנגעצונדן. אירע ווייס־בלענדנדיקע בריסט האָבן אים פאַרשיכורט. ער האָט גאָרנישט געטראַכט, גאָרנישט געוואוסט אַז די אַלע שפּילן, די אַלע באַהעלטענישן, וואָס זי, סאַראַ האָט מיט אים געשפּילט, זיינען געווען כדי אָט דעם מאָמענט צו גרייכן...

— סאַראַ, ווילדע, פלאַמיקע סאַראַ!......

נאָך דער וואונדערלעכער איבערלעבונג זיינען ביידע געבליבן ליגן לויטערע, רואיקע, ממש נייגעבוירענע.

אַ היבשע ווײַלע איז אַזוי אַוועק אין שטילן שווייגן. שפּעטער האָט סאַראַ אונטערגעהויבן איר קאָפּ און זיך איבערגעבויגן איבער פעליקסן, וואָס איז נאָך אַלץ געלעגן פאַרטראָגן מיט די אויגן אַרויף צום אויסגעשטערנטן הימל. ער האָט אַ בליק געטאָן אויף איר. עפּעס זיינען זיינע אויגן געווען מאַט, פאַרלאָשן. סאַראַ האָט ווייך געקוקט אויף אים. די פרוי אין איר האָט איצט געגאַרט, געלעכצט מער נאָך

ווי פריער, ער זאָל איר עפּעס זאָגן; ער, דער, ווען עמען זי האָט נאַרוואָס מיט אַזויפיל פריידּ אונטערגעטראָגן איר לאַנג געהיטע מיידלשאַפט, ווען זי האָט געגעבן אַלץ, זיך איינגאַנצן, זאָל איר זאָגן עפּעס אַ גוט וואָרט, אַ ליבס, וואָס זאָל איר נאָכמאָל אַ וואַרעם טאָן, וואָס זאָל ווידער אַ צערטל טאָן איר אויפגעבראַוזט ווען; אָבער אומזיסט! פעליקס איז געלעגן אַן אויסגעלאָשענער. ער האָט געשוויגן, ווידער געהאַלטן בכיוון זיין בליק אַרויף צו די שטערן, צו דער לבנה, וואָס שווימט און שווימט און וויל אַלץ נישט איבערשווימען דעם הויכן, שפּיציקן מאַסט...

סאַראַס גליקזעליקייט איז צערונען. קוקנדיק אויף דעם צוריק־געפאַלענעם פעליקס האָט אין איר אויפגעטייעט אַ וואָרעם, וואָס האָט גענומען נאָגן. עס איז נישט געווען קיין חרטה אויף דעם, וואָס עס איז נאַרוואָס מיט איר פאַרגעקומען... נישט דאָס האָט זי באַדויערט! עס איז געווען דער וואָרעם פון מורא און אומרו! ווער ווייסט? אפשר האָט זי אַליין, דורך דעם טאָקע... אים דערווייטערט פון זיך? טאָמער איז איצט דאָס איינציקע מאָל, וואָס זי האָט אים? אָט דעם מענטשן, נאָך וועלכן איר גאַנץ וועזן גאַרט אַזוי! ווער ווייסט? אפשר, נאָך אַ טאָג, מיטן באַטרעטן דעם האַרטן באָדן, ביים אַראָפּגיין פון שיף פאַר־שווינדט ער און — אויס! אַ סוף צו דעם וואונדערלעכן חלום?...

אויך אין פעליקסעס קאָפּ האָט זיך עפּעס געשפּונען. עפּעס האָט זיך דאָרטן געוועבט. עס איז אָבער געווען גאָר עפּעס אַנדערש! ער האָט געטראַכט אַז בלויז אין די ביכער קאָן מען געפינען אַזאַ מיידל ווי די סאַראַ, אַזאַ וואַגענדע! און דאָ, אָט איז זי, אָט ליגט זי אין זיינע אָרעמס און ווער איז זי? ווי קאָן דאָס אַ מיידל אַזויאַ נעמען און זיך איבערגעבן אַ מאַן, ווען עמען זי טרעפט צופעליק, הינטערוועגנס, אָן שום מורא פאַר רעזולטאַטן... אָן איבערטראַכטן וואָס ווייטער?

אין אָט דעם קאַלטן, לאַגישן טראַכטן, איז דאָס צערונען די וואונדערלעכע עקזאַלטירטקייט, פעליקסעס. די פליגל פון אומגע־צאַמטן טרוים זיינען צעבראָכן געוואָרן. עס איז קאַפּויער געקומען דאָס וואָכיקע, דאָס קליינלעך־שרעקעוודיקע:

— אפשר איז דאָס גאָרנישט געווען קיין צופעליקייט? אפשר איז דאָס איבערגעבן זיך אים געווען גוט און ווייבעריש־כיטרע געפּלאַנע־וועט?... לויטן געזעץ, אויפן פּאַפּיר, איז זי דאָך שוין געווען זיין ווייב, נאָך פאַר דעם... איצט הייסט עס, האָט זי צוגעפירט צום פאַקטישן?...

פעליקסן האָט אַרומגעכאַפּט אַ פּאַניק. עפּעס האָט ער געוואָלט איינשרומפּן, אַנטלויפן! פון דער אַנדער זייט האָט אים עפּעס אַ ביס געטאָן:

— אַזאַ טרוס ביזטו, פעליקס?

ער האָט אַ קוק געטאָן אויף סאַראַ. זי איז געלעגן לעבן אים מיט וואַכע, ווייכע אויגן. איר גאַנץ איינשרומפּן איז געווען נאָר צוליב זיין צוריקגעפּאַלנקייט. איצט ווען ער האָט פּלוצים אַנגעשטעלט זיינע אויגן אויף איר, איז דאָס געגנוג געווען זי אַרויסצורייסן פון איר איינגעשרומפּנקייט. סאַראַס פּלאָמען זיינען נאָך נישט געווען אויס־געגאַנגען אונטערן אַש פון קליינע, קאַלטע, וואַכיקע אויסרעכענונגען. סאַראַ וויל נישט, אַדער אפשר האָט זי גאָר מוראַ, צו טראַכטן וואָס מאָרגן וועט זיין. דערווייל איז איצט! און איצט האָט זי אים!...

זי האָט גענומען פעליקסן אין אירע ווייכע, מיידלשע אָרעמס, צוגעדריקט זיינע בלאַסע ליפּן צו אירע יונגע, שטייפע בריסט. זאָל, זאָל צעשמאָלצן ווערן! זאָל אַוועק ווי רויך אַלע זיינע קליינלעכע טראַכטעכישן, אַלע זיינע ייִנגלשע מוראס...

קאַפּיטל צוועלף

דעם גאַנצן טאָג נאָך דעם... האָט זיך סאַראַ גלאַט נישט געוויזן אַרויס אויפן דעק. זי איז געלעגן אין קאַיוטע, אין איר אונטערשטן, טונקלען בעטל, איינגעגראָבן אין צודעק. אירע ביישלעפערנס, די מיידלעך, האָבן איר געוואָלט עפּעס אָראָפּברענגען פון עס־זאָל. זיי האָבן געמיינט זי איז קראַנק. נאָר סאַראַ האָט געזאָגט עס איז איר גאָרנישט און אפילו נישט אויסגעדרייט צו זיי דעם קאָפּ.

די מיידלעך האָבן זיך איבערגעקוקט. זיי האָבן דערנאָך גערעדט צווישן זיך. עפּעס האָט זיי אָנגעהויבן קלאָר ווערן איר היינטיק קומען אין קאַיוטע אַריין שוין אַ שטיק אויף טאָג... איצט, אַרויסקומענדיק אויף דער זון־באַגאָסענער דעק, וואו דער גאַנצער עולם, אַ געזונטער שויך, שוויבלט מיט פרייד און לעבן, און דערזעענדיק דעם יונגנמאַן, מיט וועמען די סאַראַ האָט נעכטן פאַרבראַכט אַ גאַנצן טאָג, ווי ער שפּאַנט אַרום אַ בלייכער, אַ צעטראָגענער, מיט דער קאַפּריזנער לאָק כמעט אין די אויגן, האָבן זיי אָנגעהויבן קלאָר באַנעמען, די מיידלעך, אַז עפּעס איז דאָ פאָרגעקומען אונטער זייער נאָז...

פעליקס האָט זיך טאַקע נישט געקאָנט קיין אָרט געפינען. אַ טיפע אויפטרייסלונג איז אין אים פאָרגעקומען. פון איין זייט די קליינלעכע, פחדנישע מורא: טאָמער הילט זיך דאָס מיידל טאַקע אין אים איין?... פון דער אַנדער זייט, דאָס געוויסן! אָט דאָס פּאַסקודנע געוויסן! צוליב אים, הייסט עס, האָט אַ מיידל געביטן איר גאַנצן מאַרשרוט. צוליב אים וועט זי שוין נישט פאָרן קיין תל אביב צו דעם מאַטלען. און ס'קאָן דאָך זיין אַז דער מאָטל איז גאָרנישט אַזוי העסלעך און אָפּשטויסנד, ווי זי האָט אים אָפּגעמאָלן! און ווער ווייסט ווי דער בחור קוקט אויף איר די אויגן אויס? איצט, צוליב אים, וועט זי גאָר אַוועקפאָרן אין עפּעס אַ קאָלאָניע, איינע אַליין, אַ צעבראָכענע, אַ דערשלאָגענע, אַ רעזיגנירטע פון אַלץ! און אָט ערשט, אינגאַנצן עטלעכע טעג צוריק, האָט זי דאָך געלויכטן! פון איר האָט געשפּרודלט אַזאַ אָנרעגנדע, אַזאַ מיטרייסנדע פרייד. איצט, צוליב אים, ליגט זי דאָרטן אין קאַיוטע אַן אויסגעלאָשענע, ווי אַ טויטע גליאָוונע.

אָרום, אויף דער דעק, האָט געווימלט מיט לעבן. די שיף דער־נענטערט זיך אַלץ מער צום געגאַרטן ברעג. חלוצים ברויזן אויפסניי אויף אין זייער געזאַנג און טענץ. אומרואיקע יידן האָבן שוין, אַ מעת לעת פריער, גענומען האַווען אָרום זייערע פּעק. אפילו מאַטראָזן פאָרען זיך דאָרטן, אין דער עפענונג, גרייטן צו די לאָדונג, אַרויסגע־וואָרפן צו ווערן אין חיפהער האַפן. פון אַלעמען אָטעמט מיט אומרו, מיט דערוואַרטונג. בלויז אים אַליין, פעליקסן, דאַכט זיך אַז קיינמאָל וועט זיך די רייזע נישט ענדיקן — אַז גאָרנישט האָט ער צו דער־וואַרטן... און ער האָט זיך דאָך די רייזע לחלוטין אַנדערש פאָרגע־שטעלט! אַ פרייער, אַ לייכטער וועט ער דאָס אַ פלי טאָן! פונקט ווי אַ פויגל וועט ער פליען, פונקט ווי אַ פויגל וועט ער פריי זיך שטעלן וואו ער וועט נאָר וועלן... ער איז יונג, זיינע פליגל זיינען שטאַרק, ער האָט כח!... איז אָט!

שטונדן לאַנג איז ער אַזוי געשטאַנען אַ פאַרטראַכטער ביים שיף־צוים אַריבערגעבויגן און געגלאָצט אין בלויען ים אַריין, וואָס ליגט אַזוי רואיק, וואָס מיניעט זיך אין דער זון אַ סך רואיקער ווי זיין האַרץ איצט, אונטער דעם ווייסן, שטייף געפּרעסטן העמד.

אַ מיידל איז פלוצים צוגעקומען:

— אפשר ווייסט ער פאַרוואָס סאַרא שטייט נישט אויף? עפּעס האָט זי פריער געוויינט סאַרא...

טאַמער איז דאָס געווען וויניק פאַר פעליקסן, איז שפּעטער צוגעקומען יצחק, דער הויכער חלוץ, און אַזוי הייזעריקלעך, מיט אָפענעם כעס, אים געפרעגט:

— צי ווייסט ער נישט וואו עס איז פאַננאַ גלאס? זי איז אפילו אין עס־זאַל נישט געווען!

ער ווייסט שוין גאָר, פעליקס! צום וויפלטן מאָל איז ער שוין אַראָפּגעגאַנגען צו איר קאַיוטע? דאָס וויפלטע מאָל איז ער שוין געשטאַנען הינטער דעם ברוינעם טירל מיטן מעשענעם קליאַמקעלע אין זיין ציטעריקער האַנט:

— סארא? סארא!

און זי האָט אים נישט געענטפערט, אפילו מיט קיין אָטעם נישט געלאָזט אים וויסן אַז זי איז דאָ, אַז זי הערט!

דאָס לעצטע מאָל, נאָכן באַזוך ביי איר טיר, איז דאָס אויפגעגאַנגען אין אים דער שאַרפער טאָפּלמויליקער וואָרעם. און אַט שטייט ער כלומרשט, פעליקס, און באַטראַכט די בלויקייט פון מיט־לענדישן ים, אין דער אמתן פייניקט ער זיך: „וואָס האָט ער זיך דאָ פאַרפלאָנטערט?" נאָר ווער איז דען שולדיק? ווי האָט אים געקאָנט איינפאַלן אַז אָט די לאָכנדיקע, שטיפעריש זאָרגלאָזע סארא זאָל מיינען אַזוי ערנסט?...

פעליקסן איז איצט קלאָר געוואָרן אַז אַלץ וואָס מאַטערט אים איז בלויז דאָס געוויסן... צוליב אים, הייסט עס, האָט דאָס מיידל געביטן איר מאַרשרוט. אים האָט זיך געדאַכט, ווען סארא זאָל יאָ פאָרן צו דעם מאָטלען וואָלט קיין געוויסן דאָ נישט געווען! עס וואָלט אים גאָרנישט געאַרט. ער וואָלט זיכער נישט געהאַט קיין פאַרדרוס אויף דעם, וואָס איז דאָ צווישן אים און סארא פאָרגעקומען... עס וואָלט פאַר אים געווען בלויז אַן אַנגענעמער „עפּיזאָד"... אַזוי אָבער, פילט ער, וועט ער קיין רו נישט האָבן! ווער ווייסט אויב דאָס מיידל וועט נישט צוליב אים רואינירן איר לעבן!

הייסט עס, פאַר יעדן פּרייז, מוז ער זען זי זאָל יאָ פאָרן צו דעם מאָטלען!

ער איז ווידער אַראָפּ צו איר קאַיוטע. עס איז שוין באַלד געווען נאַכט. אין מזרח זייט, אַנטקעגן דעם פאַדערשטן מאַסט, איז שוין געווען אַרויסגעשוואומען אַ דין פּעניצל לבנה, ווי דער בלאַנקער שאַרף פון אַ זילבערנעם סערפּ. אַ ווינטל האָט געפלאַטערט קיל. די לעצטע נאַכט אויף דער שיף קומט אָן. באַלד אין דער פרי, מאָרגן, וועט טאָן

אַ שווים אַרויס אין האַריזאָנט חיפה! ווי קאָן ער זי אָט אַזוי אַ לאָזן? אָט אַזוי אַ זיך טאָן אַ צעשייד מיט איר?

דאָס מאָל איז איר טיר געשטאַנען ברייט אָפן. אנטקעגן דער טיר, אין שפּיגל איז געשטאַנען סאַרא, אַן אַנגעטוענע, אַ צוגעקעמטע. זי האָט בלויז מיט אַ קליין רויט פּענדעלע צוגעפאַרבט אירע לאַכנדיקע ליפּן.

אין שפּיגל האָט זי אים דערזען נאָך פון ווייטנס, אין לאַנגן קאָרידאָר, ווי ער גייט צו איר. אויך פעליקס האָט געזען איר פּנים אין שפּיגל, ווי אירע ווייסע קליינע הענט פאָרען זיך דאָרטן מיט דעם שטיקעלע רויטס. אין שפּיגל האָבן זיך זייערע אויגן באַגעגנט. סאַרא האָט אַ לאַך געטאָן, באַלד האָט זי זיך אויסגעדרייט מיטן פּנים צו דער טיר, אַ פרייע, אַ דרייסטע, גלייך גאַרנישט וואָלט געווען צווישן זיי די לעצטע נאַכט אויפן דעק.

גראָד פעליקס, גייענדיק איר אַנטקעגן, האָט נישט געקאָנט קוקן איר פריי אין פּנים. עפּעס האָט ער זיך געשעמט, אָדער אפשר איז דאָס געווען דאָס שולדגעפיל? סיי ווי, ער האָט נישט געוואוסט וואָס צו טאָן מיט זיינע אויגן.

סאַרא האָט דאָס באַמערקט. גלייך ווי ער איז אַריינגעקומען אין קאַיוטע האָט זי אַרויפגעלייגט אירע הענט אויף זיינע אַקסלען און אַזוי, פשוט, אויף איר שטייגער, גראָד ווייל ער וויל נישט, געוואָלט אים קוקן גלייך אין די אויגן אַריין. פעליקס האָט אָוועקגעדרייט דעם קאָפּ. סאַרא האָט אים אַ שטופּ געטאָן פון זיך:

— ייִנגל!

פעליקסן האָט דער זאָג לחלוטין נישט באַליידיקט. ער האָט נאָר לאַנג נאָכדעם געטראַכט ווי אַנדערש די פרוי איז אין דעם פאַל פון מאָן. פאַר דעם... איז זי די שעמעוודיקע, די צוריקגעהאַלטענע. גלייך דערנאָך באַגעגנט זי אים שוין מיט אַ פריי און אָפן פּנים און ער גאָר באַהאַלט די אויגן.

סאַרא איז מיט פעליקסן אַרויס אויפן דעק. אַ פולע לבנה האָט ווידער געשוועבט איבערן מאַסט. אַ יונגער, בלויער אָוונט האָט געפלאַטערט איבער דעם ים. די לעמפּלעך אַרום און אַרום דער דעק זיינען ווידער געווען אַנגעצונדן. די אויסלייג שטולן זיינען געווען אָוועקגענומען. מאַטראַזן האָבן זיך געפּאַרעט ביי די שווערע קאַלבעס. דורכן טאָג, וואָס זי, סאַרא, איז אָפּגעלעגן אין קאַיוטע, איז די שיף דאַכט זיך אָפּגעפאָרן דעם גאַנצן וועג. איצט בלאָזט עס שוין מיט לאַנד. מען פילט דעם ברעג אין דער לופט. די זאַרגלאָזיקייט פון ליגן

אויף אויסלייג־שטולן איז אַוועק. מענטשן ווערן צוריק ערנסט. מאָרגן קומט מען אָן אין חיפה. טעג פון זאָרג דערנענטערן זיך.

סאַרא און פעליקס שפּאַצירן איבערן דעק פון שיף. זי איז זייער ערנסט, סאַרא. זי ווייסט אַז אַ סך פּאָר אויגן פאָלגן נאָך זייער שפּאַציר. פאַר די עטלעכע טעג אויף דער שיף האָט מען זי גוט געהאַלטן אויפן אויג. סיי איר קבוצה, פון וועמען זי האַלט זיך פון ווייטנס, סיי יצחקי, וואָס באַווייזט זיך אַלעמאָל ווי אַ שאָטן, סיי די מיידלעך, אירע ביישלעפערינס, אַחוץ נייע באַקאַנטע, אַלע האַלטן זיי אָן אויג אויף איר מיט פעליקסן. אָבער עס אַרט זי נישט. זי איז איצט פאַרטאָן אין אַן ערנסטן געשפּרעך. וואָרעם עס האָט זיך אַרויסגעוויזן אַז נישט נאָר איז זי געווען די דרייסטע, כמעט די אָנגרייפערין, נאָר זי איז אפילו די שטאַרקערע און אוודאי און אוודאי די שטאָלצע!

— ער דאַרף זיך נישט מאַכן קיין פאַרוואורף! ער איז דאָ גאָרנישט שולדיק! דאָס האָט זי אַזוי געוואָלט. און זי, סאַרא גלאַס, האָט נישט קיין חרטה אויף איר טאַט!... ווענן שפּעטער? אַוודאי וואָלט זי נישט געוואָלט מיטן באַטרעטן דעם באָדן זאָל אַלץ צווישן זיי זיין געענדיקט. אָבער וואָס קאָן זי טאָן? זי זעט אַז ער האָט זי נישט ליב. אין זיין פאַרביסן שווייגן זעט זי דאָס. אַוודאי טוט אַ פרוי ווי וועון בלויז איר קערפּער האָט פאַרכאַפּט דעם מאַן, ווען זי האָט ליב. אָבער קיין פאַרוואורף דאַרף ער זיך נישט מאַכן. זי האָט ליב האָט זי גענומען פון דער ליבע וואָס זי האָט געוואָלט און וואָס זי האָט געקאָנט... שפּעטער? נו, אפשר איז איר גורל אַזאַ? אפשר איז איר באַשערט בלויז צו פאַרזוכן פון דעם בעכער פון גליק? און אפשר האָט זיך דאָס גליק בלויז געוואָלט מיט איר אַ שפּיל טאָן? אויב אַזוי, וואָסער זין וועט האָבן איר ניי געיעג? סיי ווי איז איר שוין אַלץ איינס. איז צו וואָס נאָך פאָרן זיך באַזעצן אין אַ קאָלאָניע, וואו דאָס יינגל־מיידל שפּיל וועט זיך געוויס אויפסניי אָנהויבן! צו וואָס? אַז קיין כח איז מער נישטאָ, קיין ווילן אוודאי נישט און נאָך וועמען וועט זי זיך יאָגן? אַז דעם וואָס זי האָט געזוכט האָט זי שוין געפונען, געפונען און — באַלד צוריק פאַרלוירן. איז וואָס איז שוין דער אונטערשייד ווער דער „ער״ וועט זיין? עס קאָן שוין איצט זיין אפילו מאָטל!...

פעליקס האָט זי אויסגעהערט שווייגנדיק. פריער האָט זיך אים געדאַכט: אויב ער זאָל זי קאָנען באַוועגן יאָ צו פאָרן צו דעם מאָטלען איז ער אויסגעלייזט, איז ער פריי פון דעם גאַנצן "עפּיזאָד". איצט

אָבער ווייסט ער אויפֿסניי נישט וואָס מיט אים קומט פֿאָר. דאָס טונקלע געפֿיל אין אים נאָגט ווידער און אפֿשר נאָך שטאַרקער! ערשט איצט ווייסט ער נישט אויב ער וויל זי זאָל יאָ פֿאָרן צו מאָטלען, אָדער נישט. זי, סאַרא, ווי קלאָר און פּשוט און ווי אויפֿריכטיק אַלץ איז ביי איר! זי האָט זיך פֿאַרליבט. זי האָט אים געוואָלט געווינען, געווינען פֿאַר זיך אינגאַנצן! אַי זי קאָן נישט? איז וואָס נאָך קאָן זי טאָן חוץ פֿאַרוויטיקט רעזיגנירן און לאָזן ס׳לעבן אירס זיך טראָגן ווי אַ צעבראָכן שיפֿל איבער די שטורמישע וואַסערן?

ווי לייכט עס וואָלט איצט פֿאַר פֿעליקסן געווען, ווען די סאַרא לאָזט אויף זיך אַ ביסל מיטלייד האָבן! אָבער סאַרא גלאַס איז נישט קיין מיידל וואָס דערוואַרט מיטלייד! עס קאָן זיין אַז זי האָט גאָר מיטלייד מיט אים! ער איז איצט עפּעס אַזוי געבראָכן! אמת, רעזיגנירט האָט זי. אָבער זי גייט אַוועק די שטאָלצע!

אַ גאַנצע נאַכט האָבן זיי אַרומגעבלאָנקעט איבער די שיף־דעקן — שטיל גערעדט און נאָך שטילער געשוויגן. פֿון מאָל צו מאָל זיך צוגעזעצט ערגעץ אויף אַן איינזאַמער שטול, זיך אָנגעשפּאַרט אָן טרעפּ, געשטאַנען ביים שיף־צוים מיט פּוסטע, גלאַצנדע אויגן אין דער נאַכטיק, ימיקער ווייטקייט. זיי זיינען דאַכט זיך געווען אַזוי נאָענט איינער צום אַנדערן און דאָך אַזוי ווייט! עפּעס פּונקט ווי אַ מעכטיקע וואַנט וואָלט זיך צווישן זיי אַוועקגעשטעלט, אַ וואַנט פֿון טראַכטן, זאָרגן, פֿרעגן.

די שיף האָט זיך אַלץ געגליטשט פֿאַראויס, געשניטן די טיפֿע וואַסערן, פֿאַרבייגעשוואוּמען אינזלען, מענטשן האָבן געליאַרעמט, זיך געפֿרייט, נאָר פֿאַר די ביידן האָט דאָס אַלץ קיין באַדייטונג נישט געהאַט!

פֿאַרטאָג. די לופֿט ווערט בלויער, בלויער. דער ים־פּלאַך שיילט זיך אויס אַלץ בולטער, מיט אַ בליאַסק, ווי אַ רואיקער, בלוי־גלאַנ־ציקער שפּיגל. פֿעליקס און סאַרא זיצן אין פֿראַנט דעק, אונטער די שווערע קאָלבעס און גלאָצן אין דער ווייט. אין בלויען האָריזאָנט האָט זיך באַוויזן דער טונקלער סילועט פֿון אַ באַרג. אַלץ קלאָרער און בולטער שיילן זיך אויס זיינע קאָנטורן ביים בלויען, פֿאַרטאָגיקן הימלראַנד. די מיד־אַוועקגעפֿאַלענע דעק הייבט זיך אָן באַוועגן. אַלע ווילע קומען זיך אָן צו שאַרן צעקנייטשטע, פֿאַרשלאָפֿענע שאָטנס, שטעלן זיך גלאָצן אין דער ווייט. עמעץ טוט אַ שאַל אַרויס — חיפה! הכרמל! יידן מיט פֿאַרפּעדערטע בערדלעך און צעקנייטשטע יאַרמלקעס קומען אַרויס פֿון די קאַיוטעס גאַפֿן אויף דעם

וואונדערלעכן כרמל, וועלכן זיי האָבן פון קליינוויז אויף געזען אין דמיון אָבער קיינמאָל אויפן וואָר. און חלוצים, פון גרויס פרייד, צעלאָזן זיך אויפסניי אין אַ האָרע. אין אַ ראָד, מיט פאַרוואָרפענע קעפּ אַהינטער, אין גרויס עקסטאַז, דרייען זיי זיך און שאַלן אין פאַרשלאָפּע־נעם בלויען פאַרטאָג אַריין:

— הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים, גם יחד!

די שיף קומט נענטער. אין דער ווייט לויכטן אויף צוויי אויסגערונדיקטע שאָסייען וואָס ציען זיך פון ברעג אַרויס ווייט אין אָפענעם ים אַריין, ווי צוויי מעכטיק־אויסגעשפּרייטע אָרעמס — אַ בוכטע פאַר אַריינקומענדיקע שיפן. אין דער הויך טראָגט זיך אַן אַ זשומעריי פון אַ מאָטאָר. דער עולם פאַררייסט די קעפּ. אין דער לופט פליט אַן עראָפּלאַן ווי אַ ריזיקער פויגל גלייך אַנטקעגן דער שיף. נידריקער און נידריקער לאָזט ער זיך אַראָפּ און אָט צירקלט ער שוין אַרום דעם סאַמע מאַסט פון שיף. פלוצים נעמען פליען פון עראָפּלאַן אַרויס פינטעלעך, וואָס דרייען זיך אין בלויען חלל און נעמען פאַלן, פּאַוואָליע, פּאַוואָליע אויף דער דעק אַראָפּ, אין וואַסער אַריין, ביז דער מיטגעריסענער עולם כאַפּט זיך אויף פון דער פאַר־בליפטקייט און דערזעט... רויזן! רויטע און ווייסע רויזן, עפּעס ווי אַ פלוצימדיקער בלומען־רעגן פון הימל אַראָפּ. באַלד ווערט אַ פריידיק געשריי אַרויף צום צירקלענדיקן עראָפּלאַן: הידד! יחי ארץ ישראל!

צוריק פאַרשווינדט דער עראָפּלאַן אין דער בלויער ווייט אַריין און דער עולם דערוויסט זיך אַז דאָס איז געווען אַ ס׳קאָצל־קומט פון ארץ ישראל־ישוב צו דער ערשטער, פול־געפּאַקטער שיף מיט יידישע עולים פון פוילן.

ביסלעכוויז שווימט אָן דער ברעג און מיט אים דער כרמל, וואָס ווערט אַלץ העכער און העכער. קלאָר שיילן זיך אויס די קליינע הייזלעך וואָס דראַפּען זיך פון זיין פוסטריט ביז דער קני זיינער, דער נייער הדר! פון ווייטנס, אין זייער באַהעפטקייט אָן באַרג, זעען די הייזלעך אויס ווי אַ בינטל פּיל־פאַרביקע בינען אויף אַ רונדן בינ־שטאָק. און ער אַליין, דער כרמל, איז עפּעס מוראדיק שיין, אַזוי באַקעט שיין! אָנשטאָט מאָנאָטאָן גרין, ווי אַנדערע בערג, שימערירט ער אַנט־קעגן אין אַ פאַרבן־שפּיל פון ברוין און גרוי און געל און גאָלדיקער ראָסט.

דער קאָפּ פון כרמל האָט זיך אָנגעצונדן. אַ רויטער פּאַס האָט אויפגעפלאַמט. אין איין מינוט איז דער מזרחדיקער האַלבער הימל

געווען אין פלאַמען. און פון אונטערן באַרג, ווי אַ גליאיק אויג, האָט זיך די זון גערוקט אַפער, אַפער, ביז זי האָט זיך אָפּערגעקראָגן און זיך צעשיינט אין איר גאַנצער פּראַכט.

טאָג. דורך דער לעצטער נאַכט האָבן פעליקס און סאַרא שוין אַלץ אויסגערעדט. נישטאָ מער וואָס זיך צו זאָגן! עס איז איצט קלאָר פאַר ביידן אַז מיטן באַטרעטן דעם באָדן איז אַלץ אויס! דער עיקר זעט סאַרא קלאָר אַז פעליקס האָט פאַר איר גאָרנישט! פאַר אים איז דאָס אַלץ טאַקע געווען בלויז אַן עפּיזאָד... פון אַנהויב אפשר אַן אנגענעמער, איצט אָבער אַ פּיינלעכער עפּיזאָד און ער באַצאָלט טייער דערפאַר! זי זעט דאָס! זי זעט דאָס אין די אונטערגעהאַקטע אויגן זיינע, אין דער בלאַסקייט פון זיין געזיכט! אפילו אין דער צעשויבערטקייט פון זיינע האָר זעט זי דאָס!

די שיף האָט זיך אַריינגעקערעוועט אין חיפהער האַפן. פּאַוואָליע, פּאַוואָליע איז זי צוגעשוואומען צום בעטאָנענעם ברעג. ערשט איצט איז אָנגעשטאַנען אַ געפילדער! די ריזיקע קאָלבעס האָבן זיך גע־נומען דרייען און וויקלען אַראָפּ, צום ברעג, ריזיקע קאַנאַטן צו פאַר־אַנקערן די שיף. מאַטראָזן זיינען געלאָפן הין און צוריק. יידן מיט ווייבער און פּעק און קינדער האָבן זיך געפּלאָנטערט איבער די דעקן, געקראָכן העכער, צו דער אויבערשטער דעק, וואו, ביי אַ טירעלע, לעבן צוויי מאַטראָזן, ווי וועכטער, זיינען שוין געשטאַנען חלוצים און חלוצות מיט זייער געפּעק אין אַ לאַנגער רייע גלייך זיך צו לאָזן מיט די שמאָלע שיפע טרעפּ אַראָפּ צו דעם לאַנג געגאַרטן ברעג.

אויך פעליקס און סאַרא האָבן זיך געמוזט שטעלן אין רייע. סאַרא פאָראויס, פעליקס הינטער איר. פּאַוואָליע האָט זיך די רייע גערוקט. אָט איז מען אויפן בריקל, אָט אויף די טרעפּ. אַראָפּ, אַראָפּ, גייט מען און אָט איז באָדן, האַרטער, קאָנקריטענער באָדן! ענגלישע באַאַמטע, ווייסע און אַראַבער, שטייען צושטעלט און היטן די רייע זאָל זיך ציען אַריין אין די צעעפנטע טירן פון די גרויסע, פענצטערלאָזע קאַזאַרמעס, וואו מען וועט איבערטאַפּן די פּעקלעך און... שוין, זיי קאָנען שוין גיין!

אַלץ איז צוגעגאַנגען שנעל, צו שנעל פאַר ביידן! אַרויסקומענדיק מיט די האַלב צעעפנטע וואַליזקעס פון דער קאַזאַרמע, אין מיטן דעם געפילדער פון די עמיגראַנטן, פון די וואַרטנדיקע קרובים, וואָס שרייען אויף דער שיף אַרויף: — חיה, וואו ביזטו! יצחק, זאָרג נישט, וועסט באַלד זיין אונטן! זיינען ביידע געבליבן שטיין צעטומלטע. פאַרלוירענע האָבן זיך ביידע אָנגעקוקט. סאַרא איז געווען בלאַס,

נאָך בלאַסער פאַר אים. די רויטע פאַרב פון אירע בליענדע באַקן איז געווען פאַרווישט פון דער לעצטער נאַכט. אירע גרוי־בלויע אויגן — אויסגעלאָשן! נישט געווען קיין סימן פון דער שטענדיקער ליכטיקייט אירער.

סאַראַס גרופּע, נאָך וועמען זי האָט געצויגן אין דער רייע, איז איינציקווייז אַריין אין אַ פאַרמאַכט וועגעלע, אַ בײדל אויף רעדער, מיט אַ גרויסן אויפשריפט: „בית עולים". דער שמייסער, מיט דער בייטש אין האַנט, איז געשטאַנען ביים טירל מיט די צווי נאָכהענגנדיקע טרעפּלעך און אונטערגעיאָגט. ער איילט זיך! ער דאַרף נאָך באַלד צוריק קומען ווידער אָנפילן דאָס וועגעלע מיט חלוצים און זיי פירן אַהין, וואו זיי וועלן אָפּרוען אַכט טעג, ביז זיי וועלן צעשיקט ווערן אויף זייערע ערטער.

סאַראַ איז געווען די לעצטע אַריינצוגיין אין דעם וועגעלע. זי האָט אַ לעצטן בליק געטאָן אויף פעליקסן. נישט זי האָט אים געגעבן די האַנט, נישט ער איר. נישט זי האָט געזאָגט אַ וואָרט, נישט ער.

ס'וועגעלע האָט גערירט. דאָס פערד האָט גענומען ציען באַרג אַרויף. דורך דעם אָפענעם טירל, ווי פון אַ שטייג אַרויס, האָט סאַראַ געזען ווי פעליקס איז געבליבן שטיין מיט זיינע וואַליזקעס ביי די פיס און קוקט נאָך דעם וועגעלע, וואָס רעדלט אַוועק. זי האָט גלייך צוגענומען די אויגן. זי האָט איצט געקוקט פאַרזיך, צו דעם לאַנגן, אַספאַלט־גלאַנציקן וועג, וואָס לויפט און שלענגלט זיך, ווי ער וואָלט זיך געיאָגט מיטן ים, אַהין, דאָרט אין בית עולים, וואו זי וועט קאָנען ליגן גאַנצע אַכט טעג און נאָכטראַכטן: וואו אייגנטלעך ליגט איר וועג? צו וועלכער קאָלאָניע ציהט ער זיך? אָדער גאָר צו וועלכער קיך, וואו זי וועט דאַרפן סקראָבן דעם שמוץ פון עמעצן אָדער אפשר דאָך צו מאָטלען, וואָס פיבערט דאָרטן, אין תל אביב, אַן אומגעדולדיקער, אַ צעטראָגענער, צי וועט זי יאָ קומען? אָדער וועט זי נישט קומען?...

פעליקס איז נאָך לאַנג געשטאַנען מיט זיינע וואַליזקעס ביי די פיס אין מיטן געטומל. פאַרביי אים זיינען געלאָפן אַראַבער אין ברייטע, געפאַלבעטע, לייוונטענע הויזן, פאַרנומען ביי די קנעכלעך, ווי געפענטעטע, ברייטע יאַקעס. מיט אַ געקוויטש, מיט אַ געשריי האָבן זיי זיך אָנגעטראָגן, געוואָלט כאַפּן זיינע וואַליזקעס, טראָגן זיי וואו ער וויל. קרובים זיינען זיך געפאַלן אויף די העלדזער. אויטאָס האָבן געטרובעט. וועגעלעך מיט דעם אויפשריפט „בית עולים" זיינען

צוגעפאָרן און אַוועקגעפאָרן. אַלץ האָט זיך אים געדרייט פאַר די אויגן אין אַ זינלאָזן געדריי. נאָר איבער דעם אַלעם האָט ער געזען דעם אָפענעם קוואַדראַט אין דעם וועגעלע, וואו סאַראַ איז געזעסן און די צווי הויכע הינטערשטע רעדער, ווי זיי דרייען זיך, דרייען זיך אַוועק, אַוועק ווייט, ביז זיי פאַרשווינדן אים פון אויג.

קאַפּיטל דרייצן

עס איז געווען אַ כמאַרנע נאַכט, פעליקסעס ערשטע און איינציקע נאַכט אין חיפהער האָטעל. גלייך ווי מען האָט אים אַריינגעפירט אין צימער איז ער אַוועקגעפאַלן אויפן בעטל און געבליבן זיצן אַ פאַרטראַגענער, ווי אין אַ טשאַד. לאַנג האָט זיך אים דאָרטן געטשאַדעט אין מח: „אַ מיידל. אַ נעץ. פאַרוויקלט...״

ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט אין דער פרי, איז דאָס נעכטיקע בליי פון מח געווען אויסגערונען, אנשטאָט דעם איז ער געווען אַרומ־געכאַפּט פון עפּעס אַ בהלה־געפיל, פול מיט פּאַניק: שוין אַנטלויפן! שוין אַוועק פון חיפה!

די פּלענער, מיט וועלכע פעליקס כענטניק האָט זיך אַרויסגעלאָזט קיין ארץ ישראל, זיינען אפילו געווען אַנדערע. טאַקע דאָ, אין חיפה, האָט ער געזאָלט בלייבן, זיך אַרומקוקן וועגן עפּעס אַ פּרנסה, וואָס זאָל קאָנען פאַרבייטן דעם טאַטנס חרוב געוואָרענעם וואַלד־מסחר אין פּוילן. ביז וואָס־ווען האָט ער זיך געזאָלט דאָ נעמען צו עפּעס אַן אַרבעט. איצט אָבער איז אויס מיט די אַלע פּלענער. נישטאָ איצט קיין זכר פון זיי! בלויז איין באַגער איז איצט ביי אים פאַראַן: אַנטלויפן! אַנטלויפן פון דאָרט, וואו די סאַראַ געפינט זיך!

פּונקט ווי ער האָט זיך נעכטן אַריינגעשלעפּט אין דעם האָטעל, באַלד ביים האָפן, אַ פאַרטראַגענער, אַ בלייענער, אָן אַ ווילן, מיט בלויז איין באַגער: אַ בעט, זיך דערויף אַרויף צו וואַרפן אין אַלעם, צו לאָזן דעם מידן גוף איינזינקן, אַזוי איז ער איצט, באַלד אין דער פרי, אַרויס פון דעם האָטעל ווי אַ געיאָגטער, ממש אַ שטיק אומרו, וואָס וויל לויפן, לויפן, און ווייסט אַליין נישט וואו.

— נאָר פאַרוואָס נישט תל אביב? אַז סאַראַ איז געבליבן דאָ, קאָן ער דאָך פאָרן אַהין! אַגב האָט ער דאָך דאָרטן אַ קרוב, אויפן שרון.

גיך און אימפּעטיק האָט פעליקס, מיט די צווי וואַליזעס אין בײדע הענט געגומען ציען באַרגאַרויף צום טומלדיקן הדר — און כל זמן דער רויטער אויטאָבוס איז נאָך געשטאַנען אופן הדר־הכרמל, האָט ער אינווייניק נאָך אַלץ נישט געקאָנט איינזיצן. עס האָט אים געהויבן, גלייך מיט דעם הייבן זיך וואָלט ער געמאַכט די מאַשין גיין.

שפּעטער, ווען דער אויטאָבוס האָט ענדלעך געריסט און געגומען זיך קערעווען דורך די שמאָלע, שטויביקע חיפהער געסלעך, האָט זיך פעליקס באַרואיקט.

עס רעדט זיך נאָר אַזוי: באַרואיקט! עס איז נאָר אַוועק פון אים די פּאַניק, אָט דאָס טרייבן אים צו לויפן! עס איז אָבער צוריקגעקומען די נעכטיקע אָפּהענטיקייט! ווי ער וואָלט צוריק אַנגעגאָסן געוואָרן מיט בליי. דערצו נאָך: אַ טויטלעכע רעזיגנירטקייט! אַ צושטאַנד, אין וועלכן ער האָט גאָרנישט געוואָלט!

ער איז געזעסן ביים פענסטערל און געקוקט אויף די נידריקע, גרוי־ערדענע, אַראַבישע כאַטעס, וואָס מען פאָרט דורך. דערנאָך אויף דעם גלאַטן קאָנקריטענעם שאָסיי, וואָס לויפט אַנטקעגן ווי אַ ברייטע לענטע אויף אַ ראָד אַרויף. ער האָט געקוקט אויף די גרויע בערג, וואָס ציען פאַרביי, אין בײדע זייטן און לויפן אָפּ הינטער אים, הינטער אים; ווי עס שווינדן פאַרביי טויטע, שטויביקע טאָלן; ווי אָט, אָט, פאָרט דאַכט זיך די מאַשין אַרויף אויף אַ דרימלענדיקן אַראָבער, וואָס זיצט אַראָפּגעזונקען אויף אַ קליין אייזעלע. די מאַשין טוט אַ פלי אָן! דאָס אייזעלע טוט אַ דריגע מיט די הינטערשטע פיסלעך און שוין איז עס אויך פון הינטן, פון הינטן. אַלץ אַנטלויפט אים פון הינטן, פעליקסן, נאָר נישט זי, סאַראַ! כסדר ציט זי אים נאָך אין דער בלויער, דורכזיכטיקער לופט, פאָרן פענצטער. אַ ליכטיקע, אַ שוועבנדיקע ציט זי מיט אים אויף דעם זעלבן וועג...

שטונדן לאַנג האָט זיך אַזוי געצויגן דער וועג. דערנאָך, נאָך האַלבן טאָג, ווען ער איז אָנגעקומען אין תל אביב, איז ער געווען נאָך מידער, נאָך פאַרטראַגענער ווי נעכטן פאַרנאַכט ביים אַריינקומען אין חיפהער האָטעל. פון פאָרן איצט אויפן שרון צום קרובל האָט קיין רייד נישט געקאָנט זיין. יעדעס וואָרט וואָס ער וואָלט באַדאַרפט זאָגן איז פאַר אים איבריק געווען. און זיכער איבריק און שווער וואָלט אים געפאַלן דאָס טרעפן זיך מיט באַקאַנטע מענטשן.

ער האָט זיך ווידער פאַרקליבן אין אַ קליינעם האָטעל, אויף אַ זייטיק, שטיל געסל. דאָס צימער איז געווען אַ קילס, אָן אַנגענעמס, מיט אַ קילן באָדן פון מאַט־רויטע שטיינערנע קאַכלס. פאַר דעם

לאַנגן פענצטער האָט געהאָנגען אַ שיטערע פּאַרהאַנג, דורך וועלכער עס האָט זיך געזען אַ קליין גערטל מיט נידריקע, טונקל גרינע ביימלעך.

דאָס האָטעל־בחורל, וואָס האָט אים אַריינגעוויזן אין צימער, האָט פאַרמאַכט הינטער זיך די טיר. פעליקס איז געבליבן שטיין מיט די צוויי וואַליזקעס אין מיטן שטוב. עס איז דאָ געווען שטיל, קיין שאָרך פון גאַס האָט זיך אַהער נישט דערטראָגן. אין דעם צימער — האָט פעליקס געטראַכט — וועט ער קאָנען אָפּרוען עטלעכע טעג, פאַרגעסן דעם „עפּיזאָד" און זיך נעמען איינאָרדנען זיין לעבן אין דעם נייעם לאַנד. און ווי זיך איבערצוצייגן אַז ער טוט דאָס שוין, אַז ער פאַר־שפּעטיקט נישט קיין איין מינוט מער, האָט ער גלייך זיך גענומען אַרומוואַשן.

די קרוג וואַסער, וואָס איז געשטאַנען אין דער שיסל, אין דריי־פיסלדיקן שטייערל, איז אפילו געווען היבש וואַרעמלעך, דאָך האָט עס אים אָפּגעפרישט. מיט יעדן פליעסק וואַסער, האָט זיך אים געדאַכט, וואַשט ער אַראָפּ פון זיך אַ שטיק אומאַנגענעמקייט, וואָס האָט זיך אויף אים אָנגעקליבן אין די עטלעכע טעג באַן און שיף.

אַן אָפּגעוואַשענער, אַן איבערגעטאָענער, די קאַפּריזנע לאָק, אַ נאַסלעך צוגעלייגטע צום גלאַנציקן קאָפּ האָר, איז פעליקס אַראָפּ אָנקוקן די ערשטע יידישע שטאָט — תל אביב.

עס איז שוין געווען שפּעט נאָך האַלבן טאָג. די תל אביבער גאַסן האָבן געגליט אין היץ. מענטשן האָבן זיך געטראָגן פאַרביי אים פראַכבדיקע, מידע. פאַר די סאָדע קרעמלעך זיינען געשטאַנען גאַנצע קרענצלעך און געגאָסן אין זיך דעם קאַלטן „גזוז". אין ווינקלען, אויף באַלקאָנען, זיינען געשטאַנען יידן און געקלאַפּט אַ ברעטל צו אַ טיר און זיך אויפגעשטעלט סוכות. נאָך צוויי טעג וועלן יידן זיך זעצן אונטערן סכך. ערב סוכות — ביי אים אין פוילן איז שוין שפּעטער האַרבסט און דאָ מוז מען אויסטאָן פון זיך ס'רעקל.

אָט אַזוי, מיטן רעקל אויפן אָרעם, אין ווייס בלאַנקן העמד, אין בלויזן קאָפּ, איז ער געקראָכן גאַס איין, גאַס אויס. ער איז אַרויס פון דעם טומלענדיקן נחלת בנימין, איז אַריבער די אלענבי און פאַרקראָכן אין געסלעך, וואו די הייזער שטייען שטילע, דרימלענדיקע, וואו די טראָטואַרן ליגן לערע, בלענדנדיקע אין דער זון.

אַ וואונדערלעכע רואיקייט האָט אים אַרומגענומען, פעליקסן, קוקנ־דיק אויף די קליינע גרויע, ווייסע און ברוינלעכע הייזלעך פון פאַר־שיידענע סטילן, מיט געזימסן און באַלקאָנען, אַלע פון שטיין און

צעמענט, מיט ביימלעך און ביסלעך גרינס ביי די ווענט. ער האָט געהאַט ס׳געפיל ווי ערשט איצט וואָלט ער אַראָפּ פון שיף; ערשט איצט האָט ער אָנגעהויבן צו זען, צו באַמערקן, אויפצונעמען דעם אַרום. אַלץ, וואָס ביז איצט, חיפה, דער גאַנצער וועג אַהער, אַלץ איז געווען ווי אין אַ וויסטן טומאַן. ערשט איצט זעט ער דעם טאָג אַזאַ לויטערן, אַזאַ זוניקן. און, מאָדנע! ערשט איצט דערמאָנט ער זיך אַז פון שיף אָן האָט ער נאָך נישט געגעסן!

אין ראָג, אַנטקעגן דער אָפּערא, געפינט זיך אַ קליינע קאַפע. ווען פעליקס איז דאָרט דורכגעגאַנגען איז די טעראַסע מיט די רונדיקע טישלעך געשטאַנען אַ לערע, אַ קיל-באַשאָטענע. די גאַנצע שפּעט-נאָך-מיטאָגדיקע חמימה האָט געגליט אַנטקעגן, אויף דער הויכער, נאַקעטער אָפּערא-וואַנט. דער טראָטואַר דאָרטן, איז געלעגן אַן אָפּגעשאַרטער, אָן איין דורכגייער. אַז אַ מענטש האָט זיך יאָ דורכ-געשלעפּט איז דער שאָטן אים געקראָכן פאַראויס אַ מאָוימדיק לאַנגער און שוואַרצער.

פעליקס האָט זיך צוגעזעצט אויף דער קילער טעראַסע, ביי אַ רונדיק, ווייס מאַרמאָר טישל. נישט אינווייניק, אין דער קאַפע, נישט אַרום, ביי די טישלעך, איז נאָך ווער געווען. עס איז איצט נישט געווען די צייט תל אביבער איינוואוינער זאָלן זיך זעצן צו טישלעך אין קאַפעען. די יוגנט, וואָס קומט זיך דאָ צענויף אין די אָוונטן, שטייען נאָך איצט פאַרשמירטע, פאַרקאָלכטע ביים הייזער-בוי. די מיידלעך, וואָס העלפן דאָ מיט אין דעם אָוונטיקן זשום, זיינען נאָך איצט פאַרנומען אין די קליינע ווערקשטאַטלעך אָדער ביי וואויל-האָבנדע באַלעבאָסטעס, ביים ראַמען און קאָכן.

פעליקס איז געזעסן איינער אַליין ביי אַזאַ טישל, אויף דער קילער טעראַסע. דאָ האָט ער געהאַט זיין ערשט מאָלצייט אין דעם נייעם לאַנד; דאָ האָט ער ס׳ערשטע מאָל געטרונקען ארץ ישראל ווין וואָס האָט זיך נישט געשלעפּט מיט שיפן און באַנען, נאָר גלייך פון קעלטער אַהער; דאָ האָט ער, זינט די לעצטע עטלעכע טעג, ס׳ערשטע מאָל פאַר-בראַכט אַ רואיקע מינוט. במנוחה איז ער דאָ געזעסן און געקוקט ווי דאָס בייטאָג-שטילע ווינקל פון תל אביב באַוועגט זיך פאַר זיינע אויגן. אָט פאַרקערעוועט זיך פון דער אַלענבי גאַס אַ רויט אויטאָבוסל. אָט גייט אַן אַנדערס צוריק. אַ יידענע שוועבט פאַרביי. אַ תימנער יידעלע, אַ קליינס, הויט און ביין, מיט אַ גרוי בערדל און אַ טרעגער שטריק אַרום די לענדן, קריכט אָן. אַ באָרפיסער אַראַבער שלעפּט זיך נאָך אַ קליין אייזעלע און שרייט עפּעס אויס. אַ יידישער פּאָליצ-

יאַנט אין אַ קאַסקעט מיט צוויי דאַשקעס, אין אויסגעפּאַסטער קאַקי, מיט נאַקעטע פֿאַרברוינטע קני, שטייט דאָרטן, מיט עטלעכע ראָגעס אַראָפּ, אין מיטן וועג און קאָמאַנדעוועט מיט די לויפֿנדיקע מאַשינען. די שטעלט ער אָפּ, יענע לאָזט ער דורך!

אַ לאַנגע ווײַלע איז ער אַזוי געזעסן, פֿעליקס, בײַם קלײנעם פֿלעשל ווײַן. שפּעטער איז ער אַוועק מיט די געסלעך, וואָס ציען דורך טיפֿע זאַמדן אַראָפּ צום ים־ברעג. פֿאַרבײַ קופּעס ציגל, בערג צעמענט און אָנגעוואָרפֿענע קאַכלס איז ער געקראָכן. בײַ אײנעם, אַזאַ אָנגע־הויבֿן הויז, איז ער געבליבן שטיין. ער האָט פֿאַרחידושט געקוקט אויף די רושטאָוואַניעס, וואו ייִדישע בחורים, פֿאַרברוינטע, נאַקעטע, בלויז אין קורצע הייזקעס, שטייען דאָרטן אונטער דער גליענדער זון און גיסן אין פֿורעמס אַרײַן צעמענטענע ווענט. אַנדערע לויפֿן גע־שווינד איבער די שיפֿע, ברעטלדיקע לייטערלעך שטאָק־אַרויף מיט נאָסילקעס קאַכל אָדער ציגל, וואָס טורמען זיך פֿון זייערע פּלייצעס הויך איבער זייערע קעפּ און וועגן זיכער מער ווי דער טרעגער אַליין!

ער איז לאַנג דאָרטן געשטאַנען פֿעליקס. ער איז גאָר געווען מיטגעריסן מיט דעם ריטם פֿון אַרבעט, וואָס האָט זיך געטראָגן פֿון די פֿאַרברוינטע מוסקלען, פֿון די לויפֿנדיקע פֿיס. נאָר אָט עפּעס האָט געטאָן אַ פֿאַל פֿון דער רושטאָוואַניע. ער האָט אַרויפֿגע־קוקט, פֿעליקס. אין דער הויך איז געשטאַנען אַ יונג אין אַזאַ צוויי דאַשקעדיקן זון־הוט און עפּעס געמאָסטן דעם האָלצערנעם וואַנטפֿורעם. זייערע אויגן האָבן זיך פֿאַרהעקלט. פֿעליקס האָט דערפֿילט כמעט אַ ברי אין יענעמס בליק. לויט ווי סאַראַ האָט אים אויסגעמאָלט מאָטלען, דאַרף ער אויסזען ווי אָט דער פֿאַרברוינטער יונג אויף דער רושטאָוואַניע. אויך מאָטל אַרבעט בײַ הײַזער־בוי. און טאַקע בײַ מאַכן די האָלצערנע פֿורעמס פֿאַר די צעמענט־געגאָסענע ווענט. מאָטל איז דאָך אַ סטאָליאַר פֿון דער היים! יאָ, ווען דער מאָטל וואָלט געוואוסט ווער דאָ, אונטן, שטייט, וואָלט ער מסתם מיט אַ ציגל, פֿון דער הויך אַראָפּ, אים געפּלעט דעם קאָפּ.

פֿעליקס האָט זיך אָפּגעטראָגן פֿון דאַנען. קריכנדיק איבער די שטילע, זאַמדיקע געסלעך האָט ער זיך פֿאַרנומען צום ים. דאָרטן, אויף דעם לאַנגן, גאָלדיק זאַמדיקן ברעג, זײַנען געשטאַנען צעוואָרפֿן אײנ־ציקע אויפֿלייג־שטולן. דאָ און דאָרט איז געזעסן אַ מאַן, אַ פֿרוי. דער ים האָט געבלויט אַנטקעגן. רואיק האָט ער זיך געוויגט אויפֿן זאַמד אַרויף, דער ים, אַ לעק געטאָן, ווי אַ געצאַמטע הינטל, דאָס זאַמד און צוריק געלאָפֿן. אין מיטן דער בלויקייט האָבן זיך געהויבן

פיגורן אין נאַסע, גלאַנציקע, קאָלירטע באָד־קאָסטיומען. אין דער זוניקער לופט איז געשטאַנען אַ קוויטש פון אַ מיידל אין אַ בלויען נאַס־גלאַנציקן באָד־קאָסטיום, וואָס האָט געטאָן אַ שפרונג מיטן קאָפ אין וואַסער אַרײן.

פעליקס האָט זיך אויסגעצויגן אויף אַזאַ שטול און געטראַכט אַז ער אַליין וואָלט באַדאַרפט פּרוּוון אַ שווים טאָן אין מיטלענדישן ים. ער האָט גאָר פאַרגעסן אַז אין זיין געגנט, אין די פּוילישע ראנד געביטן, איז איצט גאָר ווינטיק און אפשר שוין היבש קאַלט אויך.

ווען עס האָט גענומען טונקלען, דער ים האָט געאָטעמט קיל, איז פעליקס אויפגעשטאַנען פון דער שטול און געגאַנגען צוריק צו דער קאַפע, ווי איינער גייט צו אַן אַלט באַקאַנט אָרט.

איצט האָט עס דאָרטן געזשומעט און גערוישט. אינווייניק, אין דער קאַפע, אויסנווייניק, אַרום די טישלעך, אויף דער טעראַסע, זיינען געזעסן יינגוואַרג, געגעסן און געטומלט. אויך אויפן טראָטואַר, אַרום די זיצנדיקע, זיינען געשטאַנען קרענצלעך אַרבעטער, פאַרברוינטע, וואָס אַ גאַנצן טאָג גיסן זיי צעמענט פאַר תל אביבער הייזער, פלאַסטערן וועגן, ציען קייבלס איבער הויכע סלופּעס און איצט, אין קילן אָוונט, קומען זיי זיך צענויף אַהער, אַרומגעוואַשענע, פאַרקעמטע, אין ווייסע העמדלעך מיט ברייט איבערגעלייגטע קעלנער, טרעפן זיך מיט מיידלעך אין פּראָסטע קליידלעך, אָן זאָקן, אין בלויזע, אָפענע סאנדאַלן אויף די פיס. נאָך אַ טאָג שווערער אַרבעט פאַרברענגט מען דאָ דעם אָוונט אין געמיינזאַמען, פריילעכן טומל.

פעליקס איז אַריינגעשלעפּט געוואָרן אין מיטן פון דעם טומלדיקן קאָך. צום ערשט איז ער עפּעס געזעסן ביי אַ טישל פאַרטאָן אין דעם שמועס, וואָס צוויי אַרבעטער האָבן געפירט וועגן דעם „בנין“, אויף וועלכן זיי אַרבעטן. ער האָט בלויז געהערט. קיין אנטייל אין דעם שמועס האָט ער נישט גענומען. וואָסער שייכות האָט דאָס צו אים? אָבער ביסלעכווייז האָט עס גענומען בורען אים:

— וואָס אייגנטלעך זיצט ער? וואָס נעמט ער נישט עפּעס טאָן? מוז עס דווקא זיין חיפה? ווי וואָלט זיין ער זאָל איינגאַנצן ענדערן די פּלענער? אנשטאָט חיפה, מסחר, פּאַרט, גאָר אַ פּרדס? אָט דאָ, אַרום דעם נאָענטן שרון? און ביז וואָס ווען, זאָל ער טאָקע אַליין פאַרשאַרצן די אַרבל און זיך שטעלן אַרבעטן אין אַזאַ פּרדס? נאָר דער עיקר, וואָס וועט זיין דערווײַלע? וואָס וועט ער טאָן די יום טוב טעג? וואו וועט ער זיך אַהינטאָן? וואָס וועט ער מיט זיך טאָן איבער

יום טוב אין דעם האָטעל? אפשר דאַרף זיך אַראָפּכאַפּן צום קרובֿל? ער האָט דאָך עפּעס אַ שטיקל פּרדס!

אויף מאָרגן, באַלד אין דער פרי, איז פעליקס ווידער געזעסן אין אַן אויטאָבוס, דאָס מאָל אַ פּיל קלענערס, אַן אויטאָבוסל, וואָס לויפט איבער די קאָלאָניעס פון נאָנטן שרון.

דאָס מאָל האָט פעליקס גראָד זיך אַוועקגעזעצט בהרחבה, גרייט איינצוזאַפּן, אויפצונעמען אַלץ, וואָס וועט אים קומען פאַרן אויג. נאָר אײדער ער האָט רעכט צייט געהאַט זיך אומצוקוקן האָט אים שוין דער שאָפער געהייסן אויסשטייגן.

דאָס אויטאָבוסל האָט זיך אָפּגעטראָגן ווייטער. פעליקס איז געבליבן שטיין ביים ראַנד פון וועג. פון איין זייט ליגט נאַקעט פעלד. פון ווייטנס זען זיך דעכער, אַן אַרומגעצוימטער פּרדס גרינט דאָרטן אין דער גאָלדיק בלויער פרימאָרגן לופט. פון דער זייט, רעכטס פון וועג, אַביסעלע אַראָפּ, ליגט אַ טאָל פון זאַמד. אין דעם זאַמד שטייען צוואָרפענע, נעבעכדיקע הייזלעך. ס׳זאַמד קריכט זיי איבער די שוועלן. יידן פאַרען זיך דאָרטן מיט זייערע שאָטנס אין די אָפענע טירן. איינער גייט אַהין, גייט דער אַנדערער אַהער...

פעליקס האָט זיך געלאָזט מיט דעם זאַמדיקן וועג אַראָפּ אין דער קאָלאָניע. די זון אויבן האָט ווידער געגליט. ס׳זאַמד איז געווען הייס. שווער צו שלעפּן די פיס אין אַ זאַמד וואָס קריכט דיר אין די שיך אַריין. ער האָט זיך גאָרנישט פאַרגעשטעלט דער שרון זאָל האָבן אַזאַ זאַמדיקן העק און אַז זיין קרובֿל זאָל זיך דאָ ערגעץ פאַרקלייבן.

ווען ער טרעפט אָן, פעליקס, פרעגט ער אויף זיין קרובֿל. קיין יונגוואַרג זעט מען שוין איצט נישט. זיי זיינען שוין ביי דער אַרבעט. אַלץ אַלטע יידן, עלטערע יידענעס, וואָס האַלטן קרעמלעך פונקט ווי אין די שטעטלעך אין דער היים, קומען אים אַנטקעגן. ער שטעלט זיי אָפּ. יענע פאַרלייגן די האַנט אין אַ דעכעלע פאַר די אויגן, פאַרשטעלן די בלענדנדע זון און קוקן אויף דעם אויסגעפּוצטן פראַנט, וואָס שלעפּט זיך מיט די ברוינע שיך און פיינעם אנצוג איבער די זאַמדן.

— דער אַ? וואָס איז ער אייערס? אַ קוזין? אָט דאָרטן, אַראָפּ, אַראָפּ, ביים באַרג האָט ער דאָרטן זיין הייזקע!

ענדלעך האָט ער זיך דערשלעפּט, פעליקס. אין אַנדערן עק קאָלאָניע, ביים ענד פון דעם זאַמדיקן „שאָסיי״ האָט ער דערטאַפּט דאָס הייזקעלע. אויף סאָלידער ערד, אַראָפּ פון דעם באַרג זאַמד, וואָס האָט

עס געקאָנט אינגאַנצן פאַרשיטן, איז עס געשטאַנען, דאָס הייזקעלע, אַ נידריקס מיט אַ קליין וועראַנדעלע פון פאָרנט, וואָס האָט געפירט אין צווי קליינע שטיבלעך אַריין.

אַראָפגייענדיק צו דעם שטיבעלע האָט זיך אים דאָס זאַמד נאָכ־געשיט אין די שיך אַריין, אין די מאַנקעטן פון די הויזן. עס איז געווען אַ נס אַז דער באַרג זאַמד האָט אים נישט אינגאַנצן פאַרשיט.

פעליקס האָט נישט דערקאָנט דעם קרוב זיינעם. יענער איז אַוועק, מיט עטלעכע יאָר צוריק, אַ בלאָס בחורל, אַ נידריקס, אַ דאַרס, אַ קינד אַנטקעגן דעם שלאַנקן, געוויקסיקן פעליקס. אויך איצט איז עס נידריק און דאַר. אָבער פון דער בלאַסקייט איז קיין שפור נישטאָ! די פּאַלעסטינער זון קאָן נישט פאַרטראָגן קיין בלאַסקייט! געל? אדרבה! אָבער נישט בלאָס! פונקט ווי זיין שותף, דער הויכער, דאַרער תימנער, איז ער שוואַרץ נאָר מיט עפּעס אַ מאָדנער געלקייט אונטער דער פאַרמעטענער הויט.

ביידע פאַרנעמען זיי זיך דאָ מיט עפּעס גאָרנישט קיין ידישער אַרבעט, דאָס קרובל זיינס און דער הויכער תימנער. פון זון אויפגאַנג ביז זון פאַרגאַנג, שטייען זיי דאָ, הינטער דעם קליינעם שטיבעלע, אויף דעם שטיקל פלאַך, סאָלידן באָדן און מאַכן פון צעמענט און זאַמד אַזעלכע „פּאַלעסטינער ציגל". דאָס זיינען גרעסערע, לענגלעכטיקע בלאָקן, מיט צווי הוילן, וואָס לויפן ווי צווי רערן איבער דעם גאַנצן בלאָק. די הוילן ווערן געמאַכט, — דערקלערט אים ס'קרובל — כדי די בלאָקן זאָלן נישט זיין צו שווער און די ווענט פון זיי זאָלן נישט זינקן אין זאַמד אַריין.

ווען פעליקס האָט אַראָפּגענידערט פון באַרג זאַמד מיטן וואַליז־קעלע אין האַנט, איז דאָס ווייבל פון וועראַנדעלע, וועמען ער האָט גאָר־נישט געקאָנט, געלאָפן מיטן קינד אויף דער האַנט, אַ הינטערן שטיבל, אָנזאָגן דעם מאַן אירן אַז, ווייזט אויס, דער גרינער קרוב, פון וועמען זיי האָבן דערהאַלטן אַ בריוו, לאָזט זיך דאָ אַראָפּ.

בלויז פאַר אַ פּאָר מינוט, דעם געהויבענעם גאַסט צוליב, האָבן די צווי שותפים געקאָנט איבעררייסן זייער אַרבעט. די ארץ ישראל זון איז הייס! דער פאַרמישטער צעמענט און זאַמד טרוקנט אונטער דער האַנט. טרוקענערהייט קאָן מען אים נישט אַרבעטן. מ'וועט דאַרפן דעם גאַנצן באַרג צעמענט אַרויסוואַרפן! דעריבער האָט דאָס קליינע קרובל מיט דעם גרויסן שותף זיך באַלד געמוזט צוריק פאַרקלייבן הינטערן שטיבל צו דעם פאַרמישטן באַרג מיט צעמענט.

פעליקס, אדרבה, איז מיטגעגאַנגען מיט זיי. ער האָט זיך אפילו געפילט עפּעס נישט אויפן אָרט אין זיין הולך. עפּעס האָט ער זיך געשעמט מיט זיינע געפּרעסטע הויזן און ברוינע שיך אַנטקעגן די צוויי קאָמישע שותפים, דעם לאַנגן מיט דעם קורצן, וואָס שטייען באַרפיסע, אין קורצע, צעדריוולטע הויזן און אַרבעטן מיט אומגעהויערן אימפּעט איבער דעם אייזערנעם פורעם, אין וועלכן עס ווערט אַריינגע־טאָן דאָס פאַרמישטע קנעטעכץ. ווי ריטמיש, ווי געשיקט, כמעט מאשינאַל, זייערע הענט אַרבעטן! קיין איין בויג ווערט נישט פאַרלוירן! קיין איין קער ווערט נישט אומזיסט פאַרוועגדט! ווען דער הויכער וואַרפט מיט דער לאָפּעטע דעם צעמענט אין פורעם, שטאַפּט דער קליינער געשיקט און געדיכט. און בעת ער שטאָפּט נאָך, כאַפּט שוין דער הויכער די אַנדערע העלפט פון פורעם און העלפט אים פאַרשליסן. צוזאַמען טאָן ביידע אַ כאַפּ דעם פאַרקייטלטן פורעם, טראָגן אים אַוועק אַהין, וואו עס ליגן לאַנגע, גרינלעך גרויע בלאָקן, פאַרטיקע און טרוקענען כדי צו קאָנען איינגעמויערט ווערן אין ווענט. און איצט — נאָך אַ בלאָק איז צוגעקומען צו דער מחנה!

פעליקסן האָט לאַנג נישט געגומען איינצוזען אַז אַרבעטן פון זון אויפגאַנג ביז זון פאַרגאַנג ביי אַט אַזאַ מלאכה, קאָן מען זיכער נישט פעט ווערן. עס איז נאָך אַ וואונדער וואָס דאָס שטיקל פאַרמעטענע הויט האַלט זיך אויף זייערע באַקן.

פאַרנאַכט, ווען דער פאַרמישטער באַרג צעמענט איז געווען אויס־געאַרבעט אין גלייכע רייען מיט בלאָקן, האָט זיך דאָס קרובל אַרומגע־וואַשן. ער האָט אָנגעטאָן אַ פּאָר מענטשלעכע הויזן. אין די לאַנגע הויזן האָט ער איינגעאַנצן אויסגעזען אַביסל העכער, מער מאַן! נאָכן אַרימען ביסל וואַרעמס, אַ מאַלצייט פון ברויט, זופּ און עפּעס מאָדנע גרינס, וואָס פעליקס האָט קיינמאָל פריער נישט געגעסן, האָבן מאַן און ווייב, מיטן קינד אויף דער האַנט, געגומען דעם גאַסט וויזן זייער פאַרמעגן, דאָס שטיקל פּרדס, וואָס ער, דאָס קליינע, אויסגעהאָרעוועטע מענטשל האָט געהאָדעוועט און געפּלעגט פּונקט ווי זי, די מאַמע — דאָס פּיצל קינד ביי דער ברוסט. פון דער שווערער ציגל־אַרבעט האָדעוועט ער דאָס שטיקל פּרדס און וואַרט ביז עס וועט אויסוואַקסן, אַריין אין די פינף יאָר, אַט טאַקע באַלד, איצט, וועט עס אָנהייבן געבן פּרוכט און, מיט דער צייט, וועט עס אים שפּייזן בהרחבה.

הייסט עס, חוץ דער שווערער אַרבעט פון קנעטן ציגל, דאַרף נאָך דאָס קליינע קרובל, מיט די שמאָלע אַקסעלעך, אויך פאַראַרבעטן דעם פּרדס? גאָט! וואו נעמט ער עס דעם כח?

נישט ווייט פון דעם זאַמד־מדבר אין וועלכן די קאַלאַניע טרינקט זיך, אויפן בערגל, שטייט דאָס שטיקל פּרדס זיינס אַרומגעצוימט מיט אַ פּאַרקאַן פון שטיקלעך ברעטער, פון שטעכיקן דראָט און פון וואָס נאָר מ׳קאָן מאַכן אַ צוים.

ווי אין אַ פּראָצעסיע זיינען זיי געגאַנגען. דאָס קרובל איז כמעט געלאָפן פאַרויס. פעליקס האָט אים קוים געקאָנט נאָכהאַלטן טריט. און דאָס ווייבל, מיטן קינד אין די אָרעמס, נאָך זיי.

אין געעפנטן טויערל איז פעליקס געבליבן שטיין. פאַר אים האָבן זיך געצויגן גלייכע, סימעטרישע רייען פון יונגע, נידריקע ביימלעך מיט דיקע, טונקל גרינע בלעטער געדיכט באַהאַנגען. אונטער יעדן ביימל, אַרום און אַרום דעם שטאַם — אַ פיר־עקיקער פלאַכער גרוב. די ערד אין די גריבער — ווייך, פוכקע אויפגעוואָרפן. מ׳קאָן זען אַז יעדערס ביימל איז מיט טויזנט אויגן געהיט! יעדער טריט ערד איז מיט ליבע געצערטלט.

דאָס קרובל איז צוגעגאַנגען צו אַ בוימל. מיט אַ געפיל פון פרייד און שטאָלץ האָט ער געטאָן אַ הויב אונטער דעם צעבלעטערטן גרינעם קאָפּ פון בוים. פון צווישן זיינע הענט, אויף די געדיכטע צווייגן, האָבן זיך געזען גרינלעכע אָראַנזשן, טייל שוין מיט זוניקע, גאָלדיק אָפּגעקושטע בעקלעך. ער האָט זיך אויסגעדרייט צו פעליקסן מיט אַ פּאָר גליאיקע אויגן:

— דו זעסט?

פעליקס האָט גאָרנישט געזאָגט. ער האָט געטראַכט פון דעם געשפּרעך, וואָס דאָס ווייבל האָט, אים צוליב, פאַרפירט ביים וואַרעמעס:

— עס לויגט זיך איצט נישט צו כאַוועון דעם פּרדס! ווען ער פאַלגט זי און צעשנייט אים אויף מיגרשים... איז ער דאָך אַן אייב־געשפּאַרטער, אַן עקשן! וויל ער בעסער נאָך יאָרן קנעטן ציגל און כאַוועון אַ פּרדס!

פעליקס האָט איצט אַ קוק געטאָן אויף דעם ווייבל לעבן זיך. ער האָט געוואָלט זען איר פּנים בעת ער, דער מאַן אירער, צערטלט אַזוי דאָס ביימל. זי האָט, ווייזט אויס, פאַרשטאַנען זיין בליק. וואַרעם זי האָט פּלוצים געזאָגט:

—און איך האַלט זיך ביי ס׳מייניקע! ווען עס לוינט זיך פאַרקויפט מען...

דער קרוב איז צוריק געקומען צום טויער. מיט גרויס ליבשאַפט האָט ער עס פאַרמאַכט. ער איז נאָך געשטאַנען אַ מינוט לעבן דעם פאַרמאַכטן טויער, געקוקט אויף אַראָפּ צו דער קאַלאַניע, וואו

פלעמלעך האָבן זיך שוין געזען פון די פענסטער און צעעפנטע טירן. מיטן אויג האָט ער אַ מעסט געטאָן דעם ליידיקן שטח, וואָס טיילט נאָך אָפּ זיין פּרדס פון לעצטן הויז. קוקנדיק אויפן ווייב, האָט ער גענומען פעליקסן ביי אַ האַנט, אים אַ צייג געטאָן אַזוי אַז עס האָט געקאָנט מיינען די קאָלאָניע. אין דער אמתן האָט ער געמיינט אי זי, די קאָלאָניע, אי דאָס ווייב:

— זיי האַלטן מיך פאַר אַ משוגענעם! זאָלן זיי! אָבער איך וועל נישט ברעכן קיין ביימער וואָס איך האָב מיט מיינע הענט געכאָוועט, כדי צו שפּעקולירן מיט מגרשים!

דאָס ווייבל, הינטער אים, מיטן קינד אויף דער האַנט, האָט אויף גיך אַ זאָג געטאָן:

— ביזט ערגער נאָך ווי משוגע!

אָבער דאָס קרובל, דער מאַן אירער, האָט זי שוין נישט געהערט. ער האָט גערעדט צו פעליקסן, ביי וועמען ער האָט געוואָלט, ווייזט אויס, פועלן אַן הסכמה אויף דער אויסברענגעריי, וואָס ער גייט דאָ באַגיין:

— וואָס זאָגסטו, פעליקס? ס'א ריזיקע, האָ? די רעגנס האָבן זיך היי יאָר פאַרשפּעטיקט! כ'וועל אים מוזן געבן וואַסער! מ'טאָר נישט מער וואַרטן! די ביימער דורשטן! ער איז טרוקן, דער פּרדס! אין דער פרי, מ'זאָל נאָר דערלעבן, גיב איך אים וואַסער! זיי דורשטן די ביימער — אַ טרונק.

קאַפּיטל פערצן

פעליקס האָט גלייך איינגעזען אַז מער ווי איבערנעכטיקן ביי דעם קרובל וועט ער נישט. נישט ער האָט צייט, דאָס קרובל, פאַר געסט־פראָוועניש און נישט ער האָט אָרט. חוץ דעם, עס איז דאָרט ממש ווייט פון רחבות אויך...

דעריבער איז פעליקס, באַלד אין דער פרי, צוריקגעפאָרן קיין תל אביב. ער וועט שוין בעסער איבערשטיין די יום־טוב־טעג אַליין דאָ, אין זיין האָטעל־צימערל. שפּעטער, מיטאָגצו, איז ער אַוועק אין הסתדרות. כדי אָנצוקומען ערגעץ אויף אַרבעט איז בעסער זיך פריער מעלדן און געשיקט ווערן אויף אַ געהעריק אָרט. וואָרעם, איידער ער נעמט זיך עפּעס אויפבויען פאַרן טאָטן, איז גוט ער זאָל פריער אַליין אַרבעטן אין אַ פּרדס צו אין אַ קאָלאָניע, זיך גוט באַקאָנען, זיך אַרומקוקן און געוואויר ווערן וואָס און ווען.

גייענדיק איבער דער לאַנגער אַלענבי־גאַס האָט ער זיך אָפּגע־שטעלט אין אַ ראָג פאַר אַ גרויסן, פורפור־רויטן פּלאַקאַט מיט אַ פעטן איבערשריפט "טיול". מיט זיין קנאַפּן ביסל העברעאיש האָט ער זיך קוים אַרויסגעקליבן אַז מאָרגן, פרייטיק, ערב יום טוב, גייט אָפּ אַ גרויסער אויספלוג, וואָס וועט באַזוכן, אַלטע, היסטאָרישע ערטער אין די הרי השומרון, וועט זיך אָפּשטעלן אין די קבוצות פון עמק, איבער שבת וועט מען זיין אין חיפה, אויפן כרמל. דערנאָך, חול־המועד, וועט מען פאָרן קיין צפת. אויפן וועג וועט מען זיך אָפּשטעלן אין מירון, ביים קבר פון ר׳ שמעון בר יוחאי. פון דאָרט קיין טבריה, צום ים כנרת און אויך די דגניהס און דעם ירדן!

עס האָט פעליקסן אַזש אָנגעהויבן שווינדלען פאַר די אויגן. אַ לעבן אַ גאַנצס האָט ער געלערנט, געלייענט און געחלומט וועגן די אַלע ערטער. געקומען אַהער, באַלד ווי דער טשאַד איז אים אַרויס פון קאָפּ, טראַכט ער שוין וועגן פּרנסה! אויף ווען לייגט ער אָפּ דאָס זען זיי, אָט די אַלע ערטער? דאָס טרעטן מיט די אייגענע פיס אויף יענער ערד? ער ווייסט דאָך אַז דאָס וואָס מען כאַפּט נישט אַריין גלייך, איידער מען באַזעצט זיך, איז שוין דערנאָך שווער. אגב זיינען דאָס יום־טוב־טעג. סיי ווי וועט ער אין די טעג גאָרנישט אויפטאָן.

מיט אַ באַרעכטיקט געפיל האָט זיך פעליקס פאַרקערעוועט אין דעם זייטיקן געסעלע, וואו עס איז געשטאַנען אַ קליין, נידריק הייזל מיט אַ גערטל אַרום, באַהאַנגען מיט פּלאַקאַטן פון אַלע קאָלירן. דאָרטן האָט ער געקויפט אַ קאַרטל און פריידיק אַוועק צו זיך אין האָטעל־צימערל זיך צוגרייטן צו דער ווייטער, לאַנג געגאַרטער רייזע.

פאַרטאָג, עס האָט קוים געבלויט, איז ער שוין געשטאַנען אויף ראָג אַלענבי מיט אַ וואַליזקעלע אין איין האַנט און די וויכע, וואַלענע דעקע פאַרוואָרפן אויף דער אַנדערער. נאָך פון ווייטנס, אין דער פאַרטאָגיקער בלויקייט, האָט ער שוין דערזען די לאַנגע רייע רויטע אויטאָבוסן מיט אַ גרויסן, ווייסן ציפער אויף יעדן. מענטשן, גאַנצע בינטלעך, האָבן שוין דאָרטן אַרומגעשמייעט וואַכע, ווי עס וואָלט גאָר קיינמאָל קיין נאַכט נישט געווען. און פון אַרום און אַרום, איבער די לערע, פאַרשלאָפענע טראָטואַרן האָבן געאיילט נאָך און נאָך.

פעליקס, ווי שטענדיק, האָט פיינט אַרומצופּאַדן און דערנאָך, אין דער לעצטער מינוט, לויפן זוכן זיין אָרט. איז ער אַוועק אין מאַשין, פאַרנומען זיין רעזערווירט פּלאַץ און רואיק זיך געזעצט וואַרטן מען זאָל נעמען פאָרן.

ערשט איצט האָט פעליקס געפילט גייט ער ערגעץ פאָרן. אַלע זיינע חושים זיינען קלאָר און אָפן, פונקט ווי דאָס פענסטערל לעבן אים, דורך וועלכן ער וועט זען און פאַרנעמען אַלץ וואָס ער וועט נאָר באַמערקן.

ווען די שטאָט האָט זיך פרי־מאָרגנדיק גענומען צעגענעצן האָבן די אויטאָבוסן ענדלעך געריררט. פולע, איינער נאָך איינעם, ווי אַ לאַנגע, רויטע באַן האָבן זיי געצויגן איבער דער ברייטער אַלענבי, דערנאָך, מיט דרך יפו, זיך צעלאָזט אויף אַן אמת!

וואונדערלעך איז פאַר פעליקסן געווען דער פרימאָרגן. אַלע ווײַלע האָט עפּעס אַנדערש, עפּעס נייס, עפּעס חידושדיקס געטאָן אַ שוועב פאַרביי דעם פענסטערל. אָט איז אַ מאָדנע קרומע פאַלמע ווי אַן איינגעהויקערטער ייד; אָט איז שוין אַ גאַנצע גרופּע פאַלמען; אָט דרייט זיך פאַרביי אַ צעבליטער פרדס. גרינע, פול אַנגעגאָסענע, זאַפטיקע אָראַנזשן, מיט די ערשטע זון קושן אויף די בלייכע בעקלעך ווינקען פון צווישן די געדיכטע, שווערע צווייגן. אָט איז אַ געבעט הויז ביים וועג. אַן איזעלע שטייט דערנעבן געדולדיק מיט אַ הכנעה־דיקן קאָפּ און דער האַר, דער אַפּגעריסענער, באָרוויסער אַראַבער, קריכט דאָרטן איבער די שמאָלע טרעפּ אַרויף צום פלאַכן דאַך, וואו ער וועט פאַלן מיטן פנים אַראָפּ פאַר אַלאַ זיין גאָט און מחמד זיין נביא!

דער עולם, אין די אויטאָבוסן, האָט זיך צעזונגען. דער טאָג, דורך די פענסטער, פינקלט. די שאָפערן זיינען אויפגעלייגט. זיי שפּילן זיך אין איבעריאָגעלעך! אַלעמאָל טוט אַן אַנדערער קונציק אַ פאַרשטעל דעם וועג און כאַפּט זיך דערוויל אַליין אַריבער פאַראויס. דער עולם יובלט לכבוד דעם כוואַטסקן שאָפער און רייצן זיך דורך די פענצטער־לעך מיט יענע פון דער אויסגעמיטענער מאַשין.

אַרום האַלבן טאָג, אין מיטן פון די הויכע בערג, האָט די רייע אויטאָבוסן זיך גענומען אָפּשטעלן. דער שוואַרצער, אסקעטישער „טיול" פירער מיטן תנכל אין האַנט, איז אַרויסגעקראָכן פון דער ערשטער מאַשין. דער גאַנצער עולם, ווי אַ טשערעדע, גלייך נאָך אים. ערנסט, מיט ווירדע, איז ער געגאַנגען פאַראויס איבער די האַרטע, פאַר־טרוקנטע בערגלעך און טאָלן; זיך אָפּגעשטעלט, אַ צייג געטאָן מיט דער ביינערדיקער, שוואַרץ־באַוואַקסענער האַנט און געמאָלן אויף אַ טרוקענעם, האַרטן העברעאיש, וועגן די היסטאָרישע געשעענישן, וואָס האָבן זיך דאַ אַמאָל אָפּגעשפּילט.

פעליקס, וואָס אַן אמת, איז נאָכגעקראָכן ווי איינער פון דער טשערעדע, אָבער קיין באַגייסטערונג האָט ער דאַ נישט געפילט.

פאַרקערט, עס האָט אים אַרומגעכאַפּט אַ דריקנדער אומעט זעענדיק די שטויביקע, די טרוקענע נאַקעטקייט, וואו קיין איין גרעזל זעט מען נישט! ער, וואָס איז אויפגעכאַוועט געוואָרן אין וואַלד, וואו בוים און טײַך זינגען אײביק אַ וואונדערלעך געזאַנג, האָט נישט געקאָנט הינגעריסן ווערן פון דעם אַמאָל־אַמאָל, בעת איצט איז אַזוי וויסט, אַזוי פאַרלאָזן, אַזוי מדבר־דיק חרוב!

שפּעטער האָט זיך באַוויזן דער עמק. ווי אַ זון צווישן וואָלקנס האָט ער אַרויסגעשיינט. צווישן די נאַקעטע בערג האָט דער עמק אויסגעזען ווי אַ וואונדערלעכע שיסל אין וועמענס דנאָ עס מיניען זיך די קאָלירן פון רויטע דעכער, בלאַנדער קאָרן און טונקל, בלעטערדיקער גרין!

דערנאָך, נענטער צו חיפה, האָט ווידער דער אומעט געגומען דריקן. עס זיינען ווידער געקומען נאַקעטע בערג, אָן אַ ביסל גרינס. גרויע, שטויביקע בערג, וואו אַ וואַנדערנדיקער פאַסטוך מיט עטלעכע שוואַרצע פאַרקאָלטנטע ציגן און שאָף, אַמאָל אַ דאָר, זשעברעדיק בהימהלע, דראַפּן זיך דאָרטן, צווישן שטויב און שטיין און זוכן אויף אַ שווינדזיכטיק בלעטל, אַ פאַרטרוקנט גרעזל.

אַ נאָגנדער טרויער ווייעט פון די נאַקעטע בערג. די בליענדע פּרדסים פון אַרום יפו און תל אביב זעט מען דאָ נישט. דער וואונדערלעכער בליאסק פון אַ פאַררויטלטן אַראַנזש גרייכט נישט דאָ אַהער! טרויעריק און פאַרלאָזן איז דאָ! טרויעריק ווי די אַראַבישע מעלאָדיעס וואָס די איינזאַמע פאַסטוכער ציען אַזוי ווייטיקדיק דין.

פאַרנאַכט, שוין כמעט אויפן שבת אַרויף, זיינען די צוועלף רויטע אויטאָבוסן געקומען פאַרשטויבטע אַריינצוקערעווען זיך אין די געדרייטע, באַרגאַרויף און באַרגאַראָפּ געסלעך פון חיפה. ווידער האָט פעליקס דערזען יענע שטיינערנע, בלינדע פאַרקאַנס, יענע געדרייטע, צעקרומטע געסלעך, דורך וועלכע ער איז ערשט, מיט עטלעכע טעג צוריק, געלאָפן אין אַזאַ ווילדער בהלה. נאָך איידער ער האָט זיך באַוויזן ווי געהעריק אומצוקוקן און זיך אַליין געפינען, האָבן זיך שוין די אויטאָבוסן, איינער נאָך איינעם, אָפּגעשטעלט אַרום דעם גרויסן געביי פון חיפהער טעכניקום. דאָ, אין די גרויסע צימערן, אויף די שטיינערנע דילן, דאַרף זיך דער עולם איינגאַדיען אויף איבער שבת. דעריבער, הייסט דאָס, האָט מען יעדן געהייסן מיטנעמען דעקעס.

צום ערשט איז פעליקס מיט מיט דעם שטראָם. אַלע לויפן איז ער אויך געלאָפן איבער די טרעפּ, דורך די לערע זאַלן מיט אַ געקלאַפּ פון די האַרטע אָפּצאַסן. נאָר ווען דער עולם האָט גענומען צופאַלן,

זיך אויסציען אויף די הוילע, נישט אויסגעוואַשענע דילן, פאַרכאַפּן, הייסט עס, אַ „באַקוועם" ערטל אין אַ ווינקל כדי נישט צו ליגן אין דער מיט, וואו מען גייט איבער דיר אַריבער, איז פעליקס געבליבן שטיין:

— וואָס לויפט ער? וואו יאָגט ער?

מיט דער ווייכער, וואַלגענער דעקע אין איין האַנט, מיט דעם וואַליזקעלע אין דער צווייטער, איז ער געשטאַנען און פשוט געשטוינט ווי דער עולם באַלייגט די שטויביקע דילן אַזוי גערדיכט אַז מען ליגט שוין לעבן זייגע פיס. און עס הייסט נאָך אַלץ אַז יעדער פאַרכאַפּט אַ בעסער אָרט. ווען ער זאָל, הייסט עס, באַשליסן דאָ צו בלייבן דאַרף ער פשוט אויסשפרייטן די דעקע וואו ער שטייט און „פאַרכאַפּן" אַ געלעגער וואו אַלע זאָלן קריכן איבער אים. זינט ער לעבט איז ער נאָך דערוויל אַזוי נישט געשלאָפן!

— ניין! ער וועט איצט אויך אַזוי נישט שלאָפן!

פאַרזיכטיק האָט ער גענומען שפרייזן איבער דעם אויסגעצויגענעם עולם, זיך אַרויסצוקריגן צו די טרעפּ און גיך אַראָפּ אונטן.

דרויסן, אויפן שיפן טראָטואַר, אַרויס פון טומל, איז פעליקס געשטאַנען אַ וויל, געקוקט אַרום זיך ווי איינער וואָס אי ער האָט שוין דאָס אָרט געזען, אי עס איז אים דאָך פרעמד. קוקנדיק אויף דעם געפּלאַסטערטן וועג, וואָס לויפט אַזוי באַרג אַראָפּ, באַרג אַראָפּ צום האַפן צו, האָט ער זיך דערמאָנט ווי ער איז גיך און בהלהדיק געלאָפן מיט עטלעכע טעג צוריק איבער דעם וועג אַרויף צום „הדר" כאַפּן דעם אויטאָבוס קיין תל אביב. איז ער דאָך, הייסט עס, צוריק אין חיפה... פון זיך אַליין האָט זיך שוין געטאָן אַ שליך אַרויס סאראַ! גלייך ווי זי וואָלט די גאַנצע צייט געזעסן אים הינטערן שטערן און געוואַרט און געוואַרט ער זאָל בלויז אַן עפן טאָן עפּעס אַ טירעלע...

אָבער מאָדנע! דאָס מאָל האָט ער נישט געהאַט דאָס פּאַניק־געפיל! דאָס געפיל צו אַנטלויפן. אויך נישט דאָס געפיל פון אָפּ־הענטיקייט, פון רעזיגנירטער דערדריקטקייט. פאַרקערט. עפּעס האָט אים גאָר אַ צי געטאָן! פשוט, ער וואָלט געוואָלט זי זען. ער וואָלט הייסט עס, בלויז געוואָלט וויסן וואָס מיט איר איז. וואו איז זי? וואָס גייט זי טאָן? נאָכאַלעמען איז ער דאָך איר אַן אמתער פריינט! און, קאָנען דען נישט זיין קיין פשוטע, פריינטלעכע באַציאונגען צווישן אַ בחור מיט אַ מיידל? אָט אַזוי, אָן ליבע?...

גייענדיק פאַרטראַכט איבער סאראַ, איז ער דערוויל אינגאַנצן אַראָפּ פון זיין וועג. ער האָט זיך אייגנטלעך באַדאַרפט פאַרנעמען

זייטיק, צום „הדר", דאָרטן זיך געפינען אַ צימער פאַר די צוויי נעכט, וואָס דער „טיול" דאַרף דאָ האַלטן, איז ער גאָר פאַרקראָכן אַראָפּ, אַראָפּ, שיעור נישט צום האָפן! אָט איז דאָך טאַקע די שילד „מלון" (האָטעל)! די זעלבע שילד פון זעלבן האָטעל אין וועלכן ער איז אַריין יענעם פאַרנאַכט, ווען דאָס וועגעלע פון בית עולים האָט אָוועקגערעדלט פון זיינע פיס מיט סאַרא אינוויניק.

וואָסזשע זאָל ער איצט טאָן? ווידער אַריינגיין אין דעם האָטעל אַריין?

ניין! ס'איז דאָרטן אַזוי סומנע אין די חדרים!

ער איז אַוועק, פעליקס. אָן אַ ציל האָט ער זיך אַרומגעדרייט איבער די באַרג־אַראָפּיקע געסלעך. ער האָט זיך אַריינגעדרייט אין אַ ברייטערן מאַרק, וואו עס שטייען פיל וועגן און אויטאָמאָבילן און אויטאָבוסן. דאָ, אין אַ זייט, האָט ער דערזען אַ קליין מאַשינדל, עפּעס אַ צעלעכטסט קעסטל אויף פיר רעדלעך מיט אָן אויפשריפט אין ביידע זייטן „בית עולים"! אָט, פונקט אין אַזאַ קעסטל אויף רעדלעך, נאָר מיט אַ פערד געשפּאַנט, איז דאָן זי, סאַרא, איינגעזעגנט און פאַרשוואונדן פון זיינע אויגן. איז אפשר, זאָל ער פּרוּוון אַ פאָר טאָן אַהין? בלויז פון טשעקאַוועקייט וואָלט ער באַדאַרפט אַ פאָר אַהין טאָן.

ער איז אַריינגעקראָכן אין דעם קעסטל, פעליקס. אויף דער האַרטער באַנק, לענג אויס דער צעלעכטסטער וואַנט, מיט דער פּלייצע צום אָנשויביקן פענסטערל האָט ער זיך אַוועקגעזעצט. זיצנדיק האָט ער עפּעס יאָ געהאַט אַ געפיל צוריק אַרויסצוגיין פון דעם קעסטל, נאָר איידער וואָס־ווען האָט דאָס מאַטאָרל זיך צעהוזשעט און גענומען פאָרן.

איבער דעם גאַנצן וועג, וואָס דאָס מאַשינדל האָט זיך געהעצקעט, האָט ער זיך געמאַכט פאַרוואורפן, פעליקס.

— אַ משוגעת! אַ פּשוט משוגעת, קריכן צוריק אין קלעם! אָבער עפּעס אין אים האָט אים אונטערגעזאָגט אַז: ערשטנס איז סאַרא שוין זיכער דאָרט נישטאָ! זי מוז שוין אַוודאי זיין ערגעץ אין אַ קאָלאָניע אָדער גאָר אין תל אביב, אין מאָטלס אַרעמס... צווייטנס, עפּעס איז ער דאָך געווען אַ שטיקל ציון־טוער אין זיין שטאָט! מעג ער דאָך אַוודאי פאָרן אַ קוק טאָן ווי מען באַהאַנדלט דאָ די חלוצים איידער זיי צעפאָרן זיך אויף אַרבעט. עס קאָן דאָך געוויס נישט שאַדן.

ב. דעמבלין

קאַפּיטל פופצן

דאָס בית־עולים אין חיפה טוליעט זיך מיט דער פּלייצע צום וואונדערלעכן כרמל־באַרג און מיטן פּנים שפּיגלט עס זיך אין בלויען, מיטלענדישן ים.

ווען פעליקס איז דאָ צוגעקומען האָט שוין דער שבת געפּלאַטערט פון באַרג אַראָפּ. אַ זיסע שטילקייט האָט געוויעט אין דער בלויער לופט. עס האָט זיך געדאַכט ווי די שטילקייט וואָלט געקראָכן איבער יעדן שטעגל, געהויערט פון יעדער לייוונטן בײדל, פון די צווײ לאַנגע הײזער וואָס אין הינטערגרונד.

ער איז געבליבן שטיין, פעליקס, בײם אַרײנגאַנג, צווישן די צוויי פּירעקיקע, שטיינערנע זאַלן, ווי אין אַ טויער, געקוקט אויף דעם קלײנעם הײזעלע, דאָס ביוראָ, וואָס שטייט באַלד בײם אַרײנקום, ווי אַ שומר און איז שוין איצט געווען געשלאָסן לכבוד שבת. קיינער איז נישט געווען צו זען, קיינעם האָט מען נישט געהערט, שטיל — אַזוי שטיל, אַז די שטילקייט האָט געקלונגען אין די אויערן.

ערשט נאָך אַ היבשער ווײלע אַרומוואַנדערן איבער די שמאָלע שטעגעלעך, צווישן די בײדלעך, האָט זיך פון הינטער דעם לעצטן, לאַנגן הויז, באַוויזן אַ צעשאָטענע גרופּע בחורים און מײדלעך, וואָס האָבן אײנציקווײז זיך געלאָזן אויף דעם הויפּט־שטעג אים אַנטקעגן. צוגעקעמטע, אַרומגעוואַשענע, שבתדיקע זײנען זײ געגאַנגען אַרויס צום גלאַנציקן אספאלט וועג, וואו עס געפינען זיך די עטלעכע קלײנע רעסטאַראַציעלעך, וואָס גיבן זײ זײערן מאַלצײטן אויף די קוויטלעך, וואָס דאָס בית־עולים האָט זײ יעדן אײנגעטײלט.

ער קאָן זײ כמעט אַלע פון דער שיף, פעליקס. אויך זײ אים — קאָנען, כאָטש ער האָט מיט זײ קײנמאָל קיין וואָרט נישט אויסגעגע־רעדט. אויך איצט, בײם דערזען זײ, איז אים אפילו נישט אײנגעפאַלן בײ זײ עפּעס צו פרעגן! וואָס האָט ער זײ דען צו פרעגן? ער איז דען נאָך עפּעס געקומען אַהער?...

די גרופּע אָבער, ספּעציעל די מײדלעך, גלײך ווי זײ האָבן אים דערזען און זיך צו אים דערנענטערט, האָבן גאַנץ אומשולדיק, גאַנץ פּשוט געטאָן אַ שיס אויס:

— סאַראַ? ער וויל דאָך אַוודאַי זען סאַראַן! זי מוז נאָך אַוודאַי דאָרט ליגן אויף איר בעטל. אַז זינט זי איז אַהער אָנגעקומען איז נאָר זי ליגט אויפן בעטל!...

און אײדער נאָך פעליקס האָט אפילו באַוויזן צו זאָגן: „אַ דאַנק, בײַין מען דאַרף נישט!" זײַנען שוין צווי מײדלעך, דאַכט זיך די זעלבע וואָס זײַנען געווען מיט איר אין אײן קאַיוטע, געטאָן אַ פלי און אַ לויף, ווי צווי איבערגעשראָקענע גענז:

— אָט, שוין לויפן זײ נאָך איר!

און זײ האָבן זיך טאַקע געטאָן אַ טראָג אַוועק, פלינק און לײַכט, צו דעם פענצטער פון ווײַטסטן, לאַנגן הויז, וואו סאַראס בעטל שטײט.

צוריקגעקומען זײַנען זײ שוין נישט מיט אַזאַ געפלי, מיט אַזאַ שטורעם. אָפּגעקלאַפּטע זײַנען זײ צוגעקומען און מיט גרויס באַדויער אים געזאָגט:

— זי איז נישטאָ, סאַראַ.

ווי גוטע, געטרײַע חברטעס, וואָס ווײסן די סיבה פון סאַראס ליגן אײַנגענורעט אין דער קאָלדרע אויפן בעטל, האָבן זײ זי איצט, אין דער ווײַכטיקער מינוט געוואָלט פאַרענטפערן, דער קאַפּריזנער בחור זאָל נישט אַמאָל טאָן אַ כאַפּ, אײדער זי ווײסט אפילו און ווידער פאַרשווינדן...

— זי האָט אַוודאי געמוזט פאָרן אין חיפה...

און אײנע, בײַסנדיק אַ נאָגל פון פאַרדרוס, האָט ווי צו זיך אַלײן גערעדט:

— זע נאַר, זע! דווקא איצט האָט זי באַדאַרפט אַוועק!

נאָך אײנער, אַ בחור, וואָס אויפן שיף האָט אים פעליקס נישט געקאָנט פאַרטראָגן פאַר זײַן צעכראַסטעטקײט, האָט איצט, שוין בײַם שטעלן פיס אַוועקצוגײן געטאָן אַ זאָג:

— זי וועט מסתם באַלד צוריק קומען, סאַראַ. זי האָט געמוזט גײן מיט יצחקי עֶרגעץ אין חיפה.

און, אײנער נאָך אײנעם זײַנען זײ אַוועק, די גרופּע בחורים און מײדלעך. פעליקס איז געבליבן שטײן אין מיטן ברײטן שטעג אַלײן, מיט די צווי פאַרנומענע הענט — אין אײנער זײַן קלײן וואַליזקעלע, אין דער צווײטער — די וואַלענע, ווײכע דעקע. יאָ, נאָך עפּעס איז מיט אים געבליבן — דעם בחורס פּלוצימדיקער זאָג:

— זי האָט געמוזט אַוועק מיט יצחקי ערגעץ אין חיפה...

ווען נישט דער זאָג וואָלט ער, קאָן זײַן, זיך אויך געווען פאַרנומען צום גלאַנציקן אַספאַלט וועג, אַהין צו דעם קעסטל אויף רעדלעך, וואָס האָט אים אַהער געבראַכט און וואָלט געווען צוריקגעפאָרן קײן חיפה.

איז ער דערוױיל, הײסט עס, געוואָויר געוואָרן אַז אויך דער יצחקי, דער לאַנגער, אויסגעצויגענער, הײזעריקלעכער גאַנער, איז

אויך נאָך דאָ און זי, סאַרא, איז דאָס מיט אים דאָרטן, ערגעץ אין חיפה...

וועט ער שוין מוזן אונטערוואַרטן ביז זי וועט קומען! נאָר דערווייל, וואָס שטייט ער מיט די צוויי פאַרנומענע הענט?

פעליקס האָט גענומען אַריינקוקן אין די אָפענע ביידלעך. אומעטום זיינען געשטאַנען צו פיר בעטלעך אַרום די פיר ווענט. אונטער די בעטלעך — וואַליזקעלעך און פעקלעך. הייסט עס, מ'לאָזט דאָ אַלץ פראַנק און פריי און מען גייט אַוועק? מעג ער דאָך אויך דאָס טאָן!

ענדלעך האָט ער געפונען אַ ביידל, וואו עס זיינען נאָר געשטאַנען וואַליזקעלעך אונטער צוויי בעטלעך. די אַנדערע צוויי זיינען, הייסט עס, פריי! מעג ער דאָך דאָ אָפּליידיקן זיינע הענט? אין ערגסטן פאַל וועט ער דאָך דאָ קאָנען איבערנעכטיקן די נאַכט אויך!

ערשט איצט, מיט באַפרייטע הענט, האָט ער געקאָנט וואַנדערן צווישן די ביידלעך, אַראָפּ צו די וואַש־שטובן און צו די צוויי לאַנגע הייזער מיט די גרויסע פענסטער וואו עס זיינען געשטאַנען רייען בעטלעך ווי זעלנער אין דיסציפּלין. אויף איין בעטל, אין אַ ווינקל, האָט זיך געשוואַרצט אַן איינגעטוליעטע, מיידלשע פיגור. ווען נישט דער שוואַרצער קאָפּ האָר, וואָלט ער געקאָנט מיינען עס איז זי, סאַרא.

דערנאָך איז ער ביסלעכווייז, פון גרויס נייגער, פאַרקראָכן אויסער דעם צוים, האַרטער צום כרמל. דאָ, אויף דער גרודיקער ערד, איבער שטויביקע גרעזלעך לויפן אַן איינציקע פּאָר שינעס. איינזאַם, פאַרלאָזן כמעט איבריק, שלענגלען זיי זיך דאָ, די רעלסן, צו פוסנס דעם כרמל און וואַרטן אויף מאָרגן ווען דאָס איינציקע באַנדל וועט נאָך אַמאָל איבער זיי זיך דורכרעדלען. דערווייל יאָגט פון זיי אַזאַ אומעט, אַן אומעט וואָס מישט זיך אויס מיט דעם געפּלאָטער פון באַרג, מיט דעם פּחד פון אומגעזעענע היילן, וואָס לויערן פון ערגעץ דאָ אַרום!

ביסלעכווייז איז צוגעפאַלן דער אָוונט. די בלויקייט פון בין השמשות איז צוגאַנגען אין אַ טונקלען גרוי. אַ ביסעלע ליכט אין אַן איינזאַמען לאָמפּ האָט זיך אָנגעצונדן. אין דער אָוונטיקער שטילקייט האָט זיך אָנגעטראָגן אַ וויינענדיקער, אַזאַ נאָגנדיקער ניגון. פון אַן אָפּשניט פון באַרג, איז ער געקומען אָנצופלאַטערן דער ניגון. ערגעץ, אויף אַן איינזאַם שטעגל, שלעפּט זיך דאָרטן אַן איינזאַמער אַראַבער נאָך זיין קעמעל. אין דעמערונג פון אָוונט וואַנדערט ער דאָס אַהיים פאַר דער צופאַלנדיקער נאַכט.

אין שטילן פּחד האָט זיך פעליקס צוריקגערוקט אין דעם אינווייניק פון צוים. אין גרויס געאייל האָט ער דורכגעשפּאַנט די אויסגעלאָשענע הייזער, די דרימלענדיקעביידלעך און גיך אַרויס אויף דעם ברייטן, אספאַלטענעם שאָסיי. דאָ האָבן געלויכטן לאָמפּן. די רעסטאָראַנטלעך זיינען געשטאַנען מיט ליכטיקע, צעעפנטע טירן. אינווייניק, ביי געדעקטע טישלעך, זיינען געזעסן חלוצים און חלוצות ביי זייער שבת מאָלצייט.

פאַר אַ מינוט האָט ער געצעגערט, פעליקס. זאָל ער אַריין אינ־ווייניק? צוגעבן, הייסט עס, פאַר אַלע, און דער עיקר פאַר זיך אַליין, אַז ער וואַרט טאַקע אויף איר, סאַראַ? אָדער אפשר דאָך כאַפּן די פאַר זאַכן און לויפן צום אויטאָבוסל?...

פונדעסטוועגן איז ער אַריין אינווייניק. לויפן צום אויטאָבוסל האָט ער דאָך נאָך צייט. ס׳לעצטע אויטאָבוסל אין שטאָט אַריין גייט אָפּ אַרום האַלבע נאַכט. איז וואָס דאָס געאייל? אַגב וויל ער דאָך זען ווי אַזוי מ׳באַהאַנדלט דאָ די חלוצים... נאָר אפשר איז עס גאָר דאָס ווערמל, אָט די אייפערזוכט אויף דעם יצחקי, וואָס האַלט אים דאָ אין קלעם?...

דאָך, ווען ער האָט טאַקע פאַרשפּעטיקט דאָס לעצטע אויטאָבוסל, האָט ער געהאַט פאַרדרוס. אַ בייזער איז ער צוריקגעגאַנגען צו דעם ביידל, וואו ער האָט אויף אַ ווילע געלאָזן די זאַכן און זיך געזעצט אין דער אָפענער שוועל. אים האָט זיך געדאַכט אַז ער איז בייז וואָס ער איז בכלל געקומען אַהער, וואָס ער איז אָפּגעזעסן אַן אָוונט אין אנגעשטרענגטן אויסקוק. אין דער אמתן איז דאָס געווען די אומרו, דאָס נישט וויסן: איז זי, סאַראַ, געקומען און געפינט זיך דאָ ערגעץ, אָדער איז זי געבליבן מיט דעם לאַנגן אין חיפה?...

איבער דעם שטעג, אין דער טונקל, זיינען געגאַנגען פיגורן. בחורים און מיידלעך האָבן זיך געשלייכט ווי סילועטן. ער האָט אָנגעשטרענגט די אויגן, דער עיקר אויף די מיידלשע פיגורן, אָבער אוממעגלעך געווען צו דערקאָנען אין דער טונקל ווער דאָרטן גייט. ער האָט געהיט די גרויסע, שוואַרצע פענסטער, אפשר וועט דאָרטן אַ ליכט אַ לויכטאויף טאָן, ער זאָל קאָנען וויסן, איז זי יאָ געקומען, אָדער איז זי נישט געקומען. אָבער די סילועטן זיינען פאַרלוירנ־געגאַנגען אין די גרויסע הייזער און די פענסטער האָבן נישט אויפ־געלויכטן.

אַ בייזער, אַן אומרואיקער, האָט זיך פעליקס צוגעזעצט אין דער עפענונג פון ביידל.

אַ בחור איז צוגעקומען האַרט צו זיינע קני. ער האָט זיך געוואונדערט אויף דעם אומגעריכטן גאַסט. פעליקס האָט געדאַרפט זאָגן אַ תּירוץ. און ער איז צוליב דעם געווען נאָך בייזער. עפּעס טוט ער בכלל לעצטנס זאַכן וואָס זיינען גאָר נישט לויט זיין גוסט...

ער איז אויפגעשטאַנען פון דער שוועל, פעליקס. דער בחור איז אַריין אין ביידל און האָט זיך געלייגט. אויך פעליקס האָט זיך געלייגט. אַ וואַכער איז ער געלעגן און געקוקט דורך דער צענומענער עפּענונג, די ביידלטיר, אַרויס צום הימל. אַ גרויסער שטערן האָט אויף אים געלויכטן. קוקט נישט אַמאָל סאַראַ, דורך איר פענצטער, אויף דעם זעלבן שטערן?

פאַרטאָג. שטילערהייט האָט ער זיך גענומען אַנטאָן, פעליקס. די צוויי בחורים אין די אַנדערע בעטלעך, זיינען געלעגן מיט אָפענע מיילער און געכראָפּעט. ער איז שטיל אַרויס. אַ פאַרטאָגיקע, קילע בלויקייט האָט געהאָנגען אין דער לופט. אין דער הויך, איבער דעם קאָפּ פון כרמל, זיינען יונגע, אויפגעגאַנגענע שטראַלן געקראָכן, געקראָכן און געוואָלט פאַרטרינקען מיט ליכט דעם גאַנצן טאָל. פון יענער זייט כרמל איז שוין די זון געווען אויפגעגאַנגען און דאָ איז נאָך געלעגן אַ דיקער שאָטן, וואָס דער זעלבער כרמל האָט געוואָרפן פון זיך אַזש ביז ווייט אין ים אַריין.

פעליקס האָט גענומען גיין איבער דער פייכטער ערד. שטיל און פאַ־וואָליע האָט ער זיך צוגעשלייכט צו יענער שויב, הינטער וועלכער סאַראַ האָט באַדאַרפט שלאָפן. די בעטלעך אינווייניק, אין דעם לאַנגן זאַל, זיינען געווען צערוקט. אַ סך—לער און פאַרבעט. אויף טייל זיינען געלעגן צע־שויבערטע מיידלשע קעפּ. ווייסע, נאַקעטע אָרעמס האָבן געלויכטן אין דער פאַרטאָגיקער בלויקייט. אויך סאַראַס בלאָנדן קאָפּ האָט ער דערזען אַ צעשויבערטן. ווילד איז דער קאָפּ געלעגן פאַרוואָרפן אויף דעם ווייסן קישעלע.

— אפילו אין שלאָף איז די מויד ווילד, האָט פעליקס אַ טראַכט געטאָן.

ער האָט שוין געוואָלט אָפּטרעטן פון דער שויב. עמיץ קאָן אים נאָך חושד זיין אין קריכן הינטער ווייבערשע פענסטער... ערשט איר קאָפּ האָט זיך אַ ריר געטאָן. באַלד האָט זי זיך געטאָן אַ גלייך אויס מיט פּנים אַרויף צום סופיט. דערנאָך האָט זי אַ זשמורע געטאָן צו דער שויב. זי האָט עטלעכע פינטל געטאָן מיט די אויגן, זיי געעפנט און צוגעמאַכט, צוגעמאַכט און געעפנט, ווי זי וואָלט די אייגענע אויגן נישט געגלויבט וועמען זיי זען דאָרטן. באַלד האָט זי

זיך געטאָן אַ זעץ אויף, אַ פאַרשאַר די צעפּלאָטערטע האָר אַ הינטער. דער אויסדעקאָלטירטער האַלדז צוזאַמען מיט די אויפגעפּלאַמטע באַקן האָבן אַ בלענד געטאָן אין פענסטער. סאַראַ האָט זיך ברייט צע־שמייכלט. עפּעס האָבן דאָרטן אירע ליפּן געפּליסטערט און די נאַקעטע, פּרעכטיק ווייסע, מיידלהאַנט האָט אים עפּעס געצייגט אַוועק, אַוועק.

פעליקס איז אָפּגעטרעטן פון דער שויב. איידער ער האָט באַוויזן זיך איבערצוגיין הין און צוריק איבער דעם שמאָלן, באַשאָטנטן סטעזשקאַלע, איז שוין סאַראַ געווען דרויסן, לעבן אים. אין איר בלוי־פּלאַנעלענעם כאַלאַט מיט די זיידענע טראַלדן ביי דער זייט און ווייכע שטעקשיכלעך אויף די נאַקעטע פיס איז זי אַרויסגעקומען אַ'ן קילן פרימאָרגן אַריין. אַזאַ וואונזיניקע פרייד האָט פון איר געשפּרודלט! נאָכן אָפּליגן די אַלע טעג אויף דעם בעטל, אין דער לאַנגער קאַזאַרמע, אַ צעבראָכענע, אַ רעזיגנירטע, אָן האָפענונג אפילו אים אַמאָל נאָך צו זען, האָט זיין אומגעריכט דערשיינען דאָ, צו איר, אין בית עולים, זי פּשוט אויפגעטרייסלט! זי האָט גאָר פאַר־געסן אָן אַלע חשבונות, אָן אַלע אָנשטעלן! זי איז אַרויפגעפאַלן אויף אים מיט אַזאַ אומגעצאַמטער פרייד, מיט אַזאַ שפּרודלענדער פרייד:

— פעליקס! פעליקס, וואו ביזטו געווען?

אויך ער האָט מיט איינמאָל פאַרגעסן אַז ער איז דאָך אייגנטלעך געקומען אַהער זען ווי מען באַהאַנדלט דאָ די חלוצים... איר פרייד האָט אים ממש איבערוועלטיקט! עס איז פאַר אים געווען אַזוי נאַטירלעך איר אַרומכאַפּן אים און ער — זי!

צוליב סאַראַן איז ער שוין היינט נישט געגאַנגען מיט זיין אויספלוג אויף דעם כרמל. סאַראַ באַדאַרף פעליקסן צו אירע אייגענע אויספלוגן.

איידער ער האָט זיך אומגעקוקט איז זי שוין געווען אָנגעטאָן. איר געבלימלט זיידן קלייד מיט דעם רויטן שאַלכל אונטער דעם חן־גריבל־דיקן גאָמבעלע, האָט איצט גאָר אַראָפּגעפּעכלט פון איר. זי איז איצט נישט געגאַנגען. ווי אַ קינד אַ צעלאָזנס, איז זי געלאָפן פאַר־אויס און געמאַכט אַז ער, דער געזעצטער, ער, דער ערנסטער, פעליקס כענטניק, זאָל אויך ווערן עפּעס אַ יינגל, אַ שטיפער, וואָס לויפט נאָך אַ לאַכנדיק מיידל...

עס איז סאַראַן אפילו נישט איינגעפאַלן צו פרעגן אויב ער האָט געעלט. סאַראַ, ווען די פרייד טוט איר אַ שפּאַר אָן, פרעגט זי בכלל גאָרנישט, זי געדענקט נישט וועגן וויכטיקערע זאַכן. דעם ערשטן

אויטאָמאָביל, וואָס זי האָט אָנגעגעגנט אויפן אספאַלטענעם וועג, האָט זי אָן עפן געטאָן ס׳טירל און פעליקסן מיט אַריינגעצויגן מיט זיך. דער שאָפער, אַ שיינער, יונגער אַראַבער, מיט אַ מויל ווייסע, בלאַנקענדיקע ציין האָט דערשטוינט אויסגעדרייט דעם קאָפּ צו דער כוואַליע פרייד, וואָס האָט זיך געטאָן אַ לאָז אַריין אין זיין מאַשין.

— הדר־הכרמל! האָט סאַרא אַ וואָרף געטאָן איר באַפעל צו דעם ברוינעם, פּרעכטיקן יונג, וואָס האָט וואַרטנדיק געגאַפט אויף איר דורך דער שויב.

דער שאָפער האָט זיך אָן חשק אויסגעדרייט צום רעדל. די מאַשין האָט גענומען פאָרן, נאָר ער, דער טרייבער, אַנשטאָט היטן דעם וועג, האָט גאָר געהאַלטן זיינע גליאיקע אויגן אין שפּיגעלע צו דער בלאָנדער מויד, וואָס פלאַטערט דאָרטן און פלאַמט, וואָס קאָן נישט איינזיצן אין ווייכן געזעס נאָר אַלעמאַל טוט זי אויפסניי אַ כאַפּ אַרום דעם בחור און קושט אים און האַלדזט אים און ער זי אַזוי פריי, אַזוי אָפן! ער איז נישט געוואוינט צו אַזאַ פרייקייט, דער אַראַבער. די היגע, די אַראַבישע פרויען זיינען נישט אַזוי. זייערע פּנימער זיינען פאַרהאַנגען מיט שוואַרצע קרעפּ. זייערע קושן זיינען פאַרבאָרגן אין דער נאַכט, נישט ווי די בלאָנדע מויד, וואָס איז דאָ געקומען אין זיין לאַנד אַריין! ער איז זיכער אַז זי איז איינע פון יענע פרויען, וואָס ציילן זייערע קושן לויט די פּיאַסטערס וואָס זיי קריגן...

ביי דעם אַראַבישן שאָפער האָבן די אויגן זיך צעבלינצלט מיט אומהיימלעכע, מיט תאוותדיקע פייערלעך. ער האָט געהאַלטן ס׳רעדל, אָבער די מאַשין איז געגאַנגען אַליין, איר אייגענעם גאַנג איז זי געגאַנגען, עפּעס אַזאַ פאַררוקטן, אַ צערודערטן גאַנג! אָט איז זי געקראַכן און אָט האָט זי געטאָן אַ לויף, אַ שפּרונג, אַזש די צוויי, הינטער אים, זיינען געטאָן אַ פאַל צוריק אין זייער פּלאַץ.

נישט פעליקס און אוודאי נישט סאַרא, האָבן דאָס באַמערקט. זיי האָבן בכלל קיינעם און גאָרנישט, אויסער איינער דעם אַנדערן, נישט געזען! זיי האָבן אפילו נישט באַמערקט אַז אַנשטאָט אויפן הדר, האָט דער אַראַבער גאָר זיך פאַרנומען העט ווייט אַרויף אויפן אויבן פון כרמל! סאַרא, אין אירע פרידיקע, ליידנשאַפטלעכע אויסברוכן, וואָס וויסן נישט פון קיין צוים, פון קיין אָפּהאַלט, האָט אויך אים, דעם סאָלידן, זיך קאָנטראָלירנדיקן פעליקס מיטגעשלעפּט! אויך ער זאָל גאָרנישט באַמערקן?

ערשט ווען די מאַשין האָט זיך מיט אַמאָל אָפּגעשטעלט אין אַ פאַרוואָרפן אָרט, וואו דער וועג איז פאַרלוירן, צווישן ווילדע געוויקסן, דורך וועלכע עס זען זיך טויטלעך טיפע טאָלן; ערשט ווען דער שאָפער האָט זיך פּלוצים אויסגעדרייט אין דער געעפנטער שויב אַריין מיט אַ קאָנוואולסיוו פּנים, מיט אַן אויסגעשטרעקטע האַנט צו איר, צו סאַרא, מיט אַ פאַרדעכטיק דין שמייכעלע דורך די ווייסע ציין:

— גבֿרת, אויך איך וויל אַ קוש!

ערשט איצט האָבן סאַרא און פעליקס דערזען וואוהין זיי זיינען פאַרפאָרן...

דעם אַראַבערס פּיערל אין די אויגן האָט פעליקסן אַ ברי געטאָן. ער איז געוואָרן בלאַס. דעם אַראַבערס פאַרלאַנג אין פּשוטן, גוטן העב־רעאיש, איז געווען קלאָר. סאַרא אָבער האָט זיך נישט פאַרלוירן. זי האָט בלויז אַ זשמורע געטאָן מיט אירע גרוי־בלויע אויגן, פּונקט ווי דער פאָטער אירער, ר׳ גדליה גלאַס, ווען ער דאַרף באַשליסן גלייך, אויפן אָרט, ווי צו האַנדלען. זי האָט אַ צאַרטן שמייכל געטאָן צום אַראַבער. גאַנץ רואיק, פּונקט ווי אַ מאַמע — אַ יינגל, האָט זי אַ צערטל געטאָן דעם אַראַבערס אויסגעשטרעקטע האַנט און זי צוריקגעלייגט אויפן רעדל. דערביי האָט זי גלייך אַרומגענומען פעליקסעס קאָפּ, געשפּילט זיך מיט דער לאָק און אַזוי זיכער און רואיק געזאָגט:

— ער? ער איז דאָך מיין מאַן, מיין געליבטער. דו האָסט געמאַכט אַ טעות, שאָפער! דריי אויס און פאָר צום הדר!

דאָס לעצטע איז נישט געווען בלויז אַ זאָג. דאָס איז געווען אַ באַפעל! וואָרעם סאַרא, נישט נאָר קאָן זי, ווען זי וויל נאָר, האַמעווען אירע אייגענע געבלוטן, זי קאָן אויך האַמעווען יענעמס! אפילו דעם צעהיצטן טעמפּעראַמענט פון דעם אַראַבער!

דעם שאָפערס פּנים האָט אָנגעהויבן אויסזען לעקעשעוואַטע. עפּעס איז ער געווען פאַרלוירן, געפּלעפט, ווי אַ יינגל. סאַרא האָט דאָס געזען. זי האָט גלייך אויסגענוצט דעם מאָמענט, דערמיט וואָס זי האָט צאַרט און מיט אַ שמייכל אים גוטמוטיק אויסגעקערעוועט אויך ס׳פּנים צום רעדל.

די מאַשין האָט זיך אויסגעדרייט, געקראָכן איבער רויער ערד, ביז זי איז צוריק אַרויס אויפן שאָסיי. איצט האָט סאַרא זיך רואיק צוריקגע־זעצט לעבן פעליקסן. דער אַראַבער האָט דאַרטן צום רעדל עפּעס גע־מורמלט. זיי האָבן אויפגעכאַפּט דאָס געמורמל, וואָס האָט געקלונגען ווי אַ געבעט:

— טו דאָס נישט מער, גברת. ביי אונדז טוט מען דאָס נישט עפנטלעך...

דעם אַראַבערס אַריינמישן זיך אין זייער פרייד האָט געהאַט אויף זיי אַ פּאַראַליזירנדיקע ווירקונג. ביידע האָבן געפילט ווי עמעץ וואָלט מיט אַ מעסער איבערגעשניטן דעם פריידיקן שטראָם.

איבער דעם גאַנצן וועג, באַרג אַראָפּ, זיינען ביידע געזעסן שטילע. סאַרא האָט געהאַלטן פעליקסעס האַנט אויף איר שויס. עס האָט זיך געדאַכט אַז זי איז נאָך אַלץ פאַרנומען מיט פעליקסן, אין דער אמתן האָט גאָר איר בליק און געדאַנק גערוט אויף דעם שאָפערס פּלייצע, צו היטן אים וואו ער קערעוועט דאָרטן די מאַשין, צי ער פאַרנעמט זיך נישט ערגעץ ווידער פון וועג אַראָפּ.

דער שאָפער האָט זיך געפילט שולדיק. ער האָט געוואָלט מיט עפּעס פאַרגיטיקן זיין נאַריש האַנדלען. ער האָט זיך עטלעכע מאָל אָפּגעשטעלט, געוואָלט זיי ווייזן די וואונדערלעכע טאָלן, אָבער סיי פעליקס, סיי סאַרא האָבן אים געדאַנקט. פון יוצא וועגן האָבן זיי באַוואונדערט, אָבער געזען האָבן זיי פאַר זיך בלויז דעם באַוואוינטן הדר הכרמל, וואו זיי וואָלטן שוין געוואָלט אויסשטייגן פון דער מאַשין אַרויס.

די איבערלעבעניש אין דער מאַשין האָט צעשטערט סאַראַס פרייד. דער טאָג איז איר צעריבן געוואָרן און פאַרנאַכט האָט סאַרא געזאָגט זי וויל צוריקפאָרן אין בית־עולים. געזאָגט, אָבער געהאָפט האָט זי, פעליקס וועט זאָגן: ניין! דעם טאָג האָט דער אַראַבער צעשטערט, זאָל די נאַכט זיין אונדזער, צוזאַמען... און מאָרגן זאָל זי מיט אים אים פאָרן צום כנרת.

אָבער פעליקס האָט געשוויגן. אין זיין שווייגן, אין זיין פאַר־לוירנקייט, האָט סאַרא געזען, און אפשר מער געפילט ווי געזען, אַז כאָטש ער שווייגט, גאַרט ער מער נאָך איר ווי זי נאָך אים. זי פילט אָבער: דאָס איז אַן אַנדער מין גאַרן. זי — אים, וויל איינגאַנצן, איינגאַנצן פאַר זיך, אויף שטענדיק פאַר זיך! ער אָבער, ער גאַרט בלויז נאָך דער פרוי אין איר און, אפשר בלויז אויף היינט, נאָר אויף היינט... זי וואָלט געוויס געדאַרפט האָבן אין זיך גענוג כח זיך צו טאָן אַ ריס און אַוועק פון אים מער אים קיינמאָל נישט צו זען! האָט זי דעם כח?

זיי האָבן שפּאַצירט איבער איינס פון די נייע געסלעך אויפן הדר־הכרמל. דער שבת האָט זיך ביסלעכווייז געזעצט. עס איז גע־וואָרן קילער. דער באַשאָטנטער טראָטואַר איז געווען פול מיט יונגע

שפּאַצירער. אויך די טישלעך ביי די קאַפּי־טעראַסן אויף בײדע זייטן גאַס זיינען געווען געדיכט באַזעצט. אַ שפּעט־שבתדיקע רואי־קייט אויסגעמישט מיט אַ זאַרגלאַז זשומעריי איז געהאַנגען אין דער בלויער לופט.

פעליקס איז געווען מיד פון דעם טומל אין גאַס. ער האָט איצט שטאַרק געוואָלט זיין מיט סאַראַן אַליין. עפּעס מאָדנע אומקלאַר איז דאָס געפיל זיינס געווען. ער האָט געוואוסט, ער וויל נישט סאַראַ זאָל איצט אַוועק אין בית־עולים. אָבער זאָגן דאָס האָט ער נישט געקאָנט. זאָגן מיינט קלאַרקייט און, אפשר, אויך פאַרפּליכטונג... און זיין איצטיקער באַגער צו סאַראַ איז אַזוי אומקלאַר, עפּעס אַזוי נישט ריין... אַט, פּשוט, פאַר אַ מאָמענט. און זי איז אַזוי ליכטיק, אַזוי אָפּנהאַרציק. ווען ער וואָלט נאָר געקאָנט אַזוי זיין?

זיי זיינען פאַרביי געגאַנגען אַ קליין, ניי, צווייסטאָקיק הויז. דאָס איז געווען אַ וואונדערלעך קליין געביי פון ברוינלעך־רויט גע־טיעסעטן שטיין. איבער דער ברייטער טיר איז געהאַנגען אַ קליין שילדל: „מלון". פעליקס האָט זייטיק אַ קוק געטאָן אויף סאַראַן...

אויך סאַראַ האָט געזען דאָס האָטעל־שילדל. זי האָט אַראָפּ־געלאָזט די אויגן. ער האָט גאַרנישט געזאָגט, פעליקס. בלויז אַ צאַרטן ריר געטאָן איר אַקסל און אַריין אינעווייניק.

ווי לאַנג פעליקס האָט זיך געזאַמט אינעווייניק האָט דאָ סאַראַ איבערגעלעבט אַ פּיינלעכן מאָמענט. איר גאַנץ וועזן האָט זיך אין איר אַ קורטשע געטאָן. עס איז געווען נישט בלויז באַליידיקונג — עס איז אויך געווען פאַרוואורף, אייגענער פאַרוואורף. דאָס בעסטע וואָלט געווען ווען זי קאָן אים טאָן אַ ווער פאַרלירן פון דער האָטעל־טיר אַוועק! אָבער זי פילט אַז דאָס קאָן זי נישט! עפּעס אין איר, רעדט צו איר געמיט:

— סאַראַ, האָסטו דען נישט אַליין אין אים די תאווה אָנגעצונדן? עס קאָן דאָך זיין ער וואָלט קיינמאָל דאָס נישט געוואָגט, ווען נישט, ווען נישט יענע נאַכט אויפן דעק פון שיף... און דו אַליין האָסט דאָך דאָס געוואָלט! אַגב צו וואָס דאָס טראַכטן וועגן מאָרגן? און אויף דעם היינט האָסטו זיך דען געריכט? האָסט אים ליב, סאַראַ? דאָס איז גענוג!

פעליקס איז אַראָפּגעקומען ווי אַ פאַרשעמט ייִנגל, וועמען מען האָט געכאַפּט ביים אָפּטאָן עפּעס זייער נישט קיין שיינע זאַך. ער האָט איר געוואָלט עפּעס זאָגן, אָבער עס איז נישט נויטיק געווען. סאַראַ האָט עס געזען אין זיינע אַראָפּגעלאָזטע אויגן.

אַ היבשע ווײלע האָט אָנגעהאַלטן די דאָזיקע פאַרלוירנקייט זייערע. נאָר סאַראַ, ווי פריער, ווי תמיד, האָט זיך גלייך געפונען. זי האָט אַ לאַך געטאָן און לאַכנדיק אים אונטערגעהויבן מיט איר פיין הענטל זיין אַראָפּגעלאָזטע גאָמבע, געקוקט אים אַ מאָמענט גלייך אין די אויגן אַריין און אַ זאָג געטאָן:

— ייִנגל!

און ער האָט זיך טאַקע געפילט ווי אַ ייִנגל!

סאַראַס אומעט, דער שרעקענדער, דער דריקנדער אומעט איז געווען פאַרטריבן, אַוועק! אַ שפּרודלענדיקע, ווי אין דער פרי, איידער דער אַראָבער האָט איר פרייד איבערגעהאַקט, האָט זי פעליקסן גענומען ביי דער האַנט:

— קום.

זיי זיינען אַריין אין האָטעל. דאָס צימער מיט גרויסע ווינער פענסטער, איז געווען קיל און שטיל און מיט געשמאַק איינגעשטעלט. גלייך ווי פעליקס האָט נישט-דרייסט פאַרמאַכט הינטער זיך די טיר, האָט סאַראַ, אין אַלעם, זיך געטאָן אַ וואָרף אויף דעם ציכטיק קלאָרן בעט. ערשט איצט האָט זי זיך צעלאַכט, סאַראַ! איינגעגראָבן דאָס פּנים אין בעט און היסטעריש געלאַכט. דאָס איז געווען פון יענעם מין געלעכטער, זיך אַליין און אויך אים, דעם שטאָלצן אָבער נישט וואָגנדיקן פעליקסן, צו פאַרשיכורען...

פעליקס איז שטילערהייט צוגעקומען צו איר. זי, אפילו נישט אונטערהויבנדיק דעם קאָפּ, האָט אים אַ ציִ צו זיך געטאָן. פעליקס איז געפאַלן מיטן האַלבן קערפּער אויף איר, מיט די קני אויפן דיל. זי האָט אים אַרומגענומען, זיך איינגעגעסן מיט אירע אויגן אין זיינע:

— פעליקס, מיר זיינען אַליין, אַליין, אָן די אויגן פון אַלעמען אויף דער שיף...

פעליקס האָט זי געהאַלטן איינגעקלאַמערט אין זיינע אָרעמס, זי געדריקט צו זיך:

— בלאָנדער קאָפּ! קאָנסט אָנצינדן וועלטן — קאָנסט זיי אויך פאַרצערן!....

קאַפּיטל זעכצן

דער פאַרטאָג, נאָך אַ הפקר-נאַכט פון שיכרות, האָט סאַראַן געפונען אָן אומפאַרשעמט-נאַקעטע לעבן פעליקסן. אירע ווייסע, קוועליקע בריסט זיינען געווען אַנטבלויזט, די וואונדערלעכע הענט — צעוואָרפן

— איינע אַריבער פעליקסעס קאָפּ, די צווייטע אַראָפּהענגענדיק פון בעט; איר בלאָנד־זיידענע האָר — אין די אויגן. צו דעם נאָך האָט עפּעס אַ שווערע מאַטקייט געדריקט איר גאַנץ וועזן. זי האָט גאָרנישט געוואָלט, אפילו נישט געהאַט קיין באַגער אַוועקצושאַרן די האָר פון פאַר די אויגן.

פעליקס איז געשלאָפן לעבן איר אַ רואיקער, אַן אַנגעזעטיקטער, ווי אַ קליין קינד לעבן דער מוטערס ברוסט. אַ דין, צאַרט שמייכעלע האָט זיך אים געטיקט אין זיינע פיינע מוילווינקלען. דער לאָק איז אים געווען פאַרשאַרט אַרויף צום קענדזשער האָר, גלייך אויך ער, דער לאָק, וואָלט געהאַט גענוג אַרומפלאַטעריש אין דער לעצטער נאַכט.

ביסלעכווייז איז געוואָרן העלער אין צימער. גרויסער טאָג, פון כרמל־באַרג אַראָפּ, האָט אַריינגעשיינט אין גרויסן, לויטער־געוואַשענעם פענצטער. פעליקס האָט געטאָן אַן עפן די אויגן. זיין גרויסער, ווייסער שטערן האָט זיך אַ קנייטש געטאָן. עפּעס ווי דערשראָקן האָט ער געקוקט אויף דער נאַקעטער סאַרא לעבן זיך. באַלד האָט ער אימפּעטדיק זיך געטאָן אַ הויב און אַ שפּרייז אַריבער איבער איר.

גיך, גיך, האָט ער זיך גענומען אָנטאָן. אַזוי גיך, גלייך ער וואָלט געוואָלט אַנטלויפן פון עפּעס בריענדיקס, עפּעס זייער נישט אַנגענעמס.

סאַרא, איינגאַנצן באַוועגלאָז, פון צווישן אירע ווילד־צעפלאַטערטע האָר האָט מיט די אויגן נאָכגעפאָלגט זיין יעדן טראַט, זיין אימפּעטדיק איילן זיך: וואָס וועט ער דאָ טאָן? וואָס וועט ער דאָ זאָגן?

אַן אָנגעטאָענער, אַ פאַרקעמטער שוין, איז ער עפּעס אַזוי נישט דרייסט צוגעקומען צו איר בעט. אַ פיינלעך לאַנגע מינוט איז ער געשטאַנען איינגעבויגן איבער איר. איר וואונדערלעך ווייס, נאַקעט לייב, מיט וועלכן ער האָט זיך לעצטע נאַכט אַזוי פאַרשיכורט, האָט אים איצט נישט גערירט. גלייכגילטיק האָט ער געקוקט אויף אירע יונג־מיידלשע בריסט, אויף דעם בלאנקענד־ווייסן האַלדז, אויף דעם סקווערן, חן־גריבלדיקן גאָמבעלע. דערנאָך האָט ער זיך אַזוי פויל איינגעבויגן און איר אַ קוש געטאָן אויפן שטערן, אַ קוש — אַן טעם, אַן פייער:

— אַדיע, סאַרא. איך מוז גיין! די אויטאָבוסן וועלן נישט וואַרטן...

סאַרא האָט גאָרנישט געזאָגט. פון דעם קוש האָט זי געפילט אַן עקל. זי האָט געפילט מיט איר גאַנץ וועזן אַז דעם קוש האָט ער איר געטאָן בלויז פון יוצא וועגן!

ער האָט געגומען גיין. פון דער טיר שוין, האָט ער נאָך אַ בליק צוריק געטאָן צו איר אויפן בעט. עפּעס שולדיקס איז געווען אין דעם דאָזיקן בליק זיינעם. דערנאָך איז ער אַוועק. אָן אַ וואָרט איז ער אַוועק!

זי איז געבליבן אַליין, סאַראַ. אַ הוילע און אַליין! אָן אויס־געשעפּטע, און אַליין! ערשט איצט זיינען זי באַפאַלן געדאַנקען. אין מידן, פאַרטשאַדעטן מח האָבן גענומען קריכן געדאַנקען, געדאַנקען וואָס רעגן צו גאַרנישט! וואָס ווילן גאַרנישט! פוילע, ווי ווערים, קריכן זיי דאָרטן אַרום הינטערן שטערן, טאַטשען און טאַטשען...

— און וואָס איצט, סאַראַ?

שפּעט אין טאָג איז זי אויפגעשטאַנען אַזוי פויל און אָן חשק. זי האָט געקוקט אויף די צוויי לײדיקע ווײנפלעשער, וואָס וואַלגערן זיך אין ווינקל. נעכטן זיינען זיי געווען פול, דער ווײן האָט געשוימט, איצט ליגן זיי אַוועקגעוואָרפענע... אָט פּונקט אַזוי אויסגעליידיקט און אַוועקגעוואָרפן איז זי דאָך. אַך, ווי גוט וואָלט דאָס געווען ווען זי קאָן אויך ווערן אַ פלאַש און בלייבן ערגעץ רואיק אין אַ וועלכן ווינקל...

אַליין איז זי היינט צוריקגעפאָרן אַהין, וואו ערשט נעכטן האָט זי אים אַזוי פּלוצים און מיט אַזוי פיל שפּרודלענדע פרייד באַגעגנט. איז איר, הייסט עס, באַשערט געווען, נאָך דעם ווי זי האָט שוין איינמאָל געהאַט צעטריבן די נאָגנדיקע כמאַרע פון איר געמיט, זאָל זי ווידער, אין לעצטן טאָג פון איר זיין אין בית עולים, אויפסניי דאַרפן זיך איינגראָבן אין איר בעטל אין דער לאַנגער קאַזאַרמע־שטוב.

אָן איר ווילן האָבן די געדאַנקען־וווּרעמלעך ווידער גענומען איבער־וועבן פון דאָס ניי איר גאַנצן לעבן, וואָס שטייט איר פאָר. זי זעט איצט איין דעם אומזין פון גיין ערגעץ אין אַ קבוצה אָדער אין אַ קאָלאָניע אויף אַרבעט. מיט וואָס? מיט וועלכע כוחות? איצט, אַן אויסגעליידיקטע ביזן דנאָ! אָן אויסגעשעפּטע, אָן ווילן, אָן חשק, אָן יעדער אַמביציע עפּעס צו דערגרייכן? עס האָט דאָך קיין זין נישט! אַן אויסגעליידיקטע פלאַש, ווי זי איז איצט, קאָן זי שוין בלייבן זיך וואַלגערן אפילו פאַר מאַטלס טיר!... סיי ווי האָט זי איר ליבע, פּונקט ווי איר לייב, שוין אַוועקגעגעבן דעם, וועמען זי האָט געוואָלט, וועמען זי האָט ליב. אַלעס איבעריקע? נו יאָ, וואָס איז שוין געבליבן?

צומאָרגנס האָט סאַראַ גענומען דעם פּונט מזומן, וואָס איר קומט אַלס חלוצה און דערמיט אַוועק קיין תל־אביב.

מיט דעם ווייסן, געפלאָכטענעם קיישל אין איין האַנט און די וואַליזע אין דער אַנדערער, איז זי אָנגעקומען אין אַ זייטיק געסל, אַ פאַרוואָרפנס, צווישן טיפע, גליאיקע זאַמדן, וואו עס זיינען געשטאַנען צעוואָרפענע, נידריקע, אַלטע הילצערנע הייזקעס. אויף איינס, אַזאַ הייזקע, מיט אַן איינגעפאַלן האַלצערן ווערענדעלע פון פאָרנט, האָט מען איר אָנגעוויזן: אָט דאָ וואוינט דער יונגערמאַן.

זי האָט אָוועקגעשטעלט דאָס געפעק אויף דעם ווערענדעלע און אַריין געקוקט דורך די אומגעוואַשענע שויבן אין דעם שטיבל אַריין. אַ בעטל איז דאָרט געשטאַנען אומפאַרבעט. בערג זאַכן, צעוואָרפענע, האָבן זיך געוואַלגערט אויף שטולן. אַ צעעפנטע וואַליזע איז געשטאַנען אויף דער פאָדלאָגע אין מיטן שטוב.

„איז, אָט דאָ הייסט עס, וואוינט מאָטל!"

מאָטל האָט זיך אויף איר לחלוטין נישט געריכט! אידער די שיף איז אָנגעקומען האָט ער געפיבערט און זיך געגרייט צו פאָרן זי באַגעגענען. אפילו די וואַליזע האָט ער גענומען פאַקן. פלוצים אָבער האָט ער דערהאַלטן פון איר אַ דעפּעשע: „וואָס וועט זי טאָן אין תל אביב?... זי פאָרט זיך באַזעצן אין אַ קבוצה!" פון דעם „וואָס וועט זי טאָן אין תל אָביב?" האָט ער שוין פאַרשטאַנען וואו ער האַלט מיט איר. זינט יענעם טאָג איז ער געבליבן אַ דערשלאָגענער. יעדן פרימאָרגן שטייט ער אויף מיט אַ פיינלעך, נאַגנדיק געפיל. זיינע הענט רירן זיך נישט צו גאָרנישט צו אין שטוב. אַ פאַרוויטיקטער לויפט ער אָוועק צו דער אַרבעט. מיט דעם נאַגנדיקן געפיל שטייט ער אַ גאַנצן טאָג אויף די רושטאָוואַניעס פון די אָנגעהויבענע הייזער, וואו ער מאַכט די פורעמס פאַר די געגאָסענע צעמענטענע ווענט. ווידער און אָבער פרעגט ער זיך די זעלבע פיינלעכע קשיה:

— פאַרוואָס? פאַרוואָס קוקט זיך סאַראַ נישט אום אויף דעם טייערסטן, וואָס ער לייגט קניענדיק צו אירע פיס? פאַרוואָס?...

אויך היינט איז מאָטל געגאַנגען אַהיים מיט דער זעלבער נאַגנדער פראַגע אויף די ליפּן. אַ פאַרטראַכטער, אַן אויסגעשמירטער אין קאַלך האָט ער געשלעפט זיינע מידע פיס אין הייסן זאַמד.

סאַראַ, זיצנדיק אויף איר געפעק אויפן באַלקאָנדל, האָט אים נאָך פון ווייטנס דערזען. כאָטש עס איז שוין היבשע עטלעכע יאָר זינט ער איז אָוועק, כאָטש ער גייט איצט אין אַזאַ מאָדנעם הולך: אַ צעכראַסטעטע העמדל מיט אַ שטיק האַרץ אין דרויסן; אַ פאָר קורצע הויזקעס און אַ פאָר צעפאָרענע שיך, האָט זי אים גלייך דאָך דערקאָנט. זי האָט אפילו ס'פּנים זיינס נישט באַדאַרפט זען. עס איז גענוג

געווען צו דערזען דעם שמאָלן, הויכן געשטעל זיינעם, די טונקעלע, דראָטענע קרייזעלעך אויפן קאָפּ, זי זאָל זען ווער עס גייט!

זי האָט אפילו נישט געפּרואווט זיך אויפשטעלן, סאַראַ, אים אַנטקעגן גיין, אים רופן, גאָרנישט! לחלוטין גלייכגילטיק! וועט ער יאָ צוקומען, וועט ער נישט צוקומען!

מאָטל — זי, האָט גאָרנישט געזען. ער איז געגאַנגען מיט די אויגן אין זאַמד, ווי ער וואָלט דאָרט עפּעס געזוכט. עפּעס אַ טייערער, אַ פאַרלוירענע זאַך. ערשט אויף דער שוועל פון האַלב איינגעפאַלענעם וועראַנדעלע האָט ער זי דערזען. פון גרויס איבער־ראַשונג איז ער געבליבן מיט אויסגעשטרעקטע הענט, דערשראָקענע אין דער לופט, ווי ער וואָלט זי געוואָלט אַרומכאַפּן נאָר איבער־געוואָלט זיך צוריקגעהאַלטן. אַ גרויסע, אַן אומגעריכטע פראַגע האָט שטום אַרויסגעגלאָצט פון זיינע ברייט צעעפנטע אויגן. אונטער דעם בליק זיינעם, האָט סאַראַ געמוזט אַראָפּלאָזן אירע אויגן צום באָדן. זי האָט מער נישט געקאָנט אויסהאַלטן מאָטלס צעשראָקענעם בליק, בפרט דאָס צעקרומטע, פאַרווייטיקטע פּנים, וואו די שטיקעלעך ווייסע, פאַרטרוקנטע שוים אין די בלויע מוילווינקלען, האָבן זיך אַזש געגרינט פון איבערראַשונג און ווייטיק:

— סאַראַ!

זי האָט נישט געענטפערט.

מאָטל איז צוגעגאַנגען צו איר, איר אונטערגעהויבן דעם קאָפּ, געקוקט אויף דעם שטענדיק זוניקן פּנים, וואָס ער האָט די גאַנצע צייט דאָ געטראָגן אין זיין זכּרון. אָט האָט ער עס, דאָס ליכטיקע פּנים אין זיינע הענט. אָבער גאָט! ווי בלאַס, ווי אויסגעצויגן דאָס פּנים איז איצט!

— סאַראַ!

זי האָט אים געשענקט אַ בליק. אַ בליק, וואָס האָט געקאָנט מיינען:

— אָט, איך בין געקומען.

ערשט איצט האָט מאָטל נישט געוואוסט וואָס ער זאָל טאָן. מער צושטיין צו איר האָט נישט קיין זינען. גדליה גלאָסעס טעכטערל איז צו קאַפּריזנע מ׳זאָל פון איר געוואויר ווערן עפּעס, וואָס זי וויל נישט דערציילן. חוץ דעם, ווער האָט דען איצט גאָר דעם קאָפּ און די צייט דערצו? אויף דער ערד, אונטער די פיס, וואַלגערן זיך אַנגעוואָרפענע זאַכן. אירע זאַכן שטייען דרויסן. די טיר האָט ער נאָך אַלץ נישט אויפגעשלאָסן. ווער ווייסט פון ווען אָן זי זיצט שוין דאָ און וואַרט אויף אים. אפילו די שכנים פון הינטער־שטיבל זיינען

נישט געווען זי אַריינצונעמען דערוויַיל צו זיך. דערצו נאָך — זיין הולך!

שטיל און מיט גרויס צערטלעכקייט, ווי מען גייט זיך אום מיט אַ קראַנקן, אַזוי האָט זיך איצט מאָטל געוּומען פאַרען מיט סאראַן. גלייך ווי ער האָט אויפגעשלאָסן די טיר האָט ער מיט אַ פוס געטאָן אַ פאַר־רוק זיין וואליזע פון מיטן שטיבל און גלייך געמאַכט דאָס צעוואָרפן בעטל. דערנאָך האָט ער זי ממש אויף די הענט, אַריינגעטראָגן און זי פאָמעלעך אַוועקגעלייגט. ער האָט ביי זיך אָפּגעמאַכט זי מער נישט צו פרעגן. ער קאָן שוין סאראַן גוט. אַז זי וועט וועלן וועט זי אַליין אַלץ דערציילן. טאָמער אָבער וויל זי נישט, וועט גאָרנישט העלפן און אַז עפּעס איז מיט איר פאַרגעקומען, דאָס זעט ער באַשיינ־פערלעך. ווען נישט וואָלט סארא נישט געקומען אַזאַ שלאָבעריקע, אַזאַ רעזיגנירטע!

אין אַ ווײַלע אַרום איז מאָטל אַרויספאַרלוירן געוואָרן. סאראַ איז געבליבן אַליין אין שטיבל. זי איז געלעגן מיט שטאַרע אויגן צום סופיטל, וואו, אין די ווינקלען, האָט געבליט דער שפינוועבס און שוואַרצע פליגעלעך, טויטע, אויסגעזויגענע, ווי זי, האָבן זיך גע־וואלגערט בינטנווייז. דערנאָך האָט זי צוגענומען די אויגן און מיט זיי געוואַנדערט איבער דעם שטיבל. פונקט אַנטקעגן איר איז געשטאַנען אַ טישל מיט אַנגעוואָרפענע זאַכן. אין אַן אומריינעם טעלער איז דאָרטן געלעגן אַ היטל. אויפן זייטל פון אַ שטול איז געהאַנגען אַ ברודיק העמד. שניפּסן האָבן זיך געוואלגערט אונטער די פיס. „אָט אַזוי, הייסט עס, וואוינט ער דאָ, מאָטל, אַזוי לעבט ער דאָ אַליין, אין אָט דעם אָ, און טרוימט וועגן מיר״...

מאָטל איז צוריק אַריינגעקומען דורך אַ הינטער טיר פון הויפל. ער איז געווען אָפּגעוואַשן און איבערגעטאָן. ער איז צוגעקומען צו איר און זיך צוגעזעצט אויפן ברעג בעטל. דערנאָך האָט ער געוואַגט און גענומען איר ווייס, שיין הענטל אין זיינע ברוינע, האַרט אויסגע־אַרבעטע הענט. שווייגנדיק האָט ער איר געקוקט אין די אויגן, געפאָרשט יעדן פינטל זייערן, יעדן קער מיט אירע גרויסע, טונקל בלויע אַפּלען.

סאראַ האָט אפילו נישט געפּרואווט איצט אַוועקנעמען איר בליק. פאַרקערט, זי, אַליין אַ שטאַר־רואיקע, האָט געפאָרשט זיין געזיכט, זיין קער מיט די קליינע, פּייטלעכע, ביר־אויגן. אינגאַנצן גלייכ־גילטיק זיינען איר איצט געווען זיינע פאַרטרוקנטע שטיקלעך שוים אין די מוילווינקלען. אַמאָל האָט דאָס זי געערגערט! איצט, עס זאָל

זי גאָר אָנהויבן אָרן! אפילו נישט ער זאָל אָפּלאָזן איר האַנט. און אפשר ווייסט זי גאָרנישט אַז ער האַלט איר האַנט?

צומאָרגנס איז מאָטל נישט געגאַנגען צו דער אַרבעט. אים האָט נישט געאַרט וואָס איצט, אין ברען פון הייזער־בוי, דאַרף מען אים דאַרטן האָבן. אים האָט אויך נישט געאַרט וואָס פאַר אים פאַרלירן איצט אַ טאָג אַרבעט, מיינט היזק האָבן אַ גאַנצן פונט! מאָטל האָט אפילו וועגן דעם נישט געטראַכט. ער איז געבליבן אין דער היים מיט סאַראַן. ער זעט דאָך אַז סאַרא דאַרף אים! סאַרא איז קראַנק! וואָרעם נאָר אַ קראַנקער מענטש קאָן ליגן אַזוי שטונדן לאַנג, גאָפּיען מיט די אויגן און גאָרנישט וועלן, אפילו נישט אַ ביסל מילך אויף די ליפּן.

ווי מיט אַ קראַנק, צעפּיעשטשעט קינד איז ער זיך מיט איר אומ־געגאַנגען דעם גאַנצן טאָג, מאָטל. אַלעמאָל איז ער פאַרלוירן געוואָרן און באַלד צוריקגעקומען מיט עפּעס אַנדערש אין די הענט. לעבן איר בעטל, אויפן טישל, איז שוין געשטאַנען אָנגעשטעלט אַ האַלבע אַפּטייק און אַ סך גוטע זאַכן. צאַרט, מיט געבעט אין קול, האָט ער זי אַלע ווײַלע דערמאַנט:

—סאַרא, באַנעץ די ליפּן.

פאַרנאַכט איז סאַרא אויפגעשטאַנען. שטיל, אָן אַ וואָרט איז ער מיט איר אַרויס אויף דער גאַס. מאָטל האָט זיך געפילט שולדיק וואָס ער וואוינט אין אַ געסל אין אַזעלכע טיפע זאַמדן, וואו סאַרא דאַרף איצט שלעפּן אירע מידע פיס.

ער האָט זיך מיט איר געקערעוועט איבער זייטיקע, שטילע געסלעך, מיט גערטלעך אַרום די הייזקעס. דערנאָך איז ער מיט איר אַרויס אויף דער ברייטער, טומלדיקער אלענבי גאַס.

סאַרא האָט ווייזט אויס נישט געקאָנט פאַרנעמען דעם טומל. „קום אַוועק פון דאַנען", האָט זי שטילערהייט געזאָגט צו אים. דאָס זיינען געווען די ערשטע ווערטער, וואָס מאָטל האָט פון איר געהערט זינט זי איז געקומען, דורך דעם גאַנצן מעת־לעת.

ער האָט זיך ווידער פאַרקערעוועט מיט איר אין אַ זייטיק געסל, פון דאָרט האָט ער גענומען זיך שניידן אַלץ נענטער צום ים. אָט באַלד, אין בלויען דעמער פון צווישן טאָג און נאַכט, וועט זיין אַ נחת צו זיצן ביים ים; צו הערן דאָס שטילע פליסטערן פון די כוואַליעס. דאָרט וועט זיך סאַרא געוויס באַרואיקן.

גייענדיק לעבן סאַרא אין פאַרטראַכטן שווייגן, האָט דערווייל זיין מח נישט אויפגעהערט צו אַרבעטן. עס האָט זיך דאָרטן ממש גע־

ראַיעט. אין דער אמתן, וואָס קאָן דאָס אַלץ מיינען? פון פוילן נאָך האָט זי אים געשריבן אַז זי קומט גלייך קיין תל אביב, ס'הייסט צו אים, נאָר פון אים וועט זי מער נישט פאַרלאַנגען ווי זיך צו קאָנען באַנוצן מיט זיין צימער ביז זי וועט זיך איינאָרדענען.. נו, דאָס האָט ער פאַרשטאַנען. נאָך אַלעמען האָט דאָך גדליה גלאָסעס טאָכטער נישט געקאָנט טאָן אַ שרייב אָפן און קלאָר: „מאָטל, איך קום צו דיר״! אָבער די דעפּעשע פון שיף, גראָד ווען ער האָט זיך גענומען גרייטן זי פאָרן באַגעגענען, אָט די ידיעה, אַז זי פאָרט אין אַ קבוצה אויף אַרבעט, האָט אים גאָר צעמישט! דאָס האָט גאָר איבער־געקערט אַלץ אין זיין מח. אַלע זיינע חלומות זיינען מיט איינמאָל צעשטערט געוואָרן. האָט ער געמיינט: שוין, אַוועק סאַרא! נישטאָ, נישטאָ מער! דאָ, גאָר פלוצים, אָט איז זי! אָט האָט זי זיך אַריינגע־שטעלט! אָבער וואָס פאַר אַ שווייגנדיקע, וואָסער פאַרשלאָסענע, און ווי צעבראָכן! אַ הוילער שאַרבן! עפּעס יאָ סאַרא און נישט סאַרא! וואָסזשע איז געשען? וואָסזשע האָט געטראָפן?

מאָטל פילט דער קאָפּ ווערט אים צעזעצט. ער האָט אָבער מורא זי צו פרעגן. ער האָט אין צווייען מורא. ערשטנס זאָגט ער אַז סאַרא איז קראַנק. יעדער פראַגע, דאָס צושטיין צו איר, ווירקט אויף איר ווי ער וואָלט איר מיט עפּעס ווי געטאָן. צווייטנס האָט ער מורא פאַר אַן אויסברוך. סאַרא, אַז זי פאַרלירט אַמאָל איר גלייכגע־וויכט, קאָן מען זי נישט באַרואיקן און דאָס וועט פאַרערגערן איר מעמד!

וואָסזשע זאָל ער טאָן? צו דער אַרבעט גיין קאָן ער נישט. ער האָט זי פּשוט מורא איבערצולאָזן מיט זיך אַליין אין אַזאַ צושטאַנד, אין אַזאַ צעטראָגנקייט! וואָס אַנדערש טאָן ווייסט ער אויך נישט. וואָס וועט דאָ זיין? ער פילט ער גייט אונטער! וואָס וועט דאָ זיין?...

קאַפּיטל זיבעצן

נאָך די ערשטע עטלעכע טעג, נאָך דעם ווי די באַטויבונג, אָט די גלייכגילטיקייט, די רעזיגנירטע טעמפּקייט, סאַראס, האָט אָנגעהויבן צעגיין, ווי עס צעגייט אַ שוואַרצע כמאַרע, האָט סאַרא קלאָר איינגעזען אַז ליב האָט זי דאָך בלויז איין מענטשן, אַ מענטש וועמען זי האָט שוין געהאַט, צווי מאָל געהאַט; אַז בלויז צוליב דער גרויסער ליבע צו יענעם, קאָן זי פאַרטראָגן מאָטלס צערטלעכקייט, אפילו

זיינע לאסקעס, וואָס זי האָט בלויז נישט קיין האַרץ זיי צוריק־צואוואַרפן. זי האָט אָבער אויך איינגעזען די געמיינקייט פון איר זייט אויסצובאַהאַלטן פון מאָטלען, אים צו האַלטן אין אַזאַ אומדער־טרעגלעכן דערוואַרטונג־צושטאַנד. אָט איז זי געקומען זיך שיצן אונטער זיין דאַך, עסן זיין ברויט און ער ווייסט אפילו נישט אַז איר האַרץ וואַנדערט גאָר איבער די וועגן פון ארץ ישראל. אַ צעווייטיקטס, אַ פאַרוואונדיקטס וואַנדערט עס אַרום און זוכט יענעם מענטשן, כאָטש דעם שאָטן פון יענעם מענטשן, וועמען זי האָט געהאַט און ער איז אַזוי שפורלאָז אַוועק!

— וואו איז ער? וואו איז ער איצט?

זאָל זי דאָס מאָטלען דערציילן? אָט דאָס אַלץ, וואָס מיט איר איז פאָרגעקומען? וואָס וועט ער זאָגן? אויב ער וועט זי נישט אַרויסשליידערן פון זיין שטוב, ווי מען שליידערט אַרויס אַ מיאוס, געפאַלן שטיק, איז ער נישט קיין מענטש, מאָטל, איז ער נישט קיין מאַן! געוויס וועט ער, נאָכן דערוויסן זיך דאָס אַלץ, נישט וועלן זי אָנקוקן! דערפאַר אָבער וועט זי אַליין קאָנען אויף זיך קוקן. וואָרעם, ווי עס איז איצט, איז עס העסלעך! אויסבאַהאַלטן, און, אפשר שפּעטער, נאָך מוזן זאָגן ליגן אויך! דאָס מיינט זיין געפאַלן!

עס זיינען ווידער אַוועק עטלעכע טעג. מאָטל האָט אויפסניי גענומען גיין צו דער אַרבעט. ער האָט געזען אַז דער וואַלקן, אָט די פינסטערע כמאַרע, וואָס סאַראַ האָט מיט זיך געבראַכט, צערינט, גייט ביסלעכוויין אויס. איר פּנים, פונקט ווי איר געמיט, לייטערט זיך אויס. ער האָט באַמערקט אַז סאַראַן האָט אָנגעהויבן אַרן די אָפּגעלאָזנקייט אין שטיבל, אַז זי האָט אָנגעהויבן גלייכשטעלן, אַוועק־ראַמען, נישט נאָר אירע, נאָר אויך זיינע זאַכן. הייסט עס, דאָס שטיבל הייבט איר אָן ווערן אייגן. אים האָט זיך אויך געדאַכט אַז זי הייבט אים אָן באַהאַנדלען מיט אַ געוויסער צערטלעכקייט. אַז זי האָט נישט די אַמאָליקע קאַפּריזן, דאָס זעט ער אויך געוויס!

מאָטלס האַרץ האָט פון דעם אַלעם אָנגעהויבן אויפהייטערן, פריידיק ווערן. ער האָט געוואָגט! ער האָט גענומען זיך דערנענ־טערן צו איר. ער האָט אפילו געוואָגט אַ פּרואוו צו טאָן דאָס שלאָס אויף איר מויל. עס האָט אים אָבער באַלד באַנג געטאָן דערויף.

סאַראַ, נאָך אַלץ אַ פאַרשלאָסענע, האָט אָבער דורך די אַלע טעג אַליין געזוכט אַ פּאַסיקע געלעגנהייט אים אַלץ צו דערציילן. זי האָט געוואוסט אַז דער מאָמענט דאַרף זיין אַזאַ, נאָך וועלכן זי זאָל נישט נאָר האָבן דעם נויטיקן כח צו פאַרנעמען אַלץ וואָס מאָטל וועט

איר זאָגן, נאָר אויך ער, מאָטל, זאָל אַזאַ מאָמענט קאָנען אויסהאַלטן און נישט צוזאַמענברעכן! מאָטל איז פון שטענדיק אָן נישט קיין ריז. זי געדענקט נאָך גוט זיין טבע פון חלשן. דעריבער מוז זי זיין גאָר פאָרזיכטיק ביים באַשליסן ווען דער פּאַסיקער מאָמענט זאָל זיין. עס וואָלט אפשר בעסער געווען אונטערצואוואַרטן, געווינען נאָך צייט. קאָן זי דאָס אָבער נישט. מאָטל הייבט אָן ווערן צודרינגלעך... אין די נעכט, ווען ער שלאָפט אויף זיין געלעגערל, אַנטקעגן איר בעטל, הערט זי און פילט זיין אומרו... זי פילט מיט וויפל כח, מיט וויפיל אָנשטרענגונג ער באַקעמפט אין זיך דעם דראַנג, זיין הייסן באַגער צוצוקומען צו איר בעט. ביז היינט האָט ער עס אויסגעהאַלטן. איצט אָבער, נאָך דעם ווי איר אויפפירן זיך אין שטוב איז געוואָרן אייגענער, היימישער, וועט ער דאָס מער נישט קאָנען גובר זיין! ער וועט סוף כל סוף צוקומען צו איר! וואָס וועט זי דאַן טאָן? מיט וואָסער רעכט וועט זי דאַן אָוועקשטופּן זיין ליבע? וואָס וועט ער טראַכטן? ער וועט דאָך גאָרנישט וויסן פאַרוואָס?

סאַראַן האָט אָנגעהויבן ווערן ענגער און ענגער דאָס זיין דאָ מיט מאָטלען. זיך איבערגעבן און אָנהייבן לעבן מיט אים קאָן זי נישט! זיכער נישט איידער ער ווייסט אַלץ! עס קאָן זיין אַז נאָכדעם ווי ער וועט זיך אַלץ דערוויסן און דאָך זי ליב האָבן, דאָך זי באַגערן, וועט זי אפשר דאָס יאָ קאָנען, אָבער נישט איצט, ניין! פאַר קיין פאַל נישט! ווידער אָוועקגיין אָן איין וואָרט, דאָס קאָן זי שוין איצט, נאָך דעם אָפּזיין דאָ, אויך נישט. דעריבער האָט זי געמוזט, אין איין שיינעם טאָג, גיכער אין אַ פינסטערן אָוונט, אים אַלץ דערציילן, אַלץ, מיט די ווייטיקדיקסטע איינצלהייטן.

עס איז געווען אַזוי:

נאָך אַ טאָג שווערער אַרבעט אונטער דער גליאיקער ארץ ישראל זון, איז מאָטל געקומען אַהיים. ער האָט גיך פון זיך אַראָפּגעוואָרפן דעם קאַלך און שטויב מיט די קורצע הייזקעס. ער איז אַרויס הינטער דער וואַנט, אין הויפל אַריין און געלאָזט איבער זיך אַ שטראָם דערקוויקנדיק וואַסער. אָן אָפּגעפרישטער, אַ זינגענדיקער איז ער צוריק אַריינגעקומען, פאַרוואָרפן די בעט־דעקע איבערן שטריקל, אין מיטן שטיבל, ווי אַ וואַנט, וואָס טיילט אים אָפּ פון סאַראַן און זיך געגומען אָנטאָן. דערנאָך זיינען ביידע אַוועק אין קליינעם רעסטאָראַנטל עסן זייער אָוונטמאָל.

סאַראַ איז היינט געווען זייער אויפמערקזאַם צו אים. זי האָט געפילט אַז מאָרגן, אפשר איבערמאָרגן, וועט זי שוין דאַרפן אָוועק

פון דאַנען. טאָ זאָל זי אים כאָטש היינט אָפּצאָלן מיט אַביסל וואַרעמקייט פאַר אַלץ וואָס ער האָט פאַר איר געטאָן. און געטאָן האָט ער דאָך פאַר איר אַזוי פיל! ווען זי איז געקומען, מיט איבער אַ וואָך צוריק, איז זי געווען דערשעפּט, אויסגענאָגט, אָן כח, אָן ווילן מיט אַ האַנט אַ ריר צו טאָן. מאָטל האָט געוואַכט איבער איר, ער האָט זי באַדינט, זי געהיילט מיט זיין וואַרעמקייט, איז זי אים איצט זייער דאַנקבאַר! איצט, נאָך דעם ווי זי וועט אים אַלץ דער־ציילן, וועט זי קאָנען אויסהערן און פאַרנעמען יעדן פאַרוואורף זיינעם! זי וועט אפילו האָבן כח צו וואַכן איבער אים ער זאָל נישט חלילה זיך אַ מעשה אָנטאָן. דערנאָך וועט זי, ווי אַ גוטער פריינט, קאָנען רואיק אַוועק פון אים, זיך פאַרקלייבן ערגעץ, אין אַ שטיל אָרט, אַרבעטן און לעבן, לעבן און אַרבעטן, אָט אַ שטייגער ווי אַ מענטש, וואָס האָט שוין אַלץ אין לעבן דערגרייכט, וואָס האָט שוין אַלץ הינטער זיך!

פון רעסטאָראַנטל זיינען זיי ביידע אַוועק צום ים־ברעג. עס איז דאָרטן קיל אין די אָוונטן. אויפן ווייסן זאַמד שטייען אויפּלייג־שטולן. מענטשן, מידע נאָך אַ טאָג אַרבעט, נאָך אַ טאָג האָוּוען אין דער גרויסער היץ, רוען דאָרט אָפּ געמיטלעך, פאַרגעסן אויף אַ ווייל דעם הו־האַ און לאָזן זיך אין דער שטיל איינהילן פון דער בלויער אָנקומענדער נאַכט.

מאָטל האָט גענומען צוויי שטולן, זיי צענויפגערוקט לעבן אַנאַנ־דער. ער האָט געהאָלפן סאַראַן זיך איינזעצן, מאַכן איר אָנלעג־ווענטל באַקוועם. דערנאָך האָט ער זיך אַליין איינגעזעצט אין דער צווייטער שטול. ביידע האָבן געשוויגן, געשוויגן און געקוקט צום אָפענעם ים, דאָרט, וואו, אין בלויען האָריזאָנט, האָט זיך נאָך געררויטלט אַ פּאַס הימל. די לעצטע אָפּשטראַלן פון דער זון שעמערירן נאָך דאָרט, טוקן זיך, טוקן זיך און גייען אויס, ווערן פאַרלאָשן. אַ בלויער בין השמשות שטייט אָן. אין דער ווייטער בלויקייט צייכענען זיך קאָנטורן פון אַ זעגל שיפל. פּאַוואָליע רוקט עס זיך דאָרטן, דאָס שיפל, רוקט זיך ערגעץ אין דער הוילער נאַכט אַריין. און דאָ, ביים ברעג, לויפן אָן כוואַליעס מיט אַ שוים, רייסן זיך אויפן זאַמד אַרויף, אָט־אָט זיינען זיי שוין ביי די פיס און ווילן געוויס אַ לעק טאָן די טריט, ווי אַ מחנה ליבע, שפּילעוודיקע הינטלעך. אָבער ניין, אַזוי ווייט גייט נישט זייער כח! זיי לויפן צוריק, די כוואַליעס, כדי באַלד ווידער צו קומען מיט אַ שוימיקן שטורעם.

עס האָט געגומען טונקלען. ביסלעכוויַיז זיינען די פיגורן אין די נאַסע באָד־קאָסטיומען אַרויספאַרלוירנגעוואָרן פון וואַסער אַרויס. אייי־נער נאָך איינעם זיינען זיי פאַרשוואונדן. אויך פון די שטולן זיינען אַלעמאָל אַנדערע אויפגעשטאַנען און אַוועק. אַ שטילקייט און אַ פּוסטקייט איז דאָ אָנגעשטאַנען. פון הינטן, לענגאויס די קאַפּייען האָבן זיך לאָמפּן אָנגעצונדן.

— עס איז קיל, — האָט סאַרא געזאָגט.

מאָטל האָט אויסגעטאָן זיין רעקל און זי אַרומגענומען דערמיט. סאַרא האָט נישט געזאָגט ניין. האָט ער זיך אַוועקגעזעצט לעבן איר, אויף איר שטול. אויך אויף דעם האָט זי נישט געזאָגט — ניין. מאָטל האָט געפּרואווט זי אַרומנעמען, אפשר זי און אפשר טאָקע זיך אַליין אַנוואָרעמען אונטער דעם זעלבן רעקל. דאָ האָט שוין סאַרא זייער צאַרט אַראָפּגעלייגט זיין האַנט פון זיך. מאָטלען האָט דאָס אַ ברי געטאָן אין האַלדז אַזש ביז דער קעל, גלייך טרערן וואָלטן אים גענומען שטיקן. ער האָט זי אָנגעקוקט, ווי זי ליגט מיטן בלאָנדן קאָפּ אין ווייכן שטולוועגטל, איר תמיד פלאַמענדיק פּנים איז איצט געווען אַזוי בלאַס, די אויגן פייכט, אָט־אָט און זי צעוויינט זיך:

— סאַרא!

סאַרא האָט אים געשאָנקען אַ שטילן בליק:

— ניין מאָטל, איך בעט דיך, ריר מיך נישט אָן...

— אָבער סאַרא, פאַרוואָס?

— ניין, נישט ביז...

— ביז וואָס, רעד, סאַרא! די גאַנצע צייט ביזטו שטום! דו שווייגסט און מיט דיין שוויַגן פּייניקסטו זיך און מיך. רעד, רעד זיך אַראָפּ, עס וועט לייכטער זיין פאַר ביידן.

סאַרא האָט נאָך אַ ווייל געשוויגן. זי האָט זיך צוגעהערט צו די לייכטע כוואַליעס, ווי זיי מורמלען דאָרטן, פליסטערן אַזוי שטיל, דער־ציילן עפּעס, עפּעס סודותדיקס. אויך זי האָט גענומען דערציילן. שטיל און רואיק און אָפנהערציק האָט זי אים דערציילט פון איר באַ־געגענען זיך מיט יענעם מענטשן, יענער, וואָס האָט איבערגעקערט איר לעבן ווי מען קערט איבער אַ טאָפּ מיטן מויל אַראָפּ, צו דער ערד. זי האָט אים דערציילט פון יענער נאַכט אויפן שיף־דעק, ווי זי האָט אין וואנזין זיך געבעטן:

— פעליקס, נעם מיך, נעם מיך, פעליקס...

זי האָט אים אויך דערציילט פון דער נאַכט אין חיפה, נאָכדעם ווי פעליקס האָט זיך פּלוצים צוריק באַוויזן און זי האָט זיך אים

אָפּגעגעבן מיטן גאַנצן פלאַם פון איר יונג־מיידלשער אומשולד. זי האָט אויך מאַטלען מודה געווען אַז זי האָט שטילערהייט, מיטן גאַנצן האַרץ, געהאָפט פעליקס זאָל זי, נאָך דער נאַכט... מיטנעמען מיט זיך אויף דעם „טיול״ איבערן לאַנד. פשוט, מיט קינדישער תמימות האָט זי צוגעגעבן אַז ווען יענער וואָלט נישט אַזוי אַן רחמנות איבער־געהאַקט דעם שטראָם פון פרייד, ווען די פרייד וואָלט לענגער געווען אָנגעהאַלטן, וואָלט זי זיכער נישט געווען געקומען צו אים, צו מאַטלען. זי וואָלט געווען געהאַט כח צוריק צו שטעלן זיך אויף אירע פיס. אַזוי אָבער האָט זי קיין אַנדער אויסוועג נישט געהאַט! זי האָט אפילו נישט געטראַכט פון קיין אויסוועגן. עס איז בלויז געווען אַן אינ־סטינקטיווע האַנדלונג, דאָס קומען צו אים. פשוט, דאָס געפיל פון זעלבסטדערהאַלטונג האָט זי אָנגעגנומען און געבראַכט אַהער צו אים. ווי צו אַ פריינט איז זי געקומען און עס טוט איר געוויס ווי, וואָס זי האָט אים פאַרשאַפט אַזויפיל לייד און פּיין. וואָס זאָל זי אָבער טאָן אַז מער ווי צו אַ פריינט פילט זי גאָרנישט צו אים...

— איצט, מאַטל, אַז דו ווייסט שוין אַלץ, קאָנסטו מיר זאָגן אַז איך בין אַן אויסוואורף, אַז איך בין אַ... קאָנסט מיך אפילו לאָזן איינע אַליין, דאָ, אויף דער שטול, ביים פינסטערן ים, ווי פעליקס האָט מיך געלאָזט אין האָטעל, אין חיפה און אויך אַוועק אָן איין וואָרט. איך בין עס ווערט, קאָנסט, מאַטל, אויב דו ווילסט!

אין היץ פון דערציילן, אין דער הינגעריסנקייט פון נאָכאַמאָל איבערלעבן איר גאַנצע פרייד און פּיין מיט פעליקסן, האָט סאַראַ דערוויל גאָרנישט באַמערקט ווי מאַטל האָט זיך אַראָפּגערוקט פון איר שטול אין זיינער אַריין און געבליבן דאָרטן מיט אַ פאַרוואָרפע־נעם קאָפּ, ווי ער וואָלט געקראָגן איינעם פון זיינע חלשות־אָנפאַלן. זי האָט דאָס נישט געקאָנט באַמערקן, סאַראַ, ווייל אויך זי איז די גאַנצע צייט געלעגן מיט דעם קאָפּ אַהינטער, די אויגן אין דער ווייטער נאַכט אַריין, אַן אויסגעשעפּטע, אַ פאַרטראָגענע פון דאַנען.

אָבער דאָס מאָל האָט מאַטל נישט געחלשט. ווען אַ מענטש ווערט צעריסן פון צוויי קעגנגעזעצטע געפילן, געפילן וואָס פּייניקן פון צוויי באַזונדערע זייטן, קאָן מען, אין אַזאַ מאָמענט, נישט חלשן! און מאַטל איז איצט, בעת איר דערציילן, צעריסן געוואָרן פון אָט אַזעלכע צוויי באַזונדערע פּיינען.

פון איין זייט האָט אים געפרעסן דער געלער, גיפטיקער וואָרים פון איפערזיכט. יאָרן נאָך יאָרן, פון זינט ער איז אַ קליין יינגל געווען, ווי נאָר דאָס יינגל אין אים האָט זיך גענומען וועקן, האָט

ער שוין געטראָגן אין זיך יעדן ריר אירן, יעדן בליק, איר יעדן וואָרף מיטן קאָפּ זײדענע האָר, איר קלינגנדיק לאַכן, אַלץ, אַלץ האָט ער אויסבאַהאַלטן אין זיין האַרץ, אין זיין געמיט, פּונקט ווי מען באַהאַלט אַ ליכטיקע וויזיע, ווי מען באַהאַלט אויס אַ וואונדערלעכן חלום. ער האָט זיך געגרייט, ער האָט געוואַרט אויף דעם מאָמענט, ווען דער וואונדערלעכער חלום וועט ווערן וואָר! מיט זעלטענעם געדולד האָט ער געוואַרעמט אין זיך, געכאַוועט יעדער צערטלעכקייט פאַר איר, פאַר איר, אַלץ פאַר איר! שטענדיק האָט ער מיט ליבשאַפט און פאַרגעבונג צוגענומען אַלע אירע קאַפּריזן. מיט זיין פאַרגעבונג, מיט זיין אומגעהערטער אויפמערקזאַמקייט, האָט ער גע־האָפט, וועט ער דאָך ברענגען דערצו זי זאָל אים קאָנען פאַרטראָגן, זי זאָל קומען צו אים, קומען! איז אָט, נאָדיר!

מאָטל פילט איצט, ער וואָלט באַדאַרפט שרייען, רעווען ווי אַ פאַרוואונדיקטע חיה. בייסן זיך, די וועלט די גאַנצע, וואָלט ער באַ־דאַרפט בייסן, און אויך זי, וואָס זיצט נאָך לעבן אים... זי איז געקומען! געקומען אָן אויסגעליידיקטע, אַ באַרויבטע, ניין! אַ פריװיליק־זיך אָװעקגעשאָנקענע איז זי געקומען און זיצט לעבן אים, לע͏בן אים!...

פון דער אַנדערער זייט אָבער פילט ער ווי עס פייניקט אים אַ שטים, אַ שטים, וואָס רעדט צו אים אַזוי שטיל, אָבער אַזוי וויטיקדיק שאַרף: „זע, מאָטל, ווי גרויס זי איז, סאַראַ, ווי ערלעך זי איז! ווי זי קאָן גאָרנישט אויסבאַהאַלטן. ווי וואונדערלעך זי קאָן ליב האָבן, ליב האָבן אָן אויסרעכענונג, אָן יעדער פּניה, אָן שום פלעק! ווען זי האָט ליב יענעם קאָן זי אפילו נישט פאַרטראָגן דיין האַנט אַרום זיך. איז, וואָס איז זי שולדיק אַז זי קאָן דיך, מאָטל, נישט ליב האָבן? און וואָס איז יענער מענטש דאָ שולדיק אין דעם? אפשר האָט דער ביטערער גורל געוואָלט יענער זאָל זיין דער אויס־דערוויילטער?"

— ער וועט נאָך קומען צו דיר, דער פעליקס?

פאַר סאראַן איז מאָטלס פראַגע געקומען פּלוצים און אומדערװאַרט. זי האָט אָפּגעקערט אירע אויגן פון וויטן חלל איבער דעם נאַכטיקן ים און אַ קוק געטאָן צו מאָטלען. אין דער טונקל האָט זי געזען די וויטיקדיקע גרימאַסע אויף זיין פּנים.

— ניין, ער וועט נישט קומען! ער איז אַוועק אָן אַ וואָרט. נאָר ווער ווייסט? אפשר? ער האָט דיין אַדרעס. איך האָב אים געגעבן...

אַ לאַנגע ווייל זיינען זיי נאָך געלעגן אויף די אויסלייג־שטולן. עס איז געווען שטיל און אויך שוין שפּעט אין אָונט. פון וויטנס, הינטער זיי, האָבן זיך געהערט אָפּקלאַנגען פון אַ לעבן אין קאַפייען, פון גאַס־שפּאַצירער, פון מאַשינען. אַ גרויסע שטאָט האָט דאָרטן אָפּגעאָטעמט נאָך אַ הייסן טאָג אַרבעט. דאָ אָבער, ביים „שפת הים", האָט זיך זעלטן געזען אַ מענטש און ווען יאָ, האָט ער זיך דורכגעשלייכט ווי אַ שאָטן מיט ווייכע טריט און פאַרשוואונדן אין דער פינצטער.

„עס איז צייט צו גיין" האָט סאַראַ געטראַכט. איצט, נאָכן אַראָפּוואַרפן פון זיך די שווערע, דריקנדע משא, האָט זי זיך דערפילט לייכט. זי האָט געוואָלט שוין עפּעס טאָן. די פּאַראַליזירטקייט איז געווען אַוועק. זי האָט איצט גאָר שאַרף געפילט די ליידן, וואָס זי פאַרשאַפט מאָטלען, דעם מאָטלען, וואָס איז אַלעמאָל אַזוי גוט צו איר. אפילו איצט, אנשטאט זידלען זי, זיצט ער לעבן איר מיט אַזוי פיל פאַרגעבונג אין זיינע אויגן.

זי איז אויפגעשטאַנען, סאַראַ. פּאַוואָליע האָט זי זיך איבערגעזעצט אויף מאָטלס שטול. ער האָט געציטערט. זי האָט אַראָפּגענומען פון זיך זיין רעקל און אים דערמיט צוגעדעקט. זי האָט אויך געוואָלט אים אַרומנעמען, נאָר מאָטל האָט פּאַוואָליע און לייכט אַראָפּגענומען איר האַנט:

— ריר מיך נישט אָן, סאַראַ, דו טאָרסט מיך נישט אָנרירן!

זי האָט זיך צוריק אָפּגערוקט. קוקנדיק אויף דעם צעקנאָדערטן מענטש אונטער דעם רעקל, האָט זי, ס'ערשטע מאָל זינט זי קאָן אים, געהאַט אַ געפיל זיך אָנצובייגן און געבן אים אַ קוש. איז עס געווען מיטלייד? ניין! אויס מיטלייד קושט נישט סאַראַ גלאַס! עס איז גיכער געווען דערפאַר וואָס ער האָט אַזוי שטאָלץ אַראָפּגענומען איר האַנט פון זיך, אָט, פאַר דעם נישט לאָזן זיך אָנרירן...

אָט אַזוי באַדאַרף זיין אַ מאַן! אַזאַ האָט זי ליב! אַ מאַן מיט ווירדע. אַ מאַן מיט שטאָלץ!

קאַפּיטל אַכצן

בלויז עטלעכע טעג זיינען אַוועק און דער אויפברויז אין מאָטלס האַרץ האָט זיך גענומען איינשטילן. די טיפע ליבע, די פון יאָרן געכאָוועטע ליבע צו סאַראַ, האָט דאָך גובר געווען אַלע זיינע ווילדע,

אַלע אויפגעברויזטע אינסטינקטן. אַגב, וואָסער זין האָט דאָס האָבן טענות? צו וועמען? צו איר? זי האָט אים דען עפּעס צוגעזאָגט? זי האָט אים דען ליב געהאַט? וויזשע קאָן דאָ זיין אַ רייד וועגן פאַרראַט? דאָס האָט ער דאָך זי ליב, בלויז ער אַליין! איז וואָס פאַר אַ ליבע איז דאָס אַז ער איז גרייט די גאַנצע ליבע אַרויסצוואוואַרפן צוליב אַ בלויזן פּגם, צוליב אַ קליינעם פלעק. און דערצו נאָך איצט, איצט, ווען זי איז ענדלעך יאָ צו אים געקומען? און עס קאָן דאָך זיין אַז עס איז אים באַשערט געווען סאַראַ זאָל צו אים קומען ערשט נאָך די אַלע קלעפּ, נאָך דעם טיפן ליידן. אַ פאַרשטומטע זאָל זי קומען, אַ דערשלאָגענע. און אפשר איז עס אויך באַשערט ער זאָל דאָס זיין דער, וואָס זאָל צוריק אויפוועקן אין סאַראַ איר זוניקייט, איר זינגע־דיקייט, איר קלינגנדיק לאַכן, דאָס לאַכן וואָס קאָן מיטרייסן יעדן איינעם, ווי אַ צעשטורמטע כוואַליע רייסט מיט מיט זיך אַלץ, וואָס קומט איר אין וועג.

מאָטל האָט נאָך די עטלעכע טעג פון שטילן, צוריקגעצויגענעם טראַכטן זיך ווידער געגומען אין די הענט אַריין. ער האָט צוריק־געוואונען זיין וואונדערלעך געדולד, זיין אומבאַגרענעצטע אויפמערק־זאַמקייט צו יעדן שאַרך, וואָס איז געקומען פון סאַראַ. ער איז געווען וואַך צו פאַרנעמען די אומזעבאַרע אויסלייטערונג, וואָס איז אָנגעגאַנ־גען אין סאַראַס געמיט. ער האָט געזען ווי זי טשוכעט זיך אויס פון דעם קאָשמאַר, וואָס איז מיטגעקומען מיט איר, ווי זי זוניקט אויף ממש פאַר זיינע אויגן.

און באמת, סאַראַ האָט טאַקע געפילט ווי אַן אויסלייטערונג גייט אויף אין איר. איר האָט זיך געדאַכט אַז רו איז דאָך געקומען, די רו נאָך אַ גרויסן שטורעם. אַז יענע פלאַמען וואָס צוקן איר האַרץ זיינען אויסגעלאָשן, אויף שטענדיק אויסגעלאָשן! אויב זי האָט אפילו נישט ליב מאָטלען, איז אָבער צוליב זיין וואַרעמער צערטלעכקייט, צוליב דער איבערמענטשלעכער אויפמערקזאַמקייט, וואָס ער שענקט איר, אַוועק דער גאַנצער ווידערווילן, וואָס זי פלעגט צו אים האָבן. און נאָך מער איז זי אים דאַנקבאַר פאַר זיין נישט צורירן זיך צו איר... פאַר דעם געבן איר אַ מעגלעכקייט זיך אַליין צו עפענען פאַר אים, ווי עס עפנט זיך אַ רויז פאַר דער מאָרגן־זון.

מאָטל האָט צוריק אָנגעהויבן גיין צו דער אַרבעט אַ רואיקער. סאַראַ איז געבליבן אין שטיבל אויפן גאַנצן טאָג. אומבאַמערקט פאַר זיך אַליין האָט זי דאָ אָנגעהויבן אַריינוואַקסן, זיך פילן ווי ביי זיך אין דער היים. זי האָט אָנגעהויבן זיך אומקוקן אויף זיין בחורישער

ווירטשאַפט. זי האָט אַרויסגענומען איר געשטרייפטע, קאָלירטע דעקע, וואָס גיטעלע גלאַס, די מאַמע, האָט איר מיטגעגעבן, אַן אָנדענק פון דער אַמאָליק־רייכער שניט־קראָם און דערמיט פאַרבעט מאָטלס בעטל. זי האָט אָוועקגערוימט דעם הוט זיינעם מיט די שניפסן פון טישל אַראָפּ. די טעלער האָט זי אומגעקערט אין דער שכנהס קיכל אַריין, דאָרט וואו זיי געהערן. די פאָרהאַנגען פון פענצטער האָט זי אויסגעוואַשן. ווען מאָטל איז געקומען פאַרנאַכט פון דער אַרבעט האָט ער זיין שטיבל נישט דערקאַנט! אין יעדן ווינקל האָט זיך איצט געפילט די צאַרטע האַנט פון סאַרא.

אָט די אויפגעגאַנגענע רו אין דעם שטיבל האָט אָנגעהאַלטן אַ קורצע ווילע, בלויז עטלעכע טעג ביז איינמאָל, אַ פאַרנאַכט!

מאָטל איז גראַד נאַרוואָס געווען געקומען פון דער אַרבעט. ווי זיין שטייגער האָט ער גיך געטאָן אַ וואָרף אַראָפּ פון זיך די פאַר־צעמענטעוועטע הויזקעס מיט דעם העמדל, געכאַפּט אויף זיך דעם כאַלאַט און אַרויס הינטער דער וואַנט, צום טוש, אַראָפּשווענקען פון זיך דעם ברוד פון אַ גאַנצן טאָג אַרבעט. סאַרא האָט פונקט אַזוי גיך צוגענומען די זאַכן פון אונטער די פיס און זיך געשטעלט זיי אויסשאָקלען אין דער אָפענער טיר, אין וועראַנדעלע, וואָס גייט אַרויס צום פוסטן, זאַמדיקן געסל. זי איז געווען שטאַרק פאַרטאָן אין אויסטרייס־לען מאָטלס הויזקעס, סאַרא, און דערווייל גאַרנישט באַמערקט פון וואַנען פעליקס האָט זיך פּלוצים דערנומען אויפן באַלקאָן אַרויף. זיין איצטיק באַוויזן זיך איז געווען פונקט אַזוי אומגעריכט, אַזוי פּלוצים, ווי יענעם אינדערפרי, אין חיפה, הינטער דער שויב פון בית־עולים. פונקט ווי דאַן האָט זי אויך איצט אינסטינקטיוו געטאָן אַ שטעק אויס די אָרעמס צו אים און געטאָן אַ געשריי:

— פעליקס!

פעליקסעס בלויז באַוויזן זיך, זיין בלויז אָנגעזיכט איז גענוג געווען דאָס גאַנצע קאָרטן שטיבל, וואָס סאַרא האָט אויפגעשטעלט פאַר זיך און מאָטלען אין די לעצטע צוויי וואָכן, זאָל מיט איינמאָל טאָן אַ פאַל איין! מיט איינמאָל איז דער גאַנצער מאָטל פאַררוקט און פאַרשטעלט געוואָרן אַז זי האָט אים שוין נישט געזען! און אויך איז מיט איינמאָל אַראָפּ פון איר די גרויע, געצאַמטע רואיקייט. מיט איינמאָל האָט אין איר געטאָן אַ וואַך אויף יענער פלאַקער, דער פלאַקער, וואָס איז געלעגן אין איר פאַרדושעט ווי אַ גליאיקע קויל אונטער אַרויס־געשאַרטן אַש. עס האָט ווידער אין איר אַ שפּרודל געטאָן די פרייד,

סאַראַ גלאָסעס פרײד, װאָס רײסט מיט, װאָס שטעקט אָן מיט הילכיק, זוניק לאַכן יעדן אײנעם, אַפילו אַזאַ קאַרעקטן, געצאַמטן פעליקס!

סאַראַס אױסגעשרײ „פעליקס" האָט מאָטל נישט געהערט. דער שטאַרקער שטראָם װאַסער פון טוש האָט פּאַר אים פאַרטױבט דעם אױסרוף אירן. אָבער איר פּלוצימדיק אױפלאַכן האָט זיך צו אים דורכגעריסן דורך דעם געקלאַפּ פון די שאַרפע װאַסער־שפּיזן. פון אונטערן טוש האָט ער אַװעקגעשטרעקט דעם נאַסן קאָפּ, אױפגעשטעלט בײדע אױערן כדי בעסער צו הערן דאָס פּלוצימדיק געלעכטער, סאַראַס.

אין ערשטן אױגנבליק האָט זיך דאָס פרײדיקע לאַכן אירס אים איבערגעגעבן װי אַ פּלוצימדיקער צװיטשער פון אַ קראַנקן, לאַנג־פאַר־שטומטן פױגל. דאָס פרײדיקע קול אירס האָט אים אַ װאַרעם געטאָן דורכן קאַלטן שטראָם װאַסער אַדורך! ער האָט גיך צוגעדרײט דעם קראַן און זיך אײנגעהערט. איז אָבער דאָרטן אױך שטיל געװאָרן. דער־נאָך האָט ער עפּעס געהערט רעדן. סאַראַ רעדט עפּעס צו נאָך װעמען. אַ מאַן דאַכט זיך!

מאָטל האָט גיך געכאַפּט ס'האַנטוך. אַן אומרואיקער, מיט אָנגעשפּיצטע אױערן איז ער געשטאַנען און געריבן דאָס נאַסע לײב גיך, גיך. אינמיטן דערינען האָט ער שאַרף דערהערט סאַראַס זאָג: „פעליקס, װאו ביזטו געװען!" מאָטל האָט זיך אַ װאַקל געטאָן, דאָך האָט ער גיך געכאַפּט דעם כאַלאַט און שטיל זיך אַרײנגעשטעלט דורך דער הינטער טיר צוריק אין שטיבל אַרײן.

נישט סאַראַ, און אױך נישט פעליקס האָבן אים געזען. בײדע זײנען געװען צופיל פאַרנומען מיט זיך. סאַראַ האָט אַלע װײלע אױפסנײ געטאָן אַ װיקל אַרום אירע הענט אַרום פעליקסעס האַלדז:

— װאו ביזטו געװען, פעליקס?

אױך פעליקס איז גאַרנישט געװען דער זעלבער אײנגעהאַלטענער. ער האָט גערעדט גיך און דערצײלט אָפּגעריסן. נאָר סאַראַ, װי דאָס גאַנצע דערצײלן װאָלט איר נישט אָנגעגאַנגען, װי נישט דאָס װאָלט איר איצט געאַרט, האָט װידער װײטיקדיק געפרעגט:

— אָבער װאו ביזטו געװען?...

מאָטל איז דערװײל צוגעגאַנגען צו דער אָפענער טיר, צום באַלקאָנדל צו, װאו סאַראַ און פעליקס זײנען געשטאַנען אַזױ פאַרטאָן מיט זיך. סאַראַ האָט זיך אומגעדרײט, זי האָט געזען מאָטלען אין לאַנגן שלאָף־כאַלאַט מיט די שטעק שיכלעך אױף די באָרפיסע פיס. אױף זײן פּנים האָט זי אַפילו קײן קוק נישט געטאָן. זי האָט גאַרנישט געטראַכט אַז דאָ

איז עפּעס קרום. ווי אַ קליין מיידעלע, אַ נאַאיווס, אַ קינד נאָך, האָט זי געטאָן אַ שטרעק אויס איר האַנט צו מאָטלען, ווי זי וואָלט אים געוואָלט צושלעפּן צו זיך:

— מאָטל, אָט איז דאָך פעליקס!

אויך פעליקס האָט אויפן מאָמענט נישט געזען קיין קרומקייט. ער איז איצט געווען טאָפּלט אויפגעלייגט. ער איז בלויז געגאַנגען זיך דערוויסן אויב סאַרא איז דאָ דאָ, איז אָט האָט ער זי געטראָפן, ווייזט אויס אַ באַרואיקטע, אַן אויסגעהיילטע. אונטער אַ מענטשנס דאָך האָט ער זי געפונען, וואו זי וועט שוין נישט פאַרפאַלן גיין... און דער מענטש, דער מאָטל, ווייס דאָך זיכער נישט פון זיינע פאַר־העלטענישן מיט סאַרא, נישט אויפן דעק פון שיף, נישט אין האָטעל אין חיפה...

פעליקס האָט, ווייזט אויס, נאָך אַלץ נישט געקאָנט סאַרא גלאָס! ער האָט נישט געוואוסט אַז סאַרא גלאָס קאָן נישט אויסבאַהאַלטן אַזאַ געשעעניש פאַר אַ מענטשן, וואָס האָט זי ליב און וויל זיך צו איר דערנענטערן. ער האָט נישט געוואוסט אַז סאַרא איז אַ פרוי, וואָס גלויבט אַז זי האָט רעכט אויף זיך און וועט נישט האָבן קיין באַריר מיט אַ מאַן וועמען זי זאָל דאַרפן נאַרן.

גאַנץ דרייסט איז פעליקס צוגעגאַנגען צו דער אָפענער טיר און געגעבן מאָטלען די האַנט. סאַרא האָט פריידיק, מיט אַ לויכטנדיק פּנים זיי פאַרגעשטעלט:

— פעליקס.

— מאָטל.

ערשט איצט, נאָכן פאַרשטעלן די צוויי איינער פאַר דעם אַנדערן, האָט סאַרא דערזען ווי בלוי מאָטל איז, ווי די ליפּן ציטערן אים. סאַרא איז געווען זיכער אַז אים איז קאַלט:

— גיי, טו זיך אָן. זעסט אויס ווי אַ טויטער שלייען... און שוין האָט זי אַליין געכאַפּט זיין אַנטון און דערמיט אים צוריק אַרויסגע־שטופּט אין הויפּל אַריין.

פעליקס האָט אויפגעאָטעמט. שוין אין מאָטלס בליק, ביים לאָזן אים אַליין מיט סאַרא, האָט פעליקס עפּעס געאַנט, עפּעס האָט אויף אים אַ ווייע געטאָן. ער האָט זיך דערפילט ענג. שטילערהייט האָט ער אַ מורמל געטאָן צו סאַרא:

— איך האָב דאָ מורא אַ וואָרט אויסצורעדן. ער איז אַזוי בלוי, דיין מאָטל...

אויך פון סאַרא איז געוועזן אַוועק די נאַאיווע אָפנקייט. זי האָט דערפילט דעם ביס פון מורא־ווערעמל. זי האָט פונקט אַזוי שטיל צוריקגעמורמלט:

— איך וועל זאָגן מאָטלען אַז מיר גייען אַביסל שפּאַצירן.

מאָטל איז צוריק אַריינגעקומען אַן אָנגעשטוענער אָבער זייער קאָרעקט און זייער שטייף. זיין גאַנצע פריערדיקע ווייכקייט איז עפּעס מיט איינמאָל איינגעדאַרט געוואָרן. ער האָט זיך געהאַלטן ווירדיק. זיין דאַר, ביינערדיק פּנים מיט די ווייסע שטיקעלעך שוים אין די בלויע מוילווינקלען, האָט זייער גאַלאַנט געשמייכלט אין פעליקסעס זייט אַריין ווען סאַרא האָט אים געזאָגט אַז זי וויל אַביסל גיין שפּאַצירן מיט פעליקסן. מאָטל האָט איצט געמאַכט דעם אָנשטעל פון מאָדערנעם מאַן, וואָס, ווען אפילו ער קרעפּירט, פאַדערט דאָך די מאָדערנע עטיקעטע ער זאָל נישט אַרויסצווייזן זיין ווילן אויף דער פרוי. אדרבה, מען דאַרף קאָנען גיין מיטן קאָפּ אויף דער שטיינערנער וואַנט! ער האָט גאָרנישט געזאָגט, מאָטל. ער האָט בלויז זייער שטיל און זייער איינגעהאַלטן געפרעגט, פעליקסן, מער ווי סאַראן:

— וואו וועט איר גיין?

סאַרא, אין איר צעטראָגנקייט, האָט גאָרנישט באַמערקט די דעליקאַטע לאַגע. זי האָט אויף גיך אַ זאָג געטאָן:

— מיר וועלן באַלד צוריק קומען, בלויז אין האַלבע שעה וואָרט צו.

זאָגנדיק דאָס האָט זי שוין אַ ציי געטאָן פעליקסן נאָך זיך פון וועראַנדעלע אין וויכן זאַמד אַריין.

גלייך ווי זי האָט זיך פאַרקערעוועט פון מאָטלס געסל אַרויס האָט זיך צוריק אַ ריס געטאָן אין איר דער שטראָם פרייד, וואָס איז פריער איבערגעריסן געוואָרן אַזוי פּלוצים דורך מאָטלס בלויקייט. זי האָט ווידער געוואָלט פעליקסן אַרומכאַפּן, אים האַלדזן, קושן, לויפן מיט אים, נאָר פעליקס איז שוין צוריק געווען געצאַמט:

— סאַרא, ווילדע מויד, מענטשן קוקן דאָך אויף אונדז!

— טאָ לאָמיר אַרויספאָרן הינטער דער שטאָט, האָט סאַרא מיט רוגזה אים אַ ריס געטאָן פאַר אַ האַנט.

— דיין פריינט וואַרט דאָך דאָרטן, סאַרא!

— זאָל ער וואַרטן, איך בעט אים דען? סיי ווי האָב איך אים פיינט!

פונקט ווי אין חיפה אין אויטאָמאָביל אַריין, אַזוי האָט זי דאָ, גלייך ווי זי איז אַרויס מיט אים אויף דער אלענבי גאַס, געטאָן אים אַ

שלעפּ נאָך זיך אין אַ דראָזשקע אַריין וואָס איז געשטאַנען מיט צוויי פערד אין מיטן גאַס. די דראָזשקע האָט זיך אַזש אַ וויג געטאָן פון איר ווילדן שפּרונג. דעם אַראַבער אויף דער קעלניע האָט זי אַ באַפעל געטאָן:

— פאָר!

דער גלאָק, אויפן שפּיץ דישל, האָט זיך צעקלונגען. די פערד האָבן זיך צעלאָזט אין געלויף. אין ביידע זייטן, פאַרביי דער דראָזשקע, אויף די טראָטוארן, האָט געשטראָמט מיט פאַרנאַכטיקע מענטשן. אָפּגעוואָשענע, רואיקע האָבן זיי שפּאַצירט אין קילן פאַרנאַכט. טייל האָבן זיך אומגעקוקט צו דער לויפנדער דראָזשקע, אין וועלכער עס זיצט אַ בחור לעבן אַ בלאָנד מיידל, אַ פלאַטערדיקע, וואָס האָט גאָר פאַרלוירן איר מיידלש־גלייכגעוויכט. פריי, פּאַר אַלעם אין די אויגן, טוליעט זי זיך צום בחור, נעמט אים אַרום, קושט אים און ער, דער בחור, זוכט זי איינצונעמען, איינצוצאַמען איר אויפברויז.

פעליקס האָט אויף זיך געפילט די מענטשנס בליקן ווי אַנגעגליטע שפּיזלעך. ער האָט געוואָלט איינשרומפּן. נאָר סאראן אַרט דאָס נישט!

— יינגל, וואָס גייען מיך אָן מענטשן? אָט באַלד וועסטו אוודאי מיר ווידער פאַרלוירנווערן!...

פעליקס איז געבליבן שטיל, פאַרשולדיקט. סאראס אויפריכ־טיקער זאָג האָט אין אים אָנגערירט אַ צעוויייטיקט אָרט. אין דער אמתן, ווייסט ער דאָך אַליין נישט צו וואָס ער האָט זי באַדאַרפט ווידער אויפזוכן. אָט וועט ער ווידער אויפראַיען עפּעס, וואָס ער האָט אַזוי געוואָלט איינשטילן. ער ווייסט אָבער אַז ער האָט זיך נישט געקאָנט צוריקהאַלטן. ער איז זיכער אַז דאָס איז נישט חלילה ווייל ער קאָן זיך נישט באַגיין אָן סאראַ... ניין! ער האָט בלויז געוואָלט וויסן צי זי איז באַזאָרגט. ער האָט, הייסט עס, בלויז געוואָלט באַ־רואיקן ס'געוויסן זיינס. דעריבער איז ער צו זי געקומען זען. בלויז ווי אַ פריינט איז ער געקומען זי זען! איז אָט, ראַיעט זי שוין ווידער אויף אַלץ פון דאָס ניי!

די פערד זיינען נאָך אַלץ געלאָפן. דער גלאָק האָט איצט גע־קלונגען שאַרפער. דער טומל פון שטאָט איז שוין געווען פון הינטן. אין ביידע זייטן זעען זיך שוין אַ סך בלויזן. שיטערער זיינען שוין דאָ די תל אביבער הייזער. עס ווייזן זיך לערע פלעצער. אַ בית עולם קומט אַנטקעגן. אַלץ ווייניקער מענטשן שפּאַצירן דאָ. אויך דער אָוונט שטייט נישט. די לופט ווערט בלויער, טונקעלער. סאראַ טוליעט זיך. זי קוקט ווידער פעליקסן אין די אויגן אַריין. איר איז

איצט פֿרעמד זיין טראַכטן. וואָס טראַכט ער? זי, סאַרא, טראַכט איצט נישט. זי וויל נישט וויסן פון שפּעטער. זי ווייס נאָר אַז איצט פֿאָרט זי מיט פעליקסן אַליין אין אַ גלעקלדיקער דראָזשקע, דורך פּרייע, ליידיקע פּלעצער פֿאָרט זי. דער אָוונט איז מילד און בלוי. זי פֿאָרט צום טייך ירקון, דאָרטן, איינגעהילט פון שטילן אָוונט, וועט זי ווידער, פֿאַר אַ ווייל כאָטש, איבערלעבן אַ שטיק חלום אירן...

— איז אַט ביזטו אין תל אביב.

פעליקס האָט דאָס געזאָגט אַזוי זיך, ווי ער וואָלט גערעדט צו זיך אַליין. ער האָט גאָרנישט דערוואַרט קיין ענטפער. נאָר סאַרא, אויך ווי פֿאַר זיך אַליין, האָט אַ זאָג געטאָן:

— יאָ.

אין אַ מינוט אַרום האָט זי צוגעגעבן:

— און ער ווייסט אַלץ, מאָטל. איך האָב אים אַלץ דערציילט...

פעליקס האָט אונטערגעהויבן איר חן־גריבלדיקע גאָמבע און געקוקט שאַרף אין אירע אויגן אַריין. עס איז געווען נישט נאָר איבעררעשונג, נאָר טיפע מורא, ממש טעראָר אין זיין בליק:

— סאַרא!

— יאָ, פעליקס, אַלץ ווייסט ער!

— פֿאַרוואָס האָסטו דאָס געטאָן?

סאַרא האָט נישט געענטפערט. זי איז געזעסן שטיל, איר קאָפּ אָנגעלענט אָן פעליקסעס ברוסט. זי האָט געקוקט פֿאַראויס, אין דעם וויטן אָוונט אַריין. עס האָט איר שוין איצט באַנג געטאָן אויף דעם אַלעם. צו וואָס האָט זי זיך דאָס אַרויסגעכאַפּט? אַליין זיך צעשטערט אַ פריידיקע מינוט.

די פערד האָבן זיך אָפּגעשטעלט. דער גלאָק האָט איינגעשטילט. פון ווייטנס, אפשר אַ צוויי הונדערט טריט, האָט זיך געזען דער ירקון: אַ שמאָל טייכל, ווי אַ העלבלויע סטענגע האָט עס זיך דאָרטן געשלענגלט צווישן טונקלע, נאַקעטע פעלדער.

סאַרא איז אויפגעשטאַנען. מיט איין שפּרונג איז זי אַראָפּ און געבליבן שטיין לעבן דער דראָזשקע. פעליקס האָט גאָר קיין חשק נישט געהאַט אַראָפּצוגיין. דאָס וואָס מאָטל ווייס פון זיין פֿאַרהעלטניש מיט סאַראן, האָט אים מיט איינמאָל אַריינגעוואָרפן אין אַ פיבער צושטאַנד. ווען ער ווייס דאָס פריער וואָלט ער מיט סאַרא נישט געווען געגאַנגען. אפילו איין טריט אַוועק פון מאָטלען וואָלט ער נישט געשטעלט מיט איר.

— מיר מוזן צוריקפאָרן, סאַרא! דיין פריינט וועט איבערקלערן גאָט ווייס וואָס...

— זאָל ער! וואָס גייט ער מיר אָן?

איר ענטפער האָט פעליקסן אַ ברי געטאָן. ווי ברוטאַל דאָס צאַרטע מיידל קאָן זיין, ווען זי האָט נישט ליב! און ער, פעליקס, וויל גראָד נישט ווי טאָן דעם מענטש. שוין צוליב דעם אַליין, וואָס יענער ווייס זיינע פאַרהעלטנישן מיט איר, איז זי אים איצט פרעמד געוואָרן. נישט נאָר קיין באַגער זי אָנצורירן, נאָר אפילו אַ געוויסן האַס פילט ער צו איר. עס קאָן געמאָלט זיין, ווען מאָטל וואָלט גאָר־נישט געוואוסט און גאָרנישט פאַרדעכטיקט, וואָלט ער זיך יאָ געוואָלט זען מיט איר היינטער יענעמס פלייצע. אָזוי אָבער?...

— סאַרא, מיר מוזן שוין צוריקפאָרן! דער מענטש פיבערט דאָרט אוודאי!

מיט צוואַנג האָט ער זי אַריינגענומען אין דער דראָזשקע. דער גלאָק האָט זיך ווידער צעקלונגען. די פערד זיינען געלאָפן גיך. נאָר דער וועג צוריק איז פאַר פעליקסן איצט געווען לאַנג, אַזוי לאַנג! אָן אָן אויפהער האָט ער זיך געצויגן דער אַספאַלטענער וועג אונטער די פערדס פיס. דער אָוונט איז געהאַנגען איבער זייערע קעפ אַ בלויער. סאַרא איז ווידער געזעסן אַ שטילע, אָן איינגעטוליעטע אין אים. זי איז געווען בייז אויף זיך, אויף פעליקסן און נאָך מער האָט זי געטראָגן אַ האַס אויף מאָטלען, וואָס האָט מיט זיין בלויקייט צעשטערט איר פריידיקע מינוט. עפּעס האָט זי דאָרטן געמורמלט פעליקסן אין האַרץ אַריין. שטיל האָט זי געמורמלט:

— און איך וועל דאָך אַוועק ערגעץ אין אַ קאָלאָניע!

תל אביב איז זיי אַנטקעגן געקומען אָן אָנגעצונדענע, אַ צעליכ־טיקטע. אויף די באַלויכטענע טראָטואַרן האָט געשוויבלט מיט זאַרגלאָזע, פריידיקע יונגוואַרג. פאַר די בלענדנדע סאָדע קרעמלעך זיינען זיי געשטאַנען אין קורצע הייזקעס מיט נאַקעטע קני. אויך פרויען, אין לייכטע העלע קליידלעך, האָבן געגאָסן אין זיך דאָס קאַלירטע וואַסער, דעם קאַלטן „גזוז“.

אויף דעם זעלבן אָרט, אויף אַלענבי־גאַס, האָבן זיך די פערד אָפּגעשטעלט. צום ערשט סאַרא דערנאָך פעליקס זיינען אַרויס פון דער דראָזשקע. פעליקס האָט געהאַט אַ פיינלעך געפיל. אים האָט זיך נאָך געדאַכט אַז צווישן די גרופּן יונגוואַרג שטייט מאָטל און זעט אים אויסשטייגן מיט סאַרא, ביידע געקומענע פון ערגעץ אַ וויטן, אַ פאַרהוילענעם וועג...

אויף גיך האָט ער זיך פאַרקערעוועט מיט סאַראַ אין אַ זייטיק געסל. דאָרטן בלענדן נישט אַזוי די גאַסלאָמפּן אויך נישט די פענצטער פון די קראָמען.

זיי זיינען געגאַנגען שטילע, שווייגנדיקע. פעליקס האָט איר גאָרנישט געהאַט וואָס צו זאָגן. אויך סאַראַ האָט עפּעס ווי פאַרלוירן דעם פאָדעם, וואָס האָט זיך פריער געצויגן ווידער וועגן פון איר צו פעליקסן. זיי האָבן זיך פאַרקערעוועט אין מאָטלס געסעלע. דאָס ליכטיקע זאַמד האָט דאָ געלויכטן אין דער טונקל. פון וויטנס נאָך, גלייך ווי זיי האָבן זיך אַריינגעדרייט אַהער, האָבן זיין דערזען מאָטלס כאַטקע מיט אָן אָנגעצונדענעם לאָמפּ אין פענסטער. דאָס וועראַנדעלע איז געווען טונקל. די טיר פון שטיבל איז געווען פאַרמאַכט. נאָר אין דער טונקלקייט פון באַלקאָן האָבן זיי געזען אַ לאַנגן שאָטן ווי ער גייט דאָרטן הין און צוריק. אויך דער שאָטן האָט זיי דערזען. ווייל גלייך ווי זיי האָבן זיך אַריינבאַוויזן האָט ער אָפּגעשטעלט דאָס שפּאַנען און געבליבן שטיין אומבאַוועגלעך מיטן פּנים צו זייער אָנקומען.

ווען זיי זיינען צוגעקומען איז מאָטל געשטאַנען אין אַריינגאַנג פון דער וועראַנדע. ער האָט גאָרנישט געזאָגט. ער האָט בלויז אין דער טונקל אַ שמייכל געטאָן צו פעליקסן. אין דער פינצטער האָט ער געזען, פעליקס, ווי מאָטלס ציין האָבן אַ בליאַסק געטאָן. צו סאַראַ האָט מאָטל אפילו נישט געקוקט. ער האָט זיך גלייך אויסגעדרייט, געעפנט די טיר אין ליכטיקן שטיבל אַריין, פון דאָרט, דורך דער הינטער טיר, דורך די שכנימס צימער — אַרויס אין הויפל אַריין.

סאַראַ, נאָך מאָטלס אַרויספאַרלוירנווערן, האָט אַ דערשראָקענעם קוק געטאָן צו פעליקסן, ווי זי וואָלט מיטן בליק געזאָגט: „עפּעס וועט דאָ זיין“...

פעליקס האָט זיך גראָד נישט געשראָקן אָבער עס איז אים געווען ענג. ער האָט נישט געוואוסט וואָס ער זאָל דאָ טאָן. נישט בלויז שולדיק האָט ער זיך געפילט, ער האָט געפילט ווי זיך אַלייך אויסצופּאַטשן! נישט גענוג געווען פּאָר אים יענע נאַכט אויף דער שיף־דעק, די נאַכט אין חיפהער האָטעל, איז ער נאָך געקומען אַהער! צו וואָס? וואָס אייגנטלעך וויל ער מיט זיין פאַרדאַמטן געוויסן! רק ער וויל בעסער מאַכן! נאָר ער וויל זי פאַרזאָרגן! ער וואָלט שוין איצט באַדאַרפט זיך אויפהייבן און אַוועק פון דאַנען, אפילו אַן אַ גוטע נאַכט וואָלט ער באַדאַרפט אַוועק! אָבער ווי קאָן מען דאָס? וואָס וועט דער מאָטל טראַכטן?

אין מיטן פעליקסעס צוטומלטן טראַכטן און צעגערן, „יאָ אוועק־גיין, צי נישט אַוועקגיין?" — בעת סאַרא איז געשטאַנען אַ פאַר־לוירענע אַנגעשפּאַרט אָן די געשניצטע, האַלצערנע שטאַכעטן פון דעם באַלקאָנדל מיט די אויגן צו דער הינטער טיר, דורך וועלכער מאָטל איז נאָר וואָס אַרויס, האָט זיך פּלוצים דערהערט אַ דומפּער קלאַפּ אָן דער וואַנט, ווי עפּעס וואָלט דאָרטן געפאַלן...

דאָס פּאָר פאַלק, די שכנים פון הינטער צימערל, האָבן גענומען לויפן. אין מיטן עסן, מיט די ביסנס אין מויל זיינען זיי געלאָפן. אויך סאַרא האָט נאָך אַ קורצע ווײַלע גענומען לויפן. מיט צענומענע הענט ווי צום פליען האָט זי זיך געטאָן אַ ריס. נאָר אײדער זי האָט געגרייכט יענע טיר, האָבן שוין די שכנים, דער יונגערמאַן מיטן ווייבל, אַרײַנ־געבראַכט מאָטלען אונטער די הענט, האַלב שלעפּנדיק אים, האַלב טראָגנדיק אונטער די אָרעמס.

סאַרא האָט אָנגעכאַפּט מאָטלען ביי אַ האַנט. די שכנה, דאָס יונגע ווייבל, וואָס האָט געוואָרפן אַן אומחן אויף סאַרא פון דער ערשטער מינוט וואָס זי האָט זי דערזען, האָט אויף איר אַ בייזן בליק געטאָן און געלאָפן נאָך וואַסער.

מאָטלס פּנים איז געווען בלוי. די אויגן פאַרמאַכט. די שטיקע־לעך שוים האָבן זיך געבלעזלט פון מויל אַרויס. אַלע האָבן אים געמינטערט. סאַרא איז געווען היסטעריש. זי האָט אים געשאָקלט דעם קאָפּ.

— מאָטל, מאָטל!

פעליקס, אויפן פינצטערן באַלקאָנדל, מיט די אויגן אין דער געעפנטער, ליכטיקער שטוב אַריין, האָט זיך פון דער סצענע דער־פילט ווי מ׳וואָלט אים אַרויפגעטריבן אויף אַן אָנגעגליטער פּליטע. איינשטיין אויף אָן אָרט, קאָן ער נישט! אַוועקגיין קאָן ער איצט אויך נישט. צוגיין העלפן מינטערן — אַוודאי נישט! ווי אַזוי קאָן ער זיך נאָך דערנענטערן צו דעם מענטשן, אַז פאַקטיש איז ער דאָך דער שולדיקער! אַז בלויז מיט זיין זיין דאָ איז ער שוין גורם יענעמס פּיין...

פעליקס איז ווייטער ווי אויף דער שוועל פון דעם באַלויכטענעם שטיבל נישט געגאַנגען. די יונגע פרוי, די שכנה, איז אים אַנטקעגן געקומען. אַז סאַרא האָט ביי איר איבערגענומען דאָס מינטערן מאָטלען האָט זי שוין נישט געהאַט וואָס צו טאָן. חוץ דעם, זי ווייס דאָך נעבעך נישט, דאָס יונגע ווייבל, אַז דער צעשראָקענער יונגערמאַן, פעליקס, האָט עפּעס אַ שייכות מיט מאָטלס חלשן. זי ווייס נאָר אַז

זינט דאָס בלאָנדע מיידל, די סאַרא, איז דאָ געקומען איז פון דעם בחור אַ תל! איז ער אויס מענטש! שטילערהייט האָט זי פעליקסן מיט גיפט איינגערוימט:

— זי איז דאָך אַ שד, אָט די בלאָנדע!...

מאָטל האָט ענדלעך געעפנט די אויגן. ער האָט זיך אַרומגעקוקט וואו ער איז דאָ אין דער וועלט. עס איז פאַר אים געווען אַ דער־שטוינונג דאָס געפינען זיך אויף אַ שטול אין מיטן באַלויכטענעם שטיבל מיט אַלע אַרום אים. אויף וויפל ער געדענקט איז ער בכיון אַרויס אין הויפל, גלייך ווי ער האָט דערפילט אַז ער וועט נישט איבערהאַלטן דעם פיין און וועט געוויס פאַלן אין זיין חלשות. מיט אַלע כוחות האָט ער געוואָלט אויסמיידן די בושה, פרעמדע מענטשן זאָלן אים זען אין אַזאַ צושטאַנד... דער עיקר דער מענטש דאָרטן, ביי דער טיר, וואָס...

ער האָט אַ קוק געטאָן צו פעליקסן, מאָטל. פעליקס האָט אין דעם בליק דערפילט אַזאַ שטאָך, אַז ווען ער זאָל אויף אים האַלטן אָט דעם בליק אַ לענגערע ווײַלע לעכערט ער אים ס׳האַרץ. דערנאָך האָט ער אַ בליק געטאָן, מאָטל, לעבן זיך, צו סאַרא. ערשט איצט ווייזט אויס האָט ער זי דערזען! מיט אײמפּעט האָט ער אַ ריס געטאָן זיינע הענט, איינע פון איר און די צווייטע פון דעם שכן, גלייך ער וואָלט זיך מיט די באַפרייטע הענט געוואָלט וואַרפן אויף איר, סאַראן. נאָר כדי די ווילדע הענט צו האַלטן אין צאַם האָט ער זיך גענומען רייסן די האַרטע, אָפּגעבליאַקירטע קרייזעלעך פון זיין קאָפּ. פון די בלויע ליפּן האָט אַ פרישע שוים גענומען זעצן. ער האָט גערעוועט אין זיך אַריין, דערנאָך צו סאַרא:

— לכי! לכי! בינינו הכול נגמר!...

ער האָט גערעוועט מיט אַזויפיל כח אַז עס האָט אים אַזש פאַרפעלט אָטעם און ער איז ווידער געפאַלן אין חלשות.

די שכנה איז ווידער צוגעלאָפן. אַלע האָבן זיך ווידער געפּאָרעט אַרום אים. דער איינציקער, וואָס האָט נישט געוואָגט אַ טריט שטעלן, איז געווען פעליקס. עס האָט אים געהויבן, געטריבן ער זאָל צוגיין, העלפן ראַטעווען, נאָר כדי נישט ערגער צו מאַכן, טאָמער עפנט מאָטל די אויגן און דערזעט אים לעבן זיך, קאָן ער זיך נאָך וואַרפן שלאָגן און ער וועט געצוואונגען זיין צוריק צו שלאָגן דעם מענטש, וואָס ליידט אַזויפיל צוליב אים, איז ער בעסער, שטילערהייט, אָן אַ וואָרט, אָן אפילו פון עמיצן באַמערקט צו ווערן, אַראָפּפאַרלוירנגעוואָרן

פון באַלקאָן און גענומען זיך שלייכן אין געל־לויכטנדיקן זאַמד ווי אַ שאָטן, מיט ווייכע טריט, אַוועק, אַוועק אַזוי אומבאַמערקט ווי ער איז דאָ געקומען.

פונוויטנס, טרעטנדיק אין ווייכן זאַמד, אונטער אַ בלויען, אויס־געשטערנטן הימל, האָט ער נאָך געהערט ווי דער מאָטל האָט זיך ווידער צערוועט, ווי ער האָט ווידער געשריגן צו סאָרא:

— לכי, לכי!

ער האָט זיך עטלעכע מאָל אומגעקוקט, פעליקס. קיינעם איז נישט געווען צו זען אין גאַנצן זאַמדיקן אַרום. דאָס הייזעלע איז דאָרטן געשטאַנען אין זאַמד אַליין, עלנד. אָן עלנדער, רויטלעך באַלויכטענער פיר־עק איז געפאַלן פון דער אָפענער טיר אין טונקלען באַלקאָן אַריין. אויך פון פענצטער איז דאָרטן געפאַלן אָן אָרעם ביסל ליכט אויפן זאַמד אַרויף. עפּעס האָט ער דאַכט זיך געהערט נאָך אַ קול שרייען. דאָס איז געווען אַוודאי סאָראַס קול. זי האָט געשריגן:

— באַרואיק זיך מאָטל, איך וועל גיין. איך גיי שוין!

שפּאַנענדיק אין זאַמד האָט ער געהאַט אַ פּאַסקודנע געפיל, פעליקס, אַ געפיל פון חרפה, פון געפאַלנקייט, געפאַלן ביי זיך אַליין, און אַ ביטערער פאַרוואורף האָט אים גענאָגט: „אפילו נישט געהאַט קיין מוט צו שטיין ביי סאָראַס זייט אין אַזאַ געפערלעכער מינוט! זיך אַוועקגעגנבעט! ווי אַ געמיינער טרוס, האָט ער זיך אַוועקגע־גנבעט"...

קאַפּיטל ניינצן

דאָס פּאַרפאַלק, מאָטלס שכנים, זיינען צוריק אַריין אין זייער חדרל ענדיקן די געשטערטע וועטשערע. זיי האָבן שוין איצט גע־מעגט לאָזן מאָטלען מיט סאָרא אַליין. מאָטל האָט איצט אויסגעזען צו זיין רואיק. ער איז געזעסן אויפן ברעג בעטל, דעם קאָפּ אין די הענט, די עלנבויגנס — אויף די האַרטע, שפּיציקע קני. סאָרא איז געזעסן אַנטקעגן, אויף דער שטול. איר פּנים איז געווען פאַרגראָבן אין אירע ווייכע, ווייסע אָרעמס, וואָס זי האָט געהאַלטן אָנגעשפּאַרט אָן טישל.

דער לאָמפּ, אויפן פענצטער, האָט געברענט פאַר זיך אַליין. זיין שוואַך ביסל ליכט איז איצט קיינעם נישט נויטיק געווען. ווען עמעץ לעשט אים אפילו אויס, וואָלטן זיי אויך נישט געווען באַמערקט.

אַט די שטילע צוריקגעפּאַלנקייט, נאָך מאָטלס שטורמישן אויפ־ברויז, האָט אָנגעהאַלטן אַ היבשע ווײַלע. שפּעטער האָט זיך סאַראַ אויפגעשטעלט אַ פאַרשטייפּטע, אַ מידע. זי האָט פאַרשאַרט די צעפּאַלענע האָר אַהינטער. איין באַק, אַ רויטע, אַן אָפּגעלעגענע, האָט אַ בליאַסק געטאָן צום לאָמפּ, דערנאָך צו מאָטלען, וועמענס פּנים איז געווען אײַנגעגראָבן אין זײַנע הענט פּלאַכן אַזוי, אַז בלויז די צען פינגער האָבן זיך געזען ווי זיי קראַמפּפּן זיך און רײַסן דעם בינט קרײַזלעך פון אייגענעם קאָפּ. דערנאָך האָט סאַראַ אַן איבער־ראַשטן קוק געטאָן אַרויס, אין דער טונקלער, אָפענער וועראַנדע אַרײַן:

— וואו איז פעליקס?

איר איבערגעשראָקענער פרעג האָט געמאַכט מאָטל זאָל אונטער־הייבן זײַן קאָפּ און עטלעכע בלינצל טאָן מיט די אויגן צו איר. סאַראַ, דערנאָך צו דעם אומהיימלעכן אַרום, וואָס האָט געווייעט פון אַלע ווינקעלעך. באַלד האָט ער זיך געטאָן אַ הייב פון אָרט און אַרויס נאָך סאַראַ אויפן באַלקאָן.

דער באַלקאָן איז געווען טונקל. בלויז דער פיר־עקיקער ליכט־פלעק פון דער אָפענער טיר איז געלעגן אויפן דיל, אַביסל אַ צעקרומ־טער. אַרום און אַרום איבער דעם גאַנצן דרויסן, איז קיינער נישט געווען צו זען. דאָס געלע זאַמד האָט געבלאַנקט אין דער טונקל. קיין שאָטן האָט זיך נישט געזען. אַ שטילער אָונט האָט געאָטעמט איבער אַט די זײַטיקע, תל אביבער זאַמדגעסלעך.

סאַראַ איז אַראָפּ דאָס וועראַנדע טרעפּל. זי איז געלאָפן אַהינטער, צום הויפל צו. באַלד איז זי צוריקגעקומען. אירע האָר זײַנען געווען צעפּלאָשעט. זי האָט געקוקט אויף מאָטלען אַן לשון. בלויז דער גיפט, וואָס האָט אויפגעפלאַמט אין אירע אויגן, האָט גערעדט דורך דער נאַכטיקער טונקלקייט:

— צוליב זײַנע סצענעס! נאָר וואָס איז ער דאָ געווען, פעליקס!

סאַראַ איז אַרײַנגעפאַלן אין אַ פּאַניק. זי האָט איצט פאַרלוירן איבער זיך יעדן קאָנטראָל! פריער האָט זי געדולדיק פאַרנומען פון מאָטלען זײַן טרײַבן זי. ער איז געווען גערעכט! איצט אָבער איז ער איר שולדיק וואָס פעליקס איז פאַרשוואונדן, אַוועק. דעריבער האָט זי איצט געוואָרפן מאָטלען אין פּנים אַרײַן רייד, וואָס זי וואָלט אים געוווּנטשן, קיינמאָל נישט געוואָגט צו זאָגן!

מאָטל האָט אויף דעם אַלעם נישט רעאַגירט. ער איז איצט געווען אַן אויסגעשעפּטער! דער פריערדיקער אויסברוך האָט פאַרצערט זײַן יעדן טראָפּן ענערגיע. נישט נאָר האָט ער נישט געוואָלט, ער וואָלט

אויך נישט געקאָנט איר אָפּענטפערן מיט כעס. דער כעס איז ביי אים איצט געוועז אויסגעלאָשן, אַוועק, פּונקט ווי דער פעליקס איז אַוועק. אַ מאָטער האָט ער זיך צוריק אַוועקגעזעצט אין אַ ווינקעלע, זיך צוגעהערט צו סאַראס ספּאַזם־אויסברוכן, וואָס זיינען געקומען איינער נאָך דעם אַנדערן. זי האָט אים איצט אויסגעוויזן, סאַראַ, ווי אַ גרויס קינד ביי וועמען מען האָט צוגענומען עפּעס אַ טייערע זאַך און זי קאָן זיך דעריבער נישט באַרואיקן.

ער האָט זיך דערפילט שולדיק, מאָטל, נישט נאָר קעגן סאַראַ, נאָר אויך אַנטקעגן דעם פעליקסן. פאַרוואָס איז יענעם מענטשן געקומען אַזאַ ברוך־הבא? וואָס איז ער דען דאָ שולדיק? אַלאָ אויף דער שיף און אין חיפה?... איז דאָך דאָס אַלץ געוועזן איידער זי איז געקומען אַהער! אַגב האָט זי דאָך גאָרנישט געזאָלט קומען צו אים, מאָטלען!

מאָטל האָט זיך אויפגעשטעלט. אַ נישט דרייסטער איז ער צוגעגאַנגען צום בעטל, וואו סאַראַ איז געלעגן אָן איינגעקנוילטע, מיטן פּנים צו דער וואַנט. ער האָט לייכט באַרירט איר אַקסל:

— סאַראַ, איך וועל אים דיר אויפזוכן, איך וועל אים דיר ברענגען, דיין פעליקסן!

סאַראַ האָט גאָרנישט געענטפערט. ס'קאָן זיין אַז זי האָט אפילו נישט געהערט וואָס ער זאָגט איר. זי איז געלעגן אַ פאַרשטומטע, אַ צוריקאויסגעלאָשענע, ווי דאַן, די ערשטע טעג פון איר קומען.

מאָטל איז געבליבן זיצן לעבן איר. דער שווערער קאָפּ איז אים צוריק אַריינגעפאַלן אין זיינע הענט אַריין. ער האָט איצט קלאָר באַנומען דעם קלעם אין וועלכן ער געפינט זיך. ער וויסט: ס'בעסטע וואָלט געווען ווען ער קאָן זיך אויפהייבן און אַוועק! אָדער כאָטש זען זי זאָל אַוועק! קאָן ער אָבער דאָס נישט! נאָך דעם גאַנצן שרייען: „לכי!" נאָך דעם גאַנצן רעווען: „ביניגו הכול נגמר!" זעט ער דאָך איין אַז אָן סאַראַ האָט דאָס לעבן פאַר אים קיין זין נישט. נאָך דערצו איצט, נאָך דעם ווי זי איז שוין דאָ מיט אים אַ שטיקל צייט! וואָס קומט אָבער דערויס, אַז אָן יענעם איז זי געבליבן ווי אָן אויס־געלאָשענער לאָמפּ, אַ טויטע לאַמטערן! עס איז, דאַכט זיך, דאָ אַלץ אין דער לאַמטערן. די שויבן זיינען דאָ, די רער און די שטאַנג אויך, אפילו דאָס לעמפּל איז דאָ, עס פעלט בלויז דער פונק, אָט דער קליינער באַריר, וואָס זאָל זי אָנצינדן! פון זיין, מאָטלס, באַריר צינדט זיך דער לאָמפּ נישט אָן! ווי זי, האָט דאָס אויפגעלויכטן ווען דער פעליקס האָט זיך דאָ באַוויזן! אָן אַנדער סאַראַ איז זי

געווען. איצט? אַט ליגט זי לעבן אים אַ פאַרלאָשענע, אַן אויס־געגאַנגענע. און עס קאָן דאָך זיין, ווען נישט די סצענע פריער, ווען נישט ער, וואָס האָט פעליקסן פאַרטריבן, וואָלט זי זיך געווען אויסגעלעבט רייך, אומשולדיק זיך געווען אויסגעפלאַטערט און דער־נאָך? דערנאָך וואָלט זי אפשר שוין אויך מיט אים געווען פאַרבליבן אַ לויכטנדיקע. ווארעם ווען עס וואָלט נישט געווען סאַרא, די ריינע, די ערלעך־גלויבנדע, וואָלט זי דאָך אים גאָרנישט געווען דער־ציילט. און ער וואָלט דאָך גאָרנישט געווען געוואוסט אפילו ווען דער פעליקס וואָלט געווען געקומען. זי וואָלט דאָך געקאָנט געפיבען טויזנט וועגן אים צו גענאַרן. וואָלט עס געווען בעסער? ריינער? אַט אַזוי ווי עס איז איצט, טויג עס דאָך געוויס נישט! וואָס טויג צו האַלטן אַ פויגל אין אַ שטייג ווען ער זינגט נישט, דער פויגל, ווען ער איז פאַרשטומט?...

לאַנג איז מאָטל אַזוי געזעסן לעבן דער איינגעקנוילטער סאַרא אַ פאַרטראַכטער. די שכנים פון צווייטן שטיבל האָבן עטלעכע מאָל אַריינגעשניפט מיט זייערע נעז. צום ערשט האָבן זיי דאָס געטאָן צוליב מאָטלס צוויי מאָל פאַרחלשן, אַ זאַך, וואָס זיי האָבן נאָך פון אים נישט געהאַט פריער געזען. דערנאָך האָבן זיי אַריינגעשניפט מיט די נעז צוליב סימפּאַטיע. דער עיקר איז דעם ווייבל געגאַנגען אין לעבן מאָטל זאָל וויסן אַז זי פילט מיט אים מיט, אַז זי איז אויף זיין זייט! דעריבער האָט זי ביי יעדן מאָל אַריינשניפן געטאָן אַזאַ הויכן זיפץ אַז מאָטל האָט געמוזט אויפהייבן דעם קאָפּ צו איר. דאָן האָט זי מיט די אויגן געטאָן אַ שפּיז אַהין צו סאַראס שטומער, איינגעקנוילטער פּלייצע, ווי איינער רעדט: „די מויד איז דיין שוחט!"

מאָטל האָט דאָס זיפצן אירס מער נישט געקאָנט איבערטראָגן. ער איז אויפגעשטאַנען און אַריין צו די שכנים אין צימער. שטילער־הייט האָט ער עפּעס דאָרטן אַריינגעסיקעט אין דעם ווייבל. דערנאָך, אין אַ היבשער ווײַלע אַרום, איז ער צוריק אַרייגעקומען. סאַרא איז שוין געלעגן אין בעטל אַן אויסגעטוענע פאַר דער נאַכט. ער האָט אויסגעלאָשן דעם לאָמפּ. אין דער פינצטער האָט ער זיך נאָך לאַנג געשלאָגן מיט דער דעה: „זיך יאָ לייגן מיט איר, זיך נישט לייגן?" דערנאָך, ווען ער האָט זיך דאָך יאָ געלייגט לעבן איר האָט זי גאָרנישט געהאַט פאַר אים, אפילו נישט דאָס קאַרגע ביסל צערטלעכקייט, וואָס האָט שוין געהאַט אָנגעהויבן אויפטויכן אין

איר, די לעצטע טעג. אַלץ איז איצט געווען אויסגערונען, אויסגע־וועפּט!

אין דער פרי איז מאָטל ווידער נישט געגאַנגען צו דער אַרבעט. ווען ער וואָלט אפילו געוואָלט, וואָלט זי אים אויך נישט געווען געלאָזט. נעכטן, ווען ער האָט איר געזאָגט: „איך וועל אים דיר ברענגען, איך וועל אים דיר אויפזוכן" האָט ער געמיינט דאָס אויף איר אַרויפצו־צווינגען, אפילו זי זאָל עס נישט וועלן. דורך דער נאַכט אָבער, נאָכדעם ווי דער שטורעם איז אַריבער, האָט ער אָנגעהויבן צו האָפן אַז זי וועט שוין אַזוי אויפשטיין, אויב נישט באַרואיקט, איז ווייניקסטנס צופרידן, וואָס ער איז אַוועק, פעליקס. צום סוף איז זי גאָר אויפגעשטאַנען פונקט ווי אַ קינד מיט דעם זעלבן באַגער, מיט וועלכן זי איז געגאַנגען שלאָפן:

— פעליקס! ער מוז איר העלפן געפינען פעליקסן!

אַ מין שיכרות, אַ מין וואַנזיניקייט איז געווען אין אירע אויגן און אין איר שטאַמלען: פעליקס, איך מוז אים געפינען...

אַ גאַנצן טאָג האָט מאָטל געמוזט מיט איר זיך שלעפּן איבער די תל אביבער גאַסן און געסלעך, איבער דעם זאַמדיקן ים־ברעג, אַריינקוקן אין די קאַפּייען, טאָמער וועט זי דאָך אָנגעגנען פעליקסן! עס האָט אָבער גאָרנישט געהאָלפן. פעליקס איז געווען ווי אין ים אַריין!

שטיל און געדולדיק האָט זיך מאָטל געבעטן ביי איר:

— סאַרא קום אַהיים. תל אביב איז אַ קליינע שטאָט, מ'וועט אים טרעפן. ארץ ישראל איז אַ קליין לאַנד, אויב נישט דאָ איז אין חיפה, איז אין ירושלים, מ'וועט אים טרעפן.

סאַרא האָט נישט נאָכגעגעבן. דאָס אַרומזוכעניש האָט אָנגע־האַלטן עטלעכע טעג, אָבער אומזיסט. מאָטל האָט סוף כל סוף געמוזט אָנהויבן גיין צו דער אַרבעט. ער האָט געלאָזט סאַראן אַליין, אַ שטילע, אַן איינגעשלאָסענע אין זיך ווען ער איז אַוועק און אַזאַ איז זי געווען ווען ער איז פאַרנאַכט געקומען. מאָטל האָט געמיינט אַזוי וועט עס שוין זיין. ביסלעכווייז וועט זי זיך באַרואיקן, פאַרגעסן.

פעליקס אָבער האָט פון דעם אַלעם נישט געוואוסט. אַוועק־גייענדיק יענעם אָוונט, בעת מ'האָט אין שטיבל געמינטערט מאָטלען, האָט ער טאַקע געהאַט באַשלאָסן מער זיך נישט צו ווייזן. צוליב דעם טאַקע האָט ער אויסגעמידן די עטלעכע טעג זיך צו ווייזן אין גאַס. ער איז געזעסן אין זיין האָטעל־צימערל ווי אַן אַרעסטאַנט. ער האָט געוואַרט עס זאָלן אַריבער אַ פּאָר טעג וועט ער אַוועק פון תל

אביב, אויף גוט שוין, מער זיך דאָ נישט אומצוקערן. אָבער זיצנדיק אַליין מיט זיך, האָט ער יענע לעצטע סצענע און די גאַנצע געשעעניש מיט סאראַן איבערגעלעבט אָבער און ווידער אויף אַ שאַרפן, פּײַנלעכן אופן. ער האָט זיך ממש קיין אָרט נישט געפונען. „ווער ווייסט וואָס דאָרטן איז געשען! מיט איר, מיט אים! וואָרעם ער האָט דאָך געהאַנדלט נישט נאָר ווי אַ טרוס נאָר טאָקע ווי אַ געמיינער מענטש! אין אַזאַ מאָמענט האָט ער זיך אויפגעהויבן און אַוועק אַן אַ וואָרט. נאָכאַלעמען, ווער איז ער? עפּעס אַ הפקר־יונג, וואָס טוט אָפּ מיאוסע מעשים און קאָן אפילו נישט ביישטיין די אייגענע טאַוונגען? ניין! אַזוי טאָר מען נישט! אפילו ער זאָל דאַרפן אָפּגעבן דין וחשבון, אפילו ער זאָל דאַרפן לײַדן פאַר זײַנע מעשים, דאַרף ער אויך זײַן גרייט, דאַרף ער אויך גיין אַהין! עס איז מיאוס און אומווירדיק זיך אַזוי אַרויסצושלײַכן און פאַרשווינדן"...

דעם זעלבן פאַרנאַכט, נאָכדעם ווי ער איז געווען זיכער אַז מאָטל איז שוין צוריק פון דער אַרבעט, איז פעליקס אַוועק אַהין. פּונקט ווי ער איז דאָן פּלוצים פאַרשוואונדן פון ווערענדעלע אַראָפּ, אַזוי האָט ער זיך איצט אומגעריכט אַהין צוריק אַרײַנגעשטעלט.

ווען סאַרא האָט אים דערזען איז זי געבליבן שטיין מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן, פאַרשעמטן קאָפּ. זי האָט טיף אָפּגעזיפצט:

— פעליקס.

מאָטל, פון שטיבל אַרויס, האָט ראַפּטום געטאָן אַ לויף. עס איז געווען אין זײַן לויף ביידע, אי אַן אומזעבאַרער, אַן אינסטינקטיווער באַגער פעליקסן צו באַפאַלן, אים צו דורסן, אי אים אַרומצוכאַפּן, אים צוהאַלטן, טאָמער וויל ער ווידער פאַרלוירנווערן און איבערלאָזן דאָ סאַראַן אויפסניי אַ דערשלאָגענע, אַזאַ אויסגעלאָשענע.

— וואו זענט איר געווען? מיר זוכן דאָך אײַך אין יעדן ווינקל. ווי נעמט מען און מען ווערט אַזוי פאַרלוירן? אין אַזאַ צײַט!

עפּעס איז געווען אין מאָטלס קול אַזויפיל! עס איז אין דעם געווען אי געבעט, אי פאַרוואורף, אויך חרטה, חרטה אויף די אַלע לײַדן, וואָס ער, מאָטל, האָט אַלעמען פאַרשאַפט. אין דער זעלבער צײַט האָט זיך אָבער אויך אין זײַן קול געפילט קנאה, קנאה צו דעם פעליקסן, וואָס האָט די זכיה סאַרא זאָל אים אַזוי ליב האָבן...

מאָטלס געפאַלנקייט, דאָס געבעט אין זײַן קול, האָט פעליקסן טיף גערירט. ער איז דאָך אַהער געקומען דער שולדיקער, גרייט אויף אַלץ, אפילו באַשפּיגן און אַרויסגעוואָרפן צו ווערן! צום סוף פילט זיך גאָר מאָטל אַזוי געפאַלן און ער האָט גאָר חרטה! עס

וואָלט פעליקסן זיכער לייכטער געווען ווען יענער באַגעגנט אים מיט צוויי פּעטש איידער מיט דער אַ געפּאַלנקייט! צוויי פּעטש — אָדער ער וואָלט זיי צוגענומען און אַוועק, ס'הייסט: דערמיט איז דער גאַנצער אינצידענט דערליידיקט, אָדער ער וואָלט צוריקגעשלאָגן! ווי אַ מאַן מיט אַ מאַן וואָלט ער זיך געשלאָגן און דערנאָך וואָלט ער אַוועק אַ באַרואיקטער. איצטער אָבער? איצטער פילט ער ווי ער שרומפּפט איין, ווי ער ווערט אַזוי נישטיק קליין אין פאַרגלייך מיט מאָטלען, דעם מאָטלען, וואָס קאָן אַזוי טיף ליידן, וואָס קאָן אַזויפיל פאַרגעבן, נישט נאָר סאַראַן, ווען ער האָט אַזוי אומבאַגרעניצט ליב, נאָר אפילו אים, וואָס האַנדלט די גאַנצע צייט אַזוי געמיין!

אָבער מאָטל האָט נישט געלאָזט פעליקסן לאַנג אין דער דאָזיקער פאַרלעגנהייט. אים אַליין איז אויך גענוג ענג געווען אין האַלדז. ער פילט ווי עפּעס ווערגט אים. ניין, נישט קיין טרערן! עס דריקט אים עפּעס אַ שטראָם פון ווערטער, פון רייד, פון טענות. ער וואָלט באַדאַרפט אַליין זיך דורכרעדן מיט פעליקסן; אַליין, אויף פיר אויגן. נאָך אַלעמען זיינען דאָ גענוג פעדים וואָס בינדן מאַן מיט מאַן, וואָס מאַכן איינער זאָל דעם אַנדערן פילן און פאַרשטיין. זיכער דאַרף צווישן אים און פעליקסן די פויסט נישט דעצידירן!

פון מאָטלס בלויזן בליק האָט פעליקס פאַרשטאַנען וואָס ער וויל. ער האָט אַ וואַרעמען קוק געטאָן צו סאַראַן, וואָס איז געבליבן אויפן ווערענדעלע מיט אַ גרויסן פראַגע־צייכן אין אירע דערשראָקענע אויגן און גענומען נאָכגיין מאָטלען אין ווייכן, געלן זאַמד.

דער פאַרנאַכט איז דערווייל גיך צוגעפאַלן. די זון איז שוין געווען אַריבער פון יענער זייט תל אביב. אַ פולע, אַ פייערדיקע האָט זי דאָרטן געהאַנגען איבער דעם מיטלענדישן ים. דאָ, אין די זאַמדיקע געסלעך איז שוין געווען גוט שאָטנדיק. פונקט אַזוי שאָטנדיק איז איצט געווען פעליקסעס האַרץ. ער איז געגאַנגען לעבן מאָטלען און נישט געוואוסט מיט וואָס דאָס גיין וועט זיך ענדיקן און וואו אייגנטלעך ער פירט אים. כאָטש ער האָט זיך מאָטלען־צוליב, נישט אומגעקוקט, האָט ער דאָך געפילט ווי סאַראַס בליק, פון דער וועראַנדע אַראָפּ, הענגט אים כסדר אויף די פלייצעס.

אויך מאָטל האָט געשוויגן. ער האָט געקוקט אַראָפּ, אין זאַמד אַריין און געטראַכט וועגן דעם וואָס ער וויל דאָ איבערשמועסן מיט דעם פעליקסן. ווי אַזוי זאָל ער דאָס מאַכן? פון וואָס זאָל ער דאָ אָנהייבן?

ענדלעך, נאָך אַ היבש שטיק אָפּגעגאַנגענעם וועג, שוין פאַר־קערעוועט הינטער צעוואָרפענע הײזלעך, ווען ער איז שוין זיכער געווען אַז סאַרא, נישט זי זעט זײ, נישט זי קאָן עפּעס הערן, האָט זיך מאָטל אָפּגעשטעלט. אָט אַזוי, אין מיטן זאַמד, איז ער געבליבן שטײן. אויך פעליקס איז געבליבן שטײן.

צום ערשט האָט פעליקס נישט געקאָנט אויפהײבן די אויגן. ער האָט זיך פּײנלעך געשעמט צו טרעפן מיט מאָטלס בליק. עס איז אָבער געווען אַזויפיל גוטסקײט, אַזויפיל געבעט אין מאָטלס אָפּגע־ברענט, דאַר־קנאָכיק פּנים, אַזאַ װײכער אומעט אין זײנע ברויך־גרינלעכע אויגן, אַז פעליקס האָט נישט געקאָנט בײשטײן אים צו פּײניקן אײן מינוט לענגער מיט זײן קוקן אַוועק.

— איך וויל אײך עפּעס בעטן — האָט מאָטל אַזוי פאַרלוירן, אַזוי שטאַמלדיק אָנגעהויבן. פעליקס איז געווען זיכער אַז ער גײט אים בעטן ער זאָל אַוועק און מער אָהער נישט קומען, מער זיך נישט ווײזן. צום סוף גאָר:

— זאָגט מיר, איך בעט אײך, האָט איר ליב סאַראַן?...

פעליקס האָט געשוויגן. דאָס איז געווען פאַר אים אַ פּײנלעכע פראַגע. וואָרעם עס איז זײער פּײנלעך צו זאָגן אַ מענטשן אַז מען האָט ליב די פרוי וואָס ער פאַרגעטערט אַזוי, בפרט נאָך ווען די פרוי קאָן יענעם נישט פאַרטראָגן... עס איז אָבער נאָך פּײנלעכער אים צו זאָגן אַז מען האָט פײנט די פרוי וועלכע ער האָט אַזוי ליב... נאָך דערצו ווען דער מענטש ווײסט וואָסערע באַציאונגען דו האָסט געהאַט מיט אָט דער פרוי. און אָן ליבע זײנען דאָך אַזעלכע באַציאונ־גען געוויס מיאוס... אפילו געמײן! עס מײנט דאָך אײנפאַך: לעסטערונג, שענדונג פון דעם פרויען קערפּער! וואָסער טיפע באַלײדיקונג דאָס דאַרף זײן פאַר דעם מאַן, וואָס האָט די דאָזיקע פרוי ליב... נאָר האָט ער סאַראַ'ן טאַקע נישט ליב?... ווידער זאָגן אַז ער האָט זי יאָ ליב, זעט ער אין מאָטלס געזיכט אַז דאָס וועט פאַר אים זײן דער גרעסטער קלאַפּ!

פעליקס האָט דרײסט אַרויפגעלײגט בײדע הענט אויף מאָטלס אַקסלען. עס איז געווען אַ סך האַרציקײט אין זײן אַרומנעמען דעם צעבראָכענעם מענטשן. מיט דער גאַנצער אויפריכטיקײט זײנער האָט ער געזאָגט:

— הערט, מאָטל, עס טוט מיר באמת לײד דאָס אַלץ וואָס איז פאָרגעקומען... איר זענט דאָך אַ מאַן, איר ווײסט ווי אַזוי עס פאַר־וויקלען זיך אַמאָל געשעענישן צווישן אַ בחור מיט אַ מײדל. איך

בין איך אַ פּריינט! איך האָב געוואָלט און שטאַרק צוגערעדט סאַראַן זי זאָל קומען צו אייך. אָבער מיינט נישט אַז איך בין דאָ עפּעס געקומען פּלאָנטערן הינטער אייערע פּלייצעס. איך בין בלויז געקומען זען וואו סאַראַ איז. איר גורל האָט מיך שטאַרק באַאומרואיקט. עס טוט מיר זייער לייד וואָס מיין קומען האָט אייך אַזויפיל פּיין געגעבן. אויב איר ווילט קאָן איך גלייך אַוועק און מער זאָלט איר אפילו מיין שאָטן נישט זען, מער זאָל איך אייער שוועל נישט איבערטרעטן!

מאָטלען זיינען אַזש געקומען טרערן אין זיינע אויגן אַריין. ער האָט געקוקט אויף פעליקסן אַזוי ריין, אַזוי אומשולדיק, ווי אַן אומשולדיקער לאָם. ער האָט באמת איצט איבערגעלעבט אַ טיף חרטה געפיל, וואָס ער האָט יענעם אַוונט פעליקסן פאַרשאַפט אַזויפיל לײדן. נאָך אַלעמען איז דאָך אויף אַ שיף מעגלעך אַזאַ געשעעניש... און פאַרוואָס איז נישט מעגלעך אַזאַ געשעעניש זאָל ביי די צוויי מענטשן בלייבן אַ ריין געפיל פון פשוטער, מענטשלעכער פריינטשאַפט? פאַרוואָס זאָל ער דעם פעליקסן פאַרווערן צו קומען צו זיי? ער זעט דאָך ווי אויפריכטיק פעליקס איז אין זיין ווילן צו בלייבן אַ פשוטער, אַ האַרציקער פריינט. און אַז ער האָט נישט קיין שום כוונות, וועט דאָך סאַראַ זיך מוזן אויסטשוכן פון איר ליבע און זי וועט במילא ווערן אַנדערש צו אים, מאָטלען. חוץ דעם זעט ער דאָך ווי סאַראַ לויכט אויף אין זיין אַנוועזנהייט, פאַרוואָסזשע זאָל ער זיין אַזוי ווי דער אזיאַט, דער אַראַבער, וואָס האָט מורא עמעץ זאָל אַ קוק טאָן אויף זיין פרוי?

אויס טיפער דאַנקבאַרקייט וואָס פעליקס איז נישט געקומען עפּעס פּלאָנטערן הינטער זיין פּלייצע האָט ער געפילט ווי אים אַרומצוגעמען, אַט אַזוי ווי מען נעמט אַרום אַ האַרציקן מענטשן, אַ נאָענטן פריינט, פון וועמען זיין לעבן איז אַזויפיל אָפּהענגיק! דאָס קאָן אָבער שלעכט ווירקן אויף דעם נעטן, פיין געקליידעטן פעליקס. אָבער דער האַרציקער מאָטל קאָן דאָך נישט בלייבן אַזוי קאַרעקט. ער קאָן נישט בלייבן פאַרקנעפּלט, ווען אין האַלדז שטיקט די פריד! ער קאָן נישט אַוועקגיין נאָך אַזאַ אָפּנהערציק געשפּרעך און — גאַרנישט!

נישט דרייסט האָט ער דאָך גענומען פעליקסעס פּנים אין ביידע הענט אַריין, געשמייכלט פאַרלוירן און מיט געבעט געזאָגט:

— פעליקס, ענטשולדיקט, איך בין אַ מאָדנער מענטש. איר זענט מיר איצט אַזוי נאָענט געוואָרן! דערלויבט מיר די נאָענטקייט

צו פאַרקנופּן מיט אַ קוש אין אַ טיפער פריינטשאַפט צווישן אונדז ביידן.

פעליקס איז געווען גערירט. אַט אַזאַ האַרציק־רירנדיקן מענטש האָט ער נאָך נישט באַגעגנט!

צוריקגעגאַנגען צו סאַרא זיינען איצט צווי גאַנץ אַנדערע מענטשן. און סאַרא האָט דאָס גלייך דערפילט. עפעס ריינס איז אַנגעשטאַנען אין דער גאַנצער לופט אַרום. וואָס קאָן דען נאָך זיין ריינער, הייליקער, ווי די טיפע, אויפריכטיקע פריינטשאַפט און אויך טיפע ליבע, וואָס שטראַלט אין איין צייט פון דריי באַזונדערע ווינקלען, פון דריי מענטשן! אפילו צו מאַטלען האָט איצט פון סאַראן געשטראַלט אַ געוויסע ליבע, אַ ליבע פון דאַנקבאַרקייט פאַר זיין קאָנען אַזוי איינזען און נאָך מער פאַרגעבן...

קאַפּיטל צוואַנציק

צווישן מאַטלען און פעליקסן איז ווירקלעך אַנגעשטאַנען אַ טיפע און אויפריכטיקע פריינטשאַפט. נאָך יענעם האַרציקן צעקושן זיך אין מיטן אַ זאַמדיקער וויסטעניש, האָבן ביידע דערפילט ווי אַ גרויסע משא וואָלט פון זיי אַראָפּגענומען געוואָרן. פעליקס האָט, אַ דאַנק דעם, גאָר אויפגעלעבט. דאָס געוויסן האָט אים אויפגעהערט צו פּלאָגן. ער דאַרף מער נישט לויפן, אַנטלויפן פון זיך אַליין! ער מוז נישט דווקא זיך באַזעצן אין חיפה ווייל סאַרא איז אין תל אביב. גראַד אומגעקערט. חיפה איז אים איצט אַזוי ווייט! אַלע פּלענער זיינע, וועגן זוכן אַ געשעפט פאַרן פאָטער דווקא אין חיפה, זיינען אים איצט פאַררוקט געוואָרן אין אַ זייט.

פעליקס האָט זיך גאַנץ לייכט געלאָזט איבעררעדן סיי פון מאַטלען, סיין פון סאַראן, צו בלייבן דאָ, אַרום תל אביב. צוליב דעם איז ער טאַקע אַוועק אויפסניי צו זיין קרובל אין שרון. אמת, אַנהייבן פאַרדינען דאָרט אַ פּיאַסטער אויף ברויט מוז ער נאָך נישט. דערווייל קלעקן נאָך די מיטגענומענע פונטן זיינע, אָבער אַנהייבן טראַכטן פון אַ תכלית דאַרף מען שוין געוויס.

זיין איצטיקער פּלאַן איז געווען זיך איינצושפּאַנען ערגעץ ביי אַ פּרדס. וויפיל ער זאָל דאָ נישט פאַרדינען וועט עס אים גענוגן. דער עיקר גייט אים איצט נישט אין פאַרדינען, נאָר אין אויסלערנען זיך, אין איינגעוואוינען זיך אומצוגיין אַרום אַ ביימל, נישט כדי עס בעסער

אויסצוהאָקן אויף האַלץ, ווי אין דער היים, אין וואַלד, נאָר ווי עס בעסער צו פלאַנצן, ווי בעסער עס אָפּצוהיטן, ווען צו באַמיסטיקן, ווען צו באַוואַסערן עס! דערנאָך ערשט וועט ער קאָנען טראַכטן וועגן פלאַנצן אַן אייגענעם פרדס פאַר דעם פאָטער, טאַקע דאָ, אין שרון, נישט ווייט פון מאָטלען מיט סאַראַן אין תל אביב.

ביים קרובל האָט אָבער פעליקס לחלוטין נישט געהאַט וואָס צו אַרבעטן. דאָס גאַנצע פרדסל, דעם קרובס, איז גרויס ווי אַ דראָזש־קאַרסקער געגנעץ אויפן ניכטערן פרימאָרגן. שטייסט מיט דער פלייצע ביי איין פאַרקאַן, (דאַרפסט אפילו נישט אָנשטרענגען ס׳אויג דורך די ביימלעך,) זעסטו קלאָר די אַנדערע זייט פון פאַרקאַן. דאָס גאַנצע ביסל אַרבעט, וואָס דאָ איז דאָ, טוט דאָס קרובל אָפּ באַגין, פאַר זון אויפגאַנג, און שפעט פאַרנאַכט, נאָך זון אונטערגאַנג, נאָך דעם ווי ער ווערט פאַרטיק מיט דער באַשטימטער צאָל צעמענטענע בלאָקן, וואָס ער מאַכט אַלע טאָג אין שותפות מיט דעם הויכן, דאַרן, שוואַרץ פאַר־ברענטן תימנער. חוץ דעם, עס הימלט נעבעך, דאָס פרדסל. פון אַלע זייטן לויערן דערויף געפאַרן! דאָס וואָס עס איז אַזוי נאָענט צו דער קאָלאָניע איז איצט ממש אַן אומגליק. מיט יעדן טאָג רוקן זיך די הייזקעס, טאַקע אויפגעשטעלט פון די בלאָקן, וואָס ער אַליין האָט געמאַכט, אַלץ נענטער אַרויף אויף דעם פרדסל. און וואָס נענטער די הייזער רוקן זיך, אַלץ אָפטער קומען צו אים די פרדס־שוחטים. יעדן טאָג קומען זיי, די דאָזיקע יידן, שטעלן זיך אַרום אים בעת ער מישט דעם צעמענט מיטן זאַמד און נעמען אין אים אַריינטענהן:

— וואָס וואַרט ער, וואָס? וואָס מישטיינס געזאָגט וועלן אים די בידנע מאַראַנצלעך ברענגען? אַ מער וואָלט ער צעשניטן דאָס פרדסל אויף „מיגרשלעך”! מ׳וואָלט זיי דאָך, די פלעצלעך, צעכאַפּט מיטן קוק! ער וואָלט דאָך איבער נאַכט נתעשר געוואָרן!

דאָס אויסגעדאַרטע, פאַרהאָרעוועטע קרובל, איבערגעבויגן איבער זיין עבודת־פרך, ווערט זיך נעבעך קעגן די זלידנע יידלעך, ווי קעגן בלוט־פליגן! ער טרייבט זיי פון זיך, פון זיין שוועל:

— אַוועק! אַז ער וויל נישט רייך ווערן! ער איז נישט געקומען קיין ארץ ישראל רייך ווערן. ער וויל בלויז רואיק און ערלעך לעבן. ער האָט זיך געפלאַנצט אַ פרדס לויט זיינע כוחות. מיט זיין מיה פון די ציגל־בלאָקן האָדעוועט ער די יונגע ביימלעך. נאָך אַ יאָר, נאָך אַ יאָר, וועלן זיי שוין אים קאָנען שפּייזן בכבוד. אַז ער וויל נישט תל אביב מיט די מיגרשים, מיט די הייזער! גייט פון דאַנען, שפּעקולאַנטן!

מילא, זיי, די זלידנע יידן, די פּרדס־שוחטים, קאָן ער נאָך אַרויסטרייבן. אָבער ס'אייגענע ווייב? און זי איז דווקא די, וואָס גייט אים נאָך ווי אַ שאָטן, מיטן קינד אויף דער האַנט גייט זי אים נאָך און יאָדעט אים:

— מ'דאַרף פּאַרקויפן, מרדכי! איך זאָג אַז מ'דאַרף פּאַרקויפן!...

פעליקס, קומענדיק אַהער, דאָס מאָל העלפן פלאַנצן פּרדסים, האָט גראָד אָנגעטראָפן אויף אַזאַ קריג־סצענע צווישן קרובל מיטן ווייב. פעליקס האָט אפילו נישט אַ טראַכט געטאָן אַז אייגנטלעך טאָר ער זיך דאָ נישט אַריינמישן. ווארעם מיט וועמען ער וועט דאָ נישט האַלטן, וועט דער צווייטער האָבן פּאַריבל. אָן שום שהיות האָט ער זיך אָנגערופן:

— גוט אַזוי, מרדכי! ברענג נישט אום דעם פּרדס צוליב הייזער־שפּעקולאַציע! בויען דאַרף מען דאָ, נישט שפּעקולירן!...

מער האָט ער נישט געדאַרפט, פעליקס. נאָך די עטלעכע ווער־טער האָט ער שוין דעם קרובלס שוועל נישט געקאָנט איבערטרעטן. זי, דעם קרובלס ווייב, איז אים געוואָרן ממש אַ שונא אויפן לעבן.

דערלעבן, אַביסל העכער אַרויף אויפן בערגל, דאָרט וואו די הייזער גרייכן נאָך דערווייל נישט, האָט ער זיך אויסגעזוכט אַרבעט אין אַ גרויסן פּרדס. ווי אַ געהאַרכזאַם יינגל האָט ער זיך צוגעקוקט צו די אַנדערע אַרבעטער, וואָס האָבן אים געוויזן ווי אַזוי צו עפענען די נידריק־אָנגעשאָטענע ערד־ווענטלעך אַרום די פּירעקיקע גריבער אונטער יעדן בוים, כדי דאָס וואַסער, וואָס שטראָמט פון די רערן, זאָל אָנפילן גרוב נאָך גרוב. דערנאָך, ווען די גריבער זיינען פול פאַרטרונקען, ווי אַזוי דאָס וועגנטל־עפענונג גיך צוריק צו פאַרמאַכן אַז דאָס וואַסער זאָל בלייבן און איינגעזאַפּט ווערן אין דער ערד אַזוי ווייט און אַזוי טיף, ווי די וואָרצלען פון בוים קאָנען נאָר גרייכן!

אַ גאַנצן טאָג האָט ער געטאָן די אַרבעט פון אונטערקאָפּען, באַ־מיסטיקן, אַרומקלייבן, און פאַרנאַכט, גלייך ווי ער האָט זיך אָפּגעפּאַרטיקט מיט דער אַרבעט, איז ער גיך, מיט דעם דורכלויפנדיקן באָסל, געפאָרן קיין תל אביב.

ווען מען פרעגט פעליקסן וועגן זיין לויפן יעדן אָוונט קיין תל אביב, וואָלט ער זיכער געזאָגט אַז דאָס איז צוליב מאָטלען, צו וועמען ער איז איצט אַזוי שטאַרק צוגעבונדן. ווארעם זינט יענעם האַרציקן צעקושן זיך מיט מאָטלען האָט ער אויף אַן אמת אפילו מורא געהאַט צו טראַכטן פון זיין אַליין מיט סאַראַן.

מאַטל, פון זיין זייט, האָט אויך אויסגעקוקט אויף די פאַרנאַכטן, ווען פעליקס דאַרף אָנקומען. אויך ער האָט געפילט אַ טיפע, אויפ־ריכטיקע צוגעבונדנקייט צו פעליקסן. יעדער חשד אויף פעליקסן, אין שייכות צו סאַרא, איז בײַ אים איצט געווען אַוועק, אויסגערונען. אמת, פאַר אים איז נאָך סאַרא אַלץ פאַרשלאָסן! אָבער דאָס איז דאָך זיכער נישט פעליקסעס שולד! אדרבה, ער זעט גאַנץ גוט ווי פעליקס באַמיט זיך צו זיין ווייטלעך פון איר, צו זיין קאַלט צו איר, אפילו בכיוון זי פאַרזען! דעריבער טאַקע איז איצט מאַטל געווען דער, וואָס האָט יעדן אָונט געוואַרט מיטן גיין אין רעסטאָראַנטל ביז פעליקס איז געקומען.

סאַרא האָט אפילו סאַרקאַסטיש גענומען אויסלאַכן אָט די פלוצים־דיקע „ליבע" זייערע:

— מיט איין מאָל אַזאַ ליבעניש... איר קאָנט גאָרנישט עסן איינער אָן אַנדערן?

סאַרא האָט איצט גוט באַנומען די ענדערונג, וואָס איז אַנגעשטאַנען אין פעליקסן. זי האָט גוט געזען אַז זיין איצטיק קומען איז נישט צוליב איר. אַז דאָס איז פשוט אויס דאַנקבאַרקייט צו מאַטלען, וואָס האָט אים געקאָנט פאַרגעבן, וואָס האָט זיך געקאָנט אויפהייבן איבער דעם אַלעם וואָס איז געווען... אין איר האָט דערוואַכט די פרוי! די פרוי, וואָס איז דאָ פאַרשטופּט געוואָרן אַן אַ זייט און במילא טיף פאַרוויטיקט. די פינסטערע כמאַרע האָט זיך צוריק באַזעצט אויף איר פּנים. פאַרנאַכט, אַז זי האָט געזען ווי מאַטל שטייט אויפן ווע־ראַנדעלע און קוקט אויס פעליקסן האָט עס זי געקרענקט. מאַטל האָט, הייסט עס, פאַרנומען איר אָרט בײַ פעליקסן. אירע סאַרקאַסטישע באַמערקונגען זיינען געוואָרן אָפּטער און שאַרפער, ממש אַן אַרויסרוף! נישט ווילנדיק און אפשר אויך נישט וויסנדיק, האָט זי געזוכט עפּעס אַ וועג, עפּעס אַ ווינקל פאַר אַן אויפרייס! איצט האָט זי גראַד מאַטלען נישט געקאָנט פאַרטראָגן פאַר זיין גוטסקייט, פאַר זיין קאָנען אַלץ פאַרגעבן. וואָרעם ווען ער וואָלט דאָן פעליקסן נישט אַזוי געווען גערירט מיט זיין צעקראַכענער גוטסקייט, מיט זיין פאַרגעבן, וואָלט עס זיכער געווען געקומען צו אַ קאַמף צווישן זיי ביידע. פעליקס וואָלט געווען אַוועק. ער וואָלט אָבער אפשר געקומען צו איר ווען מאַטל איז נישטאָ. און, ווער ווייסט מיט וואָס דאָס וואָלט זיך דאָך געענדיקט? איצט אָבער?...

מאַטל ווידער, האָט אויף זיין שטייגער, שטילערהייט, צוגעזען די ענדערונג וואָס איז ווידער אַנגעשטאַנען אין סאַראן. ער האָט

געזוכט סאַראַן אַרויסצוגעמען פון איר טראַציקייט. אין די אָוונטן, אַראָפּגייענדיק מיט פעליקסן און סאַראַן פון רעסטאָראַנטל, האָט ער די צווי „גרינע" גענומען אין פאַרשידענע פלעצער. אַמאָל אין טעאַטער, טיילמאָל צום ים, אָפטער אָבער, אין גרויסע קאַפעען, צו אַ גלאָז ווײַן.

ביים טישל אין קאַפע, ביי אַ גלעזל ווײַן, ווערט סאַראַ גאָר אַן אַנדערע, ממש אַ פאַרענדערטע. אַזוי גייען אַוועק טעג און מאָטל הערט נישט פון איר קיין וואָרט, קיין קלאַנג. קומט זי אָבער אין קאַפע, צום מאַרמאָרענעם טישל, וואו פעליקס זיצט פון איין זייט און ער פון דער צווייטער, און זי נעמט אַ גלעזל ווײַן, פאַרשווינדט פון איר די כמאַרע. ס'פּנים אירס לויכט אויף, די אויגן צעשיינען זיך און זי נעמט זינגען. און ווען סאַראַ זינגט, פילט מאָטל, אַז ער צעגייט פון מתיקות. וואָרעם סאַראַ זינגט נישט גלאַט אַזוי ווי עס זינגט אַ מענטש, וואָס קאָן זינגען. עפּעס איז איר געזאַנג דורכגעדרונגען מיט אַזאַ געלייטערטן ווײ, אַזאַ צאַרטער, סומנער ווײ, וואָס קוועלט פון איר האַרץ אַרויס. יעדער פּשוטער ניגון, יעדער פּשוטע מעלאָדיע הערט אין איר מויל אויף פּשוט צו זיין. עס ווערט אַ געבעט, אַ תפילה פון אומגעזעענע, פאַרפּייניקטע נשמות, וואָס פלאַטערן, דאַכט זיך, פאַר די אויגן. און אַז סאַראַ גייט אַריין אין איר געזאַנג־עקסטאַז, פאַר־געסט זי וואו זי איז, פאַרגעסט זי אַז זי געפינט זיך אין אַ קאַפע, אַז אַלע, ביי די אַרומיקע טישלעך, דרייען אויס די קעפּ, פאַרגעסן אַן זייערע געשפּרעכן, שטעלן אָפּ דעם געקלאַנג פון פלאַש און גלאָז און האָרכן, האָרכן אפילו מיט די האָר־שפּיצן פון זייערע קעפּ, צו דעם בלאָנדן מיידל מיט דעם צעפלאָטערטן קאָפּ זיידענע האָר, וואָס זיצט צווישן צווי בחורים אַן אַהינגעריסענע, מיט אַ פאַרוואָרפענעם קאָפּ און פאַרמאַכטע אויגן און קלאָגט עפּעס אַזוי טיף מיט איר ווייטיקדיק געזאַנג. וואָס קלאָגט זי דאָרטן אַזוי, דאָס בלאָנדע מיידל?...

אַזעלכע אָוונטן אין קאַפע האָט מאָטל אינספּירירט אָפּט. דאָס איז געווען ס'איינציקע אָרט וואו ער האָט געקאָנט זען סאַראַן אַ צעפּ־שטראַלטע. איז געקומען איינמאָל, אַן אָוונט! דאָס איז געווען נאָכדעם ווי סאַראַ האָט קלאָר איינגעזען אַז פעליקס האָט איצט מער שייכות מיט מאָטלען ווי מיט איר, אַז דאָס ביסל, וואָס איז נאָך אפשר אין אים פאַראַן צו איר, זוכט ער אויך, מאָטלען צוליב, עס צו דער־טרונקען, עס אונטערצודריקן. אָט, אין אַזאַ אָוונט, האָט סאַראַ גאָר ליידנשאַפטלעך געטרונקען דעם ווײַן.

און ווײַן איז גראַד געווען גענוג. ביידע, סיי מאָטל, סיי פעליקס, זיינען געווען אויפגעלייגט. ביידע האָבן אָוועקגעלייגט די טייסטערלעך

געלט אויפן מאַרמאָר טישל, אויף הפקר. ביידע האָבן זיך געריסן ביים באַשטעלן די פלאַש וויין. יעדער האָט געוואָלט דאָס זאָל גיין אויף זיין חשבון. דער קעלנער, זעענדיק אַז ביידע אַמפּערן זיך, האָט געמאַכט אַ פשרה... ער האָט געבראַכט צוויי פלעשער. אין זייער פאַרטאָן זיין מיט זיך האָבן ביידע קאוואַליערן דערווייל נישט באַמערקט ווי סאַראַ פילט אָן איר גלעזל איינס נאָך איינס.

סאַראַ האָט זיך גוט צעוואָרעמט. און ווי איר שטייגער האָט זי אָנגעהויבן ברומען. פון דעם ברומען איז אויפגעגאַנגען אַ ליד, צום ערשט שטיל, דערנאָך העכער, דערנאָך נאָך העכער, ביז אַלע אין קאַפע האָבן אויסגעדרייט זייערע קעפּ און געבליבן שטיל, מיט איינגעהאַלטענע אָטעמס און געהאָרכט ווי סאַראַ, מיט אַ פאַרוואָרפענעם קאָפּ אַהינטער און מיט פאַרמאַכטע אויגן, בעט זיך ביי עמעצן:

שם שועלים יש, בחור טוב שלי...

שם שועלים יש, חביבי שלי...

אויך מאַטל און פעליקס האָבן איבערגעריסן דאָס אַמפּערן זיך און דאָס בגלופינדיק דערקלערן זיך איינער דעם אַנדערן אין ליבע. פעליקס איז געבליבן זיצן מיט די עלנבויגנס אָנגעשפּאַרט אָן טישל, דעם קאָפּ אין ביידע הענט. פון צווישן די פינגער האָט ער געקוקט אויף סאַראַס ווייס, געטאָקט הענטל, וואָס איז געלעגן אויפן שוואַרצן מאַרמאָר־טישל אַ פאַרחלשטס, ווי עפּעס אַ באַזונדער, צאַרט, לעבעדיק וועזן. ער האָט געזען ווי די צאַרטע פינגער פון דעם הענטל קראַמפּפן זיך ביי יעדן פאַרגיין זיך אין ניגון. ער האָט אויך געזען דעם פיינלעכן שפּיל, וואָס איז אָנגעשטאַנען צווישן מאַטלס פאַרברוינטער, האַרט־אויסגעהאַרעוועטער האַנט און אַט דעם קליינעם הענטל... צומאָל האָט ער געהאַט דאָס געפיל פון ביייזיין אַ געיעג־שפּיל צווישן אַ גרויסן, ברוינעם קאָטער און אַ הילפלאָזן, שוואַך, ווייס קעצל. יעדערס־מאָל וואָס מאַטלס האַנט האָט זיך דערנענטערט צו סאַראַס אַ פינגער, עס אַ ריר געטאָן, האָט דאָס הענטל זיך געטאָן אַ דריגע און אַ צי צוריק... דערביי האָט ער גוט געזען דורך דעם פינגער־געפלעכט ווי מאַטלס אויגן לויכטן, ווי זיי פייכטלען זיך קוקנדיק אויף סאַראַ, יעדערס מאָל וואָס איר הענטל טוט זיך אַ קורטשע איין און אַ צי צוריק פון זיין באַריר, ציט אים דורך אַ וויטיקדיקע קאָנוואולסיע דורך זיין גאַנץ געזיכט אַזש ער פאַרבייסט מיט די ליפּן...

פעליקסן איז דאָס שפּיל געוועזן פיינלעך. עס האָט אים ווי געטאָן פאַר מאַטלען. מאַטל אָבער איז געוועזן הינגעריסן. אין ניכטערן צושטאַנד האָט ער נאָך דעם כח צו האַמעווען זיינע באַגערן, וואָס

פרעסן אים ממש אויף! איצט אָבער, אונטער דער ווירקונג פון ווין, אונטער דער היפּנאָז פון איר זינגנדיק געבעט, און נאָך דאָס רייצן זיך וואָס איר קליין, ווייס הענטל רייצט זיך מיט אים און אַנטלויפט כסדר אין אַן אַנדער זייט פון טישל, איצט האָט ער מער דעם באַגער נישט געקאָנט האַמעווען. אונטער אַלעמענס בליקן האָט ער זיך גענומען בייגן צו איר, בייגן אַלץ נענטער צו איר זינגנדיק, פאַרוואָר־פענעם קאָפּ ביז... סאַרא האָט דערפילט זיין אָטעם לעבן זיך. זי האָט אַן עפן געטאָן אירע אויגן אויף אים, ווי זי וואָלט פּלוצים דער־פילט עפּעס שווידערלעכס זיך רוקן אויף איר... דערנאָך האָט זי זיך געטאָן אַ ריס מיט אימפּעט פון טישל, פון זיין דערנעענטערט פּנים אַוועק און אַרויס פון קאַפע אַ צעפלאַטערטע אונטער אַלעמענס דער־שטוינטע בליקן, ווי פון אַ פייער!

קאַפּיטל איין און צוואַנציק

פאַר היבשע עטלעכע טעג האָט זיך פעליקס נישט געוויזן אין תל אביב. עס איז אים געווען פיינלעך ביז גאָר צו קומען אין מאַטלס ד׳ אמות נאָך אָט דער חרפּה, וואָס סאַרא האָט אים אָנגעטאָן יענעם אָוונט מיט איר אַרויסאַנטלויפן פון קאַפע. דעריבער איז ער אין די פאַרנאַכטן, נאָך דער אַרבעט, ליבערשט געבליבן אויפן בערגל, לעבן פּרדס.

איינער אַליין פלעגט ער בלייבן זיצן אָנגעשפּאַרט אָן צעשויבּגע־לאַטעטןביידל, דאָס „צריפל״, פון וועלכן דער וועכטער מיט דער געלאָדענער ביקס האַלט וואַך דורך די נעכט איבער דעם גאַנצן גרויסן פּרדס.

ער האָט זיך געפילט איינזאַם, פעליקס. צום קרובל קאָן ער מער, צוליב דעם ווייבל, נישט אַריינקומען. מיט די עטלעכע אַרבעטער איז ער נאָך פרעמדלעך. פאַרנאַכט, נאָך דער אַרבעט, גייען זיי אַוועק צו זייערע געצעלטן. מיט אים דאָ, בלייבט נאָר אַ טיף־שטילער אָוונט, קליינע, אַנדרימלטע ביימעלעך, אַ שיטערער פּאַרקאַן, דורך וועלכן עס זעען זיך צעוואָרפענע הייזלעך פון דער קאָלאָניע, אָוונטיק־גלימערדענ־דיקע מיט זייערע שוואַכע ביסלעך ליכט און אַ גלאַטער, אַספאַלטענער שאָסיי, וואָס לויפט קיין תל אביב...

טיילמאָל, זיצנדיק מיט זיך אַליין, ווען אָוונט־שאָטנס קומען אָן צו קריכן פון אַלע זייטן, דערטראַגט זיך צו אים דאָס זשומען פון אַ

דורכלויפנדיקן אויטאָ, טיילמאָל אויך — דאָס דראָבנע, טרוקענע גע־טריטל פון אַן אייזעלע. דערנאָך, מיטן צופאַל פון דער נאַכט, ווען דאָס לעצטע פּאַסיקל רויט אין בלויען האָריזאָנט גייט אויס, דערהערט זיך דאָס שטילע, נאָגנדע, דאָס האַרץ פאַרקלעמענדע געהיילעריי פון נאָענט־לויערענדע שאַקאַלן.

לכתחילה האָט פעליקסן די צעטרייסלענדיקע שטילקייט נישט גע־אַרט. אדרבה! נאָך דער לאַנגער נסיעה, נאָך דעם גאַנצן טומל: סאַרא, מאָטל, חיפה, תל אביב, נאָך דעם אַלעם האָט די רואיקייט אויף אים גוט געווירקט. ער האָט זיך ערשט אַרומגעזען וואו ער איז. ער האָט אָנגעהויבן טראַכטן אַז ער טאָר בשום אופן מער צו מאָטלען און סאַראן נישט קומען. אָבער נאָך עטלעכע אָוונטן איינזאַם גלאָצן צום אַספּאַלטענעם שאָסיי, האָט עס אים גענומען ציען. דער שאָסיי האָט גענומען לאָקן און רופן. אינגאַנצן וואָסערע דרייפערטל שעה מיטן באָסל ליגט תל אביב. די אָוונטן שוימען דאָרטן ווי אויפגע־יערטער וויין. חוץ דעם, מאָטל מוז געוויס פּאַראיבל האָבן וואָס ער איז פאַרשוואונדן און ווייזט זיך מערנישט...

פעליקסן איז גאָרנישט איינגעפאַלן אַז דאָס מאָל איז מאָטל דווקא צופרידן געווען וואָס ער, פעליקס, ווייזט זיך נישט. דער לעצטער קאַפּריז סאַראס, אין קאַפּע, האָט מאָטלען געעפּנט די אויגן. ער האָט איינגעזען אַז דאָס טאָפּל־שפּיל, וואָס ער וויל דאָ שפּילן, וועט אים אין ערגעץ נישט פירן.

אין אָנהויב, ווען ער האָט זיך איבערצייגט אַז פעליקס האָט נישט קיין שום הינטער כוונה, איז ער געווען צופרידן וואָס ער קומט. אדרבה! וואָס מער סאַרא וועט זיך איבערצייגן אין פעליקסעס גלייכגילטיקייט, אין זיין קאַלטקייט צו איר, אַלץ בעסער וועט עס זיין. אויב זי וועט אים נישט אָנהייבן האָסן, פעליקסן, וועט זי אָבער זיכער ווערן אָפּגעקילט פון אים. און צוליב פעליקסעס גלייכגילטיקייט וועט זי קאָנען בעסער אָפּשאַצן זיין, מאָטלס, גוטסקייט, זיין איבערגעבנקייט צו איר. דער סוף וועט זיין אַז זי וועט זיך אויסלייטערן, זי וועט אויפזוניקן און זיין צוזאַמענלעבן מיט איר וועט נאָך זיין אַ ליכטיקס, אַ פריידיקס.

אַזוי האָט ער געמיינט, מאָטל. איצט אָבער זעט ער איין אַז מיט פעליקסעס קומען ווערט עס גאָר מיט יעדן טאָג ערגער. וואָס גלייכגילטיקער פעליקס ווערט צו איר, וואָס מער ער באַמיט זיך איר נישט צו שענקען קיין אויפמערקזאַמקייט, אַלץ אומרואיקער ווערט זי! און מיט דעם אומרו איז נאָך ביי איר אָנגעשטאַנען אַ געוואַלטיקע

רוגזה צו אים, מאַטלען. אפילו די פריערדיקע כמאַרע אויף איר פּנים איז ווידער צוריקגעקומען. איז, וואו וועט דאָס פירן?

דעריבער איז דאָס מאַטל געווען צופרידן וואָס פעליקס ווייזט זיך נישט מער. כדי עפּעס נישט אויפצוראַיען האָט ער בכלל נישט דערמאָנט דעם נאָמען פעליקס. אויך סאַרא האָט אים נישט דערמאָנט. די לעצטע טעג איז בכלל צווישן זיי אַנגעשטאַנען יענע פּײַנלעכע שוויי־געניש. אין דער פרי גייט ער אַוועק צו דער אַרבעט, מאַטל. סאַרא בלייבט אַליין אין שטיבל. ער קומט צוריק פאַרנאַכט. ס'שטיבל איז אויפגערוימט. ער טוט זיך איבער. זי רוימט אַוועק זיינע אַרבעט־זאַכן. אָט, דאָס איז אַלץ! דערנאָך גייט מען אָן אַ וואָרט אין רעסטאָ־ראַנטל. פון דאָרט — צום ים. אַמאָל — אין אַ קאַפע. אָבער זינגען, זינגט זי נישט מער, סאַרא. צוריק שטום. זי זיצט בלויז אַנטקעגן אים, ס'ווייסע הענטל אויפן גלעזל און — גלאָצט. פון איר גלאָצן קאָן ער בשום אופן נישט דערגיין וואָס זי טראַכט, וואָס זי וויל טאָן.

עטלעכע מאָל האָט מאַטל אפילו געוואָלט איבעררייסן די שוויגע־ניש, אָבער ער וואָגט עפּעס נישט. אפילו נאָענט זיין וואָגט ער מער נישט. נאָך יענעם אָוונט האָט ער זיך צוריק אָנגעהויבן אויסבעטן זיין געלעגערל אויף די פּאָר שטולן... גאַנצע נעכט ליגט ער אַ וואַכער, הערט זיך צו צו יעדן שאָרך, וואָס קומט דורך דער פינצטער פון אַנטקעגנדיקן בעטל. מיט אַלע כוחות זיינע באַצווינגט ער דעם טיפן באַגער צו סאַראן, אָט דעם באַגער, וואָס פרעסט אים ממש אויף. און דאָס צאַמען זיך איז בלויז ווייל ער האָט מורא פאַר אַוועקגעטריבן ווערן, ער זאָל נאָכדעם נישט דאַרפן ליגן אַ פאַרוואונדיקטער, אַ באַליידיקטער און וואַיען אין זיך אַריין די פּיין און חרפּה.

אָבער מיט וואָס קאָן ער זי איינגעמען? און איינגעמען זי וועט ער דאָך מוזן! סאַרא איז אַ קאַפּריזנע קינד, אַ צעבאַלעוועטס, נישט נאָר ביי אירע עלטערן, די גלאַסעס, נאָר אויך ביי אים. ער קען דאָך זי! איצט ווען פעליקס ווייזט זיך נישט מער וועט זי זיך אפשר באַרואיקן, אָבער מיט וואָס קאָן ער זי איינגעמען?

איינמאָל, נאָך אָט אַזאַ פּײַנלעך, שלאָפלאָזע נאַכט, ווען מאַטל איז געשטאַנען אויף דער רושטאַוואַניע, אַרומגערינגלט מיט בערג ציגל, קאַכלס און צעמענט, בעת ער האָט געמאַנדרעוועט אַרום דעם ברעטערנעם פּורעם, אין וועלכן עס ווערן געגאָסן די צעמענטענע ווענט, האָט אַ יונג אויף גיך, פונקט אַנטקעגן אים, אויפגעקלעפּט אַ פרישן, גרויסן פּלאַקאַט פון טונקל רויטן קאָליר.

דער גרויסער קאָפּ „טיול״ האָט אַראָפּגעשריגן פון פּלאַקאַט דורך דער גאַנצער ברייט פון דער גאַס, גלייך אַהער צו אים.

מאָטל האָט אונטערגעהויבן דעם קאָפּ, געטאָן אַ ווייש דעם שווייס פון שטערן און געבליבן מיט אַן אָפן מויל, מיט אַן אָנגעשטעלטן בליק אַהין, צו דעם רויטן אפיש:

— העי, גאָרנישט איינגעפאַלן! אַזאַ „טיול״ מיט סאראן?...

מאָטל האָט זיך צוריקגענומען צו דער אַרבעט. ער איז געווען זיכער אַז דאָס איז אַ וואונדערלעכער איינפאַל! ערשטענס וועט ער שוין, מיט דער בשורה אַליין, האָבן אַ געלעגנהייט אָנצוהייבן רעדן צו איר. זאָל נאָר קודם איבערגעריסן ווערן דאָס שווייגעניש! צווייטנס? יאָ, וואָס איז דען דאָ צו טראַכטן? עס איז אַ גליקלעכער איינפאַל! צו זיין צוזאַמען פרייטיק, שבת, זונטיק און די נעכט אונטערוועגנס! סאראַ וועט גאָר זיין באַגייסטערט! דערנאָך, געוויס! וואָס איז דאָ צו טראַכטן?...

פאַרנאַכט איז ער אַרויף אויף זיין וועראַנדעלע גאָר אַן אַנדער מענטש. דאָס פאַרברוינטע פּנים זיינס, אַן איינגעשפּריצטס אין קאַלך, האָט גאָר געקוואַלן. די קורצע, דראָטענע קרייזלעך האָבן אים, דאַכט זיך, גאָר געטאַנצט פון קאָפּ אַראָפּ.

סאַראַ האָט די שינוי אין מאָטלען דערזען נאָך ווען ער האָט געשפּאַנט אין טיפן זאַמד, אידער ער איז נאָך אַרויפגעקומען אויף דעם וועראַנדעלע. פונדעסטוועגן האָט זי גאָרנישט געפרעגט און גאָרנישט געזאָגט. זי האָט אים באַגעגנט ווי געוועלנלעך, אַ גרייטע, אַן אָנגעטוענע. איר פליכט אין שטיבל האָט זי געהאַט אָפּגעטאָן. אַלץ איז אויפן אָרט. אַלץ איז צוגערוימט. אָט איז זי גרייט אָוועקצורוימען זיינע אַרבעט־הויזקעס.

גראַד איצט האָט זיך מאָטל נישט געמאַכט פון איר שטייפקייט. נישקשה, אָט באַלד, זי וועט נאָר געוואויר ווערן וואָס ער האָט פאַר איר אָנגעגרייט, וועט זי שוין אַנדערש ווערן. זי וועט דאָס באַלד אויפטאַנצן פאַר פרייד! ער קען זי, סאראַן, פון זינט זיי זיינען ביידע קינדער געווען קען ער זי, ווי זי באַגייסטערט זיך פאַר יעדער זאַך, בפרט פאַר אַזאַ „טיול״, פאַר אַזאַ אויספלוג צום ים המלח!

גראַד איצט איילט ער זיך נישט, מאָטל. ער האָט צייט! בנעימות שטייט ער זיך אונטער דעם שפּריצער און האָט געוואַלטיק הנאה פון דעם שטראָם פרישן וואַסער, וואָס נאָדלט איבער זיין אָנגעהיצט לייב. דערנאָך קומט ער ווי אַ זיגער צוריק אַריין אָנגעטאָן אין זיין ווייכן, ברוינעם כאַלאַט. דאָס נאַסלעכע פּנים, אונטער די רינענדיקע טראָפּנס

פון די האַר־קרייזעלעך, שטראַלט ביי אים גאָר. דעם גרויסן סוד זיינעם האַלט ער נאָך אַלץ צווישן די ווייסע, שמייכלענדיקע ציין. אין מיטן שטיבל שטייט ער זיך פאַרגעניגנדיק און רייבט מיטן האַנטוך דעם נאַסן קאָפּ. נאָר אַז ער זעט אַז סאַראַ באַמערקט נאָך אַלץ נישט זיין פרייד, אַז זי פרעגט אים אַלץ גאָרנישט, פאַרקערט, זי איז גאָר פון דעם אַלעם אַרויס אויפן וועראַנדעלע און שטייט דאָרטן מיטן פּנים אַרויס צו די זאַמדן און מיט דער פּלייצע אַריין צו אים, מוז ער שוין צוגיין צו איר! עס איז אפילו געווען אַ מין זייטיק צוגיין. אָבער דאָס מאָל איז עס נישט געווען צוליב נישט וואַגן! אדרבה. דאָס איז געווען אַ זייטיק צוגיין צוליב זיכערקייט, צוליב חנדלען זיך מיט איר איבער דער בשורה, וואָס ער האָט איר געבראַכט:

— סאַראַ, מיר פאָרן...

סאַראַ האָט אויסגעדרייט צו אים דעם קאָפּ. זיין פּלוצימדיקער: „מיר פאָרן" איז געווען פאַר איר אַ מאָדנע איבעררעשונג. אָן לשון, בלויז מיטן שטומען בליק האָט זי געקוקט צו אים, ווי זי וואָלט געפרעגט:

— וואָס? ווען?

נאָר מאָטל, האָט ער שוין געוואגט, דאַרף ער שוין נישט זי זאָל אים פרעגן. אַבי זי הערט אים נאָר, רעדט ער שוין אַליין!

נאָך אַלץ מיט דעם האַנטוך אין די הענט, האָט ער זיך דאָס אַביסל פאַר איר צעפאַנטאַזירט איבער די לאַנדשאַפטן אויף יענער זייט ירושלים! כאָטש ער איז דאָרטן קיינמאָל נישט געווען האָט ער דאָך זיך צעמאָלן וועגן דעם ים המלח, וועגן סדום, וואָס ליגט דאָרטן ערגעץ, אויף די הויכע פעלזן, וועגן דעם באַרימטן נחל ארנון, דאָס טייכל, וואָס קומט אַנצופליסן פון צווישן די מעכטיקע פעלזן און גיסט זיך אַריין אין טויטן ים.

סאַראַ האָט דערווייל, אונטער דער ווירקונג פון זיין פריידיקן מאָלן און שילדערן, אַלץ ברייטער געעפנט אירע אויגן. עפּעס האָבן די לעצטנס פאַרכמורעטע אויגן אירע צוריק באַקומען זייער גרוילעך בלויען גלאַנץ. פּונקט ווי אַ קינד, וואָס מען זאָגט עס צו מיט צו נעמען ערגעץ, אין פאַנטאַסטישע, אין אויסגעחלומטע היילן און שלעסער, איז זי פאַרגאַפט געוואָרן. די אימפּולסיווע סאַראַ, דאָס גרויסע, קאַפּריזנע קינד, האָט מיט איינמאָל אַראָפּפאַרלוירן די דריקנדע כמאַרע, וואָס האָט זי די לעצטע טעג ווידער געהאַלטן איינגעקלאַמערט און דערדריקט. זי האָט גאָר פאַרגעסן אַז אייגנטלעך איז דאָך דאָס מאָטל, וואָס מאָלט פאַר איר די אַלע שיינקייטן און וואונדער. אַז

דאָס איז דאָך נישט פעליקס, וואָס וויל זי דאָרט מיט זיך נעמען...
די אימפּולסיווע סאַראַ! נאָך איידער זי האָט אַהין געגרייכט, האָבן שוין יענע אויסגעחלומטע ווייטקייטן פאַרשטעלט איר איצטיקע ווירק־לעכקייט.

דעם גאַנצן אָוונט און דעם גאַנצן טאָג צומאָרגנס האָט שוין סאַראַ אַרומגעפלאַטערט ווי אַ זוניק פלאַטערל. אַבי מאָטל רירט זיך נאָר צו איר נישט צו, ווי אַ מאַן צו אַ ווייב, קאָן זי געוויס פלאַטערן. טאָמער איז די דאָזיקע פרייד ווייניק געווען פאַר איר, האָט זיך נאָך, פאַרנאַכט, גאָר אומגעריכט, אַריינגעשטעלט פעליקס! נאָך איידער מאָטל האָט אים אפילו געזען, האָט זי געטאָן אַ שטראַל אַרויס, גלייך ווי ער האָט זיך באַוויזן אויפן וועראַנדעלע:

— פעליקס, מיר פאָרן אויף אַ „טיול”! צום ים המלח פאָרן מיר! קומט אויך!

סאַראַן איז גאָרנישט איינגעפאַלן וואָס זי האָט דאָ אָפּגעטאָן! ווי סאַראַס שטייגער, איז דאָס ביי איר געקומען גאַנץ אומגעריכט, אָן יעדן איבערטראַכטן. ערשט דערנאָך, דערזעענדיק די קאָלירן אין מאָטלס פּנים, ווען ער האָט אינווייניק, אין שטיבל דערהערט איר זאָג און דערזען פעליקסן, ערשט איצט האָט זי זיך געכאַפּט. אָבער מערקווירדיק, איצט, ווען זי האָט שוין געטראַכט וועגן דעם, וואָס איז דאָ אומגעריכט אָנגעשטאַנען, איז זי גאָר געווען צופרידן דערמיט.

פעליקסעס באַוויזן זיך האָט מאָטלען נישט געגעבן אַזאַ זעץ אין האַרץ ווי איר זאָג: „קומט אויך מיט, פעליקס”. זיינע פּלענער זיינען דאָך געווען אַנדערע!... און דאָ, פּלוצים!

מאָטל האָט זיך איצט געפונען אין אַ מאָדנער פאַרלעגנהייט. זאָגן: „ניין, פעליקס, איך וויל נישט איר זאָלט מיטפאָרן”? ווי קאָן ער דאָס? וואָס וועט פעליקס טראַכטן? חוץ דעם! ער שעמט זיך זייער, טאָמער פאַלט פעליקסן איין אַז ער פאַרדעכטיקט אים! נאָך מער שעמט ער זיך פעליקס זאָל גאָר אָנען אַז זיין מערכה ביי סאַראַ איז אַזאַ נעבעכדיקע אַז ער האָט מורא... פון גרויס פאַרלוירנקייט האָט ער אפילו פאַרגעסן צו פרעגן פעליקסן פאַרוואָס ער איז דאָן אַוועק און זיך מער נישט געוויזן און פאַרוואָס עפּעס פּלוצים, איצט?

פעליקס, מיט עטלעכע בליקן דאָ אויף סאַראַן און דאָ אויף מאָטלען, האָט גלייך דערפילט די אָנגעשטאַנענע לופט אַרום. אָן צווייִמאָל איבער־טראַכטן האָט ער אַ זאָג געטאָן, מער אין שטוב אַריין צו מאָטלען איידער דאָ צו סאַראַן, לעבן זיך:

— צו באַדויערן וועט מיר זיין אוממעגלעך מיטצופאָרן.

פעליקס האָט אַליין נישט געגלייבט וואָס ער זאָגט. וואָרעם אין דער אמתן, אי ער וואָלט געוואָלט, אי ער וואָלט געקאָנט מיטפאָרן! די עטלעכע טעג, דער עיקר די עטלעכע נעכט, איינזאַמע דאָרטן אין דער קאָלאָניע, לעבן דרימלענדיקן פרדס, וואו ער אַרבעט, האָבן אין אים גאָר צעטרייסלט דאָס איינערדעניש אַז ער קומט אַהער בלויז צו מאַטלען! אַז סאָרא מיינט טאַקע פאַר אים גאָרנישט...

— ניין, איך וועל נישט קאָנען מיטפאָרן.

סאָרא, די זעלבע סאָרא, וואָס איז ערשט מיט עטלעכע מינוט פריער געווען פונקט ווי אַ נאַאיווי, אַ שפּילעוודיק קינד, איז אין דער קורצער ווײַלע, וואָס פעליקס איז דאָ אָנגעשטאַנען, צוריק געוואָרן די פרוי, די פרוי, וואָס האָט מיט איר שאַרפן, ווייבלעך־וואַכן אינסטינקט דערפילט נישט נאָר די פאַרלוירנקייט, וואָס איז דאָ אָנגעשטאַנען צווישן די צוויי בחורים, נאָר אויך דעם גינסטיקן מאָמענט פאַר איר! אין פעליקסעס צוויי מאָל איבערחזרן: „ניין, ער קאָן נישט מיטפאָרן", האָט זי דערפילט אַז עס ווענדט זיך איצט אין איר עס זאָל זיך נאָך אַמאָל נישט איבערחזרן דאָס, וואָס האָט שוין איינמאָל מיט איר געטראָפן אין חיפה, יענעם פרימאָרגן, אין האָטעל. ווען זי וואָלט דאַן נישט געווען אַזוי נאַריש, ווען זי וואָלט געווען צוגעשטאַנען מיט אַ באַפעלענד וואָרט: „פעליקס, איך פאָר מיט!" וואָלט זי געווען געפאָרן. און, ווער ווייסט? ווער ווייסט מיט וואָס עס וואָלט זיך דאַן אַלץ געענדיקט? פעליקס האָט טאַקע אַ שטאַרקן ווילן, אָבער, אויב זי וועט וועלן, אויב איר ווילן וועט זיין שטאַרקער, וועט זי אים באַהערשן! עס קאָן זיין, ווען מאָטל וואָלט דאָ נישט געווען פאַרוויקלט, וואָלט ער, פעליקס, אַליין געוואָגט... איז איצט, דאַרף זי אים מאַכן וואָגן!

גאַנץ באַוואוסט אויף דעם, וואָס זי טוט און טאַקע ווייל מאָטל איז געווען דערביי, איז זי צוגעגאַנגען צו פעליקסן, קאָקעטיש אים אַ ריס געטאָן דעם אַראָפּהענגנדיקן לאָק:

— איר וועט פאָרן, פעליקס, אַז איך וועל אייך בעטן וועט איר פאָרן!

מאָטל האָט אינסטינקטיוו אַראָפּגעלאָזט די אויגן. עפּעס האָט ער נישט געקאָנט קוקן גלייך אַרום זיך. באַלד האָט אָבער דאָס ביסל ווירדע אין אים געטאָן אַ וואַך אויף. אַזוי זיך האַלטן איז אונטער זיין שטאַלץ! חוץ דעם, לויט ווי די פאַרטרוקנטע ליפּן נעמען אים נעצן, לויט די שטיקעלעך שוים, וואָס קלייבן זיך אים אין די מויל־ווינקלען, פילט ער, קאָן נאָך דאָ געשען דאָס, וואָס דאַן, ער קאָן נאָך ווידער דאָ אַוועקפאַלן! און דאָס טאָר נישט געשען! ווי אים דאַכט וויל

סאַראַ באַוואוסטזיניק איצט שפּילן עפּעס אַ שפּיל. ער וועט דאָ מוזן האַלטן דעם בליק וואַך!

מיט זיין גאַנצן ביסל שוואַכן ווילן האָט ער זיך צוזאַמענגענומען. אַלץ אין אים האָט זיך איצט צעשפּילט אין אַ מין טראַציקייט, אַ טראַציקייט צו זיך, צו איר, צו אַלעם אַרום!

„ניין! נאָר נישט ווייכלייביק. אויך נישט זיין גענן! נישט שטערן! פאַרקערט, אַליין דאַרף ער זען פעליקס זאָל מיטפאָרן. וואָס עס דאַרף זיין זאָל זיין! מיטן אייגענעם קאָפּ אָן דער שטיינערנער וואַנט! ווייניקסטנס, זאָלן זיי אים נישט זען ווי אַ פּחדן!"

אַט די געדאַנקען זיינען אים געטאָן אַ פלי אַדורך אין קאָפּ ווי אַ בליץ און שוין האָט ער אַ זאָג געטאָן:

— פאַרוואָס טאָקע נישט מיטפאָרן, פעליקס?

קאַפּיטל צוויי און צוואַנציק

פאַרטאָג. תל אביב איז בלוי. אַ קילע פייכטקייט הענגט אין דער לופט. די הייזער שלאָפן. די קראָמען — פאַרמאַכט. לער די טראָטואַרן. עס איז שטיל. בלויז אין איין ראָג שטייען דריי גרויסע, רויטע „אגד" אויטאָבוסן, איינער הינטער דעם אַנדערן, מיט די פּנימער אַרויס צו דער לאַנגער אלענבי־גאַס. אין דער פאַרטאָגיקער בלויקייט רויטלען זיי אויף ווי ווייט אַוועק און רופן צו זיך אַלע פאַרשלאָפענע שאָטנס, וואָס שלייכן פון אַלע זייטן, איינציקווייז, צווייווייז, מיט וואַליזקעס אין די הענט און וואַרעמע, ווייכע דעקעס פאַרוואָרפן אויף די אַקסלען.

די שאָפערן, געזונטע, שוואַר־געפּאַקטע יונגען, אין קורצע הויזקעס מיט רויטע, אייזערנע קני, זיצן אין אַנטקעגנדיקן טיי־קרעמל, דאָס איינציקע וואָס האָט זיך געעפנט צוליב זיי אַזוי פרי.

זיי איילן זיך נישט, די שאָפערן, מיט די אָפּגעווינטיקטע פּנימער. געמיטלעך זיצן זיי ביי די בלאַסע גלעזער טיי מיט לימענע, וואָס דער געל־באַבערדלטער יונגערמאַן מיטן שוואַרצן, פּיצינקן יאַרמלקעלע אויפן שפּיץ־קאָפּ, דערלאַנגט זיי. זיי זיינען רואיק, די שאָפערן! זיי ווייסן אַז קיינער וועט אָן זיי נישט רירן די אויטאָבוסן פון אָרט.

סאַראַ אָבער האָט נישט דאָס רואיקע געפיל. אַ גאַנצע נאַכט איז זי געווען אומרואיק צוליב דעם פאָרן. זי האָט נאָר מורא געהאַט טאָמער פאַרשלאָפט זי. חוץ דעם, זי איז נאָך גאָרנישט זיכער, זי

ווייסט נאָך אַלץ נישט צו פעליקס וועט מיטפאָרן... לויט זיין האַלטן זיך יענעם פאַרנאַכט קאָן זי גאָרנישט וויסן! און פון דאַן אָן האָט ער זיך מער נישט געוויזן.

פאַרטאָג, די שטערן אין די בלויע שויבן האָבן זיך נאָר אָנגעהויבן לעשן, האָט זי זיך שוין אויפגעהויבן. אויך מאָטל איז אויפגעשטאַנען. עס איז איצט ביי אים נישט געווען אפילו אַ טראָפּן פון יענער פרייד, וואָס ער האָט געהאַט ווען ער האָט פאַרטראַכט אָט דעם פּאָר צו מאַכן. פויל, אָן חשק, האָט ער זיך דאָרטן געפּאָרעט ביי אַ קליין וואַליזקעלע. ס'גאַנצע פאָרן איז אים איצט נישט איינגעגאַנגען. ווען נישט דאָס ביסל שטאָלץ, וואָס ער האָט אויף זיך מיט געוואָלט אַרויפגעצויגן, אָט אַ דאָס ביסל שטאָלץ, וואָס לאָזט אים נישט זיין שוואַך, טאַקע ווייל ער איז אַזוי שוואַך און נאָכגעביק, וואָלט ער אפשר באַדאַרפט אַ זאָג טאָן:

— ניין! איך פאָר נישט! ווילסט פאָרן מיט פעליקסן? געזונ־טערהייט!

ער האָט פאַרמאַכט ס'וואַליזקעלע, מאָטל, סאַרא האָט אויף גיך פאַרוואָרפן דאָס בעטל און ביידע זיינען זיי אַרויס.

אין דרויסן, אויף דער פּאַדלאָגע פון דער וועראַנדע, איז געלעגן אַ דינע, זילבערנע ראָסע. סאַרא האָט גענומען דאָס וואַליזקעלע, וואָס מאָטל האָט אַראָפּגעשטעלט. אַ פּיר־עקיקער צייכן, דער פולער פאָרם פון וואַליזקעלע, איז געבליבן לעבן אירע פיס. מאָטל, נישט אויפצו־וועקן די שכנים איבער דער וואַנט, האָט שטיל און פּאַוואָליע פאַרשלאָסן ס'טירל.

זיי זיינען אַראָפּ אין זאַמד אַריין. דער גאַנצער אַרום, די צעוואָר־פענע הייזקעס האָבן זיך געבליכט אין אַ נעבלדיקן פרימאָרגן־גרוי. ס'זאַמד אונטער די פיס, וואָס גליט אַ גאַנצן טאָג אין דער זון, איז איצט, אין פאַרטאָגיקן טוי, געווען פייכט, קיל. יעדער טריט זייערס האָט זיך אָפּגעדרוקט און געלאָזן אַ שאַרפן, בולטן שיך־צייכן.

זיי זיינען געגאַנגען ביידע שטיל. אַרויסקומענדיק אין געסל אַריין, אויפן נייעם, גלאַטן טראָטואַר אַרויף, האָט זיך סאַרא פּלוצים געכאַפּט:

— מאָטל, האָסט פאַרגעסן די דעקע!

אָן אַ וואָרט האָט מאָטל זיך אומגעקערט און גענומען שטעלן פיס צוריק איבער דעם זאַמד־פעלד. סאַרא האָט אים נאָכגעקוקט, געקוקט אויפן וואַליזקעלע לעבן זיך. זי האָט אים געוואָלט נאָכשרייען: „גיך, מאָטל! די אויטאָבוסן וועלן אַוועק!" אָבער גיי שריי, אַז זי ווייסט

ווי גערן ער וואָלט זיך גאָר אַרויסגעדרייט פון דעם גאַנצן פאָרן. געווים ווייסט זי אַז דאָס איז צוליב איר אַריינדרייען פעליקסן אין דעם. זי ווייס אפילו אַז אויך פעליקסן איז פיינלעך דאָס פאָרן. זי איז זיכער די איינציקע, וואָס וואָלט געקאַנט ביידע באַפרייען פון דער אומאנגענעמלעכקייט. זי וועט דאָס אָבער נישט טאָן! פאַרקערט, ערגעץ טיקט אין איר אַ געפיל: „דווקא אויסנוצן דעם מאָמענט״. געוויס, ווען פעליקס וויל פאָרן מיט איר אַליין! וויל ער אָבער נישט! צוזאַמען מיט מאָטלען וועט ער פאָרן. מיט איר אַליין — נישט!

מאָטל איז צוגעקומען. ער האָט געהאָט די בלויע וואָל דעקע מיט די רויטע קראַטן, פאַרוואָרפן איבער דעם לינקן אָרעם. ער האָט ווידער געגומען דאָס וואַליזקעלע. אָפּגייענדיק אַ שטיקל וועג, ביים ערשטן אָפענעם טיי־קרעמל, האָט ער געוואָלט אַריינגיין. ער איילט זיך נישט, מאָטל. סאַרא אָבער האָט נישט געוואָלט. פריער וויל זי זיין ביי די אויטאָבוסן.

אַרויסקומענדיק אויף אלענבי, פון ווייטנס נאָך, האָט דאָס פּנים פון ערשטן רויטן אויטאָבוס זיי געטאָן אַ בלאַנק אַנטקעגן. רעדלעך מענטשן, גאַנצע געזעמלעך, האָבן זיך דאָרטן געדרייט, געהאַוועט הין און צוריק. טייל האָבן זיך געפּאַקט אין שטייענדיקן אויטאָבוס אַריין. סאַרא האָט אינסטינקטיוו פאַרגיכערט איר טראָט. מאָטל האָט, נישט ווילנדיק, געמוזט נאָכהאַלטן איר גאַנג. ווען זיי זיינען צוגעקומען צו די טומלענדיקע רעדלעך מענטשן, האָבן ביידע שטום מיט די אויגן גענומען זוכן אויב פעליקס איז שוין דאָ. און זוכנדיק האָבן ביידע עס אויסבאַהאַלטן איינער פון אַנדערן. מאָטל האָט נישט געוואָלט סאַרא זאָל אפילו פאַרדעכטיקן אַז טיף אין האַרץ וואָלט ער וועלן פעליקס זאָל דאָ נישט זיין. און אויב שוין יאָ, זאָל ער צוקומען ערשט נאָכדעם ווי די אויטאָבוסן וועלן האָבן אַוועק געפאָרן... סאַרא ווידער האָט דאָס מאָל נישט געוואָלט ווייז טאָן מאָטלען. זאָל ער נישט זען ווי אומרואיק זי איז, ווי זי צאַפּלט זיך טאָמער פאַרשפּעטיקט פעליקס.

זיי האָבן זיך געפּלאָנטערט צווישן די גרופּקעס מענטשן, געקוקט אין די מאַשינען אַריין, כלומרשט צו זיי זיינען נאָך אינגאַנצן ליידיק, אָבער פעליקס איז טאַקע נישטאָ!

מאָטל איז ענדלעך אַריין אין איינעם פון די אויטאָס און אַוועקגעלייגט דאָס וואַליזקעלע מיט דער דעקע אויף זיינע רעזערווירטע פּלעצער. דערנאָך, אַרויסקומענדיק צוריק, איז ער אַריין מיט סאַראן אין אַנטקעגנדיקן טיי־קרעמל.

סאַרא האָט געהאַלטן אין איין קוקן דרויסן אַרויס. זי איז געוואָרן נערוועז און זיך געבייזערט אויף דעם געל־בערדלדיקן יונגנמאַן מיטן יאַרמלקעלע אויפן שפּיץ קאָפּ:

— וואָס נעמט אים דאָרט אַזוי לאַנג, דאָס דערלאַנגען אַ גלעזל „סוכאַטנע" טיי?

מאָטל איז געווען וואַך צו איר אומרואיקייט. ער האָט גוט געוואוסט אַז דאָס איז נישט צוליב דעם טיי־דערלאַנגערס יאַרמלקעלע, דאָס בייזערן זיך, אירס. אויך ער, מאָטל, האָט געקוקט דורכן פענצטער. אויך ער איז געווען אַביסל אומרואיק. אָבער דאָס איז גראָד געווען אַ פּונקט פאַרקערטע אומרואיקייט... ער האָט געזען ווי די שאָפערן פאַרען זיך שוין ביי די מאָטאָרן. אט — אַט, הייסט עס, פאָרט מען! ער האָט גיך גענומען זופן די טיי. וואָרעם וואָס גיכער מען וועט זיצן אין די מאַשינען אַלץ פריער וועלן זיי אָפּפאָרן!

סאַרא גראָד, האָט איצט גענומען זופן איר גלעזל טיי לאַנגזאַמער. אַז אַ פּאַסאַזשיר איז נישטאָ, פעלט ער נישט. אָבער איבערלאָזן פּאַסאַזשירן ביי אַ גלעזל טיי וועלן זיי נישט, די שאָפערן! און דערווייל וועט ער אָנקומען, פעליקס!

מאָטל האָט זי אַ מינטער געטאָן:

— סאַרא, די אויטאָבוסן וועלן אַוועק!

— זיי וועלן נישט!

סאַרא האָט זיך באַמיט צו באַהאַלטן איר אומרואיקייט, צו טרינקען די טיי פּאַוואָליע, זופּ נאָך זופּ, אָבער די אומרו האָט געפלאַטערט פון איר, אַרום איר. וואָס מער אירע ווייכע האָר האָבן איר געפלאַטערט פאַר די אויגן, אַלץ מער נערוועז האָט זי זיי געהאַלטן אין איין שאַרן הינטער די אויערן אַרונטער.

אינמיטן דער גאַנצער שטומער און באַהאַלטענער צאַפּלעניש זייערע, האָט זיך דערווייל, פון אַ זייטיק געסל, אַרויסגעשאָרט פעליקס און געקומען גיין מיט אלענבי בולוואַר פּונקט אַנקעגן דער שויב, וואו זיי זיינען געזעסן.

ער איז געווען אויסגעפּוצט, פעליקס, אין זיין גרויען אַנצוג, אין די ברוינע שיך, נישט ווי צו פאָרן מיט אַ „טיול" צום טויטן ים, וואו מען וועט דאַרפן שלאָפן אויפן זאַמד, אונטערן פרייען הימל, וואו מען וועט זיך שלעפּן אין אַן ענג שיפל אין דער גליאיקער היץ און דערנאָך קריכן צופוס איבער די הויכע פעלזן אַרויף צו סדום, נאָר ווי ער וואָלט געגאַנגען דאָ ערגעץ, אין אַ תל־אביבער באַנק אַריין צו דער אַרבעט.

לויט זיין גאַנג האָבןביידע געמעגט מיינען אַז פעליקס קומט זיי אָנזאָגן אַז ער וועט אויף דעם טיול נישט פאָרן. וואָרעם אַ מענטש לאָזט זיך דאָך נישט אַרויס אויף אַזאַ וועג אָן אַ וואַליזקעלע פאַר שפּייז, אָן אַ דעקע זיך אונטערצושפּרייטן, אפילו אָן אַ הוט אויפן קאָפּ זיך צו שיצן קעגן יענע פייערדיקע שפּיזן, די זון שטראַלן, וואָס ברענען אַזוי אין דעם טויטן טאָל.

יענעם פאַרנאַכט, אין דעם אומגעריכטן פאַרבעטן אים, ער זאָל מיטפאָרן אויף דעם טיול, האָט פעליקס דערוייל, צוליב מאָטלס גרויס פאַרלוירנקייט, אַליין פאַרגעסן זיך אויסצופרעגן וואָסער טיול דאָס וועט זיין, ווי אַזוי ער דאַרף זיך צוגרייטן צו דעם וועג. דערנאָך ווידער, בעת דער אַרבעט דאָרטן אין פרדס, ווען ער האָט ענדלעך, נאָך אַ לאַנג שלאָגן זיך מיט דער דעה יאָ באַשלאָסן צו פאָרן, האָט ער גאָרנישט געטראַכט וועגן אַזעלכע זאַכן. לויט דער דערפאַרונג, וואָס ער האָט געהאַט אויף זיין טיול איבערן עמק, איז דאָס וואַליזקעלע מיט דער דעקע גאָר געווען אַ לאַסט. וואו מען האָט זיך דאָן אָפּגע־שטעלט איז געווען אַ גאַסטהויז איבערצונעכטיקן און געוויס אָפּצועסן אַ מאָלצייט. לעבן אין וועג, ווי די אַנדערע פאָרער, פון וואַליזקעלע אַרויס, און דערצו זיך נאָך וואַלגערן אויף דילן איינגעוויקלט אין אַ דעקע, נישט ער וויל דאָס און נישט די נויט ברענגט אים דערצו! פעליקס כענטניק קאָן זיך נאָך דערלויבן צו פאָרן ווי אַ מענטש!

דעריבער איז ער דאָס איצטער געגאַנגען אַזוי שטאָטמעסיק, כמעט פראַנטיש, אין בלויזן קאָפּ, דער קאַפּריזנער לאָק איבערן שטערן און, מיט ליידיקע הענט.

סאַראַ, ביים דערזען אים אין דעם הולך, האָט דערפילט ווי דאָס האַרץ האָט זי אַ ציי געטאָן! אָט אַזאַ האָט זי דאָך אים ס'ערשטע מאָל באַגעגנט! אָט, אין דעם הולך האָט זי אים אַזוי ליב צו זען! איצט אָבער מיינט דער הולך פאַר איר אַז ער פאָרט זיכער נישט אויף דעם טיול!

זי איז אַרויס אים אַנטקעגן. מאָטל האָט זיך שוין נישט געקאָנט העלפן און איז אויך נאָך:

— שלום!

— שלום וברכה!

צו דעם ברייטן שלום וברכה האָט נאָך מאָטל געוואָלט אים אַ פרעג טאָן, אַזוי, כלומרשט איבערראַשט:

„וואָס, פעליקס, איר פאָרט טאָקע נישט?...״

ער האָט דאָס אָבער נישט געטאָן. אין דעם פרעגן אַליין קאָן ער זיך נאָך אויסגעבן און מען זאָל דערזען זיין שוואַכקייט, אַז ער וויל טאַקע נישט האָבן מיט זיך פעליקסן.

סארא ווידער האָט סתם מורא געהאַט טאָמער וועט איר פרעגן שאַפן אַ לאַגע אין וועלכער פעליקס וועט זיך קאָנען אַרויסדרייען פון פאָרן. דעריבער האָט זי אים גענומען אויף זיכער:

— פעליקס, אַזוי ליידיק?

פעליקס האָט זיך אַליין אַרומגעקוקט. וואָס הייסט ליידיק? ער גייט דען נישט ווי געהעריק אָנגעטאָן? ערשט נאָכן דערוויסן זיך וואָסער טיול דאָס גייט זיין, האָט ער געוואָלט כאַפּן און לויפן אין האָטעל אַריין, וואו די זאַכן זיינע שטייען, כאַטש כאַפּן אַ פּאָר אַלטע שיך מיט אין וועג אַריין. סארא אָבער האָט אים געטאָן אַ כאַפּ ביים אַרבל, געטאָן אים חנעוודיק אַ ריס דעם לאַק:

— וואַרט נאָר, צעטראָגענער!

מאָטל, פון יוצא וועגן, האָט אונטערגעכאַפּט:

— פעליקס, די אויטאָבוסן וועלן נישט וואַרטן!

אין דער צייט פון זייער פאַרנומען זיין מיט פעליקסן האָט דערווייל דאָס געזעמל זיך אַריינגעשאַרט און איינגעזעצט זיך אין די מאַשינען. זיי האָבן שוין פאַרשפּאַרט אפילו פרעגן צו פעליקס קאָן נאָך לויפן צוריק אין האָטעל. זיי האָבן געמוזט גלייך אַריין אויף זייערע פּלעצער. דער שאָפער האָט פאַרמאַכט די טיר און פעליקס, זיצנדיק אין דעם הולך, האָט געהאַט דאָס געפיל ווי ער לאָזט זיך ערגעץ אין אַ שטורעם אַריין אָן אפילו אַ דעכל דעם קאָפּ צו שיצן...

די מאַשינען האָבן געררירט. איינע אונטער דער אַנדערער, אין אַ רייע, זיינען זיי געפאָרן לענג אויס אלענבי. גרויסער טאָג איז געשטאַנען. תל אביב האָט אויפגעוואַכט. טירן האָבן זיך געעפנט. אויסגערוטע, פריש־פאַרקעמטע אַרבעטער, אין העמדלעך מיט אָפענע הערצער, אין קורצע הויזקעס מיט נאַקעטע, פאַרברוינטע קני, האָבן דורכגעשוועבט אויף זייערע וועליסאָפּעדן צו אַ נייעם טאָג אַרבעט. דאָרפס יידן, אין פאַרפּעצטע קאַפּעליושן מיט היבשע בערד, זיינען געקומען אָנצורייטן אויף זייערע קליינע אייזעלעך. פאַר זיך, לעבן זייערע אַראָפּהענגנדיקע פיס, וואָס האָבן אָנגערירט דעם אספאַלטענעם שאָסיי, אויפן סאַמע קאַרק פון אייזעלע, זיינען אָן אַ לעדערנעם רימען געהאָנגען צוויי פולע קאַנען פריש געמאָלקענע מילך. אויך אַ באָרפיסער אַראַבער, אין אַ געל־געשטרייפטער אבאיע איז געקומען אָנצוקריכן לעבן זיין פיצינקע

אייזעלע, וואָס האָט אויף זיך געטראָגן צוויי פולע קעסטלעך מיט פריש געריסענע, נאָך מיט טוי באַדעקטע ווייַנטרויבן.

די רויטע אויטאָבוסן האָבן זיך צעטרובעט. דער אַראַבער האָט אַ כאַפּ געטאָן ס'אייזעלע ביים קערגל ס'זאָל זיך פון שרעק נישט צעהעצ־קען און אַראָפּוואַרפן אַלץ פון זיך. דער שאָפער האָט בכיוון נאָך אַ שטאַרקערן טרובע געטאָן. ס'אייזעלע האָט אויפגעצאַפּלט און זיך דאָך באַרואיקט. די מאַשינען זיינען אַוועק. געבליבן איז דאָ דער אַראַבער מיט דעם אייזעלע, וואָס האָט זיך צעזונגען אין דעם נייעם תל אביבער פרימאָרגן אַריין:

— ענבים! ע־נ־ב־י־ם...

קאַפּיטל דריי און צוואַנציק

אַ האַלבן וועג, צווישן תל אביב און ירושלים, זיינען מאָטל און פעליקס געווען אין זייער אַן אַנגעצויגענער שטימונג. סאַרא האָט דערפון געליטן. זי האָט נעבעך געטאָן אַלץ, וואָס נאָר אַזאַ ווי זי קאָן, זיי פון דער אַנגעצויגנקייט אַרויסצושטויסן.

ווי נאָר עמעץ האָט אַ ברום געטאָן אַ ניגון, אפילו אַ טאָן פון אַ ניגון, האָט אים סאַרא אונטערגעכאַפּט און מיט איר פלאַם, מיט איר עקסטאַז, אַנגעצונדן דעם גאַנצן עולם, נישט נאָר אין איר אויטאָ־בוס, נאָר אויך אין דעם פון פאָרנט און אין דעם הינטער זיי. אין איין מינוט האָט זיך דאָס געזאַנג צעטראָגן דורך די אָפענע פענצטער־לעך פון די פליענדיקע אויטאָבוסן אַרויס, איבער די בערג און טאָלן וויט, ווייט אַרום!

אין מיטן דער זינגנדיקער הינגעריסנקייט האָט סאַרא דאָך געזען דעם אַנגעכמורעטן מאָטל לעבן זיך. זי האָט אַזוי אומשולדיק גע־צערטלט זיין האַנט... נישט נאָר מאָטל, וואָס איז שטענדיק גרייט איר צו פאַרגעבן אַלץ, נאָר אַ יונג, אַ שטיין, וואָלט אויך גערירט און אויפגעהייטערט געוואָרן.

סאַרא האָט אָבער אויך געדענקט, אַזוי הינטערווייליקס און אומ־שולדיק געדענקט, אַלע ווייַלע אַ ריס צו טאָן דעם קאַפּריזנעם לאָק, וואָס האָט זיך איצט אַזוי חנעוודיק געווינטלט איבער פעליקסעס שטערן באַלד, הינטער איר...

אויך די שאָפערן האָבן געטאָן זייערס אויפצוהאַלטן די אויפגע־הייטערטקייט ביים עולם. וואָס שמעלער, וואָס געדרייטער און געפער־

לעכער עס איז געוואָרן דער וועג צווישן די בערג פון יהודה, דער ירוש־לימער וועג, וואָס דראַפּעט זיך אויף שמאָלע באַרג־אָפּשניטן, וואָס הענגט איבער אַזעלכע מוראדיקע אָפּגרונטן, אַלץ קינציקער, אַלץ געוואַגטער האָבן זיי זיך דורכגעכאַפּט מיט זייערע שווערע מאַשינען און פאַרלאָפן איינער דעם אַנדערן פאַראויס. דווקא, ווייל די ווייבער האָבן זיך צעקווי־טשעט, דערזעענדיק דעם טיפן אָפּגרונט לעבן די סאַמע רעדער, אַלץ דרייסטער זיינען געוואָרן די שאָפערס מיט זייערע קונצן.

נישט וויסנדיק אפילו זיינען אויך מאָטל און פעליקס אַריינגעצויגן געוואָרן אין דער האזארד־שטימונג. די אויפגעהייטערטקייט האָט אויך זיי בײדן, די אַנגעכמורעטע, אַ פּאַק געטאָן. די אַנגעצויגנקייט, וואָס זיי האָבן מיטגעבראַכט פון תל אביב, האָט דאָ, אין די ירושלימער בערג, וואו טיפע טאָלן דרייען זיך פאַרן אויג ווי וואונדעלעכע שיסלען, וואו פון הימל בלענדט אַ שפע ליכט פון גאָלד און בלוי, דאָ האָט זיך זייער אַנגעצויגנקייט געמוזט אויפלעזן, אַוועק, ווערן נישט!

מאָטל, ווי זיין שטייגער, האָט באַלד אַלץ פאַרגעסן. אויס רוגז! ער איז איצט געווען היגעריסן פון סאראן לעבן זיך, פון איר כסדר־דיק אויפשפרונגען ביי יעדן געפערלעכן קונץ, וואָס די שאָפערן האָבן דורכגעפירט. יעדערס מאָל, וואָס די ווייבער האָבן אַ קוויטש געטאָן איז זי, סאראַ, געווען די איינציקע וואָס האָט אויפגעשטראַלט פון פרייד און נאָך געלאָפן קלאָפּן דעם שאָפער איבער דער פּלייצע! מאָטל האָט אַנגעקוואָלן וואָס סאראַ איז געוואָרן דער צענטער פון גאַנצן שפּרודלענ־דיקן עולם אין אויטאָבוס. עס האָט אים נישט געאַרט וואָס זי, אַ פאַרכאַפּטע פון דעם שלענגלדיקן וועג און פון דעם שאָפערס יאָגן זיך, האָט געלאָזן ביידע קאוואלירן אירע, אים, מאָטלען, מיט פעליקסן אַליין און גאָר געבליבן הענגען אָן דעם זייטל פון שאָפערס זיץ. דאָס האָט געגעבן פעליקסן אַ מעגלעכקייט זיך איבערצוזעצן אויף איר פּלאַץ, לעבן מאָטלען. צו וואָס אַריינפאָרן קיין ירושלים אָפּגעזונדערט, אַנגעצויגן?

די אויטאָבוסן האָבן זיך אָפּגעשטעלט באַלד, אין עק ירושלים, אין אַ זייטיק געסעלע, לעבן דרך־יפו.

דער זאָרגלאָזער עולם איז אַרויס און זיך אַיילנדיק צעלאָזט איבער די קראָמען און קרעמלעך. וואָרעם אויב מען וועט דאָ נישט מיטקויפן וואָס מען האָט פאַרגעסן אין תל אביב, וועט מען דאָרט, ביים טויטן ים, נישט קריגן אפילו אַ ביסל וואַסער.

מאָטל איז איצט געווען גאָר פריידיק. אויב איז נאָר ביי אים אַוועק די אַנגעצויגנקייט האָט ער שוין במילא איינגעזען די נאַרישקייט

פון זיין בייז, פון האָבן פאַריבל, וואָס פעליקס פאָרט מיט. אדרבה! עס איז אפילו אַ מאָדנע לאַגע, אָבער אַזוי איז עס! סאַרא פילט זיך גוט ווען זי האָט ביידן לעבן זיך. אַז פעליקס איז דאָ דערביי האָט זי אַ וועלט מיט צערטלעכקייט אפילו פאַר אים, מאָטלען. איז פאַרוואָס זאָל ער איר שטערן?...

מיט גרויס הרחבה, אָט אַזוי ווי מאָטל קאָן! איז ער געגאַנגען מיט סאַראן איבער די קראָמען. סאַרא האָט געקויפט און ער האָט געצאָלט מיט דער ברייטער האַנט! פלעשער וויין און וואורשט, פרוכט און ניס, טרויבן און מאַנדלען, אַלץ האָט ער מיטגענומען אויף דעם טיול צום טויטן ים...

פעליקסן האָט מאָטל גאַרנישט געלאָזט קויפן. פעליקס איז זיין גאַסט. אָבער פעליקס קאָן דאָס נישט! ער געהערט נישט צו די, וואָס האַלטן דאָס געלט־טייסטערל פאַרשטשעמעט צווישן די פינגער. חוץ דעם: עפּעס איז ביי אים דאָס ווידערגעפיל צו מאָטלען פאַרבלאָסט גע־וואָרן. ער האָט אים ווידער זייער גינציק, מאָטלען. עס איז אפילו מאָדנע, ער האָט אים גינציק און פילט זיך דאָך ענג לעבן אים... זיין דאָ אַ בלויזער צוקוקער קאָן ער נישט. ער וויל אויך עפּעס טאָן, זיך פאַרען! איז אויב מאָטל לאָזט אים גאַרנישט קויפן און לייגן אין זעלבן פעקל אַריין, איז ער אַוועק אין אַנדערע קרעמלעך און אַליין איינגע־קויפט אַזאַ איינקויף פון וויין און ניס און פלייש און ברויט און פרוכט, אַז ווען ער איז צוריקגעקומען צום אויטאָבוס איז זיין פּאַק געווען גרעסער פאַר מאָטלס.

ביי פעליקסן איז דאָס געווען אַ טונקל געפיל אַזאַ, וואָס האָט אים געטריבן דאָס צו טאָן. נישט ער וויל זיין מאָטלס גאַסט! זאָל מאָטל זיין זיין גאַסט...

און סאַרא, ווי אַ פריידיקע מאַמע, אַ צעפלאַמטע, האָט זיי ביידן אָנגע־ריסן די אויערן, ביידן געשאָנקען לאַסקעס און אַ גליקלעכע געבאַלע־באַטעוועט איבער דעם איינקויף. זי וועט אָבער נישט דערלאָזן קיין באַזונדערע באַלעבאַטישקייטן! די פלעשער וויין מיט די ניס מיט אַלץ מיט אַנאַנדער האָט זי צונויפגעלייגט אין איין גרויסער ווירטשאַפט געגנוג אויף צו שפּייזן אַ האַלבן אויטאָבוס מיט מענטשן.

די באַסעס האָבן ווידער געררירט. איצט שוין דורך שמאָלע געס־לעך צווישן בלינדע, גרויע, פענצטערלאָזע ווענט. אַלץ נידריקער און נידריקער אַראָפּ, זיינען די אויטאָבוסן געלאָפן. די ירושלימער בערג זיינען אַנטלאָפן אַוועק, אַוועק, פון הינטן! כסדר, כסדר, יאָגן די

מאַשינען אַראָפּ, אַראָפּ אין טאָל. וואָס נידריקער מען קומט אַלץ היסער ווערט, אַלץ גליאיקער די זון אין דרויסן.

ענדלעך האָט זיך אין טיפן טאָל, דורך דער בלויער, זוניקער וויט, באַוויזן דער „ים". ער האָט געטאָן אַ בליאסק אָקעגן ווי אַ שפּיגל.

פעליקס, דערזעענדיק דעם טייך, האָט נאָכאַמאָל איבערגעלעבט דאָס זעלבע אַנטוישונגס־געפיל וואָס ערשט נישט לאַנג ביים כנרת. אויך יענע אַזיערע האָבן אונדזערע אורעלטערן, די העברייער, אַ נאָמען געגעבן „ים". אין דער אמתן איז דאָס אַ, וואוהין די אויטאָס יאָגן זיך אַזוי אימפּעטדיק אַראָפּ, נישט מער ווי אַ טייך. אַ ברייטער, שטילער טייך, וואָס ליגט ווי פּאַרגליווערט צופוסנס פון הויכע, ריזיקע פעלזנווענט. קיין וועלכל באַוועגט זיך נישט אויף אים. קיין פויגל קרייצט אים נישט דורך. קיין זשום פון קיין פליגלע הערט מען נישט ביי זיין ברעג. שטיל און טויט ליגט ער, דער טייך, טויט ווי דער גאַנצער פעלזיקער אַרום!

די אויטאָבוסן האָבן זיך אַראָפּגעקערעוועט און געבליבן שטיין אין דעם אָפענעם שטויביקן פּלאַץ, לעבן אַ בויד, וואָס עמעץ האָט עפּעס ווי אויף גיך אויפגעשטעלט. דער עולם האָט זיך געטאָן אַ שאָט אַרויס מיט די פּעק אין די הענט. אין דער בלענדענדיקער פוסטקייט איז אָנגעשטאַנען אַ טומל, אַ מענטשלעך געזשומעריי! דער געטומל האָט זיך גענומען קייקלען אַראָפּ, אַראָפּ צום ברעג, וואו עס האָט געוואַרט אַ פּאַראַנקערט שיפל. דאָ, אויף דעם שטויביקן, פּוסטן ברעג איז ווידער געוואָרן שטיל. צום שאָטן פון דערליידיקער, איינזאַמער בויד, איז צוגעקומען נאָך אַ לאַנגער, געשפּאָלטענער שאָטן פון דריי גרויסע, רויטע, איינזאַמע אויטאָבוסן. די עטלעכע אַראַבער, לעבן דער בויד, אין זייערע גרוי־לייוונטענע ברייט־געפאַלדעוועטע הויזן, מיט טיכלעך אויף די קעפּ, האָבן זיך ווידער פויל און שטיל און איינזאַם געפּאַרעט אַהין און אַהער, אַהער און אַהין, ווי שטילע, אָטעמלאָזע שאָטנס.

דאָס מאָטאָר־שיפל ביים ברעג האָט גענומען הודזשען. פּאַמעלעך, איינער הינטערן אַנדערן, האָט זיך דער עולם געצויגן פון די אויטאָבוסן אין שיפל אַריין. באַלד האָט עס גענומען זיך שניידן אַלץ טיפער אַריין אין דער מיט פון טויטן טייך. פון הינטן, ווי אַן עק פון דער שיף, האָט זיך נאָכגעצויגן אַ קליין שיפל, אַ לאָדקעלע, אין וועלכן עס האָט זיך עפּעס געפּאַרעט אַ געזונטער, שלאַנקער, באַרפיסער

אַראָבער, אין אַ פּאָר געפּאַלבטע פּלודערן, ברייט, ווי פון צען זעק צונויפגעוואָרפן.

ער האָט דאָרט געמאַנדרעוועט ביים שטריק, דער אַראָבער, דערנאָך האָט ער זיך בהרחבה אויסגעצויגן אין לאַדקעלע אין זיין גאַנצער לענג מיטן שוואַרץ גלאַנציקן פּנים און ווייסע, לאַכנדיקע ציין אַרויף, צו דעם בלויען, זוניק־בלענדענדיקן הימל.

שעהן דורכאַנאַנד האָט דאָס שיפל אַזוי געשניטן דאָס געדיכטע, אויליקע, טויטע וואַסער. פוןביידע זייטן האָבן זיך געצויגן די מעכטיקע פעלזנוועגט, גרויע, אויך ברוין־פאַרברענטע, ווי זשאַוואַר. קיין סימן פון לעבן האָט זיך דאָ נישט געזען! אפילו קיין שאָטן פון אַ קוסט, פון אַ בוים! אומגעשטערט גליט דאָ די זון! דער הימל — אַזוי טיף בלוי. די לופט אַזוי הייס, אַזוי אָנגעגליט אַזש עס שווינדלט פאַר די אויגן!

אין שיפל איז געוואָרן ענג. די חמימה שטיקט אין קעל. דאָס אָנגעהיצטע וואַסער, וואָס דאָס שיפל פּירט מיט זיך צום טרונקען, שטילט נישט דעם דורשט. דער עולם פּראַאַכט. ביסלעכווייז, אייג־ציקווייז וואַגט מען! אַזוי קונציק וואַרפט מען אַראָפּ פון זיך די שטאָט מיט די לאַנגע קליידער און הויזן. מען בלייבט אין באַקוועמע, אויסדעקאָלטירטע באָד־קאָסטיומען.

אויך סאַראַ האָט זיך פּלוצים באַוויזן, ווי פון ים אַרויס, אין איר העלבלויען, ענג־אויסגעפּאַסטן באָד־קאָסטיום. אירע שלאַנקע, ווייסע פיס און פּרעכטיקע אַרעמס האָבן ביידן, מאָטלען און פעליקסן, אַ בליאַסק געטאָן אין די אויגן. פון אונטער דעם בלויען, דינעם וואַלענס האָבן זיך געריסן אירע שטייפע, פיין געפאָרמטע מיידלשע בריסט.

נישט מאָטל, נישט פעליקס האָבן באַמערקט ווען און וואו זי האָט זיך דאָס אויסגעטאָן.

מאָטל איז גלייך צו צו זיין וואַליזקעלע, זיך דאָרטן געפּאָרעט, אַוועק פאַר אַ וויילע און באַלד צוריקגעקומען אין זיינע קורצע באָד־הויזקעס. אַנטקעגן סאַראַס בלענדענדיקער ווייסקייט, האָט זיין ברוין לייב, אין דער פּאַלעסטינער זון דורכגעגליט, אויסגעזען אַזוי קאָנטראַסטיש. אַזש ער, מאָטל, האָט זיך אָנגעהויבן פילן אומבאַקוועם.

דער איינציקער כמעט, וואָס איז געבליבן שטאָטיש, אין לאַנגע, געפּרעסטע הויזן, מיט אַ ווייס העמד און שעלקעס איבער די אַקסלען, איז געווען פעליקס. נישט ער האָט עפּעס מיטגענומען, נישט ער וואָלט זיך דאָ איבערגעטאָן! ער האָט זיך ווידער אַוועקגעזעצט אַ געלאַנגווייליקטער, קוקן אויף דעם פאַרגליווערטן טייך, אויף דעם נאַכשווימנדיקן שיפּעלע מיט דעם אויסגעצויגענעם אַראַבער. אפילו

דאָס זיצן מיט אַן אַרויסגעבויגענער האַנט און שאַרווען דאָס פּעטע, אויליקע, וואַרעמע וואַסער איז אים אויך שוין נמאס. דאָס כּסדר־דיקע עסן פון לאַנגווייל — אוודאי און אוודאי! וואָס זאָל ער איצט טאָן? זייטיק כאַפּט ער אַלע ווײלע אַ קוק אויף סאַראַ... זי איז אַזוי שיין... וואָס, צום טייוול, פאַרעט זי זיך אַזויפיל מיט אים, מיט מאַטלען?...

פעליקס האָט זיך אויפגעשטעלט, אָנגענומען דאָס דינע, אײַזערנע שטאַנגל, וואָס האַלט אונטער דעם שיף דאַך און גראַציעז גענומען זיך ציען אַרויף, ווי ער פלעגט עס אַזוי אָפט טאָן אין דער היים, אויף די ביימער, אין וואַלד. אײדער סאַראַ האָט באַוויזן צו זאָגן: ניין! איז ער געווען אין דער הויך, אויפן פלאַכן שיפדאַך. פון דער הויך אַראָפּ, ליגנדיק אויסגעצויגן אויפן בויך, האָט זײַן בליק זיך באַ־געגנט מיט סאַראַס. אירע אויגן האָבן געגליט. וואָס וואָלט זי איצט נישט געטאָן זיך צו קאָנען אַרויפכאַפּן דאָרט, צו פעליקסן?

ערשט שפּעט נאָך האַלבן טאָג האָט זיך דאָס שיפל אָפּגעשטעלט. עס איז געווען בענטער צום אָנטקעגנדיקן ברעג. די פעלזנווענט האָבן איצט, פון דער נאָענט, אויסגעזען נאָך מעכטיקער, זייער נאָקעטקייט — נאָך גרויליקער!

אין איין וואַנט, פון אַ שפּאַלט אַרויס, האָט געפלאָסן אַ טייכל. שטיל איז דאָס טייכל געלאָפן און געטראָגן די זיסע וואַסערן אַראָפּ צום טויטן ים. אָט דאָ, אַנטקעגן דעם טייכל, האָט זיך דאָס מאָטאָר־שיפל אָפּ־געשטעלט. ערשט איצט איז אויך קלאָר געוואָרן צו וואָס דאָס ווינדלדיק לאָדקעלע האָט זיך געדאַרפט נאָכשלעפּן. אין דער פוסטער פאַרלאָזנ־קייט איז נישטאָ קיינער וואָס זאָל אויפשטעלן כאָטש אַ בריקל אַ שיפל זאָל זיך דערביי קאָנען אָפּשטעלן.

איינציקווייז האָט דער עולם גענומען קריכן אין לאָדקעלע אַריין. דער אַראַבער האָט געאַרבעט מיט די רודערס, אַרויסגעלאָזט די עטלעכע מענטשן דאָרט, וואו זיי קאָנען שוין אַליין צובראָדזשען צום ברעג און זיך גלייך פאַרקערעוועט צוריק ווידער נעמען אַנדערע און זיי צופירן מיטן שיפעלע.

פעליקס איז אַריין אין לאָדקעלע. ערשט איצט האָט ער דערזען ווי נישט צוגעגרייט ער איז צו דעם טיול. יעדער קאָן פּשוט טאָן אַ שטעל אַרויס די פיס פון לאָדקע און נעמען בראָדזשען, ער אָבער, טראָגט לאַנגע הויזן און ברוינע שיך!

נאָך מער האָט ער דאָס דערפילט ווען אַלע זיינען שוין געווען אויפן ברעג. אַלע זיינען אין קורצע הויזקעס און גומע־שיך. איינער נאָך

איינעם לאָזט מען זיך מיטן טייכל, געגן שטראָם, אַריין אין דעם ברייטן שפּאַלט, צווישן די מעכטיקע, הויכע פעלזנווענט. אויך סאַרא און מאָטל האָבן גענומען אָנטאָן זייערע גומע־שיך. אים קומט דאָ אויס צו בלייבן אַליין אויף דעם נאַקעטן, זון פאַרברענטן ברעג, אַליין מיט דעם באַרפיסן אַראַבער, וואָס ליגט דאָרטן אַ פאַרמאַטערטער פון דער שווערער אַרבעט, וואָס ער האָט געהאַט ביים אַריבערפעקלען דעם גאַנצן עולם פון שיף אַראָפּ.

ניין! ער וועט דאָ נישט בלייבן, פעליקס. אויף גיך האָט ער פאַרוואָרפן זיינע צווי ברוינע שיך איבער אַן אַקסל, פאַרשאַרצט די צווי הויזן איבער די קני און באַרפיסערהייט גענומען נאָכבראָדזשען. סאַרא און מאָטל, אין זייערע באָד־קאָסטיומען, אין זייערע גומי־שיך, האָבן געקאָנט גיין. ער אָבער, וויפיל ער האָט נישט פאַרשאַרצט די הויזן, האָט ער זיי אַלץ פאַרנעצט. און די קליינע, שפּיציקע שטיינדלעך אין טייכל, האָבן אים פשוט געלעכערט די פיס.

וואָס ווייטער מען האָט זיך געשלעפּט אין דעם טייכל, צווישן די צווי מעכטיקע פעלזנווענט, אַלץ טונקעלער איז עס געוואָרן. דער שטראָם ליכט, וואָס פליסט אַזוי ברייט אַריין אין אָנהייב, ביי דער עפענונג פון שפּאַלט, קאָן אָהער נישט גרייכן. ווידער דאָס שמאָלע פּאַסיקל בלויער הימל, וואָס מען קאָן קוים זען ווען מען פאַרדרייסט דעם קאָפּ אַרויף, האָט אויך נישט דעם כח צו באַלייכטן די מוראדיקע טונקלקייט, וואָס הערשט אַזוי טיף אין הייל. און וואָס ווייטער ווערט עס אַלץ פינצטערער,אַלץ דערדריקענדער! און קיין ענד און קיין סוף זעט זיך נישט! שוין טויזנטער יאָרן שטראָמט עס, דאָס טייכל, דער נחל ארנון! מעכטיקע פעלזן האָט עס געשפּאַלטן און זיך באַקוועם געמאַכט דאָס געלעגער. ערטערווייז ווערט עס פאַרהאַלטן פון שטיינער, קערעוועט עס זיך אויס און נעמט שטראָמען מיט מער רוגזה אַרויס, אַרויס אַנצוטרינקען דעם טויטן ים!

פעליקס האָט פאַררייסן דעם קאָפּ. אין דער הויך קומען זיך די ווענט אַזוי נאָענט צונויף אַז עס דאַכט זיך אָט, אָט און דאָס לעצטע פּאַסיקל הימל וועט פאַרשטעלט ווערן. עס כאַפּט אַזש אָן אַן אימה! אין דער דריקנדער שטילקייט פאַרנעמט ער עפּעס אַ מין ציטערן, אַ מין פּאַכן פון אומגעזעענע פליגל, ווי אַ מעכטיקער פויגל וואָלט זיך דאָרט פאַרטשעפּעט די פליגל אָן אַ שפּיץ פון פעלז.

וויפיל זיי האָבן נישט געוואַרט אויף אים, מאָטל און סאַרא, איז ער אַלץ געבליבן הינטערשטעליק, פעליקס. אַלע ווײַלע כאַפּט סאַרא אַ קוק הינטער זיך, דערזעט פעליקסעס איינגענעצטע הויזן, ווי ער

שטרויכלט דאָרטן מיט די באָרפֿיסע פֿיס אויף די שפּיציקע שטיינדלעך, אַז אַט, אָט פֿאַלט ער אום, צעלאַכט זי זיך פֿאַר אַ מינוט און ווערט ווידער הינגעריסן פֿון דעם לאָקענדן, פֿון דעם טונקעלן, וואָס דאָס שפּאַנען אַלץ ווייטער האַלט אין זיך באַהאַלטן.

פֿעליקס איז געבליבן ווײַט, ווײַט הינטער אַלעמען. ער איז שוין געווען מיד; זײַנע פֿיס היבש פֿאַרוואונדיקט פֿון דעם בראַדזשען אין טייכל. מאַטל און סאַרא זײַנען געווען אַזוי ווײַט פֿון אים! ווען אַפֿילו ער וויל זיי זאָגן אַז ער גייט צוריק, וואָלטן זיי אים אויך נישט געהערט. הינטערשטעליק פֿון אַלעמען איז אים דאָ באַפֿאַלן אַ נאָגנדער אומרו. ער איז געבליבן שטיין, געקוקט פֿאַר זיך, ווי דאָס וואַסער ציט און לאָקט אַלץ ווייטער און האָט טאַקע אַלעמען פֿון אים אַוועקגעלאָקט. ער האָט געקוקט צוריק צו דער עפּענונג, וואָס איז שוין לאַנג פֿאַרהוילן פֿון אויג. זאָל ער גיין ווייטער? זאָל ער צוריקגיין?

איינער אַליין האָט ער גענומען בראַדזשען צוריק.

ווען ער איז אַרויסגעקומען פֿון צווישן די צוויי פֿעלזנווענט, איז שוין געווען קיל. די בערג האָבן צעלייגט זייערע שאָטנס ווײַט, ווײַט אַוועק. אין דער הויך, איבער זייערע קעפּ האָט נאָך ערגעץ געגליט די זון, דאָ אָבער, אין טויטן טאָל, האָט זיך שוין געפֿילט דער אָנקומענדער פֿאַרנאַכט.

ער האָט זיך צוגעזעצט אויף דעם האַרטן פֿאַרברענטן באָדן, לעבן דעם אַראַבער. יענער האָט געהאַט אָפּגעגעסן און פֿאַררויכערט. עפּעס האָט ער גערעדט צו אים, דער אַראַבער העברעאישע, אָפּגע־ריסענע ווערטער, צווישן אַ שטראָם אַראַביש. פֿעליקס האָט גאָרנישט פֿאַרשטאַנען. ערשט ווען יענער האָט אים גענומען ווײַזן אויף די אויסגעווייקטע, פֿאַרשאַרצטע הויזן און זיך צעלאַכט אויף זײַן פֿול מויל ווײַסע ציין, האָט ערשט פֿעליקס זיך געכאַפּט אַז דאָס לאַכט ער אויס זײַן הולך.

ביסלעכווײַז האָבן אָנגעהויבן זיך באַווײַזן איינציקע בראַדזשער פֿון שפּאַלט אַרויס. לאַמענדיקע, קריכנדיקע האָבן זיי זיך קוים דערשלעפּט אַהער און זיך געזעצט רוען. שפּעטער האָט זיך באַוויזן סאַרא און מאָטל. עס איז געווען אַ מאָדנע בילד! פֿון אונטן בראָנז און פֿון אויבן ווײַס און בלוי ... סאַרא איז ווײַזט אויס געווען מיד האָט זי מאָטל גענומען אויף די אַקסלען, ווי אַ קינד. רײַטנדיק איז זי געזעסן מיט אירע בליאַנקענדע פֿיס פֿאַרוואָרפֿן פֿון קאַרק אַראָפּ, איבער זײַן ברוינער ברוסט. מיט די הענט האָט זי זיך אָנגעהאַלטן אָן זײַנע האָרטע,

שעפּסן־קרייזלעך פון קאָפּ. פון ווייטנס נאָך, ביים דערשיינען פון שפּאַלט אַרויס, האָט אים דאָס בילד געטאָן אַ ברי... די אומגעוווינלעך ווייסע סאַרא אין איר בלויען הימל־קאָלירטן באָד־קאָסטיום, אויף די אַקסלען פון דעם ברוין־פאַרברענטן מאַטל... ווי מאָדנע!

קאַפּיטל פיר און צוואַנציק

אַרום טויטן ים קומט אָן די נאַכט אינגאַנצן אַן אַנדערע ווי אין פּעליקסעס פּוילישן ווייסרוסלאַנד. דאָרטן, מיטן אָנקום פון דער נאַכט, צעוויגן זיך ביימער. קוסטעס צערעדן זיך אויף אַזאַ היימישער, אויף אַזאַ צוויקנדער שפּראַך. פענצטער פון כאַטעס לויכטן אויף מיט אַזאַ לאַקנדיק פלעמל. איבער שטרויענע דעכער צעקרייזלען זיך רויכלעך. און אַרום, אין דער גאַנצער לופט, הענגט אַ געקלאַנג, אַזאַ וואונדערלעך נאָגנד געקלאַנג פון אייזערנע רעדער איבער שטיינערנעם ברוק.

דאָ אָבער, ביים טויטן ים, קומט אָן די נאַכט אַזוי שטיל, אַזוי דערדריקנד שטיל, אַזש ס'האַרץ הערט אויף צו קלאַפּן פון טיפער אימה. אַלץ אַרום שטומט דאָ! עס שטומט דער הימל, עס שטומט דער ים, עס שטומען די מעכטיקע פעלזן! אַ שטומער פּחד לויערט פון גאַנצן אַרום!

אין אָט דעם אָנקומענדן, נאַכטיקן פּחד, האָט זיך דער עולם גענומען צונויפקלייבן אויף דעם זאַמדיקן אינזעלע, ביים אויספּלוס פון טייכל אַרנון. ווי איבערגעשראָקענע שאָף האָט זיך דער עולם גענומען טוליען איינער צום אַנדערן.

בלויז דער מידער אַראַבער האָט זיך נעבעך געמוזט אויפשטעלן. אַ גרויסע אַרבעט וואַרט אויף אים איידער די נאַכט פאַלט אינגאַנצן צו. פלינק איז ער אַריין אין שיפעלע. אַ טייל פון עולם פאָלגט אים נאָך. מען נעמט זיך שטופּן. יעדער וויל וואָס פריער אַהין צו דער גרויסער שיף כדי אַריבער ברענגען אַהער די פּעק עסן, די דעקעס און אַנדערע זאַכן אויף אַ גאַנצער נאַכט.

דער אַראַבער שטייט מיט אַ רודער אין האַנט. איינציקוויז לאָזט ער אַריין אין לאָדקעלע. ווען דאָס שיפעלע איז פול, נעמט ער גיך רודערן אַהין אין דער בלוילעך־גרויער דעמערונג, צו דער שיף, וואָס שטייט דאָרטן אומבאַוועגלעך ווי אַ שאָטן.

צוזאַמען מיט די דעקעס און פּעק עסן, וואָס דאָס שיפּעלע האָט גע־בראַכט האָט דער אַראַבער אויך געבראַכט אַ בינט נאַפּט־לאַמפּן, וואָס ער צעקלימפּערט, צינדט זיי אָן און שטעלט זיי אַרום אין אַ פולן קרייז אַרום דעם זאַמדיקן אינזעלע, ווי ער וואָלט מיט אַ ליכט־קייט אַרומ־גענומען דאָס גאַנצע געזעמל מענטשן, זיי צו שיצן פון דעם פּחד, וואָס די אומטיקע פעלזן וואַרפן פון זיך.

אין דעם באַלויכטענעם קרייז איז געוואָרן היימישער, פרייער. דאָס געזעמל מענטשן איז זיך צעפאַלן אין גרופּקעלעך. די וואָס האָבן שוין דאָ זייערע פּעק, נעמען זיך אויסשפּרייטן קאָלדרעס, צעפּאַקן דאָס עסנוואַרג און עס הייבט זיך אָן ביי זיי אַ פריידיקע, שטילע סעודה.

זייטיק, אָפּגערוקט פון אַלעם, שוין ביים גרעניץ פון קרייז, אַליין אין זאַמד, לעבן אַ קאָפּטשענדיק לעמפּל, זיינען געזעסן סאַרא און פעליקס. מאַטל איז געווען אוועק מיטן לאַדקעלע, ווי פיל אַנדערע, צו דער שיף, אַהער ברענגען זייערע זאַכן און עסנוואַרג.

די נאַכט איז געווען צוגעפאַלן. מיט איינמאָל איז געוואָרן טונקל. נאָר מאָדנע, גאָר פאַרקערט, וואָס אַ רגע טיפער אין אַוונט, האָט דער טונקל בלויער הימל אַלץ מער אויפגעהעלט. שטערן האָבן זיך געצונדן. אַלץ מער און מער האָבן זיי זיך אַרויסגעטיילט פון דער אומגעוזענקייט. אַזויפיל שטערן, אַזעלכע ליכטיק־פינקלענדיקע, האָבן נאָךביידע, נישט סאַרא און נישט פעליקס, אין זייער לעבן געזען.

סאַרא האָט זיך באַקוועם אויסגעצויגן אין זאַמד. זי האָט אַוועק־געלייגט איר קאָפּ אין פעליקסעס שויס. זי האָט דאַכט זיך געקוקט אַרויף, צו די שטערן, אין דער אמתן האָט זי גאָר געזען פעליקסעס בליק, מאָט פּנים מיט דעם שוואַרצן לאָק זיינעם, ווי ער קוקט אַוועק ווייט, צו די שטומע פעלזן און זי זעט ער גאַרנישט!

עפּעס האַלט ער זיך היינט, פעליקס, נאָך ווייטער פון איר ווי אפילו לעצטנס.

זי האָט אים געוואָלט פרעגן וועגן דעם. איז אָבער צוגעקומען מאַטל. מיט פולע אַרעמס איז ער צוגעקומען. סאַרא האָט, ליגנדיק, אַרויפגעקוקט צו אים, ווי ער שטייט מיט פאַרנומענע הענט פול מיט פּאַפּירענע טאַרבעס עסנוואַרג, דערצו נאָך, אונטער איין אָרעם, דאָס וואַליזקעלע און איבער דעם אַנדערן, די וויכע, וואָלענע דעקע.

פעליקס, צי ווייל ער האָט זיך דערפילט שלעכט וואָס מאַטל זעט די פּאָזע, ווי סאַרא ליגט מיט איר קאָפּ אין זיין שויס, צי ווייל ער האָט טאַקע געוואָלט העלפן מאַטלען — סיי ווי, ער האָט געטאָן אַ

שפרונג אויף אַזש סאראס קאָפּ האָט געטאָן אַ פאַל פון זיין שויס אויפן הוילן זאַמד אַרויף.

פעליקס האָט גיך געכאַפּט אויסשפּרייטן די קאָלדרע. ערשט איצט האָט מאָטל גענומען אויסליידיקן זיינע הענט. ער האָט זיך גענומען פּאַרען, מאָטל, מיט די פּאַפּירענע בייטלען. ער האָט געעפנט אַ פלאַש וויין. אויך פעליקס, נישט האָבנדיק וואָס צו טאָן, האָט זיך געכאַפּט עפענען אַ פלאַש וויין. דער טיול וועט בלויז אָנהאַלטן מאָרגנדיקן טאָג, עסן אָבער און וויין איז דאָ פאַר אַ וואָך!

פייערלעך און שטיל, אַרומגעצאַמט מיט די צעשטעלטע לעמפּלעך, וואָס טרייבן מיט זייערע ציטערדיקע פלעמלעך דעם פּחד אַוועק, אַוועק צווישן די פעלזן, זיינען די גרופּקעס געזעסן אין ווייכן זאַמד עפּעס ווי ביי אַ פּורכטיקער עבודה. איין קופּקעלע האָט נישט געזען וואָס ביים צווייטן טוט זיך. העכסטנס האָט מען געקאָנט זען ווי שאָטנס, זיצנדיקע, בויגן זיך, באַוועגן זיך, מאַכן עפּעס מיט די הענט. ערשט ווען פלעשער זיינען געוואָרן לער, די אַפּעטיטן געזעטיקט, האָבן די שאָטנס זיך דער־הערט! צום ערש פון איין קופּקעלע, דערנאָך פון אַ צווייטס האָט זיך דערהערט אַ ברומען. איבערן לויכטנדיקן זאַמד, אין דער טונקעלער בלוי פון פריען אָוונט האָט זיך אָנגעהויבן אַ פויזן אויף קני, אַ קריכן אויף אַלע פיר. באַזונדערע גרופּקעלעך האָבן זיך אָנגעהויבן מישן. פון קליינע געזעמלען זיינען געוואָרן גרעסערע קרייזן און, אין שטילן אָוונט האָבן אויפגעקלונגען לידער.

אויך ביי סארא און פעליקס און מאָטל זיינען וויין פלעשער געוואָרן לער. און אַז פלעשער ווערן לער, ווערט דאָס האַרץ פול מיט געזאַנג. האָבן אַנדערע געמוזט אויפהערן. אַז סארא זינגט מוזן אַנדערע שווייגן! סאראן מוז מען הערן! סארא זינגט נישט בלויז! איר געזאַנג איז אַ געלייטערט ברומען, וואָס צעוויגט זיך אין אַ נישטדאַ־איקער, אין אַזאַ נאָגנדער מעלאָדיע, ווי זי וואָלט געקלאָגט אין געזאַנג, אָדער געזונגען אין איר קלאָגען. און נישט קיין ספּעציעלע מעלאָדיעס מוז סארא פאַר דעם האָבן. יעדערס ליד, יעדער ניגון, וואָס סארא נעמט, האָט ביי איר אָט דעם קלאָגנדען, דעם בעטנדען אונטערטאָן, דעם טאָן וואָס דערציילט פון חרובע וועלטן, צובראָכענע, וואָס וויינען נאָך אַ תּיקון.

פונקט ווי אין די תל אביבער קאפעען, האָבן אויך דאָ די אַנדערע קופּקעלעך אָנגעהויבן שטילער ווערן און זיך איינהאָרכן אַהער, צו סארא. דערנאָך האָבן פון אַלע זייטן שאָטנס גענומען פויזן אַהער. דער קרייז אַרום סארא איז געוואַקסן. מאָטל, ווי זיין שטייגער, האָט זיך

געגומען פֿאַרען און באַדינען די געסט. אויף די קני איז ער אַרומ־געקראָכן איבער דער קאָלדרע, אין מיטן דעם קרייז, און אויפֿסניי גענומען אַרויסלייגן פֿון די טאָרבעס אַרויס, וואָס ער און פֿעליקס האָבן מיט אַזאַ ברייטער האַנט מיטגעקויפֿט.

עמעץ האָט צוגעבראַכט אַ קאָפּטשענדיק לעמפּל און אַוועקגעשטעלט אין מיטן, לעבן סאַראַ. דאָס שוואַרץ־רויטלעכע צינגעלע האָט זיך געבויגן אין גלעזל, געציטערט און געוואָרפֿן אַזאַ ווייטיקדיקן אָפּשיין אויף סאַראַס ווייס געזיכט, אויף איר צעכוואַליעטן קאָפּ, וואָס איז געווען לייכט אָנגעשפּאַרט אָן פֿעליקסעס אַקסל. וואָס ווייטער אַלץ שטילער, אָבער טיפֿער און נאָגנדיקער איז געוואָרן איר געזאַנג:

פֿעליקס איז געזעסן זייטיק, לעבן איר, מיטן פּנים אַוועק פֿון ליכט, אַ באַרוישטער. איז דאָס געווען פֿון ווײַן, פֿון סאַראַס געזאַנג, אָדער גאָר פֿון דעם טיף שטילן, פֿון דעם טויט־פֿעלזיקן אַרום? ער איז נישט ווי מאָטל, פֿעליקס. ער קאָן זיך נישט פֿאַרען און באַדינען. אָט קריכט ער, מאָטל, איבער דער קאָלדרע, אויף זײַנע קני, מיט אַ פֿלאַש אין איין האַנט און אַ גלעזל אין דער אַנדערער. פֿון איינעם צום אַנדערן קריכט ער מיט דעם כּיבוד, פּונקט ווי אַן אַראַבישער חתן אין זײַן חתונה־נאַכט...

אין אַ געוויסן זין פֿילט ער טאַקע היינט אַזוי, מאָטל. דאָס וואָס סאַראַ האָלט זיך לעבן אים אַ גאַנצן טאָג, אויך דאָס וואָס זי האָט פֿאַר־נאַכט אײַנגעוויליגט זיך צו זעצן אויף זײַנע אַקסלען און לאָזן זיך פֿון אים אַרויסטראָגן פֿון צווישן די פֿעלזן, אַהער אויף דעם אינזעלע, האָט אויך געווירקט זײַן געמיט זאָל אַזוי אויפֿלויכטן!

די אָוונטיקע שעהן זײַנען דערווײַל פּאַוואָליע דורכגעקראָכן. עס איז געוואָרן שפּעט. אַ מאָטע בלאָסקייט האָט זיך געזיפּט אַראָפּ פֿון טיף אויסגעשטערנטן הימל. דער טויטער ים, ווי אַ שטילער וואַסער־שפּיגל ביי דער זייט, איז געלעגן ווי אַן איבערגעשניטענער ביזן גאַרטל. איין העלפֿט — בלאָס, מאָט, שפּיגלענדיק. די אַנדערע העלפֿט — טונקל, פֿאַרדעקט מיט די שאָטנס פֿון די שטיל, דרימלענדיקע פֿעלזן.

עס האָט אָנגעהויבן ווערן שטילער. דער ווײַן אין מאָטלס און פֿעליקסעס פֿלעשער האָט זיך אויסגענומען. אויך סאַראַס געזאַנג האָט זיך אָנגעהויבן אויסנעמען. שטיל און שטילער איז געוואָרן. אין דער שטילקייט האָט זיך דער קרייז גענומען צעקריכן. פֿון דעם איינעם גרויסן קרייז זײַנען צוריק געוואָרן קליינע צעוואָרפֿענע גרופּ־קעלעך. ווי שוואַרצע בערגעלעך זײַנען זיי געלעגן צעוואָרפֿן איבער דעם ליכטיק זאַמדיקן אינזעלע. אַ ווײַלע האָבן זיך נאָך די בערגעלעך באַ־

וועגט, געקראַכן, דערנאָך האָבן זיי זיך פאַרקליבן אונטער דעקעס און קאָלדרעס.

מאַטלס קאָלדרע איז געלעגן אָנגעהויפט, צעקנייטשט, מיט ביסלעך אָנגעטראָגן זאַמד צווישן די אויסגעליידיקטע פּאַפּירענע בײַטלען און איבערגעקערטע, לערע וויין־פלעשער. עס האָט אויסגעזען ווי אַ פאַרלאָזענער טיש נאָכדעם ווי די געסט האָבן אַלץ אָפּגעליידיקט און זײַנען אַוועק.

סאַרא איז געבליבן זיצן בײַ אַן עק קאָלדרע אַן אויסגעשעפּטע. דאָס זינגען, די גרויסע היץ אַ גאַנצן טאָג, דאָס קריכן קעגן שטראָם אין טײַכל, צווישן די פעלזן האָט אויסגענומען איר יעדער ביסל כח. אַ מידע איז זי איצט געזעסן אָנגעשפּאַרט אַן מאַטלס אַקסל. אירע אויגן זײַנען געווען האַלב צוגעמאַכט, ווי אין אַ לײַכטן דרימל. זי האָט גאַרנישט באַמערקט, ווען דער עולם האָט זיך גענומען צעקריכן. זי האָט אויך נישט באַמערקט ווי פעליקס האָט גענומען דאָס קאָפּטשענ־דיקע לעמפּל פון לעבן איר און איז אויך ערגעץ אַוועקגעקראָכן.

אין דער אַנדערער זײַט, לעבן איינס פון די טונקעלע בערגעלעך, איז ער איצט געלעגן, פעליקס. עפּעס איז ער יאָ געווען צוגעטוליעט צו דעם בערגעלע מענטשן און דאָך געווען אַליין, אָפּגעזונדערט, אויף דעם הוילן זאַמד. קיינער פון די אַנדרימלטע מענטשן לעבן אים האָט זיכער קיין אנונג פון אים נישט געהאַט.

מיטן פּנים אַרויף, צום אויסגעשטערנטן הימל איז ער געלעגן, פעליקס, זייער אַ טרויעריקער. אין זײַנע אויערן איז נאָך געשטאַנען דער געטומל פון דעם גאַנצן עולם אַרום מאַטלס פלאַש און גלעזל. דאָס צוקנדיקע געזאַנג, סאַראַס, האָט נאָך געפלאַטערט אין דער טויטער שטילקייט פון די שאַטנדיקע פעלזן. זײַן אויער איז עפּעס איצט געווען ווײַטיקדיק וואַך צו יעדן שאָרך וואָס איז געקומען פון דעם ווײַטסטן בערגעלע פון אונטער אַ קאָלדרע אפער.

פּלוצים, אינמיטן דעם וואַכן האָרכן, האָט ער דערהערט סאַראַס קול. דין און שטיל האָט עס זיך געשניטן, דאָס קול, דורך דער טונקל בלווער שטילקייט צו זײַן אויער:

— פעליקס! פעליקס!

פעליקס האָט זיך צונויפגעקאָרטשעט ווי פון אַ טיפן מעסער־שניט. ער האָט זיך געמאַכט נישט הערנדיק. אַ ווײַלע איז געווען שטיל. דערנאָך ווידער:

— פעליקס! פעליקס!

פעליקס האָט אונטערגעהויבן דעם קאָפּ אין יענער זייט אַריין. ער האָט געזען ווי בײדע, סאַרא און מאָטל, שטעלן זיך דאָרטן אויף און נעמען מיט די בליקן אים זוכן צווישן די אויסגעלייגטע קופּקעלעך מענטשן. ווען ער בלייבט אַזוי ליגן איינגעקאָרטשעט וואָלטן זיי אים בשום אופן נישט געקאָנט געפינען. ער האָט אָבער נישט געקאָנט ביי זיך פועלן צו שטערן זייער רו, זייער ביסל פרייד.

פעליקס האָט זיך אויפגעשטעלט און גענומען זיי אַנטקעגן גיין. בײדע זיינען אים באַפאַלן מיט אַ טענה:

— וואָס הייסט ער וועט זיך וואַלגערן אַליין אין זאַמד, אפילו אָן אַ שטיקל דעקע?

פעליקס האָט זיך ביי זיי געבעטן:

— וואָס אַרט עס זיי? עס איז דאָך וואַרעם. אדרבה, ער וויל זיין אַליין. די שטערן בלינצלען אַזוי וואונדערלעך. די פעלזן באָדן זיך אין אַזאַ בלאָס־מאַטער בלויקייט. אָבער עס האָט נישט געהאָלפן. דער עיקר האָט ער נישט געקאָנט ביישטיין מאָטלס צודרינגלעכקייט.

פעליקסן איז געווען פיינלעך דאָס מוזן זיך צולייגן לעבן זיי בײדע. ער קאָן זיך — ער קאָן אויך סאַראַן... חוץ דעם, פון פאַרנאַכט אָן האָט ער עפּעס אַ טונקל געפיל אַז מאָטל פּלאָנט דאָ עפּעס. מאָטלס טויט און רויט ווערן יענעם פאַרנאַכט, ווען סאַרא האָט אויף איר שטייגער געטאָן אַ פלאַץ אַרויס ער זאָל מיטפאָרן אויף דעם „טיול", אַט דאָס טויט און רויט ווערן שטייט איצט פעליקסן כסדר פאַר די אויגן. דעריבער האָט ער איצט געוואָלט זיין וואָס ווייטער אַוועק פון סאַראַן, בפרט ווען מאָטל איז דאָ דערביי. אָבער ביישטיין איצט סאַראַן און מאָטלען צוזאַמען, האָט ער נישט געקאָנט. און, אפשר, האָט ער טאַקע נישט געקאָנט ביישטיין זיך אַליין? וואָרעם טיף אין האַרץ אַהנט ער, פעליקס, אַז זיין געדריקטקייט, זיין טרויעריק געמיט, זיין פריערדיק זיך אַוועקגנבענען איז נאָר וויל ער וויל זיין לעבן איר, סאַראַן.

מיט אַ שעמעוודיקן שמייכל האָט ער זיך אַראָפּגעלאָזט אויף דער קאָלדרע, לעבן מאָטלען. ער האָט דאָס געטאָן בכיוון, פעליקס. מאָטל אָבער האָט זיך געהאַט זיין אויסרעכענונג. ער האָט געשמייכלט אומשולדיק:

— פון ווען אָן טאָר ער זיך דאָס נישט צורירן צו סאַראַן? פון ווען אָן איז דאָס סאַרא געוואָרן גאָר זיין, מאָטלס, אייגנטום?....

מיט דעם זעלבן אומשולדיקן שמייכעלע האָט זיך מאָטל איבערגערוקט, אַזוי, אַז סאַרא איז אויסגעקומען אין דער מיט, צווישן אים און פעליקסן.

סאַרא האָט דאָ אויך דערפילט אַז מאַטל שפּילט עפּעס אַ שפּיל. זי האָט זיך צוגעטוליעט לעבן אים. זאָל ער שפּילן! וואָס? ווער ווייסט? זי ווייסט נאָר אַז ווען זי וועט דאַרפן אַ צי טאָן דעם קנויל, וועט זיך דער פאָדעם מוזן אַ וויקל טאָן אין איר זייט אַריין. זי דאַרף נאָר זיין וואַך און אויפן אָרט!

סאַרא האָט אַרומגעגנומען מאַטלען. פעליקסן, לעבן איר רוקן, האָט זי נישט געקאָנט, לחלוטין נישט געקאָנט! אַ שטראָם צערטלעכע לאַסקעס האָט זיך ביי איר געעפנט און זי איז געווען פריגעביק מיט זיי צו מאַטלען... איז דאָס געווען דער ווין? צו די עקזאַלטירטקייט פון אייגענעם געזאַנג? איז דאָס געווען די וואונדערלעך בלאַסע נאַכט מיט די מיליאָנען פינקלענדע שטערן איבערן קאָפּ, מיט דעם שלאָפענדן, האַלב שאָטן האַלב בליאַסקנדיקן ים, וואָס איז געלעגן ביי איר זייט, צופוסנס פון די מעכטיקע פעלזן? איז דאָס געווען דער סוד פון דעם שטראָם צערטלעכקייט? אָדער איז דאָס געווען אַ פשוט, ווייבעריש־כיטרע צוריקשפּיל?... פון איין זייט אַרויסצורופן אין פעליקסן דאָס גיפטיקע ווערימל פון אייפערזיכט; פון דער צווייטער זייט אַביסל צו פאַרוויגן מאַטלען ער זאָל נישט זען, אָדער אפשר גראָד ער זאָל יאָ זען און אַזוי אָרום זיין געצוואונגען צו רעאַגירן שאַרף, אָט אַזוי ווי אַ מאַן מיט כח דאַרף רעאַגירן!

סיי ווי, סאַרא האָט איצט געקושט מאַטלען אַזוי פריי, אים געצערטלט אַזוי אָפן, גלייך קיינער וואָלט איר ביי דער זייט נישט געלעגן...

פעליקסן האָט סאַראס נאָכגעלאָזנקייט צו מאַטלען אַ ברי געטאָן. שטיל אָבער מיט רוגזה האָט ער זיך געטאָן אַ דריי אויס מיט דער פּלייצע צו איר. זאָל ער שוין בעסער קוקן צום אָפענעם ים, ווי די שאָטנס פון די בערג קריכן איבער אים ווי מעכטיקע, מאָנסטערהאַפטע שפּינען!

סאַרא האָט דערפילט פעליקסעס רוגזה. פאַרדראָסן? ניין! עס האָט איר גראָד געפרייט זיין אומרו! זאָל ער אויך אויפגעטרייסלט ווערן! שטענדיק דאַכט זיך בלייבט ער רואיק. וויפיל זי קאָן אים נישט, פעליקסן, מיט וועמען זי האָט געהאַט אַזעלכע וואונדערלעכע איבערלעבונגען, קאָן זי אים דאַכט זיך נאָך אַלץ נישט. קומט ער דאָס אַלעמאָל ווידער צוריק צו איר בלויז ווייל ער וויל נאָך האָבן מיט איר אַזעלכע איבערלעבונגען? בשום אופן קאָן זי נישט שלום מאַכן מיט אָט דעם געדאַנק. עס וואָלט געווען פאַר איר צו פּיינלעך ער זאָל בלויז דאָס אויסן זיין, ער זאָל פאַר איר מער גאָרנישט האָבן, קיין פונק פון ליבע נישט? אויב ווידער יאָ, פאַרוואָסזשע ציט ער נישט

די נויטיקע שלוסן ?... איז עס ווייל זי האָט אין אַ לייכטזיניקן מאָמענט אַריינגעוויקלט מאָטלען און ער קאָן נישט איבער מאָטלען אַריבער ?...

סאַרא האָט אַלץ פעסטער געדריקט מאָטלען צו זיך, אַלץ ליידנ־שאַפטלעכער אים געקושט, אין דער זעלבער צייט האָט איר פלייצע געהיט יעדן אומרואיקן קער פון פעליקסן.

מאָטל דאַגעגן איז געלעגן אין אירע אָרעמס רואיק און מיט פאַרשלאָסענע אויגן. עס האָבן אים נישט גערירט אירע קושן. ער האָט נישט געענטפערט אויף זיי. ער האָט צוגענומען סאַראס לאַסקעס גלייך ער אַליין וואָלט געווען פון שטיין. עס קאָן זיין, ווען לעבן סאַראַס פלייצע וואָלט נישט געלעגן פעליקס, אָט דער פעליקס... וואָלט ער דעם שטראָם אירן נישט אויסגעהאַלטן. זי וואָלט אים זיכער צעשמאָלצן. איצט אָבער האָט ער געהאַט כח גענוג דאָס איבער־צוהאַלטן און לאָזן די קנויל פון שפּיל זיך וויקלען.

יענע מינוטן האָבן זיך פאַר מאָטלען געצויגן לאַנג. נאָך לענגער — פאַר סאַראן! זי האָט זיך גוט איינגעהערט צו אים. ער שלאָפט דאַכט זיך אין אירע אָרעמס אַזוי געשמאַק ווי אַ פּיצל קינד ביי דער מוטערס ברוסט. אויך פעליקס ליגט איינגעקנוילט לעבן איר פלייצע אָן אַ שאָרך. שלאָפט ער?

זי האָט פּאַוואָליע אפּער גענומען אירע אָרעמס פון אונטער מאָטלס קאָפּ. אַ רגע האָט זי געקוקט אויף זיין באַרואיקט פּנים. דערנאָך האָט זי זיך אויסגעצויגן אויף דער פלייצע, מיטן פּנים אַרויף.

אַלץ אַרום איז דאַכט זיך איינגעזונקען אין אַ טיפן שלאָף. מען הערט נישט קיין שאָרך פון קיינעם. די קאַפּטשענדיקע לעמפלעך שטייען צעשטעלט, איינזאַם, אָן אַ באַהעפטונג, פּונקט ווי זי. זייערע קליינע פלעמלעך צאַפּלען זיך פּונקט ווי איר האַרץ. זאָל זי? שלאָפט ער?...

זי האָט זיך פּאַוואָליע אויסגעדרייט צו פעליקסן. איר אונטער־געהויבענער קאָפּ האָט געקוקט אויף זיין האַלבן פּראָפיל, אויף דעם פאַרמאַכטן אויג, אויף דעם לאַק, וואָס איז אים אַראָפּגעפאַלן אומ־געשטערט אויף דער בלאַסער נאָז אַרויף. דערנאָך האָט זי זיך צוגע־בויגן נענטער און אים געגעבן אַ קוש אויף די האַלב אָפענע ליפּן.

פעליקס איז, ווייזט אויס, גאַרנישט געשלאָפן. ער האָט בכיוון געהאַלטן צו די אויגן אַזוי לאַנג ווי זי האָט בלויז געקוקט אויף אים. אָבער גלייך ווי אירע ליפּן האָבן באַרירט זיינע האָט ער געעפנט די אויגן אַזוי ברייט, ווי נאָך קיינמאָל נישט! עס איז געווען מער

ווי דערשטוינונג אין זיין בליק. אויף אַזאַ וואָגן האָט ער זיך נישט געריכט.

סאַראַ האָט אַ שמייכל געטאָן. איר בלאַס פּנים האָט איבער אים געלויכטן אין דער טונקל. די וואונדערלעכע, כוואַליעדיק־זיידענע האָר האָבן אים געפלאַטערט איבער דעם פּנים כאָטש קיין אָטעם פון קיין ווינטל איז נישט געווען. נאָר אפשר איז דאָס געווען זיין, פעליקסעס הייסער אָטעם, וואָס האָט די ליכטיקע האָר אירע געמאַכט אַזוי פלאַטערן?

קוקנדיק אויף סאַראַן, ווי זי שמייכלט אַריבערגעבויגן איבער אים, איז פעליקסן דורכגעפלויגן אַ געדאַנק עפּעס וועגן ליב, נישט ליב... מאַטל, אַט ליגט ער דאָ, שלאָפט ער? שלאָפט ער נישט?... אָבער סאַראַ האָט אים באַלד איבערגעריסן דעם דינעם געדאַנקן פאָדעם. מיט דעם גאַנצן פייער אירן, מיט דעם גאַנצן דורשט, וואָס זי האָט לעצטנס אונטערדריקט צוליב זיין דערווייטערן זיך פון איר, האָט זי זיך איינגעביסן אין זיינע ליפּן. איר גאַנץ אומגעצאַמט וועזן האָט זיך איצט צעפלאַמט און אַנגעצונדן אַלע ווענטלעך, וואָס ער האָט אויפ־געשטעלט צווישן איר און זיך. איינס נאָך איינס זיינען זיי אומגעפאַלן, די שטערונגען, די אָפּהאַלטענישן, די ספיקות זיינע...

מאַטל, די גאַנצע צייט וואָס סאַראַ האָט אים געהאַלטן אין אירע אָרעמס און אים פאַרדעקט מיט אירע לאָסקעס, איז גאָר געווען וואַך. ער האָט געוואוסט אַז די אַלע צערטלעכקייטן זיינען נישט פאַר אים. אַז דאָס איז בלויז געווען אים זיס צו פאַרוויגן, אים איינצושלעפן... ער ווייסט אַז סאַראַ האָט ליב פעליקסן. וואָס ער וויל זיך אָבער איצט דערוויסן, איז פעליקסעס באַציאונג צו איר. אין אַנהויב האָט ער טאַקע געגומען גלויבן אַז פעליקס איז גאָרנישט אויסן. לעצטנס האָט ער אָבער פאַרלוירן דעם גלויבן! עפּעס געפעלט אים נישט פעליקסעס האַלטונג... וואָלט פעליקס געהאַט די דרייסטקייט צו זאָגן: „מאַטל, איך האָב ליב סאַראַן!” ווי דאָס וואָלט מאַטלען נישט וויי געטאָן, וואָלט ער דאָך דאָס אויפגענומען ווי זיין גורל. ער ווייסט נישט ווי ער וואָלט אין אַזאַ פאַל געהאַנדלט! ער וואָלט אָבער געוואוסט וואו ער געפינט זיך, וואו ער האַלט אין זיין לעבן! דעריבער האָט ער דאָס אַליין צוגערעדט פעליקסן ער זאָל מיטפאָרן, דעריבער אויך די איצטיקע פאַרטייעטקייט, דאָס מאַכן זיך שלאָפן. אַליין וויל ער זען ווי וועט פעליקס האַנדלען. סאַראַן קאָן ער! ער ווייס אַז זי קאָן ליב האָבן פעליקסן, אים קושן אין זיין אַנוועזנהייט. סאַראַ האָט פיינט צו גנבענען! דאָס ווייסט ער. וועט

אָבער פעליקס וואָגן צו גנבענען הינטער זײַנע פּלײצעס? איצט? נאָך דעם ווי ער איז מיט אים געוואָרן אַזוי נאָענט? נאָך יענעם האַרציק־אויפריכטיקן צעקושן זיך?

מאָטלס בלוט האָט גענומען זידן. מיט דער פּלײצע האָט ער געזען ווי פעליקסעס אָרעמס וויקלען זיך אַרום סאַראַס ווײַסן האַלדז. ער האָט געהערט דאָס ווייטיקדיקע אויפלעזן זיך פון זײערע בײדענס אײַנגעהאַלטענע לײַדנשאַפטן. זײער דריקן זיך אײנער צום אַנדערן, נענטער, נענטער... אײן גאָט ווייסט ווי ער האָט געוואָלט מיט אַלע זײַנע כוחות באַצוואונגען דאָס בלוט־זידנדיקע, זײַנס. ווי ער האָט געדריקט די צונויפגעקראַמפּטע פויסטן צו זיך, צו זיך, אין אײגענעם בויך אַרײַן! ווי ער האָט געהאַלטן פאַרשלאָסן די צײן און ליפּן אַלץ זאָל בלײַבן בײַ אים, בײַ אים אין קעל! וואָס האָט ער אָבער געזאָלט טאָן, אַז דאָס זידן איז געווען שטאַרקער פון אים, מעכטיקער פון זײַן ווילן? עפּעס אַ פרעמד קול, אַ פאַרשטיקטס, האָט זיך דאָך דורכגעריסן דורך זײַנע פאַרשטשעמעטע צײן:

— אוי!

דאָס איז זיכער געווען מער דערשטיקטער קרעכץ ווי פרײַגעלאָזטער געשרײ. אָבער פעליקסן און סאַראַן, אין זײער לײַדנשאַפטלעכער הינגעריסנקײט, ווען זײ האָבן כמעט געהאַט פאַרגעסן אַז דערלעבן ליגט מאָטל, זײ האָט דער „אוי" געטראָפן מיט אַזאַ שאַרפקײט, ווי אַ פּלוצימדיק מעסער אין די זײַטן.

סאַראַ איז געבליבן עפּעס ווי אין דער לופט, נישט ליגנדיק, נישט זיצנדיק, עפּעס נישט צו מאָטלען און אויך נישט צו פעליקסן. פעליקס דאַגעגן, האָט זיך אימפּעטדיק געטאָן אַ זעץ אויף. אָבער נאָך גיכער פון אים איז מאָטל געטאָן אַ שפּרונג אויף. פּונקט ווי אַ שאַרף שפּרינג־מעסער איז ער אויפגעשפּרונגען!

לויט מאָטלס שפּרונג איז סאַראַ געווען זיכער אַז אפילו ער, מאָטל, איז איצט פעאיק זיך צו וואַרפן אויף פעליקסן מיט צײן און נעגל, ווי אַ צערײצטער טיגער. זי האָט דעריבער געטאָן אַ שפּרונג אַרײַן אין צווישן ווי אַ וואַנט. מיט איר גאַנץ געוויכט האָט זי זיך געטאָן אַ הענג אָן אין מאָטלס האַלדז, אַרומגעכאַפּט זײַנע אויפגעבײַלטע פויסטן און זײ פאַרשטעלט מיט איר ברוסט.

מאָטל האָט זיך דערפילט אוממעכטיק. דער גאַנצער כעס, דער גאַנצער האַס, וואָס האָט געזאָלט געפינען אַ וועג דורך זײַנע פויסטן, האָט זיך איצט אַ שפּאַר געטאָן דורך דער קעל. ער האָט אָנגעהויבן רעווען:

— אַוועק, איך האַרגע דיך!

עפּעס אַ מין אומבאַהאַלפנקייט איז געווען אין זיין רעווען. דאָס איז געווען גיכער אַ וואָיען פון אַ פאַרוואונדיקטע חיה ווען מען לאָזט אפילו נישט אַרומלעקן די אייגענע וואונד...

פעליקס איז געוואָרן אַזוי צעטומלט אַז ער האָט זיך פאַרגעסן אויפצושטעלן. ער האָט נישט געוואוסט צו וועמען שרייט דאָס מאָטל איצט? וועמען הייסט ער גיין? וועמען וויל ער האַרגענען? אים וויל ער דערהאַרגענען? אָדער גאָר סאראַן, וואָס האָט זיך געוואָרפן מיט איר גאַנצן כח און לאָזט אים נישט צענעמען די הענט!

ער האָט זיך אַרומגעקוקט, פעליקס. אין זיין מוראדיקער פאַר־לוירנקייט האָט ער דאָך געדענקט אָן די שלאָפנדיקע קופּקעלעך מענטשן, אָן דער גרויסער בושה וואָס דאָ שטייט פאַר פאַר אַלע דריי. פון טייל קופּקעלעך האָבן זיך טאַקע געהויבן קעפּ, געקוקט אין דער מאָטער בלויקייט, געזען ווי עפּעס שאָטנס באַרען זיך דאָרטן, אַמפּערן זיך, נאָר אַז מער קיין קלאַנג האָט מען נישט געהערט, האָבן זיי צוריקגעלייגט די קעפּ גלייך גאָרנישט!

מאָטל, אין סאראַס אָרעמס, איז געוואָרן ווייך, שלאַבעריק. די קני האָבן זיך אים אָנגעהויבן זעצן. פון מויל האָט אָנגעהויבן גיין אַ פריש שטראָמעלע וויסער שוים. סאראַ האָט אים אַראָפּגעזעצט אויף דער קאָלדרע, אים אומגעלייגט. אין דער זעלבער צייט האָט זי הינטערוויילעכס אַ רעד געטאָן צו פעליקסן:

— פעליקס, גיי אַוועק! איך בעט דיך, גיי איצט אַוועק!

פעליקס האָט זיך נישט גערירט פון אָרט. איצט וועט ער אָפּטרעטן? ווער איז ער דען? עפּעס איינער, וואָס האָט נישט דעם כח בייצושטיין זיינע טאָוונגען? איינמאָל האָט ער שוין איבערגעלעבט די בושה און די פּייניקונג פון אַוועקגיין, אַוועקגיין ווי עפּעס אָן אויס־וואורף? ניין! איצט וועט ער נישט גיין! אפילו ער זאָל דאַרפן מיט אייגן בלוט באַצאָלן, אפילו ער זאָל דאַרפן אויסשטיין די גאַנצע חרפּה פון שלאָגן זיך מיט אַ פריינט, מיט וועמען ער האָט נאַרוואָס געטיילט זיין ווייך און געגעסן זיין ברויט. ניין! דאָס מאָל וועט ער גראָד ביישטיין זיינע טאָטן!

ער איז אויפגעשטאַנען און דרייסט צוגעגאַנגען צו מאָטלען. יענער איז געלעגן אויסגעצויגן נאַזנאַק, פאַרחלשט, מיט פאַרמאַכטע אויגן. ווען פעליקס האָט זיך איבער אים איבערגעבויגן און אים גענומען מינטערן, האָט ער געעפנט די אויגן, געטאָן עפּעס אַ ברום און זיי ווידער פאַרמאַכט.

פעליקס האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף די קני לעבן מאָטלס קאָפּ. סאָרא האָט געקניט אין דער אַנדערער זייט. זייערעביידע קעפּ האָבן זיך אָנגעקוקט. פעליקס האָט איצט געקאָנט אַראָפּלייענען די צופרידנ־קייט פון סאָראס פּנים וואָס ער איז נישט אַוועק אויסהיטן די אייגענע פעל, נאָר זיצט מיט איר ווי אַ דריסטער מאַן און וואַרט ביז מאָטל וועט קומען צו זיך, ווען ער וועט אים קאָנען באַגעגענען פּנים אל פּנים...

פעליקס האָט אַוועקגענומען זיינע אויגן. נישט ווייל ער האָט נישט געקאָנט קוקן אויף סאָראן. אדרבה! קיינמאָל נאָך האָט איר פּנים נישט אַזוי געלויכטן ווי איצט אין דעם מאַטן שיין פון דער נאַכט. ער האָט נישט געקוקט אויף איר ווייל ער האָט געהיט מאָטלס אָטעם, טאָמער דאַרף מען אים אויפּסנייִ מינטערן.

ביסלעכווייז איז מאָטל געקומען צו זיך. ער האָט זיך אויפגעזעצט. ער האָט געזען פעליקסן, געקוקט אויף אים אַזוי רחמנותדיק מיט זיינע פּייכט־שעפּסענע אויגן. קיין טראָפּן פון פריערדיקן גאל איז מער אין זיי ניט געווען. דערנאָך האָט ער געקוקט אויף סאָראן. זי האָט זיין בליק נישט אויסגעהאַלטן. זי האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן אויף אירע הענט, וואָס האָבן אַזוי וואונדערלעך אַרויסגעלויכטן פון איר שויס.

סאָראס אַוועקנעמען די אויגן האָט מאָטלען ווידער אָנגעצונדן. „די דריסטע, די ערלעכע, זי קאָן אפילו זיין בליק נישט פאַרנעמען!" ער האָט זיך געטאָן אַ ריס. סאָרא, צוליבן זיצן אַזוי נאָענט לעבן אים, איז אַזש געפאַלן מיטן קאָפּ הינטערוויילעכטס. אַוועקגייענדיק האָט ער אויף איר אַ שליידער געטאָן אַ זאָג גלייך ער וואָלט מיט דער גאַנצער גאַל זיינער אויף איר אַ שפּיי געטאָן:

— בינינו הכול נגמר!...

קאַפּיטל פינף און צוואַנציק

אָט איז אַ מענטש אין אַן אָפענער וועלט. דער הימל — אַזוי ברייט. די שטערן — אַזוי פול. דאָך איז ער אין קלעם! נישטאָ וואו צו גיין. געפינסט זיך אין אַ קליינעם, באַשרענקטן קרייז און, דאָ ליג!

ווען מאָטל האָט זיך אַ ריס געטאָן פון סאָרא און פעליקסן, ווען ער האָט איר דעם לעצטן שליידער געטאָן: „בינינו הכול נגמר", האָט זיך אים געדאַכט אַז איצט לויפט ער. איצט וועט ער אַנטלויפן וואו די

וועלט האָט אַן עק. אַוועק פון איר, אַוועק פון אים, פון זיך אַליין וועט ער איצט אַוועק!

אָבער נאָך די ערשטע עטלעכע טריט האָט ער געמוזט בלייבן שטיין. וואו וועט ער לויפן? פון איין זייט — דער טויטער ים אין גרויען גליוזער, פון דער אַנדערער — מעכטיקע פעלזן, טונקלע, מיט אַ לויערנדן פחד אין זייערע היילן.

וואו וועט ער לויפן? די צעשטעלטע נאָפּט־לעמפּלעך אַרום דעם זאַמדיקן אינזעלע זיינען איצט אַ גרויליקער גרענעץ. זיי זיינען איצט העכער פון די מעכטיקסטע ווענט. ער קאָן זיי נישט אַריבער!

אָנמעכטיק האָט ער געטאָן אַ פאַל אין זאַמד אַריין, מאָטל. אַליין איז ער איצט צווישן די אַלע קופּקעלעך, וואָס טוליען זיך אונטער הימלעכע דעקעס. איינער אַליין, מיט אַ רויטלעך, שוואַרץ־קאָפּטשנ־דיק לעמפּל צוקאָפּנס; באָרפיס, אין די בלויזע הויזן, מיט איין העמד אויפן לייב, און דאָס האַרץ וויינט, וויינט אַזוי יאָמערלעך אין עלענדן זאַמד אַריין.

מאָטלס אַנטלויפן, זיין אַוועקרייסן זיך פון פעליקסן און סאַראַן, איז דאַכט זיך געווען אַזוי נאַטירלעך, אָבער דאָך — אַזוי פיינלעך! אויפן מאָמענט האָט סאַרא געוואָלט מיטלויפן, אים צוריקהאַלטן. דאָס מוטער־געפיל האָט זי אַ טריב געטאָן: פון אַלע זייטן לויערט געפאַר! יעדער שפּאַן אַריבער דעם לאָמפּן קרייז, קאָן מיינען טויט פון אַן אומגעזען מעסער, אָדער פון פלוצים אויפגעשטשירעטע חיהשע ציין. חוץ דעם: ער איז נאַקעט, מאָטל. די נאַכט איז אפילו אַ וואַרעמע, אָבער דאָך? אויך די שפּייז איז געבליבן דאָ, ביי זיי.

אָבער פעליקס האָט זי נישט געלאָזט. אינסטינקטיוו האָט ער זי אַ כאַפּ געטאָן סאַראַן. ער האָט זי נישט געלאָזט אַ טראָט שטעלן אַוועק פון זיך. דאָס איז געווען ס׳ערשטע מאָל, זינט זי קען אים, ער זאָל אַזוי דעצידירנד רעאַגירן.

כאָטש זי האָט געהאַט אַ וואונדערלעך געפיל, סאַרא, פון דעם וואָס פעליקס זיצט דאָ לעבן איר, האָט אָבער די פיין גענאָגט. זי האָט זיך געפילט שולדיק. מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ איז זי געזעסן און נישט געוואָגט קוקן נישט אויף פעליקסן לעבן זיך און נישט אַריבער אַהין, אין יענער זייט אַריין, וואו מאָטל איז אַזוי געטאָן אַ פאַל ווי אַ קנויל אין זאַמד אַריין.

פעליקס האָט פון אַ ווינקל אויג דאָס אַלץ געזען. נאָך מער האָט ער עס געפילט. אויך ער איז געווען דערשלאָגן. מאָטלס ליידן, זיין ליגן דאָרט אַליין, האָט פעליקסן קיין רו נישט געגעבן. ער האָט

געטראַכט צוצוגיין אַהין. אויב נישט כדי מאַטלען אַהערצובערענגען, איז כאָטש כדי אים צו באַרואיקן, און, אים אַהין באַזאָרגן דאָס אַנטון. ער איז אָבער נישט געגאַנגען. ער האָט איצט נישט געוואָגט זיך צו דערנענטערן צו מאַטלען, אים אַנצורירן.

אַנשטאָט דעם האָט ער הינטערווײַלעכס אַרומגענומען סאָראַס קאָפּ, זי צוגעצויגן צו זיך, געקוקט איר אין בלייכן פּנים. סאָרא האָט גיך פאַרמאַכט די אויגן. ער האָט אָבער באַוויזן צו זען די צווײ גרויסע טרערן, וואָס האָבן אַ בליאַסק אויף געטאָן אונטער דעם מאָטן שטערן ליכט. ער האָט זי געדריקט צו זיך, איר אַ לײַכטן קוש געטאָן אויף די ליפּן פון וואָס סאָראַס גאַנצער קערפּער האָט אַ קאָנוואולסיוון ציטער געטאָן.

די נאַכט האָט זיך געצויגן פּײַנלעך לאַנג. פּאַר שעהן איז פעליקס געלעגן אָן אַ וואָרט לעבן סאָראַן אַ וואַכער, מיט אָפענע אויגן אַרויף, צו די שטערן, וואָס גליען דאָ אַזוי פיל און אַזוי גרויס. ווי וואונדערלעך שטיל עס איז דאָ. די פעלזן אַרום האָרבן זיך אַזוי מעכטיק! אין שלאָפנדיקן וואַסער שטייט די שיף אָן אויסגעלאָשענע, ווי אַ שאָטן מיט צעפּלאָסענע, ווײַכע קאָנטורן. אין לאָמפּן־קרײַז, אויפן זאַמד, ליגן די שלאָפנדיקע קופּקעלעך צוזויפגעטוליעט און האָבן גאָר קיין אַנונג נישט פון דעם, וואָס לעבן זיי איז פאָרגעקומען. און ער אַליין, פעליקס, האָט ער פאַרדרוס אויף דעם אַלעם?

ער האָט ווידער צוגעצויגן סאָראַן צו זיך. ס׳ערשטע מאָל, זינט ער האָט זי דערקענט, האָט ער ערשט איצט דאָ דערפילט אַז ער האָט זי ליב, די בלאָנדע, פלאַטערנדיקע סאָראַ.

אויף דער אויסגעלאָשענער שיף, אין דער טונקל־בלויער ווײַט, האָט זיך אָנגעצונדן אַ קליין פײַערל. אַ שאָטן האָט זיך דאָרט גענומען באַוועגן מיט דעם פײַערל הין און צוריק. דערנאָך האָט דער שאָטן מיט דעם פײַערל זיך גענומען דראַפּן אַראָפּ פון שיף. עס האָט זיך געדאַכט ווי אונטן, אויפן סאַמע וואַסער־פלאַך, האָט ער דאָס פײַערל אָנגעהאַנגען. דערנאָך האָט דאָס פײַערל גענומען שווימען, שווימען אַלץ נענטער און נענטער צום ברעג. נאָענט שוין, נישט ווײַט פון דעם אַרומגעצאַמטן שלאָפנדיקן אינזעלע, האָט זיך דער שאָטן אויפגעשטעלט און צוגעקראָכן אַהער.

מיט זײַן צוקומען אַהער איז דאָ געוואָרן אַ גערודער. קעפּ פון אונטער קאָלדרעס האָבן אָפּער געגלאָצט, געגענעצט און גענומען זיך אויפשטעלן. פון אַלע זײַטן האָבן זיך גענומען באַוועגן שאָטנס, געצויגן אויף זיך אַרויף זאַכן, גענומען די קאָלדרעס מיט די וואַליזקע־

לעך און באַרפיסערהייט, מיט די שיך אין די הענט זיך געלאָזט אין וואַסער אַריין צום קליינעם לאָדקעלע, וואָס איז געבליבן שטיין מיט דעם פּייער־אויגל, גרייט זיי צו פירן צוריק צו דער שיף.

אויך פעליקס און סאַראַ זיינען אויפגעשטאַנען. פעליקס האָט אויסגעשאָקלט די דעקע פון דעם אָנגעטראָגענעם זאַמד. ער האָט צונויפגעלייגט די זאַכן. דערנאָך זיינען ביידע געבליבן שטיין. וואָס טוט מען איצט? אַלץ איז גרייט. און מאָטל? זיי האָבן געוואַרט. זיי האָבן געמיינט מאָטל וועט צוקומען. כאָטש נאָך זיינע זאַכן צוקומען. ער קאָן דאָך נישט אָט אַזוי אָ, נאַקעט כמעט, זיך ווייזן אויף דער שיף פאַר די אַלע מענטשן!

מאָטל אָבער האָט זיך נישט גערירט פון אָרט. פונקט ווי ער איז, מיט שעהן פריער, דאָ אַוועקגעפאַלן אין זאַמד אַריין, אַזוי איז ער געבליבן ליגן. ער האָט זיך נישט געוואָלט אומקוקן מער. ער האָט לחלוטין נישט געטראַכט וועגן קיין זאַכן, וועגן שפּייז, וועגן גאָרנישט!

דורך דער צייט וואָס ער איז איינער אַליין געלעגן איז ער דורכ־געגאַנגען פיינלעכע שעהן. ער האָט געהאַט נאָך איינעם פון זיינע אָנפאַלן. אָבער פונקט ווי ער איז איינגעפאַלן אָן דער וואַכזאַמקייט פון אַ געטריי אויג, אַזוי איז ער אַליין, דורך דעם אייגענעם כח צו לעבן, געקומען צוריק צו זיך. שפּעטער איז די שאַרפע, באַגנדיקע פּיין אַוועק און עס איז אָנגעשטאַנען אין אים אַ מין גלייכגילטיקייט, אַזאַ פוילקייט. דערנאָך האָט זיך אין זיין גאַנץ וועזן אַוועקגעשטעלט אַזאַ סקאַסנער „פאַרוואָס?".

פאַרוואָס? פאַרוואָס איז זי בכלל געקומען? פאַרוואָס האָט ער, פעליקס, נישט געהאַט דעם כח זי צוצונעמען באַלד, אויף דער שיף, דאָרט אין חיפה. פאַרוואָס? פאַרוואָס האָט ער, פעליקס, געדאַרפט גנבענען אונטער זיין וויסן, פאַרראַטן זיין פריינטשאַפט, וואָס ער האָט אים אַזוי האַרציק אונטערגעטראָגן, נאָך מיט אַ קוש אויף די ליפּן! פאַרוואָס?

מאָטל האָט זיך אויפגעזעצט. צוליב דעם אָנגעשטאַנענעם טומל, צוליב די שאָטנס, וואָס זיינען מיט זאַמדיקע פיס געקראָכן איבער אים, האָט ער זיך געמוזט אויפזעצן. ער האָט אָבער געקוקט אויף אַלץ גלייכ־גילטיק. עס האָט אים גאָרנישט געאַרט. עס איז אים גאָרנישט איינגע־פאַלן אַז אַלע קלייבן זיך אַוועק און ער בלייבט דאָ אַליין. בלויז איין באַגער האָט ער געהאַט, אַ קליינעם באַגער: נישט צו זען מער פעליקסעס פּנים! עס איז געווען אַ מאָדנע געפיל, דאָס דאָזיקע! נישט אויס האָס צו פעליקסן האָט ער זיך מער נישט געוואָלט טרעפן מיט

אים פּנים אל פּנים. עס איז בלויז געווען צוליב בושה. ער האָט זיך געפילט דערנידריקט, פאַרשעמט, מאָטל. דאַגעגן, ווען ער האָט אַ טראַכט געטאָן פון איר, סאַראַן, ווען נאָר איר געשטאַלט האָט זיך אים אַ שטעל געטאָן פאַר די אויגן, האָט ער דערפילט ווי אַ שטראָם, אַ כוואַליע אַ גאַנצע פון גיפט, טוט אים אַ פאַרדעק, אַזש ביז דער קעל גרייכט זי אים די גיפטיקע כוואַליע און פאַרסמט אים דאָס בלוט. אַ, ווי ער האָסט זי איצט!

מאָטל האָט אַ קוק געטאָן אין יענער זייט אַריין. דאָס גאַנצע אינזעלע איז שוין כמעט געווען לער. די לעמפּלעך מיט די שוואַכע פייערלעך זיינען געשטאַנען צעשטעלט. ס'העלע זאַמד, נאָך די אויפ־געשטאַנענע מענטשן, איז געלעגן צעבערגלט און צעגריבלט. דאָ און דאָרט האָבן זיך נאָך געפּאָרעט אייניציקע שאָטנס. אין גרויס איילעניש זיינען זיי געלאָפן אין וואָרעמען וואַסער זיך אַריינבאָפן אין לאָדקעלע. בלויז צווייַ, זעט ער, רירן זיך נישט פון אָרט. סאַראַן, מיט איר צע־כוואַליעטן קאָפּ, זעט ער אפילו דורך דער טונקל, ווי זי שטייט דאָרטן אַ צוגעשמידטע, ווי אַ סטאַטוע. נאָר אָט האָט פעליקס געגומען גיין, זיך דערנענטערן צו אים. מאָטל האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ צווישן די קני. ער האָט באַהאַלטן די אויגן אין זאַמד אַריין. ער האָט אפילו נישט געוואָלט פון ווייטנס זען ווי ער דערנענטערט זיך אַהער.

פעליקס איז צוגעקומען. ער האָט געוואָלט עפּעס זאָגן. אָבער ס'לשון איז אים ממש געווען אָפּגענומען. דאָס וואָס מאָטל איז פריער אַוועק און ער האָט נישט געהאַט קיין מעגלעכקייט אויסצוקויפן זיינע אַלע האַנדלונגען דורך אַ קריג, אפשר גאָר דורך בלוט, איז איצט פאַר אים געווען גאָר ביטער און גאָר פיינלעך. ער האָט זיך געפילט נידריק, פעליקס. עס איז אין אים גאַרנישט געווען פון דעם וואָס ער וואָלט באַדאַרפט פילן אַלס זיגער איבער סאַראַס האַרץ. ער האָט נישט געהאַט קיין מוט עפּעס אים צו זאָגן, מאָטלען, אָדער אים צו באַרירן. אויב ער איז דאָך, נאָך לאַנגן אַמפּערן זיך מיט זיך אַליין און מיט סאַראַן דאָך געגאַנגען צו מאָטלען, איז עס געווען בלויז ווייל ער האָט נישט געוואָלט אַז סאַרא זאָל גיין. ער האָט מער נישט געוואָלט האָבן דאָס איבלדיקע געפיל פון וויסן אַז סאַרא האָט עפּעס נאָך אַ שייכות מיט מאָטלען...

ער איז געשטאַנען אַ מינוט, פעליקס. אָן אַ וואָרט געלאָזט פאַלן די עטלעכע זאַכן, וואָס ער האָט צוגעבראַכט, לעבן מאָטלס פיס און זיך באַלד אומגעקערט צו סאַראַ.

מאַטל איז נאָך לאַנג אַזוי געזעסן. ערשט ווען דער אַראַבער האָט צונויפֿגענומען די לעמפּלעך און אים אַ טאַרע געטאָן:

— וואָס זיצט ער נאָך איינער אַליין? איז ער אויפֿגעשטאַנען און אַזוי, מיט די פּאָר זאַכן אין האַנט, דער לעצטער אַריין אין קליינעם, פֿייער־אויגלדיקן לאַדקעלע.

קאַפּיטל זעקס און צוואַנציק

אויף די אייזערנע שטאַנגען פֿון מאַטאַרשיפֿל האָבן אַ פּאָר נאַפֿט־לעמפּלעך זיך אָנגעצונדן. אַ שוואַרצלעך־רויטע טונקלקייט האָט זיך צעוויגט איבער אַלעמענס קעפּ. אין דער טונקלקייט האָבן זיך מענטשן געראַיעט אין פּעק אַנטוועכץ, וואָס זיי האָבן אין גרויס איילעניש אַרויפֿגעבראַכט פֿון זאַמדבערגל.

עס איז געווען ענג. מיט די עלנבויגנס האָט זיך יעדער געזוכט צו מאַכן אַ שטיקל אָרט. מען האָט זיך געריבן אַ פּלייצע אָן אַ פּלייצע. יעדער האָט געזוכט עפּעס אַ זאַך, וואָס איז אים אין גרויס געאײַלט ביים צענויפֿלייגן דאָס געלעגער, פֿאַרלוירנגעוואָרן. טייל זיינען גע־קראָכן אויף די בענק, איבער אַלעמענס קעפּ, און צעהאַנגען זאַכן, וואָס זיינען נאָס געוואָרן אין נעכטיקן טייך־בראָדזשען.

לויט דעם גערודער און ענגשאַפֿט האָט עס אויסגעוויזן אַז ווי־ניקסטנס זעקס מאָל אַזוי פֿיל מענטשן האָבן זיך אַרויפֿגעפּאַקט אויף דעם שיפֿל. עס וועט זיכער זיין אוממעגלעך דער גאַנצער עולם זאָל זיך דאָ קאָנען איינזעצן און זיך ווי עס איז צוריק איינאַדיען ווייטער צו פֿאָרן.

פֿעליקס איז געווען צופֿרידן פֿון דער ענגשאַפֿט און פֿון דעם טומל. בפֿרט איז ער געווען שטאַרק צופֿרידן פֿון די צעהאָנגענע הויזן און שטיקלעך אונטערוועש. צוליב אָט די צעהאָנגענע זאַכן, צוליב דעם וואָס דער עולם פּלאָנטערט זיך אַזוי אַרום, וועט ער פֿאַרשפּאָרן צו זען וואָס אין יענער זייט שיפֿל טוט זיך, צי איז מאַטל אַרויפֿגעקומען און וואָס ער טוט דאָרטן.

עס קאָן זיין, נאָך דער פֿריערדיקער געשעעניש אויפֿן זאַמדבערגל, ווען עס וואָלט געווען געקומען צו אַ געשלעג וואָלט ער איצט נישט געהאַט אַזאַ טיפֿן באַגער אויסצומיידן מאַטלס בליק. אפֿשר וואָלט ער איצט גאָר געהאַט אַ האַס־געפֿיל צו יענעם ווי צו אַ בלוט־שונא. יעדנפֿאַלס וואָלט ער נישט געהאַט דאָס דאָזיקע פּיינלעכע שולדגעפֿיל

וואָס עסט אים ממש אויף. ווען ער זאָל זיך באַגעגענען מיט מאָטלס בליק, פילט ער, וועט ער עס נישט אויסהאַלטן!

אויף סאַרא, דאַגעגן, האָט דער טומלדיקער יאַריד זייער שלעכט געווירקט. זינט זי איז אַרויפגעקומען אויפן מאַטאַרשיפל, האַלט זי אין איין צוריקקוקן אַהין אויפן זאַמד־בערגל. דאָס לעצטע נאַפּטלעמפּל איז פון דאָרטן פאַרשוואונדן. דאָס לעצטע מאָל איז דאָס לאַדקעלע געקומען אַהערצושווימען. דער לעצטער שאָטן האָט זיך אַהער אַרויפ־געדראַפּעט און מאָטלען זעט זי אַלץ נישט. זי האָט זיך אויפגעשטעלט און געוואָלט נעמען זיך פּלאָנטערן צווישן עולם, אָבער פעליקס האָט זי אַ נעם געטאָן ביי דער האַנט:

— סאַרא!

זי האָט זיך צוריק אָװעקגעזעצט. צוליב איר טיף שולדגעפיל און, אפשר, צוליב דעם וואָס פעליקס איז געבליבן לעבן איר און זי האָט נישט געהאַט מער נאָכוואָס זיך צו רייסן און במילא נאָכוואָס צו קעמפן, איז זי געוואָרן נאָכגעביק — ווי זי וואָלט מיט איינמאָל פאַרלוירן איר אייזערנעם ווילן. פעליקס באַהערשט זי איצט אינגאַנצן! און פעליקס וויל נישט זי זאָל נאָכאַמאָל צוגיין צו מאָטלען.

מאָטל, ביים אַרויפקומען אויף דער שיף, האָט געהאַט דאָס געפיל ווי ער וואָלט אַריינגעקראָכן אין עפּעס עקלדיקס, אין עפּעס, וואָס איז שרעקלעכער פון די טיפסטע ווייטיקן. אַ ווייטיק שניידט ערגעץ, קרעמפּט, דאָ אָבער פילט ער ווי ער ווערט ממש דערשטיקט! נישטאָ מיט וואָס צו אָטעמען. נישטאָ אפילו וואו די אויגן אַהינצוטאָן. וואו ער זאָל נישט אַ קער טאָן דעם קאָפּ קאָן ער זיך אָנגעגענען מיטן בליק פון יענעם, ווערמען ער האָסט נישט, אָבער האָט אַ מין איבלדיק געפיל ביים בלויזן דערמאָנען זיין נאָמען. אָדער זי, סאַראַן, וועמען ער פאַרהאַסט איצט מיט אַלע זיינע בלוטן. און מיט זיי וועט ער איצט דאַרפן פאָרן אין איין שיפל, נאָך אַזאַ קליינס, אַזאַ דערדריקנדיק ענגס! דערצו וועט זיך נאָך באַלד צעשיינען אַ זון. דאָס שיפל וועט באַגאָסן ווערן מיט ימים בלענדענדיק ליכט. אַ שפּילקע וועט מען דאָך קאָנען זען!

שרעקלעך! און נאָך שרעקלעכער וואָס די פּיין וועט אָנהאַלטן אַ גאַנצן טאָג. אַ גאַנצן טאָג אומדערטרעגלעכער גיהנום! אַ גאַנצן טאָג וועט זיך די שיף אַרומשלעפּן, זיך אָפּשטעלן אין פאַרשיידענע פּלעצער, מען וועט ווידער דאַרפן אַראָפּגיין. מענטשן וועלן לאַכן, זיך פרייען, זיך ענטציקן איבער אַלעם וואָס זיי וועלן זען. און ער? וואו וועט ער זיך אַהינטאָן? וואו וועט ער באַגראָבן דעם קאָפּ? און

וואָס נאָך ערגער: ווי אַזוי וועט ער זיך אויסבאַהאַלטן פון די נייגעריקע אויגן, די ציינישע, פון די אַלע, וואָס האָבן אים נעכטן געזען אַ גאַנצן טאָג מיט סאראן און מיט יענעם דאָרטן? ... נאָך נעכטן האָבן די דאָזיקע אויגן געוואָרפן ציינישע בליקעלעך אויף סאראן, וואָס פירט זיך אַרום מיט צוויי קאַוואַליערן... איצט וועט דאָס שושקעניש זיין פאַר אים גאָר אומדערטרעגלעך. און אײן גאָט ווייסט אַז אפילו איצט וויל נישט מאָטל מען זאָל וואַרפן ציינישע ווערטלעך אויף סאראס חשבון...

די מאָטאָרן האָבן זיך צעוויגט. די שיף האָט גערירט. זי האָט ווידער אָנגעהויבן שניידן דאָס געדיכט־אויליקע וואַסער. אַרום האָט נאָך אַלץ געפלאַטערט די נאַכט. דער פאַרטאָג האָט נאָך געדרימלט ערגעץ צווישן די פעלזן איןביידע זייטן טויטן ים.

מאָטל האָט זיך אַריינגעפּאַקט אין אַ ווינקעלע. דער קוימען, אין מיטן שיפל, האָט אים פאַרשטעלט פון „זיי", וואָס זיצן דאָרטן אוודאי אין יענער זייט. ער איז נישט געזעסן גלייך, מאָטל, ווי אַלע מענטשן. אויסגעדרייט, האַלב זייטיק, האָט ער געקוקט אין בלויען וואַסער אַריין, וואו דאָס קליינע לאָדקעלע מיטן לעמפּל אויף דער נאָז, שלעפּט זיך נאָך, אַן אָנגעבונדנס, ווי אַן עק נאָך עפּעס אַ גרויס באַשעפעניש.

עס האָט גענומען טאָגן. די גרין־פינקלענדע שטערן האָבן זיך גענומען לעשן. דער הימל איז געוואָרן גרוי. דערנאָך איז אָנגעשטאַנען אַ העל־רויכיקייט, וואָס איז געוואָרן מילך־ווייס, באַלד העלער, העלער ביז אַ בלענדענדע בלויקייט און באַלד האָט ערגעץ, איבער די קעפּ פון די פעלזן, זיך צעפלאַקערט דאָס העלישע פייער פון דער זון און פאַר־גאָסן דעם גאַנצן אַרום מיט בלענדנדיק ליכט אַזש עס האָט געשווינדלט אין די אויגן.

דער עולם האָט אויפּסניי זיך גענומען צו די וואַליזקעלעך שפּייז. מען האָט געשיילט האַרטע אייער, געשניטן פּעניצן וואורשט מיט ברויט. אויך סאראַ האָט געפּרוּווט אַן עפן טאָן דאָס וואַליזקעלע. זי האָט עפּעס דערלאַנגט פעליקסן, נאָר פעליקס האָט אָפּגעשטופּט איר האַנט. אויך ער איז געזעסן, פונקט ווי מאָטל אין דער אַנדער זייט, מיטן פּנים צום וואַסער, מיט אַ געפיל איינצושרומפּן, צו ווערן אַזוי קליין אַזש ביז פאַרשוואונדן. ער איז געזעסן איינגעהילט אין רעקל, כאָטש די זון האָט שוין געגליט. אפילו די קאַפּריזנע לאָק זיינע האָט געוואָלט איינשרומפּן, איז געוואָרן קלענער און זיך פאַררוקט צווישן די איבער־ריקע האָר.

סאראַ איז געשטאַנען איבער דעם צעעפנטן וואַליזקעלע, געקוקט אויף די האַלב־צעריסענע טאָרבקעלעך, וואו עס איז געווען אויסגעמישט

נאַסלעכע טרויבן און ניס, ראַזשינקעס און ברויט, נישט געעפנטע קעס־טעלעך סאַרדינן און וואורשט, אַלץ אין אַזאַ מישמאַש, אין אַזאַ כאַאָס, פּונקט ווי דער כאַאָס, וואָס טוט זיך איצט אין איר קאָפּ. זי האָט אַלעווײלע געטאָן אַ בליק זײַטיק, אַוועק פון קוימען, געזען מאַטלס אַקסל, אַ האַלבן קאָפּ מיט אײן אויער. ווי עקשנותדיק ער זיצט דאָרטן מיטן פּנים צום וואַסער. זי האָט געוואָלט נעמען דאָס וואַליזקעלע און דערמיט צוגײן צו אים, ווי אַ מאַמע, אַ שלעכטע מאַמע, אָבער דאָך אַ מאַמע, און זען ער זאָל עפּעס עסן. זי און פעליקס, אויב זײ זאָלן נאָר וועלן עסן, האָבן זײ דאָך אַלץ. ער אָבער האָט דאָך גאָרנישט. און זי קאָן דאָך אים, ער וועט דאָך בײַ קײנעם גאָרנישט נעמען.

פעליקס, אין זײַן גאַנצער פּאַרטראַכטקײט, האָט דאָך געזען וואָס זי וויל דאָ טאָן. ער האָט זי אָנגעכאַפּט בײַ דער זעלבער האַנט, וואָס ער האָט נאַרוואָס אַוועקגעשטופּט, ווען זי האָט אים האָט אונטערגעטראָגן שפּײַז. און סאַרא אַלײן האָט באַלד אײַנגעזען אַז עס וואָלט געווען ערגער. מיט איר דערנענטערן זיך צו מאַטלען וואָלט זי אַלײן אַלעם אָנגעוויזן וואָס עס איז פאַרטאָג פאַרגעקומען אויפן זאַמדבערגל... טאָמער האָבן זײ פאַרטאָג, ווען מאַטל האָט אַ ריטשע געטאָן, און זײ האָבן אויפגעהויבן די קעפּ פאַרשלאָפענע, טאָמער האָבן זײ דאָרט בלויז געהנט, וואָלטן זײ איצט געזען קלאָר, וואָס עס האָט זיך דאָרטן אָפּגעשפּילט...

דער טאָג האָט זיך צעגליט. די שעהן זײַנען געקראָכן פּראַאַכענ־דיקע. פאַר אַלעם זײַנען דאָס געווען שעהן פון געמיטלעכן לאַנגווײַל, פון אומאויפהערלעכן עסן. פאַר פעליקסן און מאַטלען זײַנען דאָס געווען שעהן — אײביקײטן! וואָס גערעדט עס איז געוואָרן צווישן זײ בײדע אַלץ ענגער איז זײ געוואָרן. ממש ווי אַ רײף וואָלט זײ גע־האַלטן אײַנגעקלאַמערט און געדריקט אַזש ביזן פאַרפעלן אָטעם.

ענדלעך, אין מיטן טאָג, האָט זיך די שיף ווידער אָפּגעשטעלט. דער עולם האָט זיך געכאַפּט אָנפילן די מיטגענומענע, זעלנערישע זײַטן־פלעשלעך מיט דעם חלשותדיק וואַרעמען וואַסער. אויפן וועג קײן סדום, איבער די טויטע, שטײנערנע פעלזן, וועט דאָס ביסל איבלדיקע וואַסער אויך זײַן אַ דערקוויקונג.

מאַטל, נישט ער האָט בײַ זיך אַ פלעשל, (דאָס מיטגענומענע איז געבליבן בײַ זײ אין וואַליזקעלע), נישט ער האָט געהאַט עפּעס אין זײַן מויל. מיד און דערשלאָגן, ווי איז דאָס גאָר פאַר זײַן כח צו נעמען אין אַזאַ פײַערדיקער היץ קלעטערן איבער די מעכטיקע פעלזן? חוץ דעם „זײ“ וועלן דאָך מסתם נישט וועלן דאָ בלײַבן. „זײ“ וועלן

דאָך זיכער גיין, וועט ער במילא קאָנען דאָ אויפּאַטעמען. פאַר אַ מאָ־מענט וועט די שטיקנדע רייף אים אַראָפּגענומען ווערן פון האַלדז...

דערווייל איז דער אַראָבער אַריינגעשפּרונגען אין לאָדקעלע, עס אָפּ־געבונדן און דערמיט צוגערודערט אין דער צווייטער זייט פון שיף, צו דער עפענונג, דאָרט, וואו סאַרא און פעליקס זיינען געזעסן. עס איז ווידער אָנגעשטאַנען אַ געשטופּעריי. מאָטל האָט געקאָנט אויס־דרייען דעם קאָפּ. צוליב דעם אַנגעלויף צו דער עפענונג, זיינען „זיי" דערווייל פאַרשטעלט געוואָרן. מיט אַן אָנגעשטרענגט אויג האָט ער געהיט צו זען וואָס „זיי" וועלן טאָן. בלייבן „זיי" דאָ, וועט ער זיך אַראָפּכאַפּן. גייען „זיי", וועט ער דאָ בלייבן!

ס׳ערשטע לאָדקעלע, אַן אָנגעפּאַקטס מיט מענטשן, האָט זיך גענומען אָפּרוקן פון שיף. „זיי" זיינען דערינען נישט געווען! אויך אויף דער שיף, כאָטש עס איז געוואָרן גערעמער, זעט ער „זיי" נישט. אין דעם גרויסן קרענצל זיינען „זיי" ווי פאַרלוירן געוואָרן. ענדלעך האָט ער „זיי" דערזען זיצנדיק לעבן וואַליזקעלע, גלייך עס וואָלט זיי קיינמאָל נישט איינגעפאַלן זיך אַראָפּצוקלייבן פון שיף. הייסט עס, עס קאָן נאָך דאָ געשען דאָס פאַר וועלכן ער היט זיך אַזוי די גאַנצע צייט! איינער אויף איינעם קאָן ער נאָך דאָ בלייבן מיט דעם מענטשן, צו וועמען ער פילט אַזאַ עקל, פון וועמענס בליק ער וויל אַזוי איינ־שרומפּן!

זייטיק, ווי אַ גנב, האָט זיך מאָטל געטאָן אַ פלאָנטער אַריין אין דעם קרענצל. אומבאַמערקט, ווי נאָר דאָס לאָדקעלע האָט צוגערודערט, האָט ער זיך געטאָן אַ לאָז אַהין אַראָפּ.

אויך פעליקס האָט דאָך געוואָלט מיט אַלע זיינע כוחות אויסמיידן דאָס בלייבן אַליין מיט מאָטלען אויף דער שיף. אויך ער האָט זייטיק, נאָר פון דער אַנדערער זייט, געהיט מאָטלען. אַז ער האָט געזען ווי מאָטל זיצט אַלץ, און אָט נאָך אַ לאָדקעלע, נאָך אַ לאָדקעלע, בלייבט ער מיט אים אויג אויף אויג, האָט ער איבערגעוואָלט ממש גע־צוואונגען סאַראַן זי זאָל זיך צונויפנעמען און אַראָפּ פון דאַנען!

פעליקס, פאַרנומען די גאַנצע צייט מיט דער מידער, האַלב־פאַר־חלשטער סאַראַן, האָט גאַרנישט געזען ווי מאָטל האָט זיך אַזוי געשיקט אַראָפּצוגליטשן אין לאָדקעלע אַריין. דערזען האָט ער ערשט ווען סאַרא איז שוין געווען אויפן לייטערל, ווען זי האָט שוין מיט די פיס כמעט באַרירט דאָס לאָדקעלע. ער אַליין איז שוין אויך געשטאַנען איבערצושטעלן אַ פוס איבער דער שיף צוים. אויג אויף

אויג, פעליקס אויבן און מאָטל אונטן, אין סאַמע שפּיץ פון לאַדקעלע, האָבן זיך זייערע בליקן אַנגעהעקלט אײנער אָן אַנדערן!

מאָטלס בליק האָט געשפּיזט מיט פײַער. אָבער ער האָט נישט אויסגעהאַלטן. ער האָט דעם בליק אַראָפּגעלאָזט אין שיפל אַרײַן. און ער, פעליקס, האָט זיך אין מאָמענט גאָר פאַרלוירן. ער האָט אָבער געמוזט, אויס פּשוטער ווירדע, וואָס ער האָט געזוכט מיט אַלע כוחות אָנצוהאַלטן, ווײַטער גײן. ער האָט שוין געמוזט ווײַטער שטעלן דעם פוס אויפן לײטערל.

סאַראַס אַרײַן אין שיפל און פעליקסעס באַלדיק נאָכשפּרונגען, האָט דאָס לאַדקעלע אַ שאַרפן וויג געטאָן. אָט פון דעם וויג האָט מאָטלען אַ שניט געטאָן אין זײַן גאַנצן וועזן, שאַרפער ווי מיט דעם שאַרפסטן מעסער.

די פינף מינוט, וואָס זײ זײַנען געווען אַלע אַזוי נאָענט אײנער לעבן אַנדערן איז פאַר אַלע דרײַ געווען אַ גיהנומדיקע אײביקײט. פעליקס האָט עס קוים אויסגעהאַלטן. נאָך אין טיפן וואַסער איז ער געטאָן אַ שפּרונג אַרויס פון שיפל. ער האָט פאַר ליב גענומען דאָס שאַרפע עסעניש פון דעם טויטן, ביטער אויליקן וואַסער איבער זײַנע צעוואונדיקטע פיס, אײדער נאָך אײן מינוט צו זײַן מיט „יענעם״ אַזוי נאָענט.

אויך מאָטל איז אַרויסגעשפּרונגען אײדער דער אַראַבער האָט אָפּגעשטעלט דאָס רודערן. ער האָט זיך גיך פאַרקערעוועט זײַטיק איבער דעם האַרטן, זאַלץ־גרודיקן ברעג. נישט אומקוקנדיק זיך אפילו, האָט ער גלײַך גענומען זוכן עפּעס אַ שטיקל שאָטן, אַ ווענטל, אַ הײל, ערגעץ זיך צו פאַרשטעקן, מען זאָל אים נישט זען און אויך ער זאָל נישט דאַרפן זען ווי פעליקס, אַ לאָמענדיקער פון נעכטיקן בראַדזשען באָרפיס אין טײַך אַרונ, טראָגט איצט סאַראַן אויף זײַנע אַקסלען פון שיפל צום ברעג, פּונקט ווי ער, מאָטל, האָט נעכטן זי געטראָגן אַרויסקומענדיק מיטן טײַכל פון צווישן די פעלזן.

ביסלעכווײַז האָט דער אַראַבער אַריבערגעבראַכט דעם גאַנצן עולם פון שיף אַהער, אויפן ברעג. צו צווײיוויַיז האָט זיך דער עולם אויסגעשטעלט אין אַ לאַנגער רײ. בײַ יעדן אײנעם האָט אויף אַ זײַט, אויף אַ רימענטל, זיך געבאָמבלט אַ מעטאַלן זעלנעריש־פלעשל אָנגע־פילט מיט וואַסער. דער שוואַרץ־פאַרברענטער טיול־פירער, מיטן תנ״כל אין די הענט, איז געשטאַנען דער ערשטער אין דער רײ. באַלד איז צוגעקומען דער אַראַבער. ער האָט זיך געשטעלט אָן דער שפּיץ,

לעבן דעם טיול־פירער. אויפן וועג קיין סדום, צווישן די פעלזן, וועט ער זיין דער פירער!

די ריי האָט געררירט. שלענגלענדיק, בויגנדיק זיך, איז זי געגאַנגען. מאורימדיקע שאָטנס, לאַנגע, איבערגעבראָכענע האָבן זיך נאָכגעצויגן ביי די פיס. געבליבן איז דאָ פעליקס, שטאַרק פאַרנומען מיט סאַראַן. פון מיטגיין מיט דער ריי אין די בערג אַריין, קלעטערן איבער פעלזיקע שיפּועים, האָט קיין רייד נישט געקאָנט זיין. סאַרא איז מאַט. נאָך דעם קלאַמערן זיך אין מאַטלען, ווען ער האָט, פאַרטאָג, זיך געריסן מיט ציין און נעגל צו פעליקסן, דערנאָך, דאָס שטילע, אָבער טויט־אנגסטיקע צאַפּלען זיך איבער אים, ווען ער איז אויף זיין אופן אָוועקגעפאַלן אין אירע הענט, און אפשר אויך דאָס, וואָס די פרוי אין איר האָט זיך דערפילט זיכער מיט פעליקסן, דאָס וואָס זי דאַרף מער נישט קעמפן און זיין אָנגעשטרענגט אויף דער וואָך צו געווינען דעם מאַן, וואָס זי באַגערט אַזוי, אָט דאָס אַלץ האָט סאַראַן איינגאַנצן דערשעפּט. אַ מאַטע, מיט בלאַסע ליפּן ליגט זי כמעט אין זיינע אָרעמס און ער דאַרף כסדר מיט עפּעס זי דערפרישן, זי אָפּמינטערן. חוץ דעם: זיינע פיס זיינען אַזוי צעוואונדיקט פון נעכטיקן קריכן אין טייכל איבער די שפּיציקע שטיינדלעך. און, מאַטל, ער גייט דאָך געוויס מיט דעם עולם!

מאַטל אָבער, גלייך ווי ער איז אַרויף אויף דעם זאַלציק־האַרטן, פאַרטרוקנטן באָדן, איז ער פאַרקראָכן צו די עטלעכע דאַרע, אויסגע־טרוקנטע שטרויפלעקער, וואָס ער האָט דערזען אַרויסשטאַרצן פון דער גרודע. אַמאָל זיינען די שטרוי־שטעקלעך מסתם געוואַקסן. איצט שטייען זיי נעבעך פאַרברענטע, איינגאַנצן עטלעכע צענדליק, דאָס איינציקע געוויקס אין גאַנצן טויטן טאָל. מ׳קאָן זיך טאָקע הינטער זיי נישט שיצן און נישט באַהאַלטן, אָבער אין דער אימהדיקער פוסטקייט האָט מען אפילו הינטער זיי דאָס געפיל אַז מען איז פאַרשטעלט און באַשיצט.

אַ קורצע ווײַלע איז מאַטל דאָרט געלעגן און נאָכגעקוקט ווי די לאַנגע ריי ציהט זיך אַלץ ווייטער און ווייטער צו די הויכע פעלזיקע ווענט. ער איז זיכער געווען אַז איצט בלייבט ער דאָ אַליין. „זיי״ האָבן אויך זיכער געמוזט אָוועק. אָן אָפּגעאָטעמטער האָט ער זיך אויסגעדרייט מיטן פּנים צום ים. גאָט אין הימל! ער האָט אַזש אַ דריגע געטאָן פון שרעק. פעליקס איז דאָרטן געזעסן אַ באָרפיסער, מיט פאַרשאַרצטע הויזן איבער די קני, ס׳העמד, אַראָפּגעצויגן און

אַרומגעוויקלט דערמיט דעם קאָפּ, ווי אַ טורבאַן און סאַראַ, לעבן אים, האַלב אויסגעצויגן, מיטן קאָפּ אין זיין שויס!

זיי קלייבן זיך הייסט עס, גאָרנישט קיין סדום...

פון זיין גאַנצער אַנטלויפעניש בלייבט ער דאָך מיט זיי אַליין, אויג אויף אויג! ווער ווייסט וואָס פון דעם קאָן געשען. בפרט איצט, ווען אויסער זיי איז כמעט קיינער נישט געבליבן. ווען ער זאָל אפילו האָבן אין זיך גענוג כח, מאַטל, אויסצומיידן, וועט דאָך אַ געשלעג מוזן זיין. עס איז גענוג ער זאָל זיך אויפשטעלן דאָ, לעבן די שטרוי־פּלעקלעך און פעליקס דאָרט, לעבן וואַסער־ברעג, וועלן זייערע שאָטנס, וואָס ציען זיך דאָ אויס צו אַזאַ מאוימדיקער לענג, אַריינפאַלן איינער דעם אַנדערן אין די גאָרגלען און זיך מוזן דער־ווערגן!

מאַטל איז אויפגעשפּרונגען. מיט לערע הענט, אפילו אָן אַ ביסל וואַסער צו באַנעצן די פאַרברענטע ליפּן, אָן עפּעס, מיט וואָס צו דערקוויקן דעם פאַרחלשטן גומען, בלויז מיט דעם מוראַדיקן שאָטן ביי די פיס, האָט ער גענומען נאָכציען נאָך דער ריי, וואָס האָט זיך שוין געהאַט אַוועקגעצויגן ווייט, ווייט צו די בערג.

קאַפּיטל זיבן און צוואַנציק

אין טויטן טאָל, אַרום ים המלח, ווערט דאָס אויג פאַרפּירערעריש. צוליב דער בלויער דורכזיכטיקייט אין דער לופט ווערן די וויטסטע ווייטן נאָענט. דער ברייטער ים המלח איז בלויז אַ שפּאַן, אַ שמאָלער טייך נאָר! די פעלזנוועגט אין זיינעביידע זייטן — מיט דער האַנט צו דערגרייכן! אָבער גייט מען נאָר אַראָפּ אויפן ברעג און מען הייבט אָן קריכן איבער דער האַרטער, זאַלציק פאַרגרודערטער ערד, דאַכט זיך אַז די פעלזנבערג אַנטלויפן הינטערוויילעכס, עפּעס רוקן זיי זיך אַלץ ווייטער און ווייטער אַוועק, וואָס נענטער מען קומט צו זיי.

ווען מאַטל האָט זיך געלאָזט נאָכלויפן נאָך דער ריי האָט ער גאָר־נישט באַנומען וואָס אים שטייט דאָ פאָר. אָט, פּשוט, ווי אַ הינטל נאָך אַ קאַראַוואַן האָט ער זיך גענומען נאָכשלעפּן. צוליב זיין דער־שלאָגנקייט, צוליב דער געפאַלנקייט זיינער, האָט ער זיך אָן קיינעם נישט געקאָנט אָנשליסן. איינער אַליין, אַ פּאָר שפּאַן אָפּגערוקט פון אַלעם, איז ער נאָכגעקראָכן.

עס איז אָבער געווען אַ פּיינלעך גיין, דאָס שלעפּן זיך, מאָטלס, קיין סדום. וואָס ווייטער אַלץ מער פאַרשמאַכט איז ער געוואָרן. דער גומען האָט געחלשט נאָך אַ שלוק וואַסער. כאָטש איין שלוק פון דער אָנגעהיצטער איבלדיקער פליסיקייט פון עמעצנס אַ נאָכהענגנדיק, זעלנעריש פלעשל. אָבער מאָטל, דער שטאָלצער, דער הרחבהדיק ברייטער, ביי וועמען ערשט לעצטע נאַכט אַ האַלבער טיול מענטשן האָט פון זיינע פלעשער ווין געטרונקען, ער וועט ביי קיינעם נישט בעטן אַ טרונק וואַסער. בפרט איצט, ווען דאָס קאָן ציען אַלעמענס אויפמערקזאַמקייט אויף זיין בראָך, וואָס ער האָט ערשט פאַרטאָג דאָ איבערגעלעבט.

אויך די פיס זיינע, אין די דינע גומע־שיכלעך, ווערן אים אַלץ מער פאַרוויטיקט מיט יעדן טראָט. צוליב דעם פריערדיקן שפּרונג פון לאַדקעלע אין וואַסער אַריין, זיינען די שיכלעך נאַס און די נאַס־קייט רייבט די פיס. פון דעם רייבן ווערט וואונדן און די נאַסקייט האָט אין זיך זאַלץ און נאָך טויטלעך־ברענענדיקע מינעראַלן, וואָס עסן די וואונדן ביז טיף אין בלוט אַריין! ער הינקט, מאָטל, אָבער ער גייט. ער מוז גיין. נישטאָ קיין צוריק! בעסער דער דערנער וועג אַ גאַנצן טאָג איידער איין שעה מיט „זיי״ביים ברעג!

נאָר וואָס קומט דערויס, אַז די פעלזנבערג, אויף וועלכע מען דאַרף זיך אַרויפהייבן, אַז די בערגשפּאַלטן, אין וועלכע מען קאָן גע־פינען אַ שאָטנדיק ווינקל, זיי רוקן זיך אַלץ מער הינטערוויילעכס, זיי אַנטלויפן אַלץ ווייטער און ווייטער, וואָס מער מען דערנענטערט זיך צו זיי!

גרויסער גאָט! וועט מען זיך אַמאָל דערנענטערן צו זיי? וועט מען זיך אַמאָל זעצן רוען? וועט אַמאָל נעמען אַ סוף צו דער אומ־דערבאַרעמדיקער פּיין?

ענדלעך האָט זיך דערנענטערט אַ פעלז־אָפּשניט. ווי אַ האַלב געעפנט טויער איז ער געשטאַנען אַנטקעגן דער מעכטיק הויכער וואַנט. די שלענגלדיקע ריי האָט זיך גענומען אויסבייגן, זיך פאַר־קערעווען הינטער דעם פעלז. אַרום און אַרום — בערג. אין דער מיט — אַ טאָל, ווי אַ שיסל. דאָ ערשט האָט זיך דער גאַנג גענומען הייבן אַרויף, אַרויף באַרג, אַלץ העכער, העכער. דאָס פריערדיקע גיין איבער דער האַרט־געפּאַלדעוועטער, איבער דער פאַרברענטער, זאַלציקער פלאַך האָט אויפגעהערט. איצט וואַקלט מען זיך. די שפּיציקע שטיינדעלעך, וואָס קייקלען זיך פון די בערג, אונטער די טריט, לעכערן מאָטלס דינע גומי־זוילן.

מען גייט, העכער, העכער. דער טאָל אונטן ווערט קלענער און רונדיקער, די זון גליאיקער און דער שוויס עסיקער און קיין שאָטן זעט מען נישט. וואָס העכער — אַלץ שאַרפער די בערג־אַפשניטן, בולטער — די בערג סקאַלעס. ווי מעכטיקע טרעפּ פאַר געטער פון די הימלען אַראָפּצונידערן!

ענדלעך האָט מען זיך אַריינגעדרייט אין שאָטן. טונקעלע שאָטנס, קילע, צאַרטע, וואָס ציען זיך איבער די פאַרברענטע סקאַלעס, ווי זיי וואָלטן געגלעט און געצערטלט די הייסע קעפּ פון די מעכטיקע בערג.

נאָך אַזאַ פיינלעכן גאַנג ווי מאָטלס, איז דאָס אָפּרוען אויף אַזאַ שטיין, אין קילן שאָטן, גן־עדנדיק זיס. מאָטלס האַרץ צאַפּלט זיך איבער די מינוטן, וואָס גייען אַזוי גיך. אָט, אָט וועט דער טיול־פירער זיך טאָן אַ שטעל אויף:

— מען גייט!

ער מוז ווייטער גיין, מאָטל. דער וועג קיין סדום איז נישט מיט ווייכן גראָז געדעקט. עס איז שוין איצט נישט קיין גיין. דאָס איז שוין אַ מין קלעטערן, אַ כאַפּן זיך, אַן איבערהיפּערן, אַ דראַפּן זיך פון שטיין אויף שטיין, פון אויסבויג אויף אויסבויג אַלץ העכער און העכער אַרויף.

אין מיטן דעם קלעטערן איז די גאַנצע ריי, פּלוצים, געבליבן שטיין געפּלעפט. מיט פאַרכאַפּטן אָטעם האָבן אַלע געגאַפט אַריבער, אין יענער זייט טאָל, צום הויכן פעלז, וואו אויף זיין זוניק־בלענדנדן שפּיץ, האָט זיך פּלוצים באַוויזן אַ געשטאַלט. ווי אַ גאָט איז דאָס געשטאַלט אומגעריכט דערשינען און געבליבן שטיין אין דער הויך, אין דעם בלויען, לויטערן האָריזאָנט.

אָט אַזוי, אויפן שפּיץ פון אַזאַ פעלז, האָט משה מסתם זיך באַוויזן אויפן באַרג סיני צו זיין פאָלק אין טאָל.

פאַר אַ היבשער ווילע איז דאָס געשטאַלט, אַנטקעגן, געשטאַנען און געקוקט אַהער, צו דעם אומגעריכטן עולם, וואָס דראַפּעט זיך איבער די פעלזן. דערנאָך האָט דאָס ווייסע געשטאַלט געטאָן אַ פלאַטער, זיך געטאָן אַ בייג און געוומען אַזוי שלאַנק און דרייסט אַראָפּנידערן פון דעם הויכן שפּיץ. דאָס איז נישט געווען אַ פּשוט, מענטשלעך גיין איבער געפּערלעכע באַרג־ריסן, וואו דער טויט לויערט פון יעדן ווינקל. דאָס איז געווען אַ ריטמיש היפּערן, אַ מין שפּרונגען פון סקאַלע צו סקאַלע, פּונקט ווי אַ שפּילעוודיקער באַרג־הירש וואָלט זיך געלאָזט אַראָפּ, אין טאָל אַריין.

מיט פאַרכאַפּטן אָטעם זיינען אַלע געשטאַנען און געקוקט ווי וואונדערלעך דאָס ווייסע דערשיינונג שוועבט דאָרטן ממש אין דער לופט. דערנאָך, פּונקט אַזוי ריטמיש, ווי עס נעמט זיך אויפהייבן אַהער, אַט אויף דעם באַרג, וואו אַלע שטייען דאָס מיט פאַרכאַפּטע אָטעמס.

ביסלעכוויז האָט זיך דאָס געשטאַלט דערנענטערט. נאָך אַ היפּער, נאָך אַ שפּרונג און עס איז געבליבן שטיין אַ יונגער אַראַבער, ממש אַ ייִנגלינג נאָך, אַ הויכער, אין אַ בלאַנק־ווייסער אבאַיע, פון האַלדז ביז זיינע פוסטריט. אַ ווייס טוך מיט אַ דין רייפל האָט שלאַנק אַרומגענומען זיין קאָפּ און זיך ווייך צעפלאָסן איבער די באַהאַל־טענע אַקסלען. אויף זיינע פיס האָט ער געטראָגן אַ פּאָר זוילן־סאנדאלן אַרומגענומען מיט לעדערנע רימענטלעך. אין דער זייט, פון זיין גאַרטל, צום בויך צו, האָט אים געהאָנגען אַ קליין, האַלב־אויסגעבויגן, אַריענטאַליש־זילבער־געהאַמערט שטילעטל.

ער איז געבליבן שטיין. זיין יונג, פיין געשניצט, טונקל פּנים, מיט די פּרעכטיקע ציין האָט אַ שמייכל געטאָן פון דער איינגעהילטער ווייסקייט אַרויס. עפּעס האָט ער זיך צערעדט מיט דעם אַראַבער פון דער ריי. ביידע האָבן זיך צעלאַכט. דערנאָך האָט ער אַ ווייז געטאָן פון אונטער דער אבאַיע אפער מיט זיין וואונדערלעך געפאַרמטער האַנט, אַהין, איבער דעם טאַל, צו די בערג, פּונקט אַנטקעגן! ער האָט ווידער אַ שמייכל געטאָן מיט זיינע גרויסע, קלוגע אויגן. זיינע פּרעכטיק־ווייסע ציין האָבן נאָך אַ בלאַנק געטאָן און, ער איז פאַרשוואונדן צווישן די פעלזן פּונקט אַזוי וואונדערלעך, פּונקט אַזוי אומגעריכט, ווי ער האָט זיך באַוויזן!

פּאָר מאָטלען איז די ענטפּלעקונג פון דער ווייסער געשטאַלט געווען ממש פון הימל אַראָפּ. גאָט אַליין האָט זיך פּאָר אים אַנטפּלעקט. גאָט אַליין האָט פאַרנומען זיין גרויסע פּיין, אָט די פּיין פון שלעפּן זיך מיט צעוואונדיקטע פיס איבער אַזעלכע מוראדיקע בערג, אין אַזאַ אומרחמנותדיקער היץ. דער וועג, ביז אַהער, איז, הייסט עס, געווען אומזיסט. ער פּירט גאָרנישט קיין סדום! מען דאַרף אָנהייבן דעם דערנער־וועג פון דאָס ניי! אויפסניי אַראָפּנידערן, דורכשפּאַנען דעם גאַנצן, גליאיקן טאָל און זיך ווידער נעמען אַרויפהייבן אויף יענע בערג, אַנטקעגן!

ווער האָט כח און חשק דערצו?

מער ווי אַ העלפט פון דער ריי האָט זיך ליבערשט געטאָן אַ צי אויס אויף דעם באַרג־אָפּשניט, אין גלעטנדיקן, קילן שאָטן און זיך גענומען צו די זעקלעך שפּייז.

מאָטל איז געבליבן האַלב־זיצנדיק, האַלב־אויסגעצויגן אויף דעם ערשטן שטיין, אויף וועלכן ער האָט זיך אַראָפּגעלאָזט. אין קילן שאָטן, אין רו, האָט ער ענדלעך געקאָנט אַראָפּנעמען די נאַסלעכע גומי־שיך, וואָס עסן אַזוי זיינע צעוואונדיקטע פיס. ערשט איצט האָט ער געקאָנט רואיק קוקן אין דער ווייט, אויף די צעוואָרפענע בערג, אויף די טאָלן, אויף דעם טיף־בלויען הימל און אין דער גליאיקער לופט, וואָס ציטערט אַזש פון היץ פאַר זיין אויג. רואיק און מיט באַדויער האָט ער נאָכגעקוקט דעם קליינעם גרופּקעלע מיטן אַראַבער און מיטן טיול־פירער, וואָס האָבן דאָך זיך געלאָזט אַראָפּ־טאָל אויפן נייעם וועג קיין סדום.

עס איז אים איצט גוט געווען, מאָטלען. די ערשטע מינוטן פון מנוחה זינט נעכטן ביינאַכט, ווען ער האָט פּלוצים אַ רעווע געטאָן אין דער הייסער נאַכט אַריין:

— לך, איך האַרגע דיך!

דאָס גאַנצע גרויליקע בילד פון נעכטן נאַכט האָט אויף אים געטאָן אַ שוועב אָן. מיט אַלע כוחות האָט ער עס געזוכט צו פאַר־טרייבן. ער וויל נישט מער טראַכטן דערפון. ער וויל אויך מער נישט טראַכטן וואָס שפּעטער וועט זיין, שפּעטער, ווען ער וועט ווידער דאַרפן גיין צוריק צום ברעג, וואו „זיי" זיינען דאָרטן געבליבן.

דער עולם האָט געשמאַק געגעסן פון די זעקלעך אַרויס. מ'האָט געזופּט פון די מעטאַלענע פלעשער דאָס אָנגעהיצטע וואַסער. מאָטל האָט פאַרמאַכט די אויגן. עס ווילט זיך אַזוי שלאָפן. איינשלאָפן און פאַרגעסן!

דער עולם איז גיך מיד געוואָרן פון דעם רואיקן ליגן. דער היינטיקער מענטש איז אָפּגעוואוינט פון מנוחהדיקן רוען, פון שטילן טראַכטן, פון שטילן שווייגן. ער דאַרף טומלען, לויפן, דער היינטיקער מענטש! נאָך איידער די מענטשן האָבן אָפּגעאָטעמט זיינען זיי שוין ווידער געשטאַנען גרייט צום גיין.

מאָטל האָט ווידער נישט קיין אויסוועג. ער מוז גיין! דאָס ביסעלע מנוחה, וואָס האָט זיך אויף אים דאָ פאַר אַ מינוט אַראָפּ־געלאָזט, מוז אויפהערן. רו איז, וויזט אויס, בכלל נאָר אויף אַ ווילע. אַ קורצע ווילע רו אין אַ לאַנגן, דאַרנדיקן מאַטער.

אין שפעטן נאָכמיטאָג זיינען זיי צוריקגעקומען צום ברעג. מאָטל האָט זיך גלייך צוריק פאַרקליבן הינטער עטלעכע שטרוי־פלעקער. נישט ווילנדיק האָט ער געמוזט צוזען ווי סאַראַ און פעליקס באָדן זיך דאָרטן אין ים. סאַראַס וואונדערלעכע ווייסע הענט און שלאַנקע פיס טוען אַלע ווײלע אַ פּלאַטער אין דער בלויער, דורכזיכטיקער לופט. אָט ציט זי זיך דאָרטן אויס און בלייבט אומבאַוועגלעך אויפן וואַסער־פלאַך. דער בלוי פון איר באָד־קאָסטיום שיילט זיך אַזוי שאַרף אַרויס פון דעם גרינלעכן וואַסער. פעליקס איז דאַכט זיך פאַרשוואונדן. נאָר אָט קומט ער קאַפּויער לעבן איר, טוט זיך אַ הייב אין דער לופט און סאַראַ צעשפּריצט אַ זילבערן געלעכטער איבער דער גאַנצער טויטקייט פון דעם טאָל.

מאָטל הערט זיך מיט טיפן ווייטיק איין. עס איז דאָס זעלבע געלעכטער סאַראַס, אַ קלינגענדיקס, גלייך עס וואָלט קיינמאָל צווישן איר און אים, מאָטלען, גאָרנישט פאָרגעקומען! אדרבה. מאָטלען דאַכט זיך אַז איר געלעכטער קלינגט נאָך העלער, נאָך פרייער, נאָך פריידיקער ווי פריער...

קאַפּיטל אַכט און צוואַנציק

איז מאָטלען טאַקע באַשערט אויסצוטרינקען דעם גאַנצן בעכער מיט פּיין? איז טאַקע אוממעגלעך צו אַנטלויפן, אויסצומיידן, איבער־צוהיפּערן? איז נישט מעגלעך קיין פרייד פאַר איינעם אָן פּיין פאַרן צווייטן? קאָנען זיי נישט אויסבאַהאַלטן זייער פרייד, די פרייד פון צוויי יונגע מענטשן, וואָס האָבן געבלאָנדזשעט, געפאַלן און ענדלעך זיך געפונען. קאָנען זיי דאָס נישט אויסבאַהאַלטן ביז ער, מאָטל, וועט זיין אַוועק, ערגעץ אין אַ ווינקל, אַליין מיט זיין צער און נישט דאַרפן צוזען אָט די דאָזיקע פרייד זייערע?

וויפל מאָטל האָט זיך נישט געקליגט האָט דער גורל אים אַלץ געשפּילט קאַפּויער. ער האָט זיך נישט געקאָנט העלפן און געמוזט ליגן צווישן די שיטערע שטרוי פלעקער בעת זיי, סאַראַ און פעליקס, האָבן געשוימט מיט פרייד. דאָס לעבן, וואָס האָט זיך אין זיי אויפ־געכאַפּט, נאָכדעם ווי דער לעצטער שטרויכלשטיין איז געוווען אַוועק־גענומען, האָט נישט געוואָלט געדענקען אין קיינעם. בפרט ווען אַ גאַנצן טאָג האָבן זיי גאָר מאָטלען פאַר די אויגן נישט אַנגעזען.

ערשט פאַרנאַכט, ווען מען האָט ווידער באַדאַרפט אַריין אין שיף, צוריקצופאָרן אַהין, וואו די אויטאָבוסן שטייען ליידיקע, וואַרטנדיקע, גרייט זיי צו פירן אַהיים, ערשט דאַן האָבן סאַרא און פעליקס זיך דערמאנט אַן מאָטלען. אָבער ערשט איצט, אין טונקלען פאַרנאַכט, איז מאָטלען געלונגען זיך אַריינצוכאַפּן אומבאַמערקט אין לאַדקעלע און זיך צוקריגן צו דער שיף. שפּעטער, צוליב דעם אָנגעשטאָנענעם טומל, איז אים אויך געלונגען זיך צו פאַררוקן אין אַ ווינקעלע, ביים קוימען. ער זיי — האָט גוט געזען. זיי אים — נישט.

די גאַנצע צייט וואָס די שיף האָט געשניטן דאָס וואַסער צוריק צו יענעם ברעג, פון וואַנען ער האָט נעכטן אָנגעהויבן זיין געאָהנטן שפּרונג אין אַפּגרונט, איז מאָטל געזעסן מיט שטאַרע אויגן צו די שטומע פעלזן אין ביידע זייטן וואַסער, וואָס שטייען אין דער טונקל, אַזוינע פורכטיקע, אַזוינע שטומע עדות אויף דעם טיפן בראָך אין זיין לעבן, וואָס ער האָט הינטער זייער שאָטן איבערגעלעבט; אַ בראָך, וואָס וועט שוין קיינמאָל גאַנץ נישט ווערן. די וואונד, וואָס סאַרא האָט געלאָזט אין זיין האַרץ, וועט זיך שוין קיינמאָל נישט פאַרהיילן!

אַרום האַלבע נאַכט האָט די שיף זיך דערנענטערט צו יענעם ברעג. די לאָמפּן אין דעם אָן וועגטיקן קאַפע־הויז האָבן זיך אָנגעצונדן נאָך ווען די שיף איז געווען היבש ווייט אַוועק. אויך די אויטאָבוסן האָבן געטאָן אַ בליאַסק אויף זייערע גרויסע, פייערדיקע אויגן.

אַרום דער אָפענער קאַפע איז אָנגעשטאָנען אַ רונדער ליכטקרייז. צוליב אָט דעם ליכטקרייז איז אַרום און אַרום געווען גאָר פינצטער. מאָטל, נאָך פון דער שיף אַראָפּ, האָט געגאַרט זיך אַריינצוקריגן אין אָט דער פינצטערניש. דאָ וועט ער קאָנען טאָן אַ וואָרף אַראָפּ פון זיך די רייף, אָט די פרעס, וואָס דריקט אים ממש דערשטיקט צו ווערן. ס'ערשטע, וואָס ער וועט מוזן טאָן, איז פועלן ביים טיול־פירער זיך צו בייטן מיט עמעצן מיט די פלעצער. אין דער פינצטער וועט ער שוין קאָנען אומגעזען פאַרלוירנווערן אין אַ צווייטער מאַשין אַריין און, אַ סוף! אויס סאַרא! אויס מיט דעם חלום, וואָס ער האָט פון דער פריסטער קינדהייט זיך געשפּינען...

אַרומקריכנדיק אין דער פינצטער און איינטענהנדיק מיטן שוואַרצן אָסקעט, דעם טיול־פירער וואָס האַלט תמיד ס'תנ"כל אין האַנט, האָט ער קוים געפּועלט ער זאָל נישט מוזן זיצן אַקסל צו אַקסל מיט יענע, ווען אָטעם עס איז גיפט פאַר אים. דער טיול־פירער איז אַ האַרטער דיסציפּלינירטער מענטש. ער טענהט: ביזט געקומען אין דער

מאַשין, אויף דעם פּלאַץ, דאַרפסטו דאָ צוריקפאָרן. אגב זעט ער נישט אייך פאַרוואָס מאָטל זאָל וועלן בייטן דעם פּלאַץ!

מאָטל ווייסט אַז דער ציניִשער מענטש, וואָס האָט נאָך נעכטן בעתן ווײַן טרונקען, געוואָרפן אַזעלכע צווײדײַטיקע ווערטלעך אויף סאראס חשבון, שטויסט זיך גראָד יאָ אַן פאַרוואָס ער וויל בייטן זיין פּלאַץ. דאָס וויל יענער בלויז ער, מאָטל, זאָל אָפּנהערציק וועגן דעם דערציילן. מאָטל וויל אָבער בשום אופן נישט אַזאַ ציניקער זאָל אפילו איצט וואָרפן ווערטלעך אויף סאראס חשבון!

אַן אויפגעאָטעמטער האָט זיך מאָטל אַרײַנגעכאַפּט אין הינטערשטן, לעצטן אויטאָבוס. אין דער פינצטער האָט ער זיך באַזעצט אויף זיין אָרעם ערטעלע, ביי דער הינטערשטער טיר. דורך די שויבן האָט זיך געזען ווי אין דער צעליכטיקטער שאָפע, די קאָפּע, לויפט דער עולם הין און צוריק מיט טעפלעך קאַווע און קיכלעך און עסנוואַרג. אויך פעליקס פאַרעט זיך דאַרטן. סארא זיצט ביי אַ טישעלע, אַ מידע, דאָס פּנים בלייך, מאַט. דערנאָך זעט ער ווי פעליקס קומט צו מיט צוויי טעפלעך קאַווע און זעצט זיך לעבן איר טרינקען. עס זאָל זיי גאָר איינפאַלן אַז ער זיצט דאָ אַ הונגעריקער, כמעט אַ נאַקעטער, איינגע־קאַרטשעט ביי דער שויב און וויל וואָס גיכער אַנטלויפן פון דאַנען!

אויך צו דעם וואַרטעניש האָט געגומען אַ סוף. דער עולם האָט זיך קנוילנווייז געפּאַקט צו די מאַשינען. פעליקס און סארא זיינען אים פאַרלוירנגעוואָרן אין פינצטערן דרויסן.

עס האָט געריִרט איין מאַשין. דערנאָך די צווייטע. אָט באַלד וועט רירן זיינע, די דריטע און לעצטע. אויס! זיי זיינען אַוועק! מער וועט ער זיי קיינמאָל נישט זען!

אויך דער אויטאָבוס האָט זיך אָנגעפילט. דורך ביידע טירן, די פאָדערשטע און הינטערשטע, האָט מען זיך געפּאַקט. עס איז ליכטיק. די לעמפּלעך איבער די קעפּ זיינען אָנגעצונדן. דער שאָפער, ביים רעדל, זיצט האַלב אויסגעדרייט און וואַרט מען זאָל זיך איינזעצן ער זאָל קאָנען אָניאָגן יענע צוויי מאַשינען. איינער נאָך איינעם פּאַקט מען זיך אַריין, אָט, אָט, שוין, שוין! פּלוצים טוט זיך אין דער הינטערשטער טיר, לעבן אים, אַ שטעל אַריין סארא און גלייך נאָך איר — פעליקס!

סארא, אין איר צעטומלטקייט, האָט מאָטלען נישט געזען. זי האָט געקוקט פאַר זיך און ער איז גאַר געזעסן לעבן איר, אין דער טיר. פעליקס גראָד האָט אים יאָ דערזען. אָדער, אפשר גאַר אים דערפילט, בעת זייערע קני האָבן זיך באַרירט ביים דורכגיין.

אין דער קאַרגער באַלייכטונג האָבן זיך צוויי פּאָר אויגן פאַר־טשעפּעט...

פעליקס האָט זיך געטאָן אַ ציי צוריק. ווען נישט דער מענטש, וואָס האָט זיך נאָכגעשטופּט הינטער אים, אין מאַשין אַריין, וואָלט ער געוועז אַרויסגעפאַלן הינטערווייליעכס, פון מאַשין אַרויס.

אין דעם כאַפּ זיך צוריק איז אויך געווען דער ווילן ביי פעליקסן נאָך צו פאַרכאַפּן די פריערדיקע מאַשין זיינע און זיך צוריקבייטן מיט די פלעצער. אָבער יענער אויטאָ איז שוין געווען אַוועק. צו שפּעט!

אויך ער, פעליקס, האָט זיך, הייסט עס, געקליגט אויסצומיידן, צו אַנטלויפן פון גורל. אָבער פאַרפאַלן!

*****

פאַרטאָג, ווען דער אויטאָ האָט זיך נאָר אָפּגעשטעלט אין דער סטאַנציע אין ירושלים, האָט מאָטל פּאַוואָליע געעפנט די טיר און געטאָן אַ שפּרונג אַרויס אין זיינע ווייכע גומי־שיכלעך, פּונקט ווי נעכטן פון שיפעלע אין ים המלח אַריין. אומבאַמערקט איז ער אַרויס, מאָטל, און אומבאַמערקט איז ער פאַרלוירנגעוואָרן אין דער נאַכט אַריין צווישן די אַלטע, שטילע געסעלעך פון ירושלים.

ביכער פון ב. דעמבלין: —

„וועסט סאַיד" — ראָמאַן
הויפּט פאַרקויף: מאַקס נ. מייזעל, ניו־יאָרק, 1938.
202 ז"ז.

אונטער זיין פריערדיקן נאָמען—בנימין טייטלבוים: —

„אויפן שוועל" — אַ בוך נאָוועלן, דערשינען אין פאַרלאַג „קולטור ליגע", וואַרשע, 1933. 256 ז"ז.